

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
Π.Μ.Σ: ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Διπλωματική εργασία με τίτλο:

“Διδασκαλία έντεχνου – λαϊκού τραγουδιού σε τάξεις Δ’ - ΣΤ’ δημοτικού, με
«πολυ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες/Μια εκπαιδευτική παρέμβαση”

Του: Αναστάσιου Α. Καρυπίδη

ΑΕΜ: 716

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Μαρίνα Σωτηροπούλου-Ζορμπαλά

Τριμελής εξεταστική επιτροπή: Μαρίνα Σωτηροπούλου-Ζορμπαλά

Μαρία Κρέζα

Καλλιόπη Τρούλη

Ρέθυμνο, 2024

Περιεχόμενα

Πίνακας εικόνων	4
Λίστα πινάκων.....	5
Πρόλογος	9
Περίληψη	10
Abstract.....	11
Εισαγωγή.....	12
ΜΕΡΟΣ 1°	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1°: Τραγούδι & Εκπαίδευση	14
1.1 Ορισμός και ρόλος του τραγουδιού.....	14
1.2 Οφέλη του τραγουδιού.....	15
1.3. Μουσική εκπαίδευση	19
1.4. Στρατηγικές διδασκαλίας τραγουδιού	21
1.5. Διδασκαλία του τραγουδιού στα πλαίσια του Α.Π.Σ. για το μάθημα της μουσικής.....	23
1.6. Διδασκαλία τραγουδιού στα πλαίσια Δ.Ε.Π.Π.Σ. για το μάθημα της μουσικής.....	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2°: «Έντεχνο-λαϊκό» τραγούδι.....	33
2.1. Ο ορισμός του «έντεχνου-λαϊκού» τραγουδιού.....	33
2.2. Το ιστορικό πλαίσιο και η εξέλιξη του ελληνικού «έντεχνου-λαϊκού» τραγουδιού.....	34
2.3. Η Επιλογή των «έντεχνων-λαϊκών» τραγουδιών.....	40
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3°: «Πολυ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες στην Εκπαίδευση.....	42
3.1. Θεωρία πολλαπλότητας της νοημοσύνης και σύνδεση με την τέχνη.....	42
3.2. «Πολυ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες.....	43
ΜΕΡΟΣ 2°	45
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4°. Μέθοδος	45
4.1 Ερευνητική διαδικασία.....	45
4.2 Σκοπός της Παρέμβασης - Ερευνητικά Ερωτήματα	45
4.3 Δείγμα.....	45
4.4 Μέσα Συλλογής δεδομένων	46
4.5 Κριτήρια ανάλυσης δεδομένων.....	48
4.6 Περιγραφή Παρέμβασης/Δραστηριότητες.....	51
4.6.1. 1ο Πρόγραμμα διδασκαλίας με «πολυ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες. Αντικείμενο διδασκαλίας: το τραγούδι “Κεμάλ” (Χατζιδάκις, 1999).....	51

4.6.2. 1 ^ο Πρόγραμμα διδασκαλίας με δραστηριότητες βασισμένες στο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών. Αντικείμενο διδασκαλίας: “Κεμάλ” (Χατζιδάκις, 1999).....	55
4.6.3. 2 ^ο Πρόγραμμα διδασκαλίας με «πολυ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες. Αντικείμενο διδασκαλίας: το τραγούδι “Ο γλάρος” (Χατζιδάκις, 1961).....	58
4.6.4. 2ο Πρόγραμμα διδασκαλίας με δραστηριότητες βασισμένες στο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών. Αντικείμενο διδασκαλίας: το τραγούδι “Ο γλάρος” (Χατζιδάκις, 1961).	61
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ^ο . Αποτελέσματα.....	64
5.1. 1 ^ο Πρόγραμμα διδασκαλίας μέσω «πολυ-καλλιτεχνικών» δραστηριοτήτων.....	64
Πίνακας 11. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 3η δραστηριότητα στο Ε2 71	
5.2. 1ο Πρόγραμμα διδασκαλίας μέσω δραστηριοτήτων, βασισμένων στο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών	87
5.3. 2 ^ο Πρόγραμμα διδασκαλίας μέσω «πολύ-καλλιτεχνικών» δραστηριοτήτων.....	104
5.4. 2 ^ο Πρόγραμμα διδασκαλίας μέσω δραστηριοτήτων, βασισμένων στο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών	127
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. Παιδαγωγικές προοπτικές.....	146
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7. Συζήτηση-Συμπεράσματα	150
Συγκεντρωτικός πίνακας αποτελεσμάτων των δύο προγραμμάτων με «πολύ-καλλιτεχνικές δραστηριότητες.	150
Πίνακας 109.	150
Συγκεντρωτικός πίνακας αποτελεσμάτων των δύο προγραμμάτων με δραστηριότητες βασισμένες στο Α.Π.Σ.....	150
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	154
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	164
Έργα των παιδιών που διδάχτηκαν το τραγούδι «Κεμάλ» μέσω των «πολυ-καλλιτεχνικών» δραστηριοτήτων.	169
Έργα των παιδιών που διδάχτηκαν το τραγούδι «ο Γλάρος» μέσω των «πολυ-καλλιτεχνικών» δραστηριοτήτων.	175

Πίνακας εικόνων

1 ^ο Πρόγραμμα διδασκαλίας με «πολυ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες. Αντικείμενο διδασκαλίας: το τραγούδι “Κεμάλ”	
Εικόνα 1: 1 ^η δραστηριότητα	169
Εικόνα 2: 2 ^η δραστηριότητα	170
Εικόνα 3: 2 ^η δραστηριότητα	170

Εικόνα 4: 2 ^η δραστηριότητα	171
Εικόνα 5: 2 ^η δραστηριότητα	172
Εικόνα 6: 2 ^η δραστηριότητα	172
Εικόνα 7: 1 ^η δραστηριότητα	172
Εικόνα 8: 1 ^η δραστηριότητα	173
Εικόνα 9: 1 ^η δραστηριότητα	173
Εικόνα 10: 1 ^η δραστηριότητα	174
Εικόνα 11: 1 ^η δραστηριότητα	174
Εικόνα 12: 1 ^η δραστηριότητα	175

2^ο Πρόγραμμα διδασκαλίας με «πολυ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες. Αντικείμενο διδασκαλίας: το τραγούδι “Ο γλάρος”

Εικόνα 13: 1 ^η δραστηριότητα	175
Εικόνα 14: 1 ^η δραστηριότητα	176
Εικόνα 15: 1 ^η δραστηριότητα	176
Εικόνα 16: 1 ^η δραστηριότητα	177
Εικόνα 17: 1 ^η δραστηριότητα	178
Εικόνα 18: 6 ^η δραστηριότητα	178
Εικόνα 19: 6 ^η δραστηριότητα	179

Λίστα πινάκων

Πίνακας 1: Σύνολο μαθητών.....	46
Πίνακας 2. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από τη 1 ^η δραστηριότητα στο Στ2...	64
Πίνακας 3. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 1 ^η δραστηριότητα στο Δ2 ..	65
Πίνακας 4. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 1η δραστηριότητα στο Ε2. .	66
Πίνακας 5. Το συνολικό ποσοστό της 1 ^{ης} δραστηριότητας από όλα τα τμήματα που συμμετείχαν.....	66
Πίνακας 6. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 2 ^η δραστηριότητα στο Δ2. .	68
Πίνακας 7. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 2 ^η δραστηριότητα στο Ε2. .	69
Πίνακας 8. Το συνολικό ποσοστό της 2 ^{ης} δραστηριότητας από όλα τα τμήματα που συμμετείχαν.....	69
Πίνακας 9. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 3 ^η δραστηριότητα στο Στ2. .	70
Πίνακας 10. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 3 ^η δραστηριότητα στο Δ2. .	70
Πίνακας 11. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 3η δραστηριότητα στο Ε2. .	71
Πίνακας 12. Το συνολικό ποσοστό της 3 ^{ης} δραστηριότητας από όλα τα τμήματα που συμμετείχαν.....	71
Πίνακας 13. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 3 ^η δραστηριότητα στο Στ2. .	72
Πίνακας 14. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 4 ^η δραστηριότητα στο Δ2. .	73
Πίνακας 15. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 4 ^η δραστηριότητα στο Ε2. .	74
Πίνακας 16. Το συνολικό ποσοστό της 4 ^{ης} δραστηριότητας από όλα τα τμήματα που συμμετείχαν.....	74
Πίνακας 17. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 5 ^η δραστηριότητα στο Στ2. .	75
Πίνακας 18. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 5 ^η δραστηριότητα στο Δ2. .	76

Πίνακας 79. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 6 ^η δραστηριότητα στο Ε2.	122
Πίνακας 80. Το συνολικό ποσοστό της 6 ^{ης} δραστηριότητας από όλα τα τμήματα που συμμετείχαν.	123
Πίνακας 81. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 7 ^η δραστηριότητα στο Στ2.	124
Πίνακας 82. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 7 ^η δραστηριότητα στο Δ2.	125
Πίνακας 83. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 7 ^η δραστηριότητα στο Ε2.	126
Πίνακας 84. Το συνολικό ποσοστό της 7 ^{ης} δραστηριότητας από όλα τα τμήματα που συμμετείχαν.	126
Πίνακας 85. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 1 ^η δραστηριότητα στο Δ1.	127
Πίνακας 86. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 1 ^η δραστηριότητα στο Ε1.	128
Πίνακας 87. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 1 ^η δραστηριότητα στο Στ1.	129
Πίνακας 88. Το συνολικό ποσοστό της 1 ^{ης} δραστηριότητας από όλα τα τμήματα που συμμετείχαν.	129
Πίνακας 89. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 2 ^η δραστηριότητα στο Δ1.	130
Πίνακας 90. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 2 ^η δραστηριότητα στο Ε1.	131
Πίνακας 91. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 2 ^η δραστηριότητα στο Στ1.	132
Πίνακας 92. Το συνολικό ποσοστό της 2 ^{ης} δραστηριότητας από όλα τα τμήματα που συμμετείχαν.	132
Πίνακας 93. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 3 ^η δραστηριότητα στο Δ1.	133
Πίνακας 94. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 3 ^η δραστηριότητα στο Ε1.	134
Πίνακας 95. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 3 ^η δραστηριότητα στο Στ1.	135
Πίνακας 96. Το συνολικό ποσοστό της 3 ^{ης} δραστηριότητας από όλα τα τμήματα που συμμετείχαν.	136
Πίνακας 97. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 4 ^η δραστηριότητα στο Δ1.	136
Πίνακας 98. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 4 ^η δραστηριότητα στο Ε1.	137
Πίνακας 99. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 4 ^η δραστηριότητα στο Στ1.	138
Πίνακας 100. Το συνολικό ποσοστό της 4 ^{ης} δραστηριότητας από όλα τα τμήματα που συμμετείχαν.	139
Πίνακας 101. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 5 ^η δραστηριότητα στο Δ1.	139
Πίνακας 102. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 5 ^η δραστηριότητα στο Ε1.	140
Πίνακας 103. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 5 ^η δραστηριότητα στο Στ1.	141
Πίνακας 104. Το συνολικό ποσοστό της 5 ^{ης} δραστηριότητας από όλα τα τμήματα που συμμετείχαν.	142

Πίνακας 105. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 6 ^η δραστηριότητα στο Δ1.	142
Πίνακας 106. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 6 ^η δραστηριότητα στο Ε1.	143
Πίνακας 107. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 6 ^η δραστηριότητα στο Στ1.	144
Πίνακας 108. Το συνολικό ποσοστό της 6 ^{ης} δραστηριότητας από όλα τα τμήματα που συμμετείχαν...	144

Πρόλογος

Για την εκπόνηση της συγκεκριμένης Διπλωματικής Εργασίας με τίτλο: «Διδασκαλία έντεχνου – λαϊκού τραγουδιού σε τάξεις Δ΄ - ΣΤ΄ δημοτικού, με «πολυ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες/Μια εκπαιδευτική παρέμβαση» κίνητρο αποτέλεσε η αγάπη μου για τη μουσική και η επιθυμία μου για τη μεταλαμπάδευσή της στους μαθητές μου. Η φοίτησή μου στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Τέχνη και Εκπαίδευση» ενίσχυσε την πεποίθησή μου πως είναι δυνατό η εφαρμογή «πολυ-καλλιτεχνικών» δραστηριοτήτων να επηρεάσει μαθητές/τριες των τάξεων Δ΄ - ΣΤ΄ δημοτικού, μέσω της διδασκαλίας «έντεχνου – λαϊκού» τραγουδιού στα πλαίσια μιας διδακτικής παρέμβασης.

Για την ολοκλήρωση του παρόντος πονήματος θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτρια Μαρίνα Σωτηροπούλου-Ζορμπαλά για την πολύτιμη συμβολή της κατά τη διάρκεια της διεξαγωγής της έρευνας και τις πολύτιμες συμβουλές της. Επίσης, ένα μεγάλο ευχαριστώ οφείλω στους μαθητές/τριες που έλαβαν μέρος στην έρευνα, καθώς και τους εκπαιδευτικούς του Δημοτικού σχολείου Ρεθύμνου των οποίων η συνεργασία κατέστησε την έρευνα δυνατή. Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου που με στήριξε και με εμπύχωσε ώστε να καταφέρω να ολοκληρώσω την συγκεκριμένη εργασία.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΙΕΠ: Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Δ.Ε.Π.Π.Σ: Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Πρόγραμμα Σπουδών

Α.Π.Σ.: Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών

Ε.Ε.Ε.Κ.Ι.: Εργαστήριο Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης Ικαρίας

Περίληψη

Αντικείμενο της παρούσας μεταπτυχιακής εργασίας είναι η θεωρητική και εμπειρική (μέσω παρέμβασης) διερεύνηση της επιρροής των μαθητών/τριων Δ', Ε' και Στ' τάξεων του δημοτικού από την διδασκαλία δύο «έντεχνων-λαϊκών» τραγουδιών, μέσω δραστηριοτήτων βασισμένων στο ΑΠΣ (για το μάθημα της μουσικής) και μέσω «πολύ-καλλιτεχνικών» δραστηριοτήτων.

Οι μέθοδοι που ακολουθήθηκαν ήταν η βιβλιογραφική ανασκόπηση, η οποία είχε ως αποτέλεσμα τη συλλογή πληροφοριών σχετικές με τη σημασία και το ρόλο του τραγουδιού στην ψυχοσυναισθηματική, κοινωνική και εκπαιδευτική ανάπτυξη των παιδιών καθώς και τη διερεύνηση κενών στη βιβλιογραφία για το θέμα που εξετάζουμε.

Διεξήχθη ποιοτική ερευνητική μελέτη, μέσω της συμμετοχικής παρατήρησης μαθητών της Δ', Ε' και ΣΤ' τάξης Δημοτικού σχολείου του Ρεθύμνου. Το δείγμα της έρευνας απαρτίστηκε από αγόρια και κορίτσια των τάξεων που προαναφέρθηκαν, ηλικίας 8-12 ετών. Συγκεκριμένα, σχεδιάστηκαν και εφαρμόστηκαν δραστηριότητες βασισμένες στο Α.Π.Σ. και άλλες «πολυ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες με μαθησιακό επίκεντρο δύο ελληνικά «έντεχνα-λαϊκά» τραγούδια, προκειμένου να διερευνηθεί και να καταγραφεί ο βαθμός μαθησιακής εμπλοκής που παρουσιάζουν τα παιδιά σε νοητικό, σωματικό, κοινωνικό και συναισθηματικό επίπεδο, η επιρροή που ασκείται στα σημειωτικά συστήματα μέσω των οποίων τα ίδια επιλέγουν να αλληλεπιδράσουν, τα χαρακτηριστικά του περιβάλλοντος μάθησης (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά) και τέλος, το είδος των μαθησιακών αποτελεσμάτων κατά την διδακτική διαδικασία (πληροφοριακά/μετασχηματιστικά).

Τα αποτελέσματα έδειξαν πως τα παιδιά που συμμετείχαν στις «πολυ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες οδηγήθηκαν σε πολύπλευρη μαθησιακή εμπλοκή «πολυ-καλλιτεχνική» ενασχόληση με τα διδασκόμενα τραγούδια, συμμετείχαν σε ένα μαθησιακό περιβάλλον με περισσότερα μαθητοκεντρικά αλλά και δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά και να αντιμετωπίσαν το διδασκόμενο θέμα πληροφοριακά και μετασχηματιστικά.

Αντιθέτως τα παιδιά που συμμετείχαν στις δραστηριότητες βασισμένες στο ΑΠΣ είχαν κυρίως νοητική μαθησιακή εμπλοκή, επέλεξαν να αλληλεπιδράσουν κυρίως λεκτικά, βίωσαν ένα μαθησιακό περιβάλλον με περισσότερα δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά και αντιμετωπίσαν το διδασκόμενο θέμα κυρίως πληροφοριακά.

Λέξεις-Κλειδιά: μουσική διδασκαλία, τραγούδι, «έντεχνο-λαϊκό» τραγούδι, μουσικοπαιδαγωγική εκπαίδευση, «πολύ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες

Abstract

The aim of this postgraduate thesis is to investigate the theoretical and empirical influence of teaching two «art-folk» songs to primary school students in grades 4, 5, and 6. The text has been improved to adhere to the following characteristics: objectivity, comprehensibility and logical structure, conventional structure, clear and objective language, format, formal register, structure, balance, precise word choice, and grammatical correctness. No changes in content have been made. This will be achieved through activities based on the curriculum for the music lesson and «poly-artistic» activities.

The study employed a literature review to collect information on the importance and role of singing in children's psycho-emotional, social, and educational development. The investigation aimed to identify gaps in the literature on the topic under consideration. Additionally, a qualitative research study was conducted through participatory observation of 4th, 5th, and 6th-grade students at a primary school in Rethymnon. The research sample comprised boys and girls from the aforementioned classes, aged between 8 and 12 years old. Specifically, the study involved activities based on the curriculum and other artistic activities with a focus on learning two Greek «art-folk» songs. The aim was to investigate and record the degree of cognitive, physical, social, and emotional involvement exhibited by the children, as well as the influence on the semiotic systems they choose to use. The study examined the impact of «poly-artistic» activities on children's learning engagement, considering the characteristics of the learning environment (teacher-centred/learner-centred) and the type of learning outcomes (informative/transformational).

The results indicated that children who participated in the «poly-artistic» activities experienced a more multi-faceted learning engagement with the taught songs, in a learning environment that had both student-centred and teacher-centred characteristics. On the contrary, the study found that the subject matter was taught both informationally and transformationally. The study found that children who participated in curriculum-based activities had mainly cognitive learning engagement, chose to interact mainly verbally, experienced a learning environment with more teacher-centered characteristics, and approached the taught topic mainly informationally.

Key-Words: musical teaching, song, «art-folk» song, music-pedagogy teaching, «poly-artistic» activities

Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια, η διαφοροποιημένη διδασκαλία είναι μια πραγματικότητα που έχει ενσωματωθεί επιτυχώς στο εκπαιδευτικό σύστημα και με την οποία οι εκπαιδευτικοί επιτυγχάνουν μεγαλύτερη διεισδυτικότητα σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα των μαθητών. Ειδικότερα, αποτελεί την προσχεδιασμένη διδασκαλία που ανταποκρίνεται στις διαφορετικές ανάγκες κάθε μαθητή, έχει δηλαδή περισσότερα μαθητοκεντρικά στοιχεία. Στηρίζεται σε βασικές αξίες, όπως «η αποδοχή της διαφορετικότητας των μαθητών, οι συνεργατικές διαδικασίες μάθησης, τη σύνδεση της γνώσης με τις εμπειρίες των μαθητών, η δυνατότητα χρησιμοποίησης πολλαπλών προσεγγίσεων και η διαχείριση της τάξης με ευέλικτες ρουτίνες» (Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής, n.d.). Ο συγκεκριμένος τρόπος διδασκαλίας, σύμφωνα με το Ι.Ε.Π. (n.d), επιτρέπει στον εκπαιδευτικό να διαφοροποιήσει το περιεχόμενο, τη διαδικασία, τα προϊόντα και το μαθησιακό περιβάλλον έχοντας υπόψη την ετοιμότητα, τα ενδιαφέροντα και το μαθησιακό προφίλ των μαθητών.

Η μελέτη των ερευνών που εντοπίστηκαν κατά τη βιβλιογραφική ανασκόπηση που διενεργήθηκε στα πλαίσια της συγκεκριμένης διπλωματικής εργασίας, ανέδειξε το γεγονός πως η μουσική αποτελεί την κινητήρια δύναμη στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων, καθώς καλλιεργεί ερεθίσματα αισθητικής ικανότητας, αναπτύσσει τη δημιουργικότητα, ενώ παράλληλα εξελίσσει την ανθρώπινη φαντασία (Σταυρίδης, 1985). Επιπλέον, επιστημονικές έρευνες που αφορούν το συσχετισμό της λειτουργίας του εγκεφάλου και της διδασκαλίας της μουσικής στα παιδιά που εντάσσονται ηλικιακά στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, απέδειξαν πως κάθε άτομο έχει ένα μοναδικό μαθησιακό προφίλ, το οποίο αντικατοπτρίζεται στον τρόπο με τον οποίο ο εγκέφαλος επεξεργάζεται τις πληροφορίες (Altenmüller, 2003). Στα άτομα που συμμετέχουν σε διάφορες μουσικές δραστηριότητες για μεγάλο χρονικό διάστημα, συμβαίνουν μόνιμες αλλαγές στον εγκέφαλο. Οι αλλαγές αυτές αντανακλούν τι και πώς έμαθαν. Επηρεάζουν, επίσης, τον βαθμό στον οποίο οι δεξιότητες που αναπτύχθηκαν μπορούν να μεταφερθούν σε άλλες δραστηριότητες (Hallam S. , 2016) .

Η μουσική διδασκαλία συνιστά μια βιωματική και επικοινωνιακή μέθοδο εκπαίδευσης των παιδιών, καθώς είναι ένας τρόπος γνώσης, σκέψης, έκφρασης και ανάπτυξης της προσωπικότητάς τους (Χρυσοστόμου , 2005) (Gardner H. , 2011). Η μουσική αποτελεί σημαντικό εκπαιδευτικό εργαλείο, το οποίο συμβάλλει στην ολόπλευρη ανάπτυξη ενός παιδιού, τόσο από πλευράς μορφωτικού και διδακτικού επιπέδου, όσο και από πλευράς ενίσχυσης ικανοτήτων και κοινωνικής του προσαρμογής σε κάθε είδους περιβάλλον, όπως το σχολικό, το κοινωνικό και οικογενειακό (Τρούλης, 1991; Κοκκίδου, 2003).

Η ενσωμάτωση της μουσικής στην εκπαίδευση και η αξιοποίηση των τραγουδιών στη μουσική διδασκαλία εφαρμόζονται στα σχολεία στα πλαίσια του Α.Π.Σ. για το μάθημα της μουσικής, καθώς έχει αποδειχθεί ότι λειτουργεί ως δίαυλος επικοινωνίας αφενός με την καλή ακαδημαϊκή πορεία ενός παιδιού και αφετέρου με το συναισθηματικό του κόσμο. Συγκεκριμένα, το τραγούδι εντάσσεται στην ενότητα της Διδακτικής Πλαισίωσης-Σχεδιασμού Μάθησης, στο τρίπτυχο των μουσικών δεξιοτήτων. Επισημαίνεται πως αποτελεί θεμελιώδες διδακτικό εργαλείο στο μάθημα της μουσικής και ο δάσκαλος της μουσικής οφείλει να υπολογίζει το φωνητικό εύρος των παιδιών κάθε τάξης, δίνοντας έμφαση στην απλότητα και τη σαφήνεια της μουσικής μορφής ώστε να διευκολύνει την εύκολη πρόσληψη και

απομνημόνευση των μαθητών. Επιπροσθέτως, είναι απαραίτητο να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στους στίχους των τραγουδιών που επιλέγονται, ώστε αυτοί να εναρμονίζονται με τις παιδαγωγικές αρχές και τα ενδιαφέροντα των μαθητών. Προτείνεται, ακόμη, η επιλογή των τραγουδιών να γίνεται από συγκεκριμένα είδη, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται το έντεχνο - λαϊκό τραγούδι (Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής πολιτικής, 2021).

Μελέτες, όπως της (Oktaviani, 2021), υποστηρίζουν και αποδεικνύουν πως η διδασκαλία μικρών μαθητών μπορεί να είναι δύσκολη λόγω της γνωστικής τους ανάπτυξης. Ως εκ τούτου, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να αναπτύσσουν προσεγγίσεις και μεθοδολογίες κατά τη διδασκαλία των νεαρών μαθητών. Το τραγούδι θεωρείται ένας από τους πιο αποτελεσματικούς τρόπους διδασκαλίας των μικρών μαθητών. Το τραγούδι έχει πολλά πλεονεκτήματα στη διαδικασία διδασκαλίας, ειδικά για τα παιδιά. Ένα από τα πλεονεκτήματα της χρήσης τραγουδιών είναι ότι μπορεί να αυξήσει το ενδιαφέρον των μαθητών για ένα θέμα. Επομένως, το τραγούδι, οποιουδήποτε είδους, αποτελεί ένα επιτυχημένο παράδειγμα «καλής διδακτικής πρακτικής» της διαφοροποιημένης διδασκαλίας, καθώς είναι ένα ευχάριστο και, ταυτοχρόνως, χρήσιμο εκπαιδευτικό εργαλείο, προκειμένου οι μαθητές/τριες να εμπλέκονται ενεργά στη μάθηση και να αισθάνονται “ασφαλείς”. Ουσιαστικά, προσφέρεται ως μια πολύπλευρη δραστηριότητα, που διενεργείται καθ’ όλη τη μαθησιακή πορεία των παιδιών, αφού ως διδακτικό μέσο κινητοποιεί τις γνωστικές, συναισθηματικές και ψυχοκινητικές λειτουργίες, οι οποίες είναι πολλαπλώς αναγκαίες για να αναπτύξουν ή/και να ενισχύσουν τόσο τα εκφραστικά τους χαρακτηριστικά όσο και την κατάκτηση της γλώσσας (Καψάλη, 2009; Legg, 2009).

Συνοψολογίζοντας τα ευρήματα της βιβλιογραφικής ανασκόπησης και της ιδιότητας μου ως δασκάλου μουσικής, τέθηκε ο σκοπός και τα ερευνητικά ερωτήματα της παρούσας διπλωματικής εργασίας. Σκοπός, επομένως, της συγκεκριμένης παρέμβασης είναι να εξετάσει πώς επηρεάζονται οι μαθητές/τριες των τάξεων Δ' - ΣΤ' δημοτικού, από τη διδασκαλία έντεχνου – λαϊκού τραγουδιού, μέσω μιας διδακτικής παρέμβασης, η οποία αποτελείται από «πολύ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες, οι οποίες εντοπίστηκαν σε έρευνες που διεξήχθησαν σε χώρες του εξωτερικού και εφαρμόζονται και στο παρόν πόνημα (Argabkina & Spiridonova, 2017).

Όλα τα παραπάνω πρόκειται να απαντηθούν και να αξιολογηθούν με το πέρας της ερευνητικής αυτής μελέτης, για την οποία και έχουν επιλεγεί τα τραγούδια “Γλάρος” και “Κεμάλ”, τα οποία θεωρεί ο μουσικοπαιδαγωγός ότι είναι πιο κοντά στην επίτευξη του μαθησιακού αυτού στόχου και τον οποίων οι στίχοι παρατίθενται αυτούσιοι στο παράρτημα της μελέτης.

Η εργασία διαρθρώνεται σε δύο μέρη. Στο πρώτο, διασαφηνίζονται οι όροι έντεχνο-λαϊκό τραγούδι και «πολύ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες και παρουσιάζονται οι στόχοι του Α.Π.Σ. και του Δ.Ε.Π.Π.Σ. προκειμένου να τεθεί και να γίνει απολύτως κατανοητό το θεωρητικό πλαίσιο της έρευνας και της μεθοδολογίας που ακολουθήθηκε και παρουσιάζεται αναλυτικά στο δεύτερο μέρος. Επίσης, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας και, τέλος, η συζήτηση με τα συμπεράσματα που την αφορούν.

ΜΕΡΟΣ 1^ο

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: Τραγούδι & Εκπαίδευση

Η αξιοποίηση του τραγουδιού στην μαθησιακή διαδικασία είναι ιδιαίτερως σημαντική για την εκπαιδευτική, συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη ενός παιδιού, εφόσον του προσφέρει δρόμους έκφρασης μέσα από την οργάνωση των ήχων. Με αυτόν τον τρόπο αναπτύσσονται οι ψυχικές και νοητικές του λειτουργίες, ενώ παράλληλα ενισχύεται η αισθητική του αντίληψη και δημιουργικότητα (Κόπτσης, 2006).

Σκοπός αυτού του κεφαλαίου είναι να παράσχει το θεωρητικό πλαίσιο πάνω στο οποίο δομείται η παρούσα ερευνητική μελέτη. Συγκεκριμένα, στο κεφάλαιο αυτό θα αναλυθεί η σημασία και ο ρόλος του τραγουδιού στη ζωή των ανθρώπων, γενικότερα, και στην εκπαίδευση των παιδιών, ειδικότερα, και θα εξεταστεί θεωρητικά ο τρόπος με τον οποίο το τραγούδι συμβάλλει στην ψυχοκοινωνική και μαθησιακή τους ανάπτυξη με την παρέμβαση του μουσικού εκπαιδευτικού. Επιπλέον, παρατίθενται οι στρατηγικές διδασκαλίας του τραγουδιού, καθώς και ο τρόπος με τον οποίο αυτό διεξάγεται ως σχολικό μάθημα Δημοτικού, στα πλαίσια του Διαθεματικού Ενιαίου Πλαισίου Προγραμμάτων Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) και του Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών (Α.Π.Σ.).

1.1 Ορισμός και ρόλος του τραγουδιού

Το τραγούδι συνδεόταν ανέκαθεν, με αξιολήμαντες ιστορικοκοινωνικές συνθήκες, καθώς έχει αποτελέσει, από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα, τον πυρήνα κάθε πολιτισμού αλλά και αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητας του ανθρώπου, από τη στιγμή της γέννησης ως το θάνατό του (Murfee, 1995).

Η λέξη «τραγούδι», με τη σημασία του άσματος, έχει τις ρίζες της στον 1^ο αι. μ.Χ. και προέρχεται από την αρχαία ελληνική λέξη «τραγωδία» (Κυριακίδης, 1978). Στη σημερινή εποχή, αυτό που ορίζεται ως τραγούδι είναι ουσιαστικά μια μουσική σύνθεση η οποία εκτελεί στίχους σε συγκεκριμένες νότες και μελωδία μέσω μιας περισσότερων ανθρώπινες φωνές υπό τη συνοδεία μουσικών οργάνων.

Οι μεγάλοι μουσικοπαιδαγωγοί του 20^{ου} αι. εκτίμησαν ότι το τραγούδι αποτελεί το συνδυασμό του μουσικού και γλωσσικού κώδικα, με ενοποιημένα χαρακτηριστικά τον επιτονισμό, τον ρυθμό και τη μεταφορά λεκτικών μηνυμάτων. Επομένως, ένα τραγούδι, δημιουργημένο σε αυθεντικές συνθήκες επικοινωνίας, είναι το καταλληλότερο μέσο για να προάγει τη μουσικότητα και να καλλιεργήσει ή/και ενισχύσει τις δομές του λόγου μέσα από τη χρήση του λεξιλογίου και του περιεχομένου του (Καραδήμου-Λιάτσου, 2001; Κωνσταντακοπούλου, 2013).

Ο (Πολίτης, 2011), αναφέρθηκε στη σημαντικότητα των τραγουδιών και υποστήριξε ότι *«τα τραγούδια πλασιώνουν πράξεις, ενέργειες αλλά και συναισθήματα του λαού για μια κατάσταση ή συνθήκη που εκτυλίσσεται και βιώνεται. Η τελετουργική χρήση και το πλαίσιο που προσφέρει το τραγούδι, καθορίζει τις ειδικές στιγμές κατά τις οποίες ακούγεται, γεγονός που δεν το καθιστά μια απλή διακόσμηση της καθαυτής πράξης αλλά ως ένα αναπόσπαστο οργανικό – ενεργό κομμάτι της»*.

Επομένως, τα τραγούδια φανερώνουν κοινωνικές και πολιτισμικές αξίες και λειτουργούν αφενός ως ένα ευχάριστο και δημιουργικό μέσο ψυχαγωγίας και εμπύχωσης και αφετέρου ως φορείς πολιτισμού, κουλτούρας,

τρόπου σκέψης και ανάλυσης της ανθρώπινης συμπεριφοράς και στάσης ζωής (Merriam & Merriam, 1964; Κωνσταντακοπούλου, 2013).

Είναι φανερό, ότι η φωνή του ανθρώπου, που είναι ίσως το σπουδαιότερο μουσικό όργανο, όταν συνδυάζεται με κινήσεις, εικόνες, άλλους ήχους και συναισθήματα, εικονοποιεί τα τραγούδια. Τα ίδια λειτουργούν, πλέον, ως σημαντική πηγή δεδομένων για τη γλωσσική και γνωστική ανάπτυξη των παιδιών (Γιαννικοπούλου & Παπαδοπούλου, 2004).

Επομένως, τα συστατικά ενός τραγουδιού (ρυθμός, λόγος και μελωδία) είναι αυτά που θα κινητοποιήσουν το σώμα, τη λογική και το συναίσθημα των παιδιών, αντιστοίχως (Μελιγκοπούλου, 2008). Όπως είπε, λοιπόν, και ο (Campragnoli, 1999, σ. 4), ένα τραγούδι μπορεί «να ευαισθητοποιήσει τα μικρά παιδιά για το φυσικό ρυθμό, τον τόνο και τον επιτονισμό της γλώσσας καθώς και για τη δομή και το λεξιλόγιο, για τα οποία τα παιδιά έχουν την τάση να τα αναπαράγουν ασυνείδητα και σε άλλα γλωσσικά περιβάλλοντα».

Κατ' επέκταση, το τραγούδι, δύναται να εισάγει τα παιδιά στη μουσική γλώσσα και να τα βοηθήσει να εκφράσουν τα διάφορα συναισθήματά τους, καλλιεργώντας τα καλλιτεχνικά. Αυτός είναι, πιθανότατα, και ο σημαντικότερος λόγος που το τραγούδι έχει εξέχουσα θέση στα μουσικοπαιδαγωγικά συστήματα, τα οποία έχουν αναπτυχθεί ραγδαίως, τα τελευταία χρόνια, καθώς έτσι δεν αναγνωρίστηκε μόνο η αισθητική του αξία αλλά και η παιδαγωγική του διάσταση.

1.2 Οφέλη του τραγουδιού

Ανά τους αιώνες, μεγάλοι παιδαγωγοί και μουσικοπαιδαγωγοί ασχολήθηκαν με την αξία και τα οφέλη της μουσικής και του τραγουδιού, τόσο σε μαθησιακό επίπεδο όσο και στην εξέλιξη της προσωπικότητας των παιδιών (Ανδρούτσος, 2012). Εξάλλου, όπως διατύπωσε και ο Pinker (1997, σ. 389) η μουσική είναι «ένα πρόδρομο προϊόν εξέλιξης η οποία είχε ως απώτερο στόχο την δημιουργία της ανθρώπινης γλώσσας».

Η ενασχόληση με το τραγούδι προσφέρει ένα ευρύ φάσμα πλεονεκτημάτων που ισχύουν για όλες τις ηλικιακές ομάδες, από την πρώιμη παιδική ηλικία, την εφηβεία έως και την ενήλικη ζωή. Μέσα από καλλιτεχνικές εμπειρίες που σχετίζονται με το τραγούδι, τα άτομα μπορούν να καλλιεργήσουν δεξιότητες και να αναπτύξουν ικανότητες που σχετίζονται με την αξιοποίησή του.

Σύγχρονες έρευνες, έχουν καταδείξει το θετικό αντίκτυπο που έχει επιφέρει η ενασχόληση των παιδιών με το τραγούδι και ειδικότερα, πώς η έκθεση στη μουσική διεγείρει συνολικά τη νοημοσύνη και τη συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών, ενώ παράλληλα επιδρά στη σωματική τους ανάπτυξη (Hallam S., 2016; Welch, 2012; Βασιλείου, 2020). Επομένως, τα παιδιά επωφελούνται σε πέντε κύριους τομείς, οι οποίοι περιλαμβάνουν σωματικές, ψυχολογικές, κοινωνικές, μουσικές και εκπαιδευτικές πτυχές.

- **ΣΩΜΑΤΙΚΑ ΟΦΕΛΗ**

Η προσφορά της μουσικής στο γνωστικό μέρος του εγκεφάλου έχει αποδειχθεί, όπως έχει αποδειχθεί η σημασία της για την ψυχοκινητική, νοητική και κοινωνική ανάπτυξη του ατόμου (Σέρην, 1995).

Σύγχρονες απεικονιστικές τεχνικές του εγκεφάλου (fMRI, PET scan) έχουν δείξει ότι ο αντίκτυπος του τραγουδιού στη νευρολογική λειτουργία περιλαμβάνει ένα δίκτυο εγκεφαλικών περιοχών που είναι αφιερωμένες στη μουσική, τη γλώσσα, τη λεπτή κινητική συμπεριφορά, την οπτική απεικόνιση και το συναίσθημα (Δρίτσας, 2020).

Μέσω της καλλιέργειας της φωνής του, ο άνθρωπος βελτιώνει την αναπνευστική – καρδιαγγειακή του λειτουργία, καθώς γυμνάζει σημαντικούς μύες του άνω μέρους του σώματος, ενισχύει την οξυγόνωση του αίματος και επηρεάζει θετικά την εγρήγορση (Welch, 2012; Μιχαλοπούλου, 2015). Επίσης, η ενασχόληση με τη μουσική και το τραγούδι βοηθάει στην ανάπτυξη του νευρικού και αισθητηριακού συστήματος των παιδιών, στην κοινωνική αλληλεπίδραση και το συντονισμό τους, καθώς αυτά έχουν τη δυνατότητα, λόγω του νεαρού της ηλικίας τους, να προσλαμβάνουν ευρύτερο φάσμα μουσικών ερεθισμάτων και να επιτυγχάνουν ευκολότερα πολυαισθητηριακές εγγραφές (Welch, 2012; Ζαφρανάς & Ζαφρανά, 2016).

Σύμφωνα με την επιστημονική επιθεώρηση «Journal of Neuroscience», οι μουσικοκινητικές δραστηριότητες αλληλοεπιδρούν με το ρυθμό ανάπτυξης των κινητικών δεξιοτήτων των παιδιών, προκαλώντας έτσι μακροπρόθεσμες αλλαγές στον εγκέφαλό τους (Καραμαούνα, 2023). Συμβάλλουν, επίσης, στην ανάπτυξη του λεπτού και αδρού κινητικού ελέγχου του φωνητικού συστήματος, ιδίως κατά την παιδική και εφηβική ηλικία, προάγοντας τη δια βίου φωνητική ταυτότητα και την αποτελεσματική επικοινωνία (Γιαννακοπούλου, 2023).

Επίσης, πλήθος ερευνών έχουν διεξαχθεί που φανερώνουν τη σύνδεση του τραγουδιού με την παραγωγή και το ρυθμό λόγου. Ο Ozdemir και οι συνεργάτες του (2006) υποστηρίζουν ότι η εκφορά λόγου – ομιλίας και του τραγουδιού ενεργοποιούν, ταυτόχρονα, τις πρόσθιες και μέσες περιοχές της άνω κροταφικής έλικας του εγκεφάλου. Από την άλλη, η (Overy, 2003) διαπίστωσε ότι ένα πρόγραμμα με μουσικές δραστηριότητες με έμφαση στο ρυθμό και το τραγούδι βελτιώνει τις δεξιότητες των δυσλεκτικών παιδιών ως προς την ταχύτητα επεξεργασίας ακουστικών ερεθισμάτων, τις φωνολογικές δεξιότητες και τις δεξιότητες συλλαβισμού. Σε αυτό συνηγορεί και ο Nicholson (1972), που απέδειξε ότι με τη μουσική εκπαίδευση οι διαταραχές λόγου και ομιλίας, όπως η δυσλεξία, βελτιώνονται κατά πολύ.

Γενικά, ο ρυθμός του τραγουδιού, που μπορεί να συνοδεύεται με κινήσεις ή παίξιμο κάποιου οργάνου, βοηθά τους μαθητές να τονίζουν τις λέξεις σωστά, χωρίς να αλλοιώνουν το φωνητικό τους χρώμα, υποστηρίζει τη ρέουσα προφορά και την ευχέρεια στον προφορικό λόγο (Franklin, et al., 2008; Gilbert, 2008; Μιχαλοπούλου, 2015).

- **ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ – ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΑ ΟΦΕΛΗ**

Η φωνή παίζει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της ταυτότητας του παιδιού, καθώς αντανακλά τη συναισθηματική κατάσταση και την ψυχολογική του ευεξία, ενώ παράλληλα είναι στενά συνδεδεμένη με τη θετική αυτοαντίληψη και την αποτελεσματική επικοινωνία (Elliott D. J., 2005; Welch, 2012).

Η επαφή με τη μουσική και η ανάπτυξη της δεξιότητας της χρήσης της φωνής, μέσω της αξιοποίησης του τραγουδιού, συμβάλλει στην καλή ψυχική υγεία του παιδιού, ενισχύοντας την αυτοεκτίμηση, αυτοπεποίθηση και αυτοαποτελεσματικότητά του, αλλά συγχρόνως διαφοροποιεί τη στάση του ως προς τον εαυτό και το περιβάλλον του (Lake, 2002; Καραμαούνα, 2023).

Το τραγούδι έχει την ιδιότητα να αγγίζει τις συναισθηματικές και αισθησιακές χορδές των παιδιών δημιουργώντας τους αίσθημα χαλάρωσης εκτόνωσης και έκφρασης συναισθημάτων (Καραμαούνα, 2023; Κωνσταντακοπούλου, 2013). Αυτό συνδέεται με τις πρώτες ηχητικές εμπειρίες του παιδιού, όπου όλες οι μορφές φωνητικής έκφρασης, συμπεριλαμβανομένου του τραγουδιού, συνδέονται με τα δυνατότητα να αναγνωρίσει, να κατανοήσει, να εκφράσει θεμελιώδη συναισθήματα μέσα από τη μουσική (χαρά, θλίψη, κ.ά.) (Elliott D. J., 2005; Welch, 2012).

Επιπλέον, οι μαθητές φαίνεται να εμπλέκονται συναισθηματικά στη μαθησιακή διαδικασία, διατηρώντας το ενδιαφέρον τους σε υψηλά επίπεδα και ενισχύοντας την ενεργή τους συμμετοχή, το οποίο αυξάνει την ευχαρίστησή τους (Winner, Goldstein, & Vincent-Lancrin, 2013). Έχει παρατηρηθεί ότι κατά τη διάρκεια ακρόασης εύθυμης μουσικής μπορεί να προκληθούν ρίγη από έντονη συγκίνηση – ευχαρίστηση, το οποίο έχει συσχετισθεί με μεγάλη παραγωγή ντοπαμίνης και ενδορφινών στο μεταιχμιακό σύστημα του εγκεφάλου, ενώ σε ακρόαση μουσικής γραμμμένης σε ελάσσονα κλίμακα (που συνδέεται με πιο λυπητερά ακούσματα) υπάρχει αυξημένη παραγωγή προλακτίνης (Huron, 2011; Δρίτσας, 2020).

Επιπλέον, άλλα συναισθηματικά οφέλη που περιλαμβάνονται από τη συμμετοχή των μαθητών σε μουσικές δραστηριότητες είναι η αύξηση του ενθουσιασμού για τη διαδικασία της μάθησης και η βελτίωση της ψυχολογικής διάθεσης των μαθητών, καθώς αυτού του είδους οι δραστηριότητες έχουν θετική επίδραση στον μαθητή, στη βελτίωση της απόδοσής του και στον γνωστικό τομέα (Winner, Goldstein, & Vincent-Lancrin, 2013).

Συμπεπώς, όπως ανέφερε και ο Schopenhauer, η μουσική *«εξωτερικεύει τη χαρά, τη στενοχώρια, τον πόνο, τον τρόπο, το θρίαμβο, την ευθυμία, τη γαλήνη ψυχής την ίδια»* (Πανούτσος, 1976, σ. 327).

- **ΜΟΥΣΙΚΑ ΟΦΕΛΗ**

Η ενασχόληση με το τραγούδι ενθαρρύνει τη διανοητική σύνδεση του ατόμου με τη μουσική. Αυτό περιλαμβάνει την κατανόηση της μουσικής δομής, τη φρασεολογία, την ανάπτυξη της μουσικής μνήμης και τον πειραματισμό με στοιχεία όπως το ηχόχρωμα, το ύψος, ο ρυθμός και η ένταση του (Welch, 2012). Επίσης, μέσω αυτού, τα παιδιά διευρύνουν το γνωστικό τους υπόβαθρο, εφόσον διδάσκονται έργα μεγάλων μουσουργών και συνθετών (Μιχαλοπούλου, 2015).

Η Δογάνη (2012), τονίζει πως το τραγούδι είναι *«ένα εργαλείο που δίνει τη δυνατότητα στα παιδιά να αυτοσχεδιάζουν μέσα από τον πειραματισμό με τους ήχους, πράγμα που αναπτύσσει και την φαντασία»*. Αυτό έχει κοινωνικά και προσωπικά οφέλη, καθώς μέσω της μουσικής και των στίχων των τραγουδιών ενισχύεται η ενσυναίσθηση και κατανόηση τόσο του περιβάλλοντος όσο και του εαυτού του (Welch, 2012).

Επιπλέον, το παιδί μέσω της συμμετοχής του σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες τραγουδιού, είτε ως ακροατής είτε ως εκτελεστής, μπορεί να αποκομίσει σφαιρικές μουσικές γνώσεις και να εξοικειωθεί με τα μουσικά είδη ενισχύοντας με αυτόν τον τρόπο τη μουσική του καλλιέργεια, ενώ παράλληλα όντας σε ένα φωνητικό σύνολο διαμορφώνει και το χαρακτήρα του (Barlet, 2008; Μιχαλοπούλου, 2015).

- **ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΟΦΕΛΗ**

Ένα αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών που συνδυάζει τις τέχνες με τα υπόλοιπα μαθήματα, παρέχει στους μαθητές τη δυνατότητα να κατανοούν, να αξιολογούν και να εξάγουν συμπεράσματα βάσει των αντιλήψεων τους (Winner, Goldstein, & Vincent-Lancrin, 2013).

Οι ενέργειες αυτές, υποστηρίζεται ότι προκαλούν αλλαγές στη συναισθηματική νοημοσύνη του παιδιού, αλλά κυρίως στη μαθησιακή του διαδικασία, καθώς η μουσική διδασκαλία καλλιεργεί στο παιδί δεξιότητες ενεργητικής ακρόασης (ήχου, ρυθμού, μελωδίας, ομιλητή, κ.ά.) ευνοώντας, έτσι τη μείωση των «ανωμαλιών» στην κωδικοποίηση των ήχων σε παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες (Kraus & Banai, 2010).

Το τραγούδι αποτελεί κίνητρο ευχάριστης μάθησης, καθώς συμβάλλει στην καλύτερη γνώση, κατανόηση και ανάπτυξη δεξιοτήτων, τόσο στα μουσικά όσο και στα γενικά μαθήματα, αφού μέσα από τη μουσική καλλιεργούνται οι γλωσσικές, μαθηματικές και φυσικές ικανότητες του παιδιού (Σαμαράς, 2017).

Συγκεκριμένα, έρευνες φανερώνουν ότι με το τραγούδι ενεργοποιούνται περιοχές του εγκεφάλου που εντείνουν την εγκεφαλική δραστηριότητα και παρακινούν στη μάθηση, βελτιώνουν τη βραχύχρονη και μακρόχρονη μνήμη και εντείνουν την προσοχή του παιδιού και την ικανότητά του να απομνημονεύει πληροφορίες (Moreno, et al., 2009; Zhouli, 2009; Kraus & Chandrasekaran, 2010; Κοκκίδου, 2011).

Η ενασχόληση με μουσικές δραστηριότητες, και ειδικότερα του τραγουδιού, αποτελούν σημαντικό εκπαιδευτικό εργαλείο με το οποίο εμπλουτίζεται η γλώσσα ως προς το τεχνικό της μέρος (λεξιλόγιο, γραμματική, προφορά), ως προς την καλλιέργεια και κατάκτησή της (μητρική ή ξένη), αλλά και ως προς τη βελτίωση της επάρκειά της, συμπεριλαμβανομένων των αναγνωστικών δεξιοτήτων, όπου με την επεξεργασία των στίχων και της μουσικής αναπτύσσονται ρυθμικές, τονικές και πρακτικές δεξιότητες (Piro & Ortiz, 2009; Zhouli, 2009; Κοκκίδου, 2011; Welch, 2012; Κωνσταντακοπούλου, 2013).

Το τραγούδι μπορεί να δημιουργήσει στο μυαλό των παιδιών, μέσω των στίχων του, πολλές και διαφορετικές εικόνες, το οποίο και μπορεί να χρησιμοποιήσει ο εκπαιδευτικός στη διδασκαλία της γλώσσας για δημιουργία επικοινωνιακών και μαθητοκεντρικών μαθημάτων απαραίτητων στην εκμάθησή της (Crammer & Laroy, 1992). Έτσι, τα παιδιά αποκτούν τη δεξιότητα της ανάλυσης νοημάτων των αντιλήψεών τους και των προσωπικών τους εμπειριών, καθώς και να εκφράζουν τις ιδέες και τα συναισθήματά τους μέσω της δημιουργίας δικών τους έργων (Welch, 2012).

Η χρήση της γλώσσας, των χειρονομιών, των κινήσεων του σώματος, της μουσικής που παράγουν τα ίδια τα παιδιά, καθώς και η δημιουργία εικαστικών έργων αποτελούν όλα τρόπους επικοινωνίας του παιδιού που του παρέχουν ευκαιρίες προσωπικής έκφρασης και συνεργασίας με τα υπόλοιπα παιδιά (Winner, Goldstein, & Vincent-Lancrin, 2013).

Τέλος, η εξοικείωση με τις τέχνες αποτελεί πηγή γνώσης και εμπειρίας που επιτρέπει στα παιδιά να αναπτύξουν την ικανότητα να εξελίσσουν τον τρόπο σκέψης τους αναπτύσσοντας δημιουργική σκέψη και φαντασία (Winner, Goldstein, & Vincent-Lancrin, 2013; Σαραντινού, 2021). Διότι, «η σπουδαιότητα της μουσικής είναι η άρθρωση της συναισθηματικής εμπειρίας που μπορεί να γίνει αισθητή, αλλά και να αποδοθεί με ένα συμβατικό τρόπο» (Plummeridge, 1991, σ. 34).

- **ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΩΦΕΛΗ**

Η μουσική και ειδικότερα το τραγούδι αποτελούν μια «παγκόσμια γλώσσα» που προσφέρει τη δυνατότητα βελτίωσης της αίσθησης του «ανήκειν» και της ένταξης ενός ατόμου σε μια κοινότητα (Welch, 2012). Από αυτή την οπτική, το τραγούδι καλλιεργεί την κοινωνικότητα ενός παιδιού, προωθεί τη συνεργασία και ενισχύει την υπομονή και επιμονή του (Καραμαούνα, 2023).

Το ομαδικό τραγούδι ενισχύει τις σχέσεις ενσυναίσθησης και καλλιεργεί ένα θετικό κλίμα μέσα σε μια ομάδα, γεγονός ιδιαίτερα εμφανές σε περιβάλλοντα φωνητικών συνόλων, όπως χορωδίες ή μικρότερων φωνητικών συνόλων. Η ένταξη σε ένα φωνητικό σύνολο, όχι μόνο δημιουργεί ψυχολογικά και σωματικά πλεονεκτήματα, αλλά ενισχύει και την αίσθηση ενότητας μέσα στην ομάδα (Welch, 2012).

Η ενσωμάτωση της μουσικής στη διδασκαλία, ακόμα και σε άλλα διδασκόμενα μαθήματα, επιφέρει οφέλη που αφορούν στην κοινωνική εξέλιξη των μαθητών και στην καλλιέργεια θετικής στάσης απέναντι στον πολιτισμό κάθε τόπου (Σέρρη, 1995) (Bastian, 2000). Η συμμετοχή των παιδιών σε προγράμματα διδασκαλίας που ενσωματώνουν διάφορες μορφές τεχνών φαίνεται ότι επιφέρει γενικά θετικές αλλαγές στην ανάπτυξη κοινωνικών συμπεριφορών των παιδιών και στην αυτορρύθμισή τους (Johnson, 2007).

Τα παιδιά συμμετέχοντας σε ομαδικές μουσικές μαθησιακές διαδικασίες αναπτύσσουν τις επικοινωνιακές και κοινωνικές τους δεξιότητες, καλλιεργούν τη θετική αυτοαντίληψη και αυτοπεποίθησή τους, παγώνοντας, έτσι την πολιτισμική τους ταυτότητα, το οποίο και δημιουργεί θετικό κλίμα συνεργασίας, εντός και εκτός του πλαισίου της σχολικής τάξης (Σέρρη, 1982; Fonseca-Mora, Toscano-Fuentes, & Wermke, 2011). Σε αυτά τα πλαίσια αναδεικνύονται τόσο ο εσωτερικός όσο και ο εξωτερικός κόσμος των παιδιών, δηλαδή αναπτύσσουν και εξελίσσουν και την ατομική και τη συλλογική τους ταυτότητα (Austriug & Sorensen, 2012).

Επιπλέον, η ανάπτυξη της δεξιότητας του τραγουδιού μπορεί να ενισχύει την ικανότητα του παιδιού για αποτελεσματική διαπροσωπική επικοινωνία. Εδώ περιλαμβάνεται η τελειοποίηση του φωνητικού συντονισμού, η προσθήκη εκφραστικότητας και η χρήση σκόπιμων παραλλαγών στις φωνητικές αλληλεπιδράσεις. Το τραγούδι χρησιμεύει, λοιπόν, ως άσκηση για την ενίσχυση των θεμελιωδών μηχανισμών της φωνής, βελτιώνοντας πρακτικά τις δυνατότητές της (Elliott D. J., 2005; Welch, 2012).

1.3. Μουσική εκπαίδευση

Η μουσική, ως ηχητικό μέσο έκφρασης, αποτελεί βασικό συστατικό του ανθρώπινου πολιτισμού και ιδιαίτερο φυσιολογικό χαρακτηριστικό του (Κούγκας, 2022). Μέσω της πολιτισμικής, αισθητικής και συναισθηματικής της διάστασης, απευθύνεται σε βασικές ανάγκες αυτοέκφρασης, δημιουργίας και επικοινωνίας του ανθρώπου και εξελίσσεται παράλληλα με την ανθρώπινη εξέλιξη (Σέρρη, 1982).

Η μουσική εκπαίδευση, τόσο στο περιεχόμενό της όσο και στον τρόπο διδασκαλίας, ποικίλει ευρέως σε μορφή ανάλογα με το πολιτισμικό και κοινωνικό της πλαίσιο και αποσκοπεί αφενός στην οργανωμένη και συνειδητή προσπάθεια διαμόρφωσης μιας θετικότητας προς τη Μουσική και αφετέρου στην ανάπτυξη των μουσικών δεξιοτήτων των παιδιών, από τα πρώτα κιόλας χρόνια της ζωής τους (Κοκκίδου, 2003; Κούγκας, 2022).

Η αναμφισβήτητη σπουδαιότητα της μουσικής, έγκειται στο γεγονός ότι διαδραματίζει σημαντικό ρόλο τόσο στη συνολική ανάπτυξη των παιδιών, όσο και στην καλλιέργεια της έμφυτης μουσικότητάς τους, γνωστικά στοιχεία

που αποτελούν και τον κύριο λόγο ενσωμάτωσης της μουσικής στο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών μιας σχολικής μονάδας (Welch, 2005). Ο Karl J. Glenn, πρόεδρος του διεθνούς συνεδρίου Μουσικοπαιδαγωγών που διεξήχθη στη Νέα Ορλεάνη των Η.Π.Α. τον Απρίλιο του 1992, εξέφρασε την πεποίθησή του ότι η τέχνη της μουσικής πρέπει να αποτελεί βασικό και απαραίτητο δικαίωμα και μέρος της εκπαίδευσης κάθε παιδιού σε όλο τον πολιτισμένο κόσμο. Ανέφερε, επίσης, πως όλα τα μέλη του Συμβουλίου Μουσικοπαιδαγωγών αποτελούν φρουρούς και υποστηρικτές των δικαιωμάτων όλων των παιδιών να αποκτήσουν πρόσβαση στη μουσική, μια τέχνη που αντιπροσωπεύει τα υψηλότερα ιδεώδη του ανθρώπινου γένους (Παπαζάρης, 2004, σ. 15). Μέσα από τη μουσική εκπαίδευση, τα παιδιά συμμετέχουν σε διάφορες μουσικές δραστηριότητες, όπως η φωνητική, η ενόργανη εκτέλεση, η ακρόαση και η σύνθεση, καθώς μέσα από αυτές αποκτούν μοναδικές μουσικές εμπειρίες. Σύμφωνα με τον J. Paynter (2002), αυτές οι δραστηριότητες επηρεάζουν την ποιότητα των αισθημάτων, της φαντασίας και της δημιουργικότητας των παιδιών. Η σύνθεση, η εκτέλεση και η ακρόαση συνδέονται αρμονικά με αυτές τις δραστηριότητες και πρέπει προφανώς να δίνονται προτεραιότητα στο πλαίσιο της μουσικής εκπαίδευσης (Παπαζάρης, 2004, σ. 26).

Ωστόσο, στο σημερινό παγκοσμιοποιημένο, διαπολιτισμικό και ανταγωνιστικό μαθησιακό περιβάλλον, οι τωρινές μέθοδοι διδασκαλίας, μάθησης και επικοινωνίας δεν ανταποκρίνονται στην επίτευξη μιας «καλής διδακτικής πρακτικής», η οποία θα δώσει τη δυνατότητα στα παιδιά με μουσικό υπόβαθρο και μουσικά ερεθίσματα να διανθίσουν τις γνώσεις και δεξιότητές τους και να ενσωματωθούν ομαλά στο κοινωνικό γίνεσθαι (Παπαζάρης, 2004, σ. 16; Welch, 2012).

Για το λόγο αυτό, είναι απαραίτητο να εφαρμοστεί στα σχολεία μια διαφοροποιημένη μουσική διδασκαλία, ειδικά οργανωμένη με ποικίλα κιναισθητικά, πνευματικά και ψυχοπαιδαγωγικά εργαλεία, έτσι ώστε η ενασχόληση του παιδιού με τη μουσική να μην περιορίζεται μόνο στο να λαμβάνει παθητικά τους ήχους και τη μουσική, αλλά να συμμετέχει ενεργά σε αυτήν με όλο του το είναι» (Καραδήμου-Λιάτσου, 2001, σ. 5).

Η φιλοσοφία της σύγχρονης μουσικής διδασκαλίας βασίζεται στα «ανοιχτά» διδακτικά συστήματα, τα οποία διέπονται από τη μαθητοκεντρική εκπαιδευτική φιλοσοφία, με κεντρικό πρωταγωνιστή του μαθησιακού περιβάλλοντος τον εκπαιδευόμενο μαθητή, ο οποίος και περιβάλλεται από μαθησιακούς πόρους (εκπαιδευτές, μαθησιακό υλικό, κ.ά.) που θα ενισχύσουν τις μουσικές εμπειρίες, τις δεξιότητες και τα ενδιαφέροντά του (Gardner H., 1993; Sternberg, 1985; Wasson, 1997; Γκόρης & Σακκάς, 2011).

Η μαθητοκεντρική μάθηση, αποτελεί επιτυχημένο παράδειγμα «καλής διδακτικής πρακτικής», καθώς, μέσω της μουσικής πράξης και εφαρμογής των εύστοχα σχεδιασμένων δραστηριοτήτων, που επικεντρώνονται στο μαθητή, «το παιδί δομεί προσωπικά τη μάθησή του και προσπαθεί να βρει νόημα σε ό,τι διδάσκεται» (National Research Council, 2000).

Μέσα στη διαδικασία της μουσικής ανάπτυξης του παιδιού εμπεριέχεται και η διδασκαλία του τραγουδιού, το οποίο, είτε ως ακρόαση είτε ως παραγωγή, είναι ευάρεστο σε όλους τους μαθητές, με συνέπεια να συμμετέχουν στη μαθησιακή διαδικασία ακόμα και οι πιο αδύναμοι (Κοκκίδου & Στάμου, 2009).

Το τραγούδι αξιοποιείται ως μέσο διδασκαλίας πάρα πολλά χρόνια, αφού αποτελεί ένα πολυαισθητηριακό εκπαιδευτικό μουσικό εργαλείο που μπορεί να καλλιεργήσει τις προσληπτικές και παραγωγικές δεξιότητες των μαθητών, ανεξαρτήτως των μαθησιακών τύπων (γλωσσικοί, μουσικοί, ακουστικοί, κ.ά.) που χρησιμοποιούνται στο

σχολικό περιβάλλον, εκφράζοντας τις εντυπώσεις, τις προτιμήσεις τους και τα συναισθήματά τους (Schoerr, 2001; Spencer, 2017; Shen, 2009; Delibegovic & Pejic, 2016). Η δραστηριότητα του τραγουδιού είναι σημαντικό να διενεργείται σε ένα ευχάριστο, υποστηρικτικό και παρωθητικό περιβάλλον, όπου οι καλλιτεχνικές δραστηριότητες παίζουν το βασικό ρόλο, καθόσον το τραγούδι των παιδιών είναι άρρηκτα δεμένο με αυτό (Παναγιωτόπουλος, 2004). Όπως υποστηρίζει και η Eken (1996), «η ενασχόληση με κατάλληλες δραστηριότητες που βασίζονται σε τραγούδια ενθαρρύνει τη δημιουργικότητα και καλλιεργεί τη φαντασία των μαθητών/τριών».

Έτσι, μέσω της διδακτικής αξιοποίησης του τραγουδιού, τα παιδιά διδάσκονται τα επιμέρους στοιχεία του, όπως τον ρυθμό, το τέμπο, τη μελωδία και τη δομή, προκειμένου να μπορέσουν να καλλιεργήσουν τη φωνή τους και να μάθουν να τη τοποθετούν σωστά, να εμπλουτίσουν το μουσικό τους ρεπερτόριο, αλλά και να αναπτύξουν τη δημιουργικότητα και τη δεξιότητα της μουσικής ανάγνωσης και γραφής (Salaman, 1983; Μελιγκοπούλου, 2008).

Σε σχέση με τον εμπλουτισμό του ρεπερτορίου των παιδιών, η διδασκαλία τραγουδιού μπορεί να αποτελέσει το μέσο της γνωριμίας του παιδιού με τα διάφορα είδη τραγουδιού (παραδοσιακό, σύγχρονο, έντεχνο – λαϊκό κ.ά.) (Σκουλάς, 2015). Ο μουσικοπαιδαγωγός είναι αυτός που οριοθετεί τα στυλ και τα είδη τραγουδιού που θέλει να διδάξει και επιλέγει σύγχρονα και παλαιότερα τραγούδια αντιπροσωπευτικά του κάθε μουσικού είδους, αλλά με περισσότερο συγκινησιακή και προσωπική σημασία, ώστε να μπορέσουν να εντυπωθούν στη μνήμη των παιδιών ευκολότερα (Salaman, 1983; Σκινιώτου, 2002).

Ένα είδος τραγουδιών που έχει επιβληθεί να διδάσκεται στο σχολείο, είναι αυτό που πλασιώνει, σχεδόν, πάντα τις σχολικές εορτές που διοργανώνονται στα πλαίσια των εθνικών επετείων, στις οποίες τα παιδιά καλούνται να ερμηνεύσουν μέσα σε μια χορωδία, κάθε χρόνο, τραγούδια με συγκεκριμένο ρεπερτόριο (Μιχαλοπούλου, 2015). Πέρα από αυτές τις ιδιαίτερες περιστάσεις, ο εκπαιδευτικός μπορεί να διδάξει και κάποιο διαφορετικό είδος τραγουδιού.

Συμπερασματικά, ένα τραγούδι μπορεί να αξιοποιηθεί πλήρως στη διδακτική πράξη, ειδικότερα στο πλαίσιο γλωσσικού μαθήματος, με πολύ θετικά αποτελέσματα. Αυτό προϋποθέτει, ότι η εκπαιδευτική αυτή μουσική διαδικασία θα γίνει μεθοδικά, με συγκεκριμένη δομή, μέσω ενός βιβλίου που θα τοποθετεί το τραγούδι στο κέντρο της διδασκαλίας, χρησιμοποιώντας το ως έναυσμα για την περαιτέρω παρουσίαση των δομών λόγου και των πολιτιστικών στοιχείων.

1.4. Στρατηγικές διδασκαλίας τραγουδιού

Η μουσική αποτελεί έναν τρόπο ανθρώπινης επικοινωνίας και συναισθηματικής έκφρασης, για αυτό και έχει τη δυνατότητα να αφομοιώνει τις ενστικτώδεις ή μη επιδράσεις που ασκούνται από το οικογενειακό, σχολικό και κοινωνικό του περιβάλλον του παιδιού, ως προς την ανάπτυξη των μουσικών δεξιοτήτων και αντιλήψεών του (Παπαδάτου, 2020).

Η υιοθέτηση μιας σωστής μουσικό – παιδαγωγικής προσέγγισης σε ένα σχολικό περιβάλλον, μπορεί να αφυπνίσει το παιδί και να του προσφέρει ένα συνδυασμό ψυχαγωγίας, αισθητικής καλλιέργειας και ώθηση για δημιουργική έκφραση (Γκόρης & Σακκάς, 2011). Επιπλέον, η μουσική διδασκαλία προσφέρει τη δυνατότητα στα

παιδιά να αναπτύξουν τη μουσική τους αντίληψη και τις μουσικές τους δεξιότητες, όπως η διάκριση και ο χειρισμός ήχων, ο έλεγχος φωνής και οργάνων, η ανάπτυξη και κατανόηση μουσικών ιδεών, κ.ά. (Σωτηριάδου, 2008).

Σύγχρονες έρευνες καταδεικνύουν ότι η ενασχόληση με το τραγούδι συμβάλλει στη δημιουργία θετικού κλίματος και ευχάριστης ατμόσφαιρας στα πλαίσια ενός σχολικού περιβάλλοντος, και ειδικότερα μιας σχολικής τάξης, καθώς και στην καταστολή του άγχους, που συχνά είναι πιθανό να επιφορτίζει τους μαθητές (Schoerr, 2001; Shen, 2009; Lorenzutti, 2014; Delibegovic & Pejic, 2016).

Η πολυτροπική υπόσταση του τραγουδιού, στις σύγχρονες διδακτικές μεθόδους και προσεγγίσεις, έχει διαφοροποιήσει τον τρόπο υιοθέτησης και αξιοποίησης του, καθιστώντας το ως ένα ενδιαφέρον, ευχάριστο και δημιουργικό εκπαιδευτικό μέσο που προσθέτει ποικιλία και διασκέδαση στη μάθηση. Η μουσική αγωγή του παιδιού αναπτύσσεται, πλέον, μέσα από τα βασικά στοιχεία του τραγουδιού, όπως είναι ο ρυθμός, η κίνηση, η ενεργητική μουσική ακρόαση και η χρήση μουσικών οργάνων, τα οποία και αποτελούν τα κύρια μέσα που θα χρησιμοποιήσει ο μουσικοπαιδαγωγός για την οργάνωση και εφαρμογή των στρατηγικών μουσικής διδασκαλίας (Σέρρη, 1982; Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών, 2002).

Οι Vera και Muñoz (2013) και η Keskin (2011), αναφέρουν πως μια από τις βασικότερες στρατηγικές, που μπορεί να εξασφαλίσει την επιτυχία της διδασκαλίας – εκμάθησης τραγουδιού και να αποφέρει οφέλη στο/στη μαθητή/τρια, είναι η επιλογή του καταλληλότερου, και πιο ελκυστικού για τους μαθητές, τραγουδιού, αλλά και η εφαρμογή στοχευμένων εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων μουσικής αγωγής, ειδικά σχεδιασμένων για την ηλικία, τα ενδιαφέροντα και τις ιδιαίτερες μαθησιακές ανάγκες των παιδιών αυτών.

Επιπλέον, τα τραγούδια που χρησιμοποιούνται κατά την εκπαιδευτική διδασκαλία μπορεί να έχουν δημιουργηθεί έτσι ώστε να εξυπηρετούν συγκεκριμένους γλωσσικούς διδακτικούς στόχους ή προκειμένου να προσεγγίσει ο μαθητής το γλωσσικό και πολιτισμικό πλούτο κάποιας περιοχής.

Υπάρχουν, ωστόσο, στρατηγικές που διαθέτουν μεταγνωστικό χαρακτήρα καθώς αφενός ανταποκρίνονται επιτυχώς στις σύγχρονες εκπαιδευτικές ανάγκες της ωριαίας διδασκαλίας, και αφετέρου εφαρμόζονται και στη μουσική διδασκαλία και κατηγοριοποιούνται ως εξής (Περακάκη, 2008):

1. Στρατηγικές Κατευθυνόμενης Διερεύνησης

Ο εκπαιδευτικός θέτει ένα πρόβλημα με κατάλληλες ερωτήσεις στα παιδιά, τα οποία, μετά από συλλογή και επεξεργασία των δεδομένων, τα επιλύουν, ώστε να καταλήξουν σε, όσο το δυνατόν, πιο γενικευμένα συμπεράσματα. Η στρατηγική αυτή συμβάλλει ιδιαίτερα στην καλλιέργεια δεξιοτήτων συμμετοχής, αφού η συμμετοχή των μαθητών είναι αναγκαία.

Η στρατηγική αυτή, ανάλογα με τις μουσικές αλληλεπιδράσεις που εξελίσσονται σε μια τάξη, διακρίνεται σε τέσσερα διαφορετικά είδη διδασκαλίας (Barrett, 2005; Περακάκη, 2008; Δογάνη, 2012).

- **Ομαδοσυνεργατική Διδασκαλία:** ο εκπαιδευτικός ακολουθεί πρακτικές για την άρτια καθοδήγηση των παιδιών και την εξασφάλιση εγκάρδιου, φιλικού και ασφαλούς παιδαγωγικού κλίματος, με στόχο η τάξη να μετατραπεί σε μια κοινότητα μουσικής πρακτικής στην οποία τα παιδιά διαπραγματεύονται, συνεχώς, νοήματα σε ομαδικό ή ατομικό επίπεδο.

- **Αποτελεσματική ή Άμεση Διδασκαλία:** ο εκπαιδευτικός έχει κεντρικό ρόλο, εφόσον παρουσιάζει στα παιδιά μια νέα δεξιότητα, με τη χρήση πλήθους σχημάτων και παραδειγμάτων, ώστε να εξασκηθούν συστηματικά σε ατομικό ή ομαδικό επίπεδο.

- **Προοργανωτική Διδασκαλία:** ο προοργανωτής τοποθετείται στο κέντρο της διδασκαλίας, παρουσιάζονται και επεξεργάζονται τα δεδομένα της, επεξηγούνται συμπληρωματικές έννοιες και αξιολογούνται οι αποκτηθείσες γνώσεις των παιδιών .

- **Μονολογικό – Διαλεκτική Διδασκαλία:** ο εκπαιδευτικός συμμετέχει στην πορεία της μουσικής μάθησης είτε σιωπηλά, είτε ισότιμα, είτε πιο ενεργά, ώστε να δώσει τη δυνατότητα στο παιδί να εμβαθύνει στη διαδικασία της ενεργητικής ακρόασης και να ανακαλύψει, απελευθερωμένος πια, τα όριά του.

2. Στρατηγικές Ελεύθερης Διερεύνησης

Τα παιδιά είναι ελεύθερα να διερευνήσουν ένα θέμα της επιλογής τους, να συλλέξουν υλικό και να το επεξεργαστούν, για να οδηγηθούν σε δικά τους συμπεράσματα. Εν κατακλείδι, ο μουσικοπαιδαγωγός θα πρέπει, αρχικά, να αποφασίσει τι είδους στρατηγικές μουσικής διδασκαλίας θα ακολουθήσει, έπειτα να οργανώσει τις μουσικές δραστηριότητες βάσει της επιλεγμένης στρατηγικής, της φιλοσοφίας του Αναλυτικού Προγράμματος και του προφίλ των παιδιών (γνωστικό επίπεδο, ηλικίας, προτιμήσεις, δυσκολίες, ικανότητες) και τέλος, να ορίσει τους τρόπους ελέγχου επίτευξης των διδακτικών στόχων που είχαν τεθεί στην αρχή της εκπαιδευτικής παρέμβασης, λαμβάνοντας, πάντα, υπόψη τη διάρκεια κάθε δραστηριότητας, ώστε να μην προκληθούν φαινόμενα απειθαρχίας ή/και συναισθηματικής φόρτισης (Δογάνη, 2012).

1.5. Διδασκαλία του τραγουδιού στα πλαίσια του Α.Π.Σ. για το μάθημα της μουσικής

Η διδασκαλία της μουσικής εισέρχεται, για πρώτη φορά, στο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών (Α.Π.Σ.) το 1930 με στόχο τη δημιουργία χορωδιών για θρησκευτικές και εορταστικές εκδηλώσεις (Γεωργόπουλος, 2023).

Σήμερα, ο σκοπός της διδασκαλίας του μαθήματος της μουσικής έχει αναθεωρηθεί και, σύμφωνα με το Α.Π.Σ., είναι «η καλλιέργεια της μουσικότητας και των μουσικών δεξιοτήτων των μαθητών μέσα από την ακρόαση, την εκτέλεση και τη δημιουργία μουσικής». Επομένως, με την κατάλληλη παιδαγωγική αξιοποίηση νέων, δημιουργικών καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων, η μουσική μπορεί να επιφέρει θετικό αντίκτυπο τόσο στη διαμόρφωση της προσωπικότητας των παιδιών, όσο και στη βελτιστοποίηση της μαθησιακής προσπάθειας και ενίσχυση της αναπτυξιακής τους πορείας (Σαμαράς, 2017).

Όσον αφορά τη διδασκαλία του μαθήματος της μουσικής στο Δημοτικό Σχολείο, στο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών αναφέρονται κάποιοι ειδικοί σκοποί του, οι οποίοι εστιάζουν κυρίως στην (Κούγκας, 2022):

- Άσκηση των μαθητών/τριών ως προς την ορθότητα του τραγουδιού για μεγαλύτερη ευχαρίστηση
- Ανάπτυξη ακουστικής τους ικανότητας
- Ανάπτυξη ικανότητας εκτίμησης και ανταπόκρισης στα αισθητικά μουσικά στοιχεία
- Κατανόηση βασικών στοιχείων και εννοιών της θεωρίας, μορφολογίας και ιστορίας της μουσικής

- Επαφή με παλαιότερες συνιστώσες της νεοελληνικής εθνικής μουσικής παράδοσης (π.χ. δημοτικό τραγούδι, βυζαντινό εκκλησιαστικό μέλος) και εκτίμηση της αξία τους
- Ανάπτυξη ατομικών μουσικών ικανοτήτων τους
- Συνειδητοποίηση της σχέση μεταξύ μουσικής και υπόλοιπων Τεχνών, αλλά και των γνωστικών αντικείμενων που διδάσκονται στο σχολείο
- Ανάπτυξη, μέσω της μουσικής, πνεύματος συνεργασίας, υπευθυνότητας, πειθαρχίας και επικοινωνίας, στοιχεία απαραίτητα για την κοινωνικοποίησή τους (Κούγκας, 2022).

Οι βασικοί σκοποί του Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών είναι οι εξής παρακάτω:

- **Ανάπτυξη Ορθότητας στο Τραγούδι:** Αναφέρεται στη σημασία της σωστής εκτέλεσης των μουσικών κομματιών για την ευχαρίστηση των μαθητών. Αυτό ενισχύει την αυτοπεποίθηση τους και τη συμμετοχή τους στη μουσική.
- **Ανάπτυξη Ακουστικής Ικανότητας:** Επισημαίνει τη σημασία της ανάπτυξης της ακουστικής ικανότητας, η οποία είναι κρίσιμη για την κατανόηση και την απόλαυση της μουσικής.
- **Ανάπτυξη Αισθητικής Κατανόησης:** Επιδιώκει την ενίσχυση της ικανότητας των μαθητών να αναγνωρίζουν και να εκτιμούν αισθητικά στοιχεία της μουσικής, προωθώντας έτσι την πνευματική τους εξέλιξη.
- **Εκμάθηση Θεωρίας και Ιστορίας της Μουσικής:** Εστιάζει στην εκμάθηση θεωρητικών και ιστορικών γνώσεων σχετικά με τη μουσική, προσφέροντας στους μαθητές ένα ευρύτερο πλαίσιο κατανόησης της μουσικής και του πολιτισμού.
- **Εξοικείωση με την Ελληνική Μουσική Παράδοση:** Προωθεί τη σχέση των μαθητών με τα παραδοσιακά ελληνικά μουσικά είδη, ενισχύοντας την εκτίμηση και τη συνειδητοποίηση της αξίας τους.
- **Ατομική Ανάπτυξη Μουσικών Δεξιοτήτων:** Επιδιώκει την ανάπτυξη των ατομικών μουσικών ικανοτήτων των μαθητών, προσφέροντας τους την ευκαιρία να ανακαλύψουν και να αναπτύξουν το ταλέντο τους.
- **Σχέση της Μουσικής με Άλλες Τέχνες και Γνωστικά Αντικείμενα:** Επισημαίνει τη συνάρτηση της μουσικής με άλλες τέχνες και γνωστικά αντικείμενα, προωθώντας μια ολιστική προσέγγιση της εκπαίδευσης.
- **Ανάπτυξη Κοινωνικών Δεξιοτήτων:** Επιδιώκει να προωθήσει το πνεύμα συνεργασίας, την υπευθυνότητα, πειθαρχία και επικοινωνία μέσω της μουσικής, προετοιμάζοντας τους μαθητές για την κοινωνικοποίησή τους. Μέσω της μουσικής συνεργασίας, οι μαθητές αναπτύσσουν δεξιότητες, είναι απαραίτητες για τη συνεργασία με άλλα άτομα, την αντίληψη τους για την ομαδική εργασία και την αναγνώριση του ρόλου τους στην κοινότητα. Αυτό συμβάλλει στην ευρύτερη εκπαίδευση και ανάπτυξη των μαθητών, ενισχύοντας τις κοινωνικές τους δεξιότητες και την αίσθηση της κοινότητας. Στις Γ', Δ', Ε' και Στ' τάξεις του Δημοτικού, οι θεματικές ενότητες που περιέχονται στο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών (Α.Π.Σ.) προσφέρουν ένα πλούσιο εκπαιδευτικό πλαίσιο για την μουσική εκπαίδευση των μαθητών (Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής πολιτικής, 2021).

1^η Θεματική Ενότητα

Επικεντρώνεται στην εξάσκηση των μαθητών στον έλεγχο των ήχων μέσω δεξιοτήτων στο τραγούδι και στο παίξιμο οργάνων. Αυτό περιλαμβάνει την απόκτηση δεξιοτήτων εκτέλεσης με καθαρή έκφραση του λόγου, τον έλεγχο του τονικού ύψους, την αίσθηση της μουσικής φράσης και έκφρασης, καθώς και το παίξιμο μελωδικών και ρυθμικών οργάνων με έλεγχο και ρυθμική ακρίβεια. Επίσης, η παρουσίαση εκτελέσεων σε κοινό συμβάλλει στην ανάπτυξη της αυτοπεποίθησης και της θεαματικότητας των μαθητών (Ε.Ε.Ε.Κ.Ι., 2023).

Οι επιδιωκόμενοι στόχοι των μαθητών, που αναφέρονται στην ενότητα αυτή είναι:

- Να εκτελούν ρυθμικά και μελωδικά πρότυπα από μνήμης και από σύμβολα
- Να εκφράζουν συναισθήματα τραγουδώντας ένα φάσμα τραγουδιών που προέρχονται από διαφορετικές πηγές,

δίνοντας προσοχή στην ένταση και την ορθοφωνία

- Να αναπτύσσουν ικανότητα ελέγχου των ήχων σε μια ποικιλία μουσικών οργάνων
- Να μοιράζονται τη μουσική δημιουργία με διάφορα είδη κοινού.
- Να πραγματοποιούν εκτελέσεις ανταποκρινόμενοι σε σημεία, σύμβολα, συνθήματα και από μνήμης
- Να τραγουδούν ένα ευρύ φάσμα τραγουδιών με αυξανόμενο έλεγχο του τονικού ύψους, ρυθμού, ορθοφωνίας,

μουσικής έκφρασης και έντασης

- Να παίζουν, με αυξανόμενο έλεγχο της τεχνικής, πολλά όργανα ρυθμικά και μελωδικά
- Να κατανοούν την ανάγκη αποτελεσματικής επικοινωνίας με τους ακροατές τους κατά τη διάρκεια μουσικής

εκτέλεσης

- Να εκτελούν, ερμηνεύουν πιο σύνθετα μουσικά σύμβολα, να εκτελούν πιο πολύπλοκες εντολές, και να κατανοούν

πιο ικανοποιητικά τα μουσικά στοιχεία

- Να τραγουδούν και να παίζουν κομμάτια από διάφορες εποχές, τόπους και πολιτισμούς, με αυξανόμενο έλεγχο

των μουσικών στοιχείων, συμπεριλαμβανομένου και του ηχοχρώματος

- Να εκτελούν ως ομάδα απλά μουσικά κομμάτια, ανεξάρτητα από μία άλλη ομάδα
- Να παρουσιάζουν εκτελέσεις αποτελεσματικά είτε διευθύνοντας είτε ακολουθώντας το μαέστρο
- Να σχεδιάζουν και να παρουσιάζουν εκτελέσεις για διάφορα είδη ακροατηρίου.
- Να εκτελούν διάφορα είδη (στυλ) μουσικής, ερμηνεύοντας διάφορα σημεία, σύμβολα και συνθήματα

• Να τραγουδούν και να παίζουν σε ομάδες ένα πιο απαιτητικό ρεπερτόριο και να εκτελούν ένα μέρος ανεξάρτητα από μία άλλη ομάδα

- Να τραγουδούν ή να παίζουν ένα σύντομο σόλο (Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής πολιτικής , 2021).

Στο πλαίσιο αυτής της θεματικής ενότητας, οι επιδιωκόμενοι μαθησιακοί στόχοι είναι εξαιρετικά πολύπλοκοι και πολυδιάστατοι, προσφέροντας ένα πλούσιο εκπαιδευτικό πλαίσιο για την ανάπτυξη των μουσικών ικανοτήτων των μαθητών, το οποίο και αναλύεται ως εξής:

Εκτέλεση Ρυθμικών και Μελωδικών Προτύπων

Οι μαθητές καλούνται να αναπτύξουν την ικανότητα να αναγνωρίζουν, να μνημονεύουν και να αποδίδουν ρυθμικά και μελωδικά μουσικά πρότυπα, το οποίο ενισχύει τη μουσική τους ευφυΐα και την ικανότητά τους να αναλύουν τη μουσική δομή (Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής πολιτικής , 2021).

Έκφραση Συναισθημάτων μέσα από το Τραγούδι

Η έκφραση των συναισθημάτων είναι βασικό στοιχείο της μουσικής. Οι μαθητές καλούνται να εκφράζουν συναισθήματα κατά την τραγουδιστική τους εκτέλεση, δίνοντας έμφαση στην ένταση και την ορθοφωνία, το οποίο τους βοηθά να εκφράζονται με αυθεντικότητα μέσω της μουσικής (Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής πολιτικής , 2021).

Εκμάθηση και Έλεγχος των Ήχων σε Μουσικά Όργανα

Οι μαθητές εξελίσσουν τη δεξιότητά τους να αναγνωρίζουν και να ελέγχουν ήχους σε διάφορα μουσικά όργανα, το οποίο τους καθιστά πιο πολυστρατιωτικούς και εξοικειώνει με διάφορα όργανα (Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής πολιτικής , 2021).

Κοινοποίηση της Μουσικής Δημιουργίας

Μοιράζονται τη δημιουργική τους μουσική δουλειά με διάφορα είδη κοινού, ενισχύοντας την κοινωνική τους διάσταση και την επικοινωνία μέσω της μουσικής (Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής πολιτικής , 2021).

Εκτελέσεις και Ανταπόκριση σε Σημεία και Σύμβολα

Οι μαθητές αναπτύσσουν τη δεξιότητα να εκτελούν μουσικές εκτελέσεις ανταποκρινόμενοι σε συγκεκριμένα σημεία, σύμβολα και συνθήματα, το οποίο βελτιώνει την ακρίβεια και την απόδοση των μουσικών έργων και συμβάλλει στην ανάπτυξη της μουσικής τεχνικής τους (Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής πολιτικής , 2021).

Τραγούδι και παίξιμο με έλεγχο του τονικού ύψους, ρυθμού και ορθοφωνίας

Οι μαθητές προσεγγίζουν το τραγούδι με έλεγχο του τονικού ύψους, του ρυθμού και της ορθοφωνίας, το οποίο ενισχύει την ακρίβεια και εκφραστικότητα στη μουσική τους απόδοση (Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής πολιτικής , 2021).

Κατανόηση Σύνθετων Μουσικών Στοιχείων

Οι μαθητές εκπαιδεύονται να εκτελούν και να ερμηνεύουν πιο σύνθετα μουσικά σύμβολα, εντολές και μουσικά στοιχεία, το οποίο ενισχύει την ικανότητά τους να αντιλαμβάνονται και να αναλύουν πιο πολύπλοκες μουσικές δομές (Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής πολιτικής , 2021).

Εκτέλεση μουσικών διαφορετικών μουσικών εποχών, τόπων και πολιτισμών

Οι μαθητές εκτελούν μουσικά έργα από διάφορες εποχές, τόπους και πολιτισμούς, βελτιώνοντας την κατανόηση των μουσικών στοιχείων που συνοδεύουν κάθε πολιτιστικό πλαίσιο (Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής πολιτικής , 2021).

Συνεργατική εκτέλεση και επικοινωνία

Οι μαθητές εκτελούν απαιτητικό ρεπερτόριο ως ομάδες και εξασκούν την ικανότητά τους να συνεργάζονται και να επικοινωνούν αποτελεσματικά κατά την εκτέλεση (Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής πολιτικής , 2021).

2^η Θεματική Ενότητα

Εστιάζει στη δημιουργία και ανάπτυξη μουσικών ιδεών. Ενθαρρύνει τους μαθητές να ανακαλύψουν τη δημιουργική τους πλευρά μέσω της μουσικής δημιουργίας και του αυτοσχεδιασμού. Αυτό περιλαμβάνει την επιλογή, τον συνδυασμό και την οργάνωση μουσικών ιδεών μέσα σε μουσικές δομές, καθώς και τον αυτοσχεδιασμό με ανάπτυξη

ρυθμικού και μελωδικού υλικού κατά την εκτέλεση. Αυτή η προσέγγιση ενθαρρύνει τη δημιουργικότητα των μαθητών και την ανάπτυξη της μουσικής τους εκφραστικότητας.

Οι επιδιωκόμενοι στόχοι των μαθητών, που αναφέρονται στην ενότητα αυτή είναι:

- Να ερευνούν, να επιλέγουν και να συνδυάζουν ήχους που παράγονται από τη φωνή, το σώμα και τα μουσικά όργανα, για να παράγουν απλές συνθέσεις
- Να αποθηκεύουν τις μουσικές τους ιδέες και να τις μεταδίδουν στους άλλους, χρησιμοποιώντας κατάλληλα μέσα
- Να εξερευνούν, να επιλέγουν, να ταξινομούν και να ελέγχουν ήχους για να συνθέσουν ένα κομμάτι, που έχει μία αντιληπτή μουσική φόρμα
- Να συνθέτουν και να καταγράφουν τη μουσική τους για επόμενη ανάκληση, χρησιμοποιώντας κατάλληλα σημεία, σύμβολα, συνθήματα ή άλλα μέσα
- Να επινοούν και να αναπτύσσουν μουσικές ιδέες που έχουν απλή δομή, συμπεριλαμβανομένης της επανάληψης και της αντίθεσης
- Να δημιουργούν και να αποθηκεύουν συνθέσεις, δείχνοντας μία μεγαλύτερη κατανόηση των σημείων, συμβόλων, συνθημάτων
- Να αναπτύσσουν και να σχεδιάζουν ένα ευρύ φάσμα ήχων, και να επιλέγουν αυτούς που είναι κατάλληλοι για χρήση, εξερευνώντας μια συγκεκριμένη τεχνική
- Να συνθέτουν διαφόρων ειδών κομμάτια και να τα καταγράφουν με νότες με αυξανόμενη ακρίβεια για επόμενη εκτέλεση, χρησιμοποιώντας κατάλληλα σημεία, σύμβολα και συνθήματα (Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής πολιτικής, 2021).

Σε αυτήν την ενότητα, οι επιδιωκόμενοι μαθησιακοί στόχοι επικεντρώνονται στην ανάπτυξη των δημιουργικών και συνθετικών δεξιοτήτων των μαθητών στον τομέα της μουσικής. Ας αναλυθούν, λοιπόν, περαιτέρω αυτοί οι στόχοι:

Εξερεύνηση και συνδυασμός ήχων

Οι μαθητές καλούνται να εξερευνήσουν και να συνδυάσουν ήχους από διάφορες πηγές, συμπεριλαμβανομένης της φωνής τους, του σώματος τους και των μουσικών οργάνων, για να δημιουργήσουν απλές μουσικές συνθέσεις, το οποίο ενθαρρύνει τη δημιουργική φαντασία και την ανεξάρτητη εξέλιξη τους ως μουσικούς.

Αποθήκευση και κοινοποίηση των ιδεών

Οι μαθητές πρέπει να μάθουν να αποθηκεύουν τις μουσικές τους ιδέες και να τις μοιράζονται με άλλους, χρησιμοποιώντας τα κατάλληλα μέσα, το οποίο ενισχύει τη διαδικασία της δημιουργίας και την ανταλλαγή γνώσεων.

Σύνθεση με αντιληπτή μουσική φόρμα

Οι μαθητές πρέπει να εξερευνούν, να επιλέγουν και να ταξινομούν ήχους για να δημιουργήσουν μουσικές συνθέσεις με αντιληπτή μουσική φόρμα, το οποίο τους βοηθά να αναπτύξουν την ικανότητά τους να δημιουργούν δομημένα μουσικά έργα.

Καταγραφή μουσικής

Οι μαθητές πρέπει να μάθουν πώς να καταγράφουν τη μουσική τους για μελλοντική ανακλησιμότητα, χρησιμοποιώντας κατάλληλα σημεία, σύμβολα, συνθήματα και άλλα μέσα, το οποίο είναι ουσιώδες για τη διατήρηση της μουσικής τους προόδου.

Απλές δομές στη σύνθεση

Οι μαθητές πρέπει να επινοήσουν και να αναπτύξουν σύνθετες μουσικές ιδέες που έχουν απλή δομή, συμπεριλαμβανομένων στοιχείων όπως η επανάληψη και η αντίθεση. Αυτός ο στόχος ενισχύει την κατανόηση της μουσικής δομής και τη δυνατότητα των μαθητών να δημιουργούν μουσική με λιτό, αλλά αποτελεσματικό τρόπο.

Εξέλιξη της διακριτικότητας στην σύνθεση

Καθώς οι μαθητές προχωρούν, μαθαίνουν να αναπτύσσουν και να σχεδιάζουν ένα ευρύ φάσμα ήχων και να επιλέγουν αυτούς που είναι κατάλληλοι για χρήση, εξερευνώντας διάφορες τεχνικές και δυνατότητες.

Καταγραφή με νότες για μελλοντική εκτέλεση

Οι μαθητές μαθαίνουν να συνθέτουν διάφορων ειδών κομμάτια και να τα καταγράφουν με αυξανόμενη ακρίβεια χρησιμοποιώντας κατάλληλα σημεία, σύμβολα και συνθήματα. Αυτό είναι σημαντικό για τη διατήρηση των μουσικών τους ιδεών και τη μελλοντική εκτέλεση τους.

Με τους παραπάνω στόχους, οι μαθητές αναπτύσσουν τις δεξιότητές τους στη σύνθεση και τη δημιουργία μουσικής, προετοιμάζοντας τους για μια ευρύτερη κατανόηση της μουσικής και ενθαρρύνοντας τη δημιουργική τους έκφραση. Αυτές οι δεξιότητες είναι κρίσιμες για την ανάπτυξη τους ως μουσικοί και την εμπάθυνση της σχέσης τους με τη μουσική τέχνη (Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής πολιτικής, 2021).

3^η Θεματική Ενότητα

Επικεντρώνεται στην ανάπτυξη δεξιοτήτων αξιολόγησης. Αυτό περιλαμβάνει την εξερεύνηση και επεξήγηση ιδεών και συναισθημάτων για τη μουσική μέσω του χορού, της εκφραστικής γλώσσας και του μουσικού λεξιλογίου. Επιπλέον, προάγει τη βελτίωση της ατομικής και ομαδικής δουλειάς με βάση το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, ενισχύοντας έτσι την κριτική σκέψη και την αξιολογητική ικανότητα των μαθητών σε σχέση με τη μουσική.

Οι επιδιωκόμενοι στόχοι των μαθητών, που αναφέρονται στην ενότητα αυτή είναι:

- Να ακούν προσεκτικά μουσική, να ανταποκρίνονται και να αναγνωρίζουν μουσικά στοιχεία, όπως ύψος, διάρκεια και ρυθμό
- Να μεταχειρίζονται απλούς όρους, για να περιγράψουν με ποιον τρόπο και με ποιους εκφραστικούς σκοπούς χρησιμοποιούνται τα μμουσικά στοιχεία σε διάφορα είδη μμουσικής που έχουν ακούσει
- Να ανταποκρίνονται στα μουσικά στοιχεία και ξεχωρίζουν διαφορές, συμπεριλαμβανομένης της μελωδίας
- Να ακούν μία ποικιλία ειδών μουσικής από διάφορα στυλ και κουλτούρες, του παρελθόντος και του παρόντος και να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά και τα ξεχωριστά τους στοιχεία
- Να ξεχωρίζουν με αυξανόμενη ακρίβεια τα μουσικά στοιχεία
- Να ακούν διάφορα είδη μουσικής, να αξιολογούν την αποτελεσματικότητα της χρήσης μουσικών στοιχείων σε αυτήν και με απλούς όρους να εκφράζουν και να αιτιολογούν τις προτιμήσεις τους

- Να ξεχωρίζουν διαφορές στον ήχο, την υφή και τα ρυθμικά και μελωδικά πρότυπα σε διάφορα είδη μουσικής
- Να αναγνωρίζουν και να δείχνουν γνώση ποικιλίας μουσικών ειδών (Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής πολιτικής , 2021).

Οι επιδιωκόμενοι μαθησιακοί στόχοι που της 3^{ης} θεματικής ενότητας επικεντρώνονται στην ανάπτυξη της μουσικής κατανόησης και της ακουστικής ευαισθησίας των μαθητών. Αξίζει, επομένως, να γίνει περαιτέρω σχολιασμός αυτής της θεματικής ενότητας ως εξής:

Κατανόηση των μουσικών στοιχείων

Στόχος είναι να ενισχύσουν την ικανότητά τους να αναγνωρίζουν και να κατανοούν τα βασικά μουσικά στοιχεία, όπως το τονικό ύψος (πιο ψηλός/χαμηλός τονικά ήχος), τη διάρκεια (χρόνος διάρκειας φθόγγου) και το ρυθμό (πώς χωρίζεται χρονικά μία μελωδία). Η κατανόηση των μουσικών στοιχείων αποτελεί θεμέλιο λίθο για τη μουσική ανάλυση

Εξοικείωση με μουσικούς όρους

Οι μαθητές μαθαίνουν να χρησιμοποιούν απλούς όρους και έννοιες της μουσικής για να περιγράψουν τη μουσική που ακούν. Αυτό τους επιτρέπει να επικοινωνούν αποτελεσματικά τις μουσικές εντυπώσεις και να εκφράζουν τις προτιμήσεις τους (Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής πολιτικής , 2021).

Αναγνώριση διαφορών στη μουσική

Ο στόχος είναι να εκπαιδευτούν να ανταποκρίνονται στα μουσικά στοιχεία και να διακρίνουν διαφορές μεταξύ διαφορετικών μουσικών ειδών, συμπεριλαμβανομένων των χαρακτηριστικών και ξεχωριστών χαρακτηριστικών τους. Αυτό ενισχύει τη μουσική παιδεία και ικανότητά τους να αναγνωρίζουν και να αξιολογούν διάφορα μουσικά είδη (Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής πολιτικής , 2021).

Καλλιέργεια της ακουστικής ευαισθησίας

Η ακουστική ευαισθησία είναι η ικανότητα να αναγνωρίζουμε και να εκτιμούμε τις λεπτομέρειες στον ήχο. Οι μαθητές μαθαίνουν να ξεχωρίζουν τις διαφορές στον ήχο, την υφή και τα ρυθμικά και μελωδικά πρότυπα σε διάφορα είδη μουσικής, αυξάνοντας την ακουστική τους ευαισθησία (Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής πολιτικής , 2021).

Επιπροσθέτως, μέσα από το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών (Α.Π.Σ.) του μαθήματος της Μουσικής, προτείνεται να δοθεί έμφαση στην απόκτηση αντιπροσωπευτικών μουσικών γνώσεων και στη διδασκαλία ποικίλων δραστηριοτήτων, που περιλαμβάνουν την ακρόαση πολλών και διαφορετικών ειδών μουσικής. Επιπλέον, στις ενδεικτικές θεμελιώδεις έννοιες και δραστηριότητες του Α.Π.Σ. αναφέρονται η παράδοση και ο πολιτισμός.

Συγκεκριμένα, αναφέρονται πρακτικές δραστηριότητες που αφορούν τη διδασκαλία τραγουδιών, όπως:

- Η διδασκαλία παραδοσιακών και έντεχνων τραγουδιών.
- Η μάθηση ενός συνόλου τραγουδιών και κομματιών για επετείους που γιορτάζονται στην Ελλάδα ή σε άλλες χώρες.
- Η ακρόαση αποσπασμάτων μουσικών έργων από διαφορετικές περιοχές και περιόδους.

Ωστόσο, η υλοποίηση του προγράμματος από τους εκπαιδευτικούς μπορεί να ποικίλλει ανάλογα με το σχολείο, την περιοχή, τις προτεραιότητες και τους πόρους που διαθέτει η εκάστοτε εκπαιδευτική μονάδα. Οι εκπαιδευτικοί μπορεί να προσπαθούν να αξιοποιήσουν τον χρόνο που προβλέπεται από το Α.Π.Σ. για τη διδασκαλία τραγουδιών μέσα από διαφορετικούς τρόπους, όπως οργάνωση εκδηλώσεων, ενορχηστρώσεις μαθητικών μουσικών ομάδων, συνεργασία με εξωσχολικούς μουσικούς, κ.ά. (Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής πολιτικής, 2021).

Επιπλέον, ένα φαινόμενο που παρατηρείται στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και δημιουργεί προβληματισμούς, είναι η νοησιαρχική λογική που χαρακτηρίζει το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών, η οποία, σύμφωνα με τους Πουρκό και Κατσαρού (2011, σ. 64), έγκειται στην «*κυριαρχία ενός νοησιαρχικού, ορθολογιστικού και γνωστικιστικά προσανατολισμένου τρόπου λειτουργίας στην επικοινωνία, την εκπαίδευση, τη μάθηση και τη γνώση*» (Παναγιωτόπουλος, 2004).

Στο νοησιαρχικό αυτό πλαίσιο, όπου η πραγματικότητα και η αλήθεια γίνονται αντιληπτές μόνο μέσω της νόησης, η διαδικασία της μάθησης περιλαμβάνει την απόκτηση γνώσης και επιστημονικής κατάρτισης καθώς, επίσης, τη νόηση και την αντικειμενικότητα (Dictionary of Greek, 2013). Σε αυτό το πλαίσιο, η γνώση αποτελεί αυτοσκοπό, έχει αξία όσο είναι τεχνικά χρήσιμη και οι μαθητές εκπαιδεύονται να μαθαίνουν όχι για να γνωρίζουν, αλλά καταρτίζονται για να μπορούν να χρησιμοποιούν τη γνώση» (Ασημάκη, Κουστουράκης, & Καμαριανός, 2011, σ. 111). Με αυτόν τον τρόπο ο εκπαιδευτικός γίνεται το άτομο που μεταβιβάζει τη γνώση, μέσω ενός είδους διδασκαλίας που καταρτίζει, αλλά δεν μορφώνει.

Για να αντιμετωπιστεί η κυριαρχία της παραδοσιακής διδασκαλίας, με κεντρικό ρόλο τον δάσκαλο και το φαινόμενο αυτό της νοησιαρχίας, απαιτείται μια ουσιαστική επανασχεδίαση του εκπαιδευτικού συστήματος. Θα πρέπει, λοιπόν, να επανεξεταστούν οι προσεγγίσεις και οι μέθοδοι διδασκαλίας, να δημιουργηθεί ένα νέο περιβάλλον μάθησης, όπου θα ενισχύεται η ενεργητική συμμετοχή των παιδιών καθώς και η ομαδική συνεργασία, δίνοντας χώρο στην ανάπτυξη και άλλων διαστάσεων της προσωπικότητας των παιδιών, όπως τα συναισθήματα και η κοινωνικότητα τους (Denac, 2014).

1.6. Διδασκαλία τραγουδιού στα πλαίσια Δ.Ε.Π.Π.Σ. για το μάθημα της μουσικής

Το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) αποτελεί προέκταση του Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών. Εφαρμόστηκε για πρώτη φορά το 2003, σύμφωνα με το οποίο ο κύριος στόχος της διδασκαλίας του μαθήματος της μουσικής είναι να αναπτύξει και να εδραιώσει αφενός την ικανότητα για αισθητική απόλαυση, ευαισθησία και κατανόηση, κατά την ακρόαση, εκτέλεση και δημιουργία της μουσικής, και αφετέρου να απελευθερώσει τη δημιουργική ικανότητα των παιδιών (Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών, 2002).

Αναδεικνύεται, λοιπόν, ο σημαντικός ρόλος της μουσικής αγωγής, η οποία ως ένα μέσο έκφρασης της τέχνης στοχεύει στην οικοδόμηση της δημιουργικότητας και προσωπικότητας των μαθητών, μέσω της ενεργού συμμετοχής στη μουσική ακρόαση και σε κατάλληλα σχεδιασμένες δραστηριότητες, που αφορούν στη μουσική δημιουργία και εκτέλεση της.

Το Δ.Ε.Π.Π.Σ. βασίζεται στη βιωματική προσέγγιση των μουσικών εννοιών και με τις μουσικές δραστηριότητες που εφαρμόζονται, μέσα σε αυτό το πλαίσιο, επιτυγχάνεται η κατάκτηση των γλωσσικών και

γνωστικών δεξιοτήτων και ικανοτήτων, οι οποίες και έχουν χαρακτήρα ενεργητικό, βιωματικό, συμμετοχικό (Ε.Ε.Ε.Κ.Ι., 2023).

Καταρχάς, υπογραμμίζεται ο σκοπός της μουσικής αγωγής, ο οποίος είναι η ανάπτυξη της αισθητικής των μαθητών και η προαγωγή της απόλαυσης της μουσικής, είτε μέσα από την ακρόαση και εκτέλεση, είτε μέσα από τη δημιουργία. Επιπλέον, επισημαίνεται ότι η μουσική δεν είναι απλώς ένα μάθημα, αλλά και ένα μέσο για την έκφραση της ατομικής ταυτότητας και την ανάπτυξη της προσωπικότητας των μαθητών/τριων.

Τέλος, επισημαίνεται η σημασία ενεργούς συμμετοχής των μαθητών στη μουσική αγωγή, προσθέτοντας ότι αυτή η συμμετοχή περιλαμβάνει τη μουσική δημιουργία και εκτέλεση. Αυτό αναδεικνύει και το δυναμικό ρόλο της πρακτικής ασκήσεων και της δημιουργίας μουσικής ως κύρια μέσα για την εκπαίδευση και την ανάπτυξη των μαθητών σε πολλά επίπεδα.

Στο δεύτερο επίπεδο του Δ.Ε.Ε.Π.Σ., το οποίο και αφορά στις Γ', Δ', Ε' και Στ' τάξεις του Δημοτικού που πραγματοποιήθηκε και η παρέμβαση της συγκεκριμένης εργασίας, το Δ.Ε.Ε.Π.Σ. διακρίνεται σε τέσσερις άξονες (Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών, 2002):

- **1^{ος} Άξονας του Δ.Ε.Ε.Π.Σ.**

Αφορά στον έλεγχο των ήχων μέσω δεξιοτήτων τραγουδιού και στο παίξιμο οργάνων- μέσω δεξιοτήτων εκτέλεσης. Στόχοι που αναφέρονται στο Δ.Ε.Ε.Π.Σ. είναι οι μαθητές/τριες να καταφέρουν να ερμηνεύσουν πιο πολύπλοκα ρυθμικά σχήματα με βάση μουσικά σύμβολα, κατανοώντας τα στοιχεία της μουσικής σημειογραφίας, ώστε να καταφέρουν να τραγουδούν και να παίζουν μουσική από διάφορες εποχές και κουλτούρες.

- **2^{ος} Άξονας του Δ.Ε.Ε.Π.Σ.**

Αφορά στην δημιουργία και την ανάπτυξη μουσικών ιδεών. Οι μαθητές/τριες πρέπει να καταφέρουν να επινοήσουν και αναπτύξουν μουσικές ιδέες με απλή δομή, προκειμένου να δημιουργήσουν και να καταγράψουν συνθέσεις, κατανοώντας τα μουσικά σύμβολα.

- **3^{ος} Άξονας του Δ.Ε.Ε.Π.Σ.**

Αφορά στην ανταπόκριση και αναθεώρηση. Οι μαθητές/τριες πρέπει να ακούν προσεκτικά μουσική, να αναγνωρίζουν τα βασικά της στοιχεία και να τα ξεχωρίζουν με αυξανόμενη ακρίβεια. Έτσι, θα καταφέρουν να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά διαφόρων μουσικών ειδών και να αιτιολογούν τις προτιμήσεις τους χρησιμοποιώντας απλούς όρους.

- **4^{ος} Άξονας του Δ.Ε.Ε.Π.Σ.**

Αφορά στην ακρόαση και εφαρμογή της γνώσης. Οι μαθητές/τριες θα πρέπει να καταφέρουν να ακούν με προσοχή, να εσωτερικεύουν και να ανακαλούν ήχους με αυξανόμενη ακουστική μνήμη. Σκοπός τους είναι να οργανώνουν τα μουσικά στοιχεία (τονικό ύψος, διάρκεια, κ.λπ.) σε μουσικές δομές και να τα χρησιμοποιούν για να μεταδώσουν διαφορετικές ψυχικές διαθέσεις. Έτσι, θα κατανοήσουν ότι η μουσική παράγεται με διαφορετικούς τρόπους και περιγράφεται μέσω εδραιωμένης και επινοημένης μουσικής σημειογραφίας, καθώς, επίσης, και την επίδραση που ασκεί ο χρόνος και ο χώρος στη δημιουργία, εκτέλεση και ακρόαση της μουσικής. Στο Δ.Ε.Ε.Π.Σ. παρέχεται μια λεπτομερής περιγραφή των στόχων και των προσδοκιών που αφορούν στις Γ', Δ', Ε', και Στ' τάξεις του Δημοτικού. Οι στόχοι και δραστηριότητες που περιγράφονται είναι ευρείες και πολύπλευρες, προωθώντας την ανάπτυξη των

δεξιοτήτων των μαθητών στο μάθημα της μουσικής, αρχίζοντας από την κατανόηση των μουσικών σημείων και την εκτέλεση, μέχρι και τη δημιουργία της δικής τους μουσικής.

Η διαδικασία ονομάζεται «διαθεματική προσέγγιση της γνώσης» και ορίζεται ως «*τρόπος οργάνωσης του αναλυτικού προγράμματος που καταργεί ως πλαίσια επιλογής και οργάνωσης της σχολικής γνώσης τα διακριτά αντικείμενα και αντιμετωπίζει τη γνώση ως ενιαία ολότητα, την οποία προσεγγίζει μέσα από τη (συλλογική συνήθως) διερεύνηση θεμάτων, ζητημάτων και προβληματικών καταστάσεων, που παρουσιάζουν με τα κριτήρια των μαθητών ενδιαφέρον*» (Ματσαγγούρας, 2002, σ. 24).

Ωστόσο, η αναφορά στους στόχους μέσα στο Δ.Ε.Ε.Π.Σ. θα μπορούσε να βελτιωθεί με την προσθήκη περισσότερων παραδειγμάτων για την επίτευξη αυτών των στόχων. Επίσης, μια πιο συνολική εξήγηση της μεθοδολογίας που θα χρησιμοποιηθεί για την επίτευξη αυτών των στόχων θα βοηθούσε τους αναγνώστες να κατανοήσουν καλύτερα πώς θα επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας. Γενικά, παρέχεται μια καλή βάση για την κατανόηση των στόχων της μουσικής εκπαίδευσης σε αυτό το επίπεδο, αλλά θα μπορούσε να είναι πιο πρακτική και λεπτομερής στην εξήγηση των μεθόδων και των πρακτικών που θα χρησιμοποιηθούν για την επίτευξή τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: «Έντεχνο-λαϊκό» τραγούδι

Στο δεύτερο κεφάλαιο δίνεται ένας ορισμός για αυτό που ονομάζουμε σήμερα ελληνικό, «έντεχνο – λαϊκό» τραγούδι, κάποια ιστορικά δεδομένα καθώς και τους σημαντικότερους συνθέτες αυτού του είδους από την απαρχή της εμφάνισης του όρου «έντεχνο – λαϊκό» έως και σήμερα.

2.1. Ο ορισμός του «έντεχνου-λαϊκού» τραγουδιού

Τις τελευταίες δεκαετίες, ακούμε πολύ συχνά στη μουσική τον όρο «έντεχνη μουσική» και «έντεχνο τραγούδι». Οι συγκεκριμένοι όροι σκοπό έχουν να ξεχωρίσουν την μουσική ή το τραγούδι που προορίζεται για πιο «καλλιεργημένους – εξασκημένους» ακροατές. Σε αντιδιαστολή, υπάρχουν οι όροι «λαϊκή μουσική και λαϊκό τραγούδι». Γεννιέται, λοιπόν, εύλογα η απορία αν η λαϊκή μουσική και το λαϊκό τραγούδι δεν είναι έντεχνα δημιουργήματα, δηλαδή δεν ανήκουν στον «κύκλο της περιοχής της τέχνης» που σύμφωνα με το λεξικό του Δημητράκου ορίζει ένα δημιούργημα ως έντεχνο (Δημητράκος, 2008-2009, σ. 2587; Σκουλάς, 2015).

Σύμφωνα με την έννοια του όρου, το «έντεχνο-λαϊκό» τραγούδι αναφέρεται σε ένα μουσικό είδος (genre). Ο καθορισμός του όρου «έντεχνο-λαϊκό» τραγούδι είναι δύσκολος λόγω των αντιφατικών εννοιών που περιέχει και της δυσκολίας στον καθορισμό της έννοιας του «μουσικού είδους». Αυτή η πολυπλοκότητα στην εννοιολόγηση του είδους μουσικής υπάρχει από την αρχαιότητα έως τις μέρες μας, με διάφορες και συχνά αντιφατικές ερμηνείες. Παρόλα αυτά, η έννοια του είδους παραμένει σημαντική για την κατανόηση και διαχείριση της μουσικής, καθώς κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα χρειάζεται κατηγορίες και τυπολογίες για να αντιμετωπίσει την πολυπλοκότητα του εμπειρικού κόσμου. Καθώς η μουσική παραγωγή αυξάνεται συνεχώς, η κατηγοριοποίηση της μουσικής μέσω της έννοιας του είδους γίνεται ακόμη πιο αναγκαία, καθώς επιτρέπει τη διαχείριση της τεράστιας ποικιλίας της μουσικής παραγωγής (Holt, 2007, σ. 2).

Το «πάντρεμα» του έντεχνου και του λαϊκού τραγουδιού, δημιουργεί αυτό που ονομάζουμε «έντεχνο-λαϊκό» τραγούδι, το οποίο προορίζεται για τον «απλό λαό», με πιο πλούσιο όμως στίχο (σε νόημα, λεξιλόγιο, θεματολογία κ.α). Όπως αναφέρει στην αυτοβιογραφία του ο Μ. Θεοδωράκης, το έργο του «Επιτάφιος» που αποτελεί μελοποιημένη ποίηση του Γ. Ρίτσου, είναι η αρχή της προσπάθειάς του για εδραίωση του έντεχνου-λαϊκού τραγουδιού. Αυτή η «προετοιμασία» του κοινού, οδηγεί στο ορατόριο που έγραψε ο ίδιος συνθέτης «Άξιον Εστί» σε ποίηση του Ο. Ελύτη (Θεοδωράκης, 1983).

Σύμφωνα με το λεξικό του Δημητράκου (2008-2009), ο όρος «έντεχνος» αναφέρεται σε αυτόν που ανήκει, «εντός του κύκλου, της περιοχής της τέχνης». Σύμφωνα με τον καθηγητή Γ. Μπαμπινιώτη (2008), έντεχνος είναι: α) αυτός που είναι φτιαγμένος σύμφωνα με τους κανόνες της τέχνης, ο καλά επεξεργασμένος, ο καλοφτιαγμένος, β) αυτός που έχει λόγια προέλευση, που είναι φτιαγμένος από άνθρωπο που έχει σπουδάσει την τέχνη και γνωρίζει και θεωρητικά τους κανόνες της», εν αντιθέσει αυτού που είναι φτιαγμένο με τον αυθορμητισμό του ενστίκτου,

δηλαδή το λαϊκό. Και γ) «αυτός που γίνεται με επιδεξιότητα, που έχει σχεδιαστεί εκ των προτέρων, που δεν είναι αποτέλεσμα λάθους ή αυθορμητισμού».

Σύμφωνα με τα λόγια του Μπαμπινιώτη (2008) καταλήγουμε στο γεγονός ότι, το έντεχνο-λαϊκό τραγούδι, το οποίο σύμφωνα με τα παραπάνω, είναι αυτό που «συνθέτει σπουδαγμένος μουσικός, ακολουθώντας τους κανόνες που έχουν εκ των πρότερων διαμορφωθεί από λαϊκούς μουσικούς, συνήθως αλλάζοντας και εξευγενίζοντας βασικά στοιχεία του ύφους ή της αισθητικής του λαϊκού δημιουργού» και τα λόγια αυτά απαντούν στο ερώτημα που τέθηκε προηγουμένως για το αν το λαϊκό τραγούδι είναι και αυτό έντεχνο δημιούργημα. Η απάντηση που μπορούμε να δώσουμε είναι ότι, το λαϊκό τραγούδι είναι «έντεχνο» προϊόν, δηλαδή “καμωμένο με τέχνη”, δεν μπορεί όμως να δανείζεται τον χαρακτηρισμό-ονομασία έντεχνο, ώστε να μπορούμε να το ξεχωρίσουμε από άλλα είδη τραγουδιού. Το έντεχνο-λαϊκό τραγούδι είναι αυτό που προορίζεται για τον λαό, αποτελεί όμως, προϊόν ενός συνθέτη που έχει μελετήσει ενδελεχώς το αντικείμενο της τέχνης του. Πιθανότατα, τα έργα του συνθέτη αυτού να χαρακτηριστούν αργότερα πρωτοποριακά. Η ασχολία του με τη λόγια «σοβαρή μουσική» και η αφοσίωσή του στο να δουλεύει-μελοποιεί τον λόγο κάποιου στιχουργού ή ποιητή του οποίου το έργο έχει μια ανώτερη αξία, από την μεριά της αισθητικής, της θεματολογίας και του νοήματος σηματοδοτούν και ξεχωρίζουν το έργο του (Μπαμπινιώτης, 2008).

Ο Θεοδωράκης, στο βιβλίο του «Ανατομία της μουσικής», αναφέρει ότι υπάρχουν έργα λαϊκά που δεν έχουν σχέση με τον λαό και έργα έντεχνα που εκφράζουν τον ίδιο. Ειδικότερα, επισημαίνει πως «οι όροι έντεχνο και λαϊκό δεν έχουν σχέση με την φύση και την ποιότητα των έργων τέχνης, όσο με τη λειτουργικότητα μέσα στον λαό». (Θεοδωράκης, 1983, σ. 201). Γίνεται, λοιπόν, κατανοητό ότι υπάρχει μια λεπτή γραμμή ανάμεσα στο λαϊκό και το έντεχνο τραγούδι, η οποία παύει όμως να υφίσταται όταν ένα μεγαλοφυής συνθέτης, μια «μουσική μεγαλοφυΐα» αποφασίζει να ασχοληθεί με το έντεχνο-λαϊκό τραγούδι. (Σκουλάς, 2015, σ. 3).

Έντεχνα τραγούδια έχουν γραφτεί και σε άλλες γλώσσες και είναι γνωστά με διάφορα ονόματα. Στην γερμανική μουσική παράδοση είναι γνωστά ως «Lieder». Στη Γαλλία, ο όρος «mélodie» διακρίνει τα έντεχνα τραγούδια από άλλα φωνητικά κομμάτια που αναφέρονται ως «chansons». Ο όρος «canción» στα ισπανικά και το «canzone» στα ιταλικά, από την άλλη, δεν αναφέρονται σε έντεχνα τραγούδια αλλά σε τραγούδια γενικά (Kimball, 2006).

2.2. Το ιστορικό πλαίσιο και η εξέλιξη του ελληνικού «έντεχνου-λαϊκού» τραγουδιού

Ως είδος και όχι απλώς ως μουσική δημιουργία, το «έντεχνο-λαϊκό» τραγούδι εμφανίστηκε κατά τη δεκαετία του 1950, σε ένα πλαίσιο όπου υπήρχε έντονη αναζήτηση και αναταραχή σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, διατυπώθηκαν προτάσεις και δημιουργήθηκε ένα σώμα σκέψης που διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στη θέσπιση ενός συνόλου αξιών και κανόνων για αυτό το είδος μουσικής. Το αστικό κράτος, αν και δεν αντιμετώπιζε απευθείας απειλές, μετά την λήξη του εμφυλίου πολέμου, έψαχνε τρόπους για να έχει τον έλεγχο των μαζών και να επιτύχει τη διασφάλιση του πολιτικού συστήματος. Σε

αυτό το πλαίσιο, επιτεύχθηκε η ανάπτυξη του κράτους των εθνικοφρόνων και η πολιτικοποίηση των κρατικών λειτουργιών, με αποτέλεσμα να παραμορφωθεί εντελώς η αστική ιδεολογία όπως είχε διαμορφωθεί στη Δύση κατά την περίοδο του Διαφωτισμού. Τα πιστοποιητικά κοινωνικών φρονημάτων αποτελούσαν πραγματικότητα στην καθημερινή ζωή κάποιων πολιτών. Αντίθετα, ήδη από την περίοδο της κατοχής, κάποια τμήματα της ελληνικής αστικής τάξης επέλεξαν να παραμείνουν αδρανή ή να συνεργαστούν με τις γερμανικές δυνάμεις, κάτω από τον φόβο της επικείμενης κοινωνικής επανάστασης (Μουζέλης, 1978, σσ. 52-53).

Παραδοσιακές πολιτικές και ιδεολογικές θέσεις ανατράπηκαν σε μια περίοδο όπου το κομμουνιστικό κόμμα αποκλείστηκε από το νομικό πλαίσιο και η αριστερά κατηγορήθηκε ως αντεθνική και ξενόφερτη. Ο αντικομμουνισμός εξελίχθηκε σε εθνική ιδεολογία, και την ανασυγκρότηση του αριστερού πολιτικού χώρου ανέλαβε η ΕΔΑ, ένα σύνολο ποικίλων τάσεων και πολιτικών κέντρων. Μέρος του αστικού πληθυσμού εξέφρασε ανησυχία για τη σκληρή συμπεριφορά των νικητών εναντίον των ηττημένων, καθώς και για την πολιτική και ιδεολογική τρομοκρατία που εφαρμόζονταν από κρατικούς και παρακρατικούς μηχανισμούς. Αυτό οδήγησε στην ανάδειξη μιας επίσημης αντιπολίτευσης και στον σημαντικό ρόλο της στην προώθηση των μαζικών κινητοποιήσεων για τη δημοκρατία στην ελληνική κοινωνία. Αν και η πολιτική σύγκρουση εξέλιξε πλέον ταξικά, η αριστερά δεν μπόρεσε να ξεφύγει από την αντιπαράθεση μεταξύ εθνικιστικών και αντιεθνικιστικών δυνάμεων, όπως είχε διαμορφωθεί από τη μεταπολεμική αστική ιδεολογία (Τρίκκας, 2009).

Το «έντεχνο – λαϊκό» τραγούδι εμφανίστηκε στις αρχές της δεκαετίας του '60, ενώ στο μουσικό σκηνικό επικρατούσαν δύο κύριοι πόλοι: το λαϊκό και το ελαφρό τραγούδι. Ο όρος «λαϊκό» δεν αναφέρεται σε μια συγκεκριμένη μουσική κατηγορία, αλλά σε μια γενική έννοια που αναφέρεται στο είδος της μουσικής που αναπτύχθηκε μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και αποτελεί εξέλιξη και ανανέωση του ρεμπέτικου. Αυτή η διαδικασία αποκαλείται «λαμπικάρισμα» και περιλαμβάνει την «κάθαρση» της μουσικής από οτιδήποτε θεωρούνταν προσβλητικό ή χαμηλού επιπέδου, προκειμένου να προσαρμοστεί στο κύριο ρεύμα της μουσικής. Η διαδικασία αυτή εξηγείται όχι με τους γνωστούς χρονικούς διαμερισμούς του ρεμπέτικου αλλά με την ύπαρξη δύο φάσεων που αναφέρονται στις μεταβολές τόσο της μουσικής του βάσης, όσο και της κοινωνικής του ταυτότητας (Χριστιανόπουλος, 1961).

Το «έντεχνο-λαϊκό» τραγούδι λοιπόν, εμφανίστηκε στην Ελλάδα την δεκαετία του 1960 με δύο μεγάλους συνθέτες, τον Μάνο Χατζιδάκι και τον Μίκη Θεοδωράκη. Αργότερα προστίθενται στους σπουδαίους του είδους οι Γιάννης Μαρκόπουλος, Σταύρος Ξαρχάκος, Νίκος Μαμαγκάκης, Χρήστος Λεοντής και άλλοι, που μελοποίησαν στοίχους του Γιώργου Σεφέρη, του Οδυσσέα Ελύτη, του Γιάννη Ρίτσου, του Νίκου Γκάτσου και άλλων μεγάλων ποιητών και στιχουργών (Σκουλάς, 2015).

Το 1950 κάνει την εμφάνιση του αυτό το είδος τραγουδιού που αργότερα ο Μ. Θεοδωράκης ονόμασε «έντεχνο – λαϊκό» τραγούδι. Οι συνθέτες της έντεχνης - λόγιας αλλά και της λαϊκής μουσικής, αντλούν έμπνευση και υλικό για τις συνθέσεις τους από τα παραδοσιακά ακούσματα, τονικότητες στις οποίες «πατούν» οι μελωδίες

τους καθώς και ρυθμικά μοτίβα. Ο Θεοδωράκης, ο Χατζιδάκις και αργότερα ο Μαρκόπουλος υπήρξαν συνθέτες των οποίων το έργο απευθυνόταν στο απλό λαό. Εμπνεύστηκαν από τις μουσικές παραδόσεις του τόπου τους, κυρίως από το ρεμπέτικο τραγούδι ο Θεοδωράκης και ο Χατζιδάκις και το δημοτικό τραγούδι ο Μαρκόπουλος. Στα έργα τους, ολοφάνερα επικρατεί το ελληνικό στοιχείο (Σκουλάς, 2015, σ. 5).

Ωστόσο, οι προαναφερθέντες τρεις συνθέτες δεν υπήρξαν, οι πρώτοι που μελοποίησαν κάποιον λόγο ποιητή. Η ποίηση και η μουσική υπήρξαν, ήδη από την αρχαιότητα, δύο αδελφές τέχνες, όπου η μία δεν υπήρχε δίχως την άλλη. Στην σύγχρονη εποχή και συγκεκριμένα περί τα τέλη του 19^{ου} και αρχές του 20^{ου} αι. οι συνθέτες της Επτανησιακής σχολής (Μάντζαρος, Καρρέρ, Λιβεράλης κ.α) όπως και αργότερα της Εθνικής Μουσικής Σχολής (Καλομοίρης, Ριάδης, Βάρβογλης κ.α) μελοποίησαν λόγιους ποιητές όπως ο Παλαμάς, ο Σολωμός κ.α. Το καινοτόμο λοιπόν στις συνθέσεις έντεχνου – λαϊκού τραγουδιού των συνθετών, από το 1950-60 και μετά ήταν τα δάνεια που χρησιμοποίησαν από την λαϊκή αλλά και την δημοτική μουσική. Δεν θα μπορούσαμε να λησμονήσουμε ότι ο Θεοδωράκης χρησιμοποίησε πολύ έντονα το μπουζούκι, ένα κατεξοχήν λαϊκό μουσικό όργανο, στην ορχήστρα του. Επιπλέον, η συνεργασία του με τον Γρηγόρη Μπιθικώτση εξέγειρε αντιδράσεις, τις οποίες ο συνθέτης καλούνταν να αντιμετωπίσει (Μυλωνάς, 2015, σ. 20).

Ξεκινάει έτσι, μια νέα εποχή, η οποία γνωρίζει μεγάλη άνθιση αλλά και αντιπαράθεση και διαρκεί από το 1960 έως και το 1985. Ο Μ. Χατζηδάκις είχε κάνει την αρχή επενδύοντας μουσικά πολύ σημαντικά θεατρικά έργα της εποχής με λαϊκές μελωδίες. Η το 1958 και το 1960 θεωρούνται χρονολογίες σταθμοί για το έντεχνο-λαϊκό τραγούδι. Το 1958 μελοποιεί τον «Επιτάφιο» ο Μ. Θεοδωράκης και το 1960 ηχογραφούνται δύο διαφορετικές εκδοχές και ερμηνείες του έργου. Η μία είναι η εκδοχή του Χατζιδάκι για πιάνο και φωνή με την Νάνα Μούσχουρη και η άλλη του Θεοδωράκη με τον Χιώτη στο μπουζούκι και τον Μπιθικώτση στο τραγούδι. Αυτή θεωρείται ή αρχή του έντεχνου – λαϊκού τραγουδιού (Μυλωνάς, 2015).

Η επόμενη γενιά συνθετών που ασχολήθηκαν με αυτό το είδος τραγουδιού, επηρεασμένη από τους δύο μεγάλους συνθέτες και λόγω του ότι οι ίδιοι γνώρισαν τελικά την πλήρη αποδοχή του κοινού, συνέχισαν να εξελίσσουν αυτό το νέο είδος τραγουδιού. Τέτοιοι συνθέτες υπήρξαν ο Σταύρος Ξαρχάκος, Γιάννης Μαρκόπουλος, ο Χρήστος Λεοντής, ο Δήμος Μούτσης, ο Μάνος Λοΐζος. Στις νεότερες γενιές Ελλήνων συνθετών που ασχολήθηκαν με την σύνθεση έντεχνου – λαϊκού τραγουδιού που επέλεξαν όμως, να ξεφύγουν από την λαϊκή μουσική που υπήρξε, η βασική πηγή έμπνευσης των δύο μεγάλων συνθετών, μελοποιώντας είτε ποιητές είτε στιχουργούς σε νέους μουσικούς δρόμους που όμως δεν παύουν να είναι κι αυτοί συνεχιστές του έργου των δύο μεγάλων συνθετών είναι μεταξύ άλλων ο Σταύρος Κουγιουμτζής, ο Θάνος Μικρούτσικος, ο Δημήτρης Λάγιος, ο Μίμης Πλέσσας, ο Διονύσης Σαββόπουλος, ο Λουκιανός Κηλαηδόνης, ο Ηλίας Ανδριανόπουλος, ο Μιχάλης Γρηγορίου, ο Νίκος Ξυδάκης και ο Νίκος Μαμαγκάκης (Μυλωνάς, 2015).

Στο σημείο αυτό είναι απαραίτητη η σύντομη παρουσίαση της ζωής και του έργου του Μάνου Χατζηδάκι καθώς είναι ο συνθέτης και των δύο τραγουδιών που έχω επιλέξει για να επεξεργασθούν οι μαθητές κατά τη διάρκεια της έρευνας.

Ο Μάνος Χατζηδάκις υπήρξε γνωστός συνθέτης που γεννήθηκε το 1925 στην Ξάνθη και απεβίωσε το 1994 στην Αθήνα. Μετακόμισε με την οικογένειά του στην Αθήνα το 1932, όπου ολοκλήρωσε τις μουσικές του σπουδές. Μία αξιοσημείωτη πτυχή της ζωής του ήταν η στενή του σχέση με τον ποιητή Νίκο Γκάτσο, που υπήρξε δάσκαλός του και φίλος μέχρι το τέλος της ζωής του. Το ντεμπούτο του ως συνθέτη πραγματοποιήθηκε το 1944 με τη μουσική που δημιούργησε για το έργο "Ο Τελευταίος Ασπροκόρακας" του Αλέξη Σολωμού, το οποίο παρουσιάστηκε στο Θέατρο Τέχνης του Κάρουλου Κουν. Μετά το πέρας της Γερμανικής Κατοχής, η τραγουδίστρια Μαρίκα Κοτοπούλη ανέθεσε στον Μάνο Χατζηδάκι το καθήκον να συνθέσει μουσική για τα έργα "Αγαμέμνων" και "Χοηφόρες" (1950), τα οποία ανήκουν στην τριλογία του Αισχύλου, "Ορέστεια". Αυτή η επιλογή ήταν σημαντική, διότι μέχρι τότε οι μουσικές συνθέσεις για τα αρχαία ελληνικά δράματα ανατίθεντο σε ακαδημαϊκούς συνθέτες. Το 1949, ο Μάνος Χατζηδάκις προκάλεσε αντιδράσεις στην ελληνική αστική κοινωνία με μια διάλεξη που έδωσε σχετικά με το ρεμπέτικο τραγούδι. Αυτή η διάλεξη προκάλεσε αντιδράσεις λόγω της συντηρητικής νοοτροπίας που επικρατούσε τότε στην ελληνική κοινωνία. Αυτά τα γεγονότα αναδεικνύουν τον Χατζηδάκι ως έναν πρωτοπόρο καλλιτέχνη που διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην ανάδειξη της ελληνικής μουσικής και στην ανακάλυψη του ρεμπέτικου τραγουδιού ως καλλιτεχνικού φαινομένου (Δημητρακοπούλου, Τζένου, & Ανδρούτσος, 2008) .

Το 1960, ο Μάνος Χατζηδάκις τιμήθηκε με το βραβείο "Όσκαρ" για το τραγούδι "Τα παιδιά του Πειραιά," το οποίο χρησιμοποιήθηκε στην ταινία "Ποτέ την Κυριακή" του Ζυλ Ντασέν. Αυτή η διάκριση ανέδειξε τον Χατζηδάκι ως έναν από τους κορυφαίους συνθέτες, και ταυτόχρονα, έκανε το ελληνικό τραγούδι διάσημο πέρα από τα σύνορα της Ελλάδας. Αυτή η επιτυχία αναδεικνύει τον Χατζηδάκι ως έναν πρωτοπόρο καλλιτέχνη που προώθησε την ελληνική μουσική και τον πολιτισμό της Ελλάδας στο διεθνές προσκήνιο. Από το 1966 έως το 1972, ο Μάνος Χατζηδάκις παρέμεινε στις Ηνωμένες Πολιτείες, και κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, η μουσική του υπέστη σημαντικές επιρροές από την ποπ μουσική της εποχής εκείνης. Αυτή η περίοδος στο εξωτερικό επηρέασε τη μουσική του δημιουργία. Με την πτώση της Δικτατορίας στην Ελλάδα το 1974, ο Χατζηδάκις επέστρεψε και επανήλθε στην πολιτιστική ζωή της χώρας. Ανέλαβε θέσεις ηγεσίας, όπως τη θέση του Αναπληρωτή Γενικού Διευθυντή της Λυρικής Σκηνής και την Διευθύνση της Κρατικής Ορχήστρας Αθηνών. Επίσης, ανέλαβε τη διεύθυνση του Τρίτου Προγράμματος της κρατικής ραδιοφωνίας, το οποίο μετέτρεψε σε ένα σημείο αναφοράς για ποιότητα και ιδέες, συνεργαζόμενος με νέους και ταλαντούχους δημιουργούς. Το 1985, ιδρύει την ανεξάρτητη δισκογραφική εταιρεία «Σείριος» με στόχο να προστατεύσει το ελληνικό τραγούδι από την επιρροή του εμπορίου. Το 1989, δημιούργησε την «Ορχήστρα των Χρωμάτων», την οποία διηύθυνε μέχρι το τέλος της ζωής του. Αυτά τα επιτεύγματα αναδεικνύουν τον Χατζηδάκι ως έναν δημιουργικό καλλιτέχνη που συνέβαλε σημαντικά στην ελληνική μουσική και πολιτισμό (Δημητρακοπούλου, Τζένου, & Ανδρούτσος, 2008).

Το 1962, ο Μάνος Χατζιδάκις διακρίθηκε για τη δημιουργία της παράστασης "Οδός Ονείρων," η οποία αποτέλεσε έναν σημαντικό ορόσημο στην ιστορία του ελληνικού μουσικού θεάτρου. Η παράσταση αυτή σκηνοθετήθηκε από τον Αλέξη Σολομού και περιλάμβανε σκηνικά και κοστούμια που δημιούργησε ο Μ. Αργυράκης. Το έργο "Οδός Ονείρων" αποτελούσε ένα πρωτοποριακό είδος μιούζικαλ. Συνίστατο από μια σειρά από διάφορα νούμερα, τραγούδια και χορευτικά δρώμενα, τα οποία συνοδεύονταν από τη μουσική του Μ. Χατζιδάκι. Επιπλέον, σε αυτήν την παράσταση προβάλλονταν ένα μικρό φιλμ, ένα καινοτόμο στοιχείο για την εποχή, με τους πρωταγωνιστές να είναι ο Μ. Χατζιδάκις, η Ρ. Βλαχοπούλου και ο Μ. Αργυράκης. Κάθε μέρος της παράστασης αντιπροσώπευε στιγμές από την καθημερινή ζωή των κατοίκων ενός δρόμου σε μια γειτονιά (Δημητρακοπούλου, Τζένου, & Ανδρούτσος, 2008).

Παραδείγματα σύγχρονων συνθετών και ερμηνευτών του συγκεκριμένου είδους τραγουδιού σύμφωνα με το Κέντρο Μουσικής Πληροφόρησης (n.d) θεωρούνται οι εξής:

Μίμης Πλέσσας ► (Αθήνα 1924) «Ο Μίμης Πλέσσας» «Ο Μίμης Πλέσσας ενώ διευθύνει» Μίμης Πλέσσας – Λευτέρης Παπαδόπουλος «Γέλαγε η Μαρία» [1969]. Τραγουδά ο Γιάννης Πουλόπουλος Μίμης Πλέσσας - Άκος Δασκαλόπουλος «Ζωγραφισμένα στο χαρτί». Απόσπασμα από την ταινία του Γιάννη Διαλιανίδη «Η Παριζιάνα» (1969)

Μαμαγκάκης Νίκος ► (Ρέθυμνο 1929) «Ο Νίκος Μαμαγκάκης» Νίκος Μαμαγκάκης - Γιώργος Ιωάννου «Όχι μαζί» [1982]. Τραγουδά η Ελευθερία Αρβανιτάκη

Κουγιουμτζής Σταύρος ► (Θεσσαλονίκη 1932) «Ο Σταύρος Κουγιουμτζής ενώ διευθύνει» Σταύρος Κουγιουμτζής – Κώστας Κινδύνης «Το κόκκινο φουστάνι» [1993]. Τραγουδά η Ελευθερία Αρβανιτάκη Σταύρος Κουγιουμτζής «Όταν ανθίζουν πασχαλιές» [1971]. Τραγουδά ο Γιώργος Νταλάρας. Στο πιάνο τον συνοδεύει ο συνθέτης

Λουκιανός Κηλαηδόνης ► (Αθήνα 1934) «Ο Λουκιανός Κηλαηδόνης» Λουκιανός Κηλαηδόνης «Προς νέο συνθέτη» [1978]. Τραγουδά ο συνθέτης Λουκιανός Κηλαηδόνης «Προς κατεδάφιση». Απόσπασμα από συναυλία στο Ηρώδειο με ένα από τα σχετικά άγνωστα τραγούδια του συνθέτη

Δήμος Μούτσης ► (Πειραιάς 1938) «Ο Δήμος Μούτσης» Δήμος Μούτσης – Μάνος Ελευθερίου «Στη Σμύρνη και στο Αϊβαλί» [1972]. Τραγουδά ο Δημήτρης Μητροπάνος Δήμος Μούτσης - Κώστας Τριπολίτης «Δεν λες κουβέντα» [1981]. Απόσπασμα από συναυλία στην Αθήνα την δεκαετία του 1980. Τραγουδά ο Μανόλης Μητσιάς

Σταύρος Ξαρχάκος ► (Αθήνα 1939) «Ο Σταύρος Ξαρχάκος» Σταύρος Ξαρχάκος – Νίκος Γκάτσος «Γεια σου χαρά σου Βενετιά» [1974]. Τραγουδά ο Νίκος Ξυλούρης Σταύρος Ξαρχάκος – Κώστας Φέρρης «Έλα απόψε στου Θωμά» [1983]. Τραγουδά ο Κώστας Τσίγκος Σταύρος Ξαρχάκος - Αλέκος Σακελάρης «Υπομονή». Απόσπασμα από την ταινία «Μοντέρνα Σταχτοπούτα» [1965]. Τραγουδούν Γρηγόρης Μπιθικώτσης και Αλίκη Βουγιουκλάκη

Γιάννης Μαρκόπουλος ► (Ηράκλειο Κρήτης 1939) «Ο Γιάννης Μαρκόπουλος» Γιάννης Μαρκόπουλος – Διονύσιος Σολωμός «Άκρα του τάφου σιωπή» [1977]. Τραγουδά ο Νίκος Ξυλούρης Γιάννης Μαρκόπουλος και Διονύσιος Σολωμός «Πειρασμός». Απόσπασμα από συναυλία στο γήπεδο του Παναθηναϊκού. Τραγουδά ο Νίκος Ξυλούρης

Καραϊνδρου Ελένη (Τυχείο Δωρίδας 1941) «Η Ελένη Καραϊνδρου» Ελένη Καραϊνδρου – Κώστας Μύρης «Τα ελληνόπουλα» [1975]. Τραγουδά η Μαρία Φαραντούρη Απόσπασμα από την ταινία «Το βλέμμα του Οδυσσέα» σε σκηνοθεσία Θεόδωρου Αγγελόπουλου και μουσική Ελένης Καραϊνδρου [1995] Ελένη Καραϊνδρου «Ταξίδι στα Κύθηρα». Από την ομώνυμη ταινία του Θεόδωρου Αγγελόπουλου [1984]. Τραγουδά ο Γιώργος Νταλάρας

Κουρουπός Γιώργος ► (Αθήνα 1942) «Ο Γιώργος Κουρουπός» Γιώργος Κουρουπός – Ανδρέας Αγγελάκης «Νανούρισμα» [1985]. Τραγουδά η Σαβίνα Γιαννάτου

Διονύσης Σαββόπουλος ► (Θεσσαλονίκη 1944) «Ο Διονύσης Σαββόπουλος» Διονύσης Σαββόπουλος «Ωδή στον Γεώργιο Καραϊσκάκη» [1969]. Τραγουδά ο συνθέτης Διονύσης Σαββόπουλος «Ας κρατήσουν οι χοροί» [1983]. Τραγουδά ο συνθέτης Διονύσης Σαββόπουλος «Η Ζωζώ» [1966]

Χατζηνάσιος Γιώργος ► (Θεσσαλονίκη 1944) «Ο Γιώργος Χατζηνάσιος» Χατζηνάσιος Γιώργος – Γιώργος Κανελλόπουλος «Τα γαλάζια σου γράμματα» [1976]. Τραγουδά η Δήμητρα Γαλάνη Γιώργος Χατζηνάσιος - Σέβη Τηλιακού «Μάθημα Σολφέζ». Πρόκειται για την ελληνική συμμετοχή στο διαγωνισμό Eurovision το 1977

Μάνος Λοΐζος ► (Αλεξάνδρεια 1947 – Μόσχα 1982) «Ο Μάνος Λοΐζος» Μάνος Λοΐζος - Λευτέρης Παπαδόπουλος «Δέκα παλικάρια» [1969]. Τραγουδά ο Γιώργος Νταλάρας Μάνος Λοΐζος «Το ζείμπέκικο της Ευδοκίας». Απόσπασμα από την ταινία του Αλέξη Δαμιανού (1971)

Θάνος Μικρούτσικος ► (Πάτρα 1947) «Ο Θάνος Μικρούτσικος με τους τραγουδιστές Μανόλη Μητσά και Γιάννη Κούτρα» Θάνος Μικρούτσικος – Νίκος Καββαδίας «Κούρο Σίβο» [1979]. Τραγουδά ο Γιάννης Κούτρας Θάνος Μικρούτσικος - Άλκης Αλκαίος «Ρόζα» [1996]. Τραγουδά ο Δημήτρης Μητροπάνος

Μπακιρτζής Αργύρης (Θεσσαλονίκη 1947) «Ο Αργύρης Μπακιρτζής και οι Χειμερινοί Κολυμβητές» Χειμερινοί κολυμβητές «Από το πάρκο στη Μυροβόλο» [1985]. Τραγουδά ο Αργύρης Μπακιρτζής

Σπανουδάκης Σταμάτης (Αθήνα 1948) «Ο Σταμάτης Σπανουδάκης συμπράττει με τη Βασιλική Φιλαρμονική ορχήστρα του Λονδίνου» Σταμάτης Σπανουδάκης «Τ' άμαλο» [1987] – Τραγουδά η Ντόρη Σπανουδάκη Σταμάτης Σπανουδάκης «Μαρμαρωμένος Βασιλιάς» [1998]. Απόσπασμα από συναυλία στο Ωδείο Ηρώδου του Αττικού

Βαρδής Αντώνης (Αθήνα 1948) «Ο Αντώνης Βαρδής» Αντώνης Βαρδής «Ξημερώνει» [1980] – Τραγουδά η Χαρούλα Αλεξίου Αντώνης Βαρδής Σοφία Αργυροπούλου «Απόψε θέλω να πιω» - Τραγουδά η Χαρούλα Αλεξίου

Ανδριόπουλος Ηλίας ► (Ηλεία 1950) «Ο Ηλίας Ανδριόπουλος» Ηλίας Ανδριόπουλος - Μάνος Ελευθερίου «Θα σε ξανάβρω στους μπαξέδες» [1978]. Τραγουδούν ο Αντώνης Καλογιάννης και η Άλκηστη Πρωτοψάλτη Τραγούδια του Ηλία Ανδριόπουλου. Τραγουδά η Άλκηστη Πρωτοψάλτη

Νίκος Ξυδάκης (Κάιρο 1952) «Ο Νίκος Ξυδάκης» Νίκος Ξυδάκης – Θοδωρής Γκόνης «Ιερά οδός» [2002]. Τραγουδά ο συνθέτης μαζί με την Ελευθερία Αρβανιτάκη Νίκος Ξυδάκης - Μανόλης Ρασούλης «Οι μάγκες δεν υπάρχουν πια» [1979]. Τραγουδούν ο Μανόλης Ρασούλης και η Σοφία Παπάζογλου

Νίκος Κυπουργός ► (Αθήνα 1952) «Ο Νίκος Κυπουργός» Νίκος Κυπουργός – Μαριανίνα Κριεζή «Λαέ της Λιλιπούπολης» [1981]. Τραγούδι από την ιστορική ραδιοφωνική εκπομπή «Λιλιπούπολη». Τραγουδά ο Σπύρος Σακκάς.

Αντύπας Νίκος (Αθήνα 1953) «Ο Νίκος Αντύπας» Νίκος Αντύπας - Λίνα Νικολακοπούλου «Δι ευχών» [1992]. Τραγουδά η Χάρης Αλεξίου Νίκος Αντύπας - Λίνα Νικολακοπούλου «Διθέσιο» [1997]. Τραγουδά η Άλκηστις Πρωτοψάλτη

Τσακνής Διονύσης (Καρδίτσα 1954) «Ο Διονύσης Τσακνής» Διονύση Τσακνή «Ταραντέλα» [1990]. Τραγουδά η Τάνια Τσανακλίδου Διονύσης Τσακνής - Μαριαννίνα Κριεζή «Φτιάξε καρδιά μου το δικό σου παραμύθι» [1996]. Τραγουδά ο συνθέτης

Σταμάτης Κραουνάκης (Αθήνα 1955) «Ο Σταμάτης Κραουνάκης» Σταμάτης Κραουνάκης - Λίνα Νικολακοπούλου «Τα λαϊκά» [1993]. Τραγουδά η Άλκηστις Πρωτοψάλτη

Μάλαμας Σωκράτης (Χαλκιδική 1957) «Ο Σωκράτης Μάλαμας» Σωκράτης Μάλαμας - Γιάννης Μελισσίδης «Μάντης» [2005]. Τραγουδά ο συνθέτης Σωκράτης Μάλαμας «Νεράιδα» [2002]. Τραγουδά ο συνθέτης

Ορφέας Περίδης (Αθήνα 1957) «Ο Ορφέας Περίδης με τη Μελίνα Κανά σε συναυλία» Ορφέας Περίδης «Φωτοβολίδα» [1993]. Τραγουδά ο συνθέτης Ορφέας Περίδης «Αλυσίδες» [1999]. Τραγουδά ο συνθέτης

Παντελής Θαλασσινός (Πειραιάς 1958) «Ο Παντελής Θαλασσινός» Παντελής Θαλασσινός - Τασούλα Θωμαΐδου «Αν μ' αγαπάς θα σ' αγαπώ» [2001]. Τραγουδάει ο συνθέτης Παντελής Θαλασσινός - Ηλίας Κατσούλης «Τα συμυρνάικα τραγούδια» [1996]. Τραγουδά ο Γιώργος Νταλάρας σε συναυλία στο Ηρώδειο

Ρεμπούτσικα Ευανθία (Κάτω Αχαΐα 1958) «Η Ευανθία Ρεμπούτσικα» Ευανθία Ρεμπούτσικα - Ελένη Ζιώρα «Εφτά ποτήρια» [1997]. Τραγουδά ο Γιάννης Κότσιρας Ευανθία Ρεμπούτσικα - Ελένη Ζιώρα «Το τσιγάρο» [1997]. Τραγουδάει ο Γιάννης Κότσιρας

Παπακωνσταντίνου Θανάσης (Τύρναβος 1959) «Ο Θανάσης Παπακωνσταντίνου σε συναυλία» Θανάσης Παπακωνσταντίνου «Άστρο του πρωινού» [1995]. Τραγουδά ο Νίκος Παπάζογλου Θανάσης Παπακωνσταντίνου «Έρημα κορμιά» [1996]. Τραγουδά η Μελίνα Κανά

Ανδρέου Γιώργος (Σέρρες 1961) «Ο Γιώργος Ανδρέου μαζί με τον Χρήστο Θηβαίο στο εξώφυλλο του άλμπουμ Μυστήριο τρένο» Γιώργος Ανδρέου «Εγώ με την αγάπη μάλωσα» [2001] - Τραγουδά ο Μανόλης Λιδάκης Γιώργος Ανδρέου «Άβατο» [2006]. Τραγουδά ο Χρήστος Θηβαίος

Ιωαννίδης Αλκίνοος (Λευκωσία 1970) «Ο Αλκίνοος Ιωαννίδης σε συναυλία» Αλκίνοος Ιωαννίδης «Του έρωτα σημάδι» [1999]. Τραγουδά ο συνθέτης Αλκίνοος Ιωαννίδης «Όσα η αγάπη ονειρεύεται». Τραγουδά ο συνθέτης

Δεληβοριάς Φοίβος (Αθήνα 1973) «Ο Φοίβος Δεληβοριάς» Φοίβος Δεληβοριάς «Αυτή που περνάει» [2003]. Τραγουδάει ο συνθέτης Φοίβος Δεληβοριάς «Προορισμός» [2007]. Τραγουδά ο συνθέτης

Χατζηγιάνης Μιχάλης (Λευκωσία 1978) «Ο Μιχάλης Χατζηγιάνης» Μιχάλης Χατζηγιάνης - Νίκος Μωραΐτης «Όλα ή τίποτα» [2006]. Τραγουδά ο συνθέτης Μιχάλης Χατζηγιάνης - Λήδα Ρουμάνη «Πάρε με αγκαλιά και πάμε» [2004]. Τραγουδά η Ελευθερία Αρβανιτάκη κ.ά.

2.3. Η Επιλογή των «έντεχνων-λαϊκών» τραγουδιών

Όπως προαναφέρθηκε, τα τραγούδια που επιλέχθηκαν είναι ο «Κεμάλ» και ο «Γλάρος» τα οποία συνέθεσε ο Μάνος Χατζηδάκις. Στον «Κεμάλ» οι στίχοι είναι του Ν. Γκάτσου. Εμπίπτει στον χαρακτηρισμό «έντεχνο-λαϊκό». Ο «Κεμάλ» δημιουργεί στον ακροατή εικόνες καθώς εξελίσσεται η ιστορία του. Είναι γραμμένο σε ρυθμό 2/4 ο οποίος θεωρείται απλός. Η θεματολογία του είναι η ιστορία ενός νεαρού πρίγκιπα της ανατολής ο οποίος θέλησε

να αλλάξει τον κόσμο, χωρίς όμως κάποιο αποτέλεσμα. Στο τέλος μάλιστα τον θανατώνουν για τις ιδέες του. Οι εικόνες που δημιουργεί το συγκεκριμένο τραγούδι στον ακροατή βοηθούν τον ίδιο να το βιώσει πολυδιάστατα. Κατά την εφαρμογή των «πολύ – καλλιτεχνικών» δραστηριοτήτων τα παιδιά μπορούν να αναπαραστήσουν τους στίχους του τραγουδιού, μέσω μιας διαφορετικής τέχνης. Αυτό τα βοηθάει να αλληλεπιδράσουν με πολλούς τρόπους. Αυτό αποτελεί και ερευνητικό ερώτημα της συγκεκριμένης έρευνας. Επιπλέον, το λεξιλόγιο του συγκεκριμένου τραγουδιού είναι ανώτερου επιπέδου αφού εμπεριέχει και λέξεις άγνωστες στα περισσότερα παιδιά και μπορεί να τα ωφελήσει σε γνωστικό επίπεδο.

Στον «Γλάρο» οι στίχοι έχουν γραφτεί από τον Αλέκο Σακελλάριο και ανήκει και αυτό στο «έντεχνο-λαϊκό» είδος τραγουδιού. Αυτό έγκειται στο γεγονός ότι και ο Μ. Χατζιδάκις αλλά και ο Αλ. Σακελλάριος θεωρούνται «σπουδαγμένοι» κορυφαίοι - αυθεντίες στο είδος τους. Επίσης, το μουσικό ανθολόγιο για τον ίδιο λόγο, κατά την γνώμη μου, προτείνει πολλά τραγούδια για διδασκαλία σε παιδιά του δημοτικού σχολείου. Καταλήγουμε λοιπόν στο συμπέρασμα ότι τα παιδιά μπορούν να επωφεληθούν από το συγκεκριμένο τραγούδι και σε επίπεδο στίχων αλλά και σε επίπεδο μουσικής (μελωδίας – ρυθμού). Έτσι και αλλιώς είναι κάτι που προτείνει και το Α.Π.Σ. για το μάθημα της μουσικής στο β' επίπεδο Γ,Δ,Ε και Στ τάξεις του δημοτικού, δηλαδή το να μάθουν να τραγουδούν τραγούδια παραδοσιακά αλλά και «έντεχνα-λαϊκά» (Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής, 2021, σ.342).

Επίσης, το συγκεκριμένο τραγούδι είναι γραμμένο σε ρυθμό 5/8 που θεωρείται σύνθετος ρυθμός. Στην σ. 342 του Α.Π.Σ. για το μάθημα της μουσικής αναφέρεται στις ενδεικτικές δραστηριότητες η εκτέλεση πιο σύνθετων ρυθμικών σχημάτων και ρυθμών. Επιπροσθέτως, το συγκεκριμένο τραγούδι θίγει το θέμα του έρωτα μέσω τριών διαφορετικών εικόνων. Η πρώτη εικόνα είναι το «φλέρτ» ανάμεσα σε έναν γλάρο και μια βάρκα με πανί. Η δεύτερη εικόνα είναι το κόκκινο γεράνι το οποίο κοκκινίζει ακόμα πιο πολύ με αυτά που του λέει η πεταλούδα που πετάει γύρω του. Η τρίτη εικόνα είναι ο άνεμος Μπάτης που κάνει τα φύλλα της λεύκας να τρεμουλιάζουνε όταν ο ίδιος φυσάει ανάμεσα σε αυτά. Το γεγονός αυτό βοήθησε τα παιδιά να «εμπλακούν» συναισθηματικά μέσω των «πολυ-καλλιτεχνικών» δραστηριοτήτων (βάσει και των αποτελεσμάτων της έρευνας) κάτι που τέθηκε και ως ερώτημα της συγκεκριμένης παρέμβασης.

Συνεπώς, σύμφωνα με όσα προαναφέρθηκαν στο παρόν κεφάλαιο, θεωρώ πως τα δύο αυτά τραγούδια πληρούν τις προϋποθέσεις του Α.Π.Σ., ώστε να διδαχθούν στις συγκεκριμένες τάξεις του δημοτικού σχολείου και κρίνονται ιδανικά για να εφαρμοστούν για τη διδασκαλία τους οι «πολυ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: «Πολυ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες στην Εκπαίδευση

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται αναφορά στην θεωρία της πολλαπλότητας της νοημοσύνης έτσι όπως αυτή θεμελιώθηκε από τον Gardner και άνοιξε καινούριους δρόμους στην εκπαίδευση όχι μόνο της τέχνης αλλά και όλων των μαθημάτων που συμπεριλαμβάνει το Α.Π.Σ. και εν συνεχεία στην παρουσίαση του όρου «πολυ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες οι οποίες στην συγκεκριμένη εργασία χρησιμοποιήθηκαν στην πειραματική ομάδα του δείγματος με σκοπό τη διδασχά δύο «έντεχνων-λαϊκών» τραγουδιών. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με τα χαρακτηριστικά των «πολύ-καλλιτεχνικών» δραστηριοτήτων.

3.1. Θεωρία πολλαπλότητας της νοημοσύνης και σύνδεση με την τέχνη

Πριν την αποσαφήνιση του όρου «πολυ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες είναι απαραίτητο να γίνει αναφορά στη θεωρία πολλαπλότητας της νοημοσύνης του (Gardner H. , 2011), η οποία , σύμφωνα με τους Guilford (1967) και Thorndike (1920), έθεσε σε αμφισβήτηση την μέχρι τότε αντιμετώπιση της νοημοσύνης ως ενιαίας και αποτέλεσε το έναυσμα για τη διεξαγωγή πειραματικών ερευνών που επιχείρησαν την ενσωμάτωση των τεχνών και των «πολυ-καλλιτεχνικών» δραστηριοτήτων στη σύγχρονη μαθησιακή διαδικασία (Argabkina & Spiridonova, 2017). Η θεωρία ανήκει στο θεωρητικό πλαίσιο στο οποίο βασίζεται το παρόν πόνημα.

Η ρηξικέλευθη προσέγγιση της νοημοσύνης από τον Gardner υπαινίσσεται η αντιληπτική ικανότητα του ανθρώπου είναι πολύπλευρη και ορίζει κάθε πλευρά ως αντιληπτική τροπικότητα. Η τροπικότητα έχει τις εξής πτυχές: λογικομαθηματική, λεκτική, χωρική, μουσική, κιναισθητική, διαπροσωπική και ενδοπροσωπική (Gardner H. , 1993). Σύμφωνα με τον Armstrong (2014), η θεωρία αυτή καταδεικνύει το γεγονός πως κάθε άτομο μαθαίνει με τους δικούς του προσωπικούς ρυθμούς και ενεργοποιεί διαφορετικές αντιληπτικές δυνάμεις. Παρόλο που δέχτηκε κριτική, η εν λόγω θεωρία αποτέλεσε το έναυσμα για την κριτική της θεσμοθετημένης εκπαιδευτικής διαδικασίας που εστιάζει κυρίως στη λεκτική και λογικομαθηματική αντίληψη και κίνησε το ενδιαφέρον για τη διεξαγωγή πειραματικών εφαρμογών (Σωτηροπούλου-Ζορμπαλά, 2020, σ. 136).

Η θεωρία πολλαπλής της νοημοσύνης παρουσιάζει συσχετισμούς με τις τέχνες και αυτός είναι ένας από τους λόγους για τους οποίους επιλέχθηκε το θέμα και οι επιμέρους στόχοι της συγκεκριμένης εργασίας. Ειδικότερα, η εμπλοκή των παιδιών με δραστηριότητες στην ποίηση και τη λογοτεχνία, όπως αναφέρουν οι Looney (1998), Μαλαφάντης (2011) και Torellas (2015), εξοικειώνει με την κυριολεκτική, τη συναισθηματική και συμβολική λειτουργία των λέξεων στο γραπτό και τον προφορικό λόγο. Επίσης, οι Armstrong (2014), Spencer (2017) Λενακάκης & Παρούση (2019) υποστηρίζουν πως η χωρική νοημοσύνη, δηλαδή ο τρόπος με τον οποίο οι μαθητές αντιλαμβάνονται το χώρο και τις διαστάσεις, επηρεάζεται από την εμπλοκή τους στο θέατρο που χρησιμοποιεί διάφορα αντικείμενα, όπως το θέατρο σκιών και το κουκλοθέατρο και τις οπτικές-εικαστικές τέχνες. Είναι αξιοσημείωτη η συνδρομή στην ανάπτυξη της κιναισθητικής νοημοσύνης είναι η εμπλοκή των μαθητών στον χορό και γενικότερα τη σωματική έκφραση. Όσον αφορά στη διαπροσωπική νοημοσύνη εντοπίζεται συσχετισμός με την ενασχόληση των παιδιών σε καλλιτεχνικές δραστηριότητες οι οποίες περιλαμβάνουν τον διάλογο και συγκεκριμένα

τις παραστατικές-ομαδικές συνεργασίες. Αντιθέτως, η ενασχόληση με ατομικές καλλιτεχνικές δραστηριότητες αναπτύσσει την ενδοπροσωπική και λογικο-μαθηματική νοημοσύνη(παραπομπή). Συνεπώς, δημιουργείται η πεποίθηση πως με την ένταξη καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων στην εκπαιδευτική διαδικασία και συγκεκριμένα «πολύ-καλλιτεχνικών» δραστηριοτήτων στο Α.Π.Σ. είναι δυνατό να βοηθήσουν στην πολύπλευρη μάθηση των παιδιών και την ενεργή συμμετοχή τους στην μαθησιακή διαδικασία (Σωτηροπούλου-Ζορμπαλά, 2020).

3.2. «Πολυ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες

Η εκπαίδευση είναι μία διαδικασία η οποία απαιτεί την αμοιβαία εμπλοκή των δασκάλων και των μαθητών και στοχεύει στην ανάπτυξη της προσωπικότητας των ανθρώπων που εμπλέκονται σε αυτήν. Ο ρόλος του δασκάλου πρέπει να είναι καθοδηγητικός. Δύο είναι οι βασικές εκπαιδευτικές προσεγγίσεις, η εκπαιδευτική και η παιδαγωγική. Η πρώτη αφορά στη μεταφορά από τον δάσκαλο και την αφομοίωση εκ μέρους του μαθητή ιστορικών πληροφοριών αλλά και συσσωρευμένης κοινωνικής εμπειρίας που σκοπό τους έχουν την κοινωνικοποίηση του μαθητή και τη μετάβασή του στην ενηλικίωση. Η παιδαγωγική προσέγγιση εδράζεται στην απόκτηση γνώσεων μέσω δραστηριοτήτων την πρακτική εμπλοκή και την απόκτηση δεξιοτήτων οι οποίες θα συμβάλουν στη διαμόρφωση της προσωπικότητάς τους. Η «πολυ-καλλιτεχνική» εκπαίδευση είναι μια σύνθετη αλληλεπίδραση και ενσωμάτωση των τεχνών στη γενική καλλιτεχνική εκπαίδευση των μαθητών (Argabkina & Spiridonova, 2017).

Όπως αναφέρουν οι (Ermolinskaya, Kabkova, & Savenkova, 2010), η «πολυ-καλλιτεχνική» εκπαίδευση είναι μια σύνθετη αλληλεπίδραση της τέχνης στην εκπαίδευση των μαθητών, η οποία είναι δυνατή μόνο με την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία των εκπαιδευτικών των ανθρωπιστικών επιστημών στα σχολεία. Η μοναδική φύση όλων των τεχνών αντιστοιχεί στην έμφυτη προδιάθεση των παιδιών για διαφορετικούς τύπους δημιουργικής δραστηριότητας, δηλαδή, πολυτροπική δραστηριότητα ανάλογα με τα ενδιαφέροντά τους. Τα παιδιά εκφράζουν την επιθυμία τους να εκφράσουν τον εσωτερικό τους εαυτό μέσω του τραγουδιού, του χορού, της συγγραφής ποιημάτων, της ζωγραφικής, κ.λπ. Η υλοποίηση μιας πολυπολιτισμικής προσέγγισης απαιτεί τη συμμετοχή όλων των συμμετεχόντων στην εκπαιδευτική διαδικασία, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών, των εκπαιδευτικών και των γονέων (Argabkina & Spiridonova, 2017).

Στη βιβλιογραφία, η έννοια της «πολυ-καλλιτεχνικής προσέγγισης» χρησιμοποιείται για να περιγράψει τις μεθόδους που προωθούν την αφομοίωση της τέχνης από τα παιδιά, τη διαδικασία της γενικής καλλιτεχνικής εκπαίδευσης, τον αρμονικό τρόπο με τον οποίο τα παιδιά εισέρχονται στη μαθησιακή διαδικασία και σταδιακά αφομοιώνονται στο σύστημα της πολιτιστικής κληρονομιάς, ως αποκάλυψη και αυτοπραγμάτωση του δημιουργικού δυναμικού στην τέχνη ως διαδικασία κατά την οποία κάθε είδος τέχνης παρέχει τα δικά του χαρακτηριστικά για την ανάπτυξη των μαθητών ανάλογα με τα ηλικιακά χαρακτηριστικά. Οι αισθητικές δραστηριότητες είναι ελκυστικές για τα παιδιά του δημοτικού σχολείου και ως εκ τούτου επηρεάζουν την ολιστική τους ανάπτυξη. Η πολυπολιτισμική προσέγγιση διαδραματίζει και αυτή ιδιαίτερο ρόλο και θα ήταν σημαντικό να μελετηθεί και αυτή μελλοντικά (Argabkina & Spiridonova, 2017).

Οι «πολύ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες παρουσιάζουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Αυτά τα χαρακτηριστικά περιλαμβάνουν (Σωτηροπούλου-Ζορμπαλά, 2020):

1. Πολυτροπικότητα: Συνδυασμός λέξεων, χρωμάτων, σχημάτων, ήχων, εκφράσεων και κινήσεων.
2. Πολλαπλά Πεδία Τέχνης: Δυνατότητα εμπλοκής ταυτόχρονα με πολλαπλά πεδία τέχνης (γλωσσικά, οπτικο-εικαστικά, ηχητικο-μουσικά, κινητικά, θεατρικά κ.ά.).
3. Επιλογή Τρόπων Προσέγγισης: Τα παιδιά μπορούν να επιλέγουν τους τρόπους με τους οποίους θα προσεγγίσουν το διδασκόμενο αντικείμενο.
4. Βιωματική και Διανοητική Εμπλοκή: Εμπλοκή τόσο σε βιωματικό όσο και σε διανοητικό επίπεδο με τη δημιουργία, την εκτέλεση και την ανάλυση πολυτροπικών αισθητικών ερεθισμάτων.
5. Ανάπτυξη Πολλαπλών Ειδών Σκέψης: Ανάπτυξη λεκτικής, λογικής, κιναισθητικής, πρακτικής, χωρικής, ενδοπροσωπικής, διαπροσωπικής σκέψης.
6. Εναλλασσόμενα Πεδία Τεχνών: Περιέχουν φάσεις που αντιστοιχούν σε ευκαιρίες δραστηριοποίησης με εναλλασσόμενα πεδία τεχνών.
7. Ενιαίες Δράσεις: Τα διάφορα καλλιτεχνικά πεδία δεν έχουν διακριτά όρια και συγκροτούν ενιαίες δράσεις στη διδασκαλία του ίδιου θέματος.
8. Πολλαπλές Μαθησιακές Διαδρομές: Δίνουν ευκαιρίες στα παιδιά να ακολουθούν πολλαπλές και σκόπιμες μαθησιακές διαδρομές, να εμπλουτίζουν τη νοηματοδότηση και να δημιουργούν τη δική τους εκδοχή στα διδασκόμενα θέματα.

ΜΕΡΟΣ 2^ο

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο. Μέθοδος

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο παρατίθεται η μέθοδος συλλογής δεδομένων που ακολουθήθηκε στην παρούσα έρευνα, η πορεία της έρευνας που διεξήχθη και τα αποτελέσματά της.

4.1 Ερευνητική διαδικασία

Το ερευνητικό μέρος της παρούσας διπλωματικής εργασίας περιλαμβάνει μια ποιοτική έρευνα, που διεξήχθη στο 9^ο Δημοτικό Σχολείο Ρεθύμνου. Αφορά στις τάξεις Δ΄- ΣΤ΄. Κάθε τάξη αποτελείται από δύο τμήματα. Η παρέμβαση διήρκεσε δύο μήνες από τις 02/05/2023 έως και τις 08/06/2023, στη διάρκεια των οποίων πραγματοποιήθηκαν από τον δάσκαλο της μουσικής, οργανωμένες δραστηριότητες τραγουδιού την ώρα του μαθήματος της μουσικής (διάρκειας 40 λεπτών περίπου). Κατά την διάρκεια της παρέμβασης, διδάχθηκαν, με την σειρά, δύο ελληνικά, έντεχνα – λαϊκά τραγούδια. Η παρέμβαση υλοποιήθηκε και στα δύο τμήματα κάθε τάξης. Έτσι, το τμήμα Α (ομάδα ελέγχου) κάθε τάξης διδάχθηκε τα δύο τραγούδια, σύμφωνα με τις υποδείξεις του αναλυτικού προγράμματος σπουδών του υπουργείου παιδείας, ενώ το τμήμα Β (πειραματική ομάδα) κάθε τάξης, διδάχθηκε τα ίδια τραγούδια, μέσω «πολυ-καλλιτεχνικών» δραστηριοτήτων.

4.2 Σκοπός της Παρέμβασης - Ερευνητικά Ερωτήματα

Σκοπός της συγκεκριμένης παρέμβασης είναι να εξετάσει πώς επηρεάζονται οι μαθητές/τριες των τάξεων Δ΄ - ΣΤ΄ δημοτικού, από τη διδασκαλία έντεχνου – λαϊκού τραγουδιού, μέσω μιας διδακτικής παρέμβασης, η οποία αποτελείται από «πολυ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες.

Συγκεκριμένα, με την παρέμβαση μου θα επιχειρήσω να απαντήσω στα εξής ερευνητικά ερωτήματα:

- 1^ο) Πώς επηρεάζονται οι μαθητές/τριες, σε σχέση με τα είδη «μαθησιακής εμπλοκής», κατά την διδακτική διαδικασία;
- 2^ο) Πώς επηρεάζονται τα σημειωτικά συστήματα που χρησιμοποιούν τα παιδιά κατά τη διδακτική διαδικασία;
- 3^ο) Πώς επηρεάζεται η μέθοδος διδασκαλίας (μαθητοκεντρική/δασκαλοκεντρική);
- 4^ο) Πώς επηρεάζεται το είδος των μαθησιακών αποτελεσμάτων από τη διδακτική διαδικασία;

4.3 Δείγμα

Η παρέμβαση έχει γίνει στο 9^ο 13/θ Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο Ρεθύμνου κατά το σχολικό έτος 2022-2023. Το σχολείο είναι 5 χιλιόμετρα ανατολικά από το κέντρο Ρεθύμνο σε αστική περιοχή. Οι κάτοικοι της περιοχής ανήκουν κυρίως στην εργατική τάξη. Το δείγμα αποτελείται από εκατό πέντε (105) παιδιά. Το σύνολο του δείγματος των παιδιών έχουν ηλικία από 8 έως 12 ετών. Τα αγόρια είναι 50, εκ των οποίων τα 17 της Δ τάξης, τα 15 της Ε τάξης και τα 18 της ΣΤ τάξης. Το σύνολο των κοριτσιών είναι 55, εκ των οποίων 18 της Δ τάξης, 18 της Ε τάξης και τα 19 της ΣΤ τάξης. Είναι παιδιά ελληνικής, αλβανικής, ινδικής και συριακής καταγωγής, με πολύ καλό επίπεδο επικοινωνίας και χρήσης της γλώσσας (παρά την αλλοδαπή καταγωγή που έχουν αρκετά παιδιά του δείγματος), ανάλογο της ηλικίας τους.

Ο ερευνητής είναι ο καθηγητής του μαθήματος της μουσικής και η παρέμβαση της πραγματοποιήθηκε τους τελευταίους μήνες του διδακτικού έτους 2022-2023. Πιο συγκεκριμένα από τις 02 Μαΐου μέχρι τις 13 Ιουνίου του 2023. Τέλος, ζητήθηκε έγγραφη έγκριση από τους γονείς των παιδιών, για τη συμμετοχή τους στην έρευνα και τις ηχογραφήσεις που πραγματοποιήθηκαν στα πλαίσια αυτής.

Πίνακας 1: Σύνολο μαθητών.

Τάξεις	Κορίτσια	Αγόρια
Δ1/Δ2	18	17
Ε1/Ε2	18	15
Στ1/Στ2	19	18

4.4 Μέσα Συλλογής δεδομένων

Για τη συλλογή των δεδομένων στη συγκεκριμένη μελέτη, χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της συμμετοχικής παρατήρησης. Η μέθοδος αυτή, όπως και στην περίπτωση της παρούσας μελέτης, ενδείκνυται για έρευνες που διενεργούνται από τον εκπαιδευτικό της τάξης, αποτελούν δηλαδή εκπαιδευτικές έρευνες (Patton, 1990). Σύμφωνα με τους Ίσαρη και Πουρκό, «έχει επικρατήσει ευρύτερα, στον χώρο των κοινωνικών επιστημών, η χρήση του όρου <εθνογραφία> ή <έρευνα πεδίου> για τον χαρακτηρισμό σχεδόν κάθε ερευνητικής προσέγγισης, στο πλαίσιο της οποίας, κατέχουν κεντρικό ρόλο, οι μέθοδοι συμμετοχικής παρατήρησης» (2015, σ. 107). Η συμμετοχική παρατήρηση, στην περίπτωση της συγκεκριμένης παρέμβασης, θεωρείται κατάλληλη μέθοδος για τη μελέτη των συμπεριφορών που κατανοούνται και νοηματοδοτούνται καλύτερα μέσα στον φυσικό τους χώρο, την σχολική τάξη που αποτελεί «το ερευνητικό πεδίο», προσφέροντας μια ολοκληρωμένη και «πολύπλευρη οπτική και κατανόηση» (Ίσαρη & Πουρκός, 2015, σ. 107).

Οι Πανταζή και Πανταζή-Φρισύρα αναφέρουν, ότι η συμμετοχική παρατήρηση «παρουσιάζεται ως μηχανισμός έρευνας που χαρακτηρίζεται από έντονες κοινωνικές διαδράσεις, μεταξύ του ερευνητή και των υποκειμένων της έρευνας». Συγκεκριμένα, κατά τη διάρκεια της συμμετοχικής παρατήρησης, στην εν λόγω παρέμβαση, ο εκπαιδευτικός-ερευνητής ακούει, κοιτάει, παρατηρεί, επικοινωνεί με τα παιδιά και συλλέγει πληροφορίες (2011, σ. 733). Έτσι, ο ίδιος μπορεί να παρατηρήσει και να αποκτήσει «εμπειρία στα νοήματα και τις αλληλεπιδράσεις των ανθρώπων από την πλευρά του συμμετέχοντος» (Μάγος, 2005, σ. 10). Έχει επίσης, την ευκαιρία να βρίσκεται πολύ κοντά στα υποκείμενα της έρευνας και να έχει άμεση πρόσβαση στις αλληλεπιδράσεις τους. Αυτή η εξοικείωση, η άμεση και προσωπική επαφή των παιδιών/υποκειμένων με τον εκπαιδευτικό/ερευνητή προσφέρει πολλά πλεονεκτήματα όπως, ότι ο ίδιος μπορεί να συγκεντρώνει πληροφορίες που σε διαφορετική περίπτωση δεν θα μπορούσε να συλλέξει καθώς και «να κατανοήσει το πλαίσιο μέσα στο οποίο πραγματοποιούνται οι λειτουργίες και οι δραστηριότητες», διαμορφώνοντας έτσι μία «ολιστική αντίληψη» (Μάγος, 2005, σ. 11; Βάμβουκας, 2010).

Επιπλέον, στα πλαίσια της συγκεκριμένης έρευνας τηρήθηκε ημερολόγιο, το οποίο συμπληρώθηκε στο τέλος κάθε διδακτικής ώρας, στα πλαίσια του μαθήματος της μουσικής. Στο ημερολόγιο καταγράφηκαν οι παρατηρήσεις του εκπαιδευτικού/ερευνητή, αμέσως μετά την εφαρμογή των δραστηριοτήτων ή όσο το δυνατόν νωρίτερα μετά από τις παρεμβάσεις. Τα παραπάνω, σύμφωνα με τους Ίσαρη & Πουρκό (2015, σ. 113), είναι απαραίτητα για την λεπτομερέστερη και διεξοδικότερη καταγραφή των συμβάντων κατά τη διάρκεια εφαρμογής των δραστηριοτήτων. Σε κάθε μία από τις δραστηριότητες της παρέμβασης, αφιερώθηκαν τέσσερις παράγραφοι στο ημερολόγιο. Οι πληροφορίες που καταγράφηκαν, σε αυτές τις παραγράφους, αφορούν στα ερευνητικά ερωτήματα που έχουν τεθεί στο σχετικό κεφάλαιο και αφορούν στο σκοπό της έρευνας. Συγκεκριμένα στην πρώτη παράγραφο καταγράφηκαν πληροφορίες που αφορούν στο πρώτο ερευνητικό ερώτημα, δηλαδή στο πώς επηρεάζονται τα παιδιά, σε σχέση με τα είδη «μαθησιακής εμπλοκής», κατά την διαδικασία εκμάθησης ενός έντεχνου-λαϊκού τραγουδιού. Στη δεύτερη παράγραφο καταγράφηκαν πληροφορίες ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα, δηλαδή σχετικά με το πώς επηρεάζονται τα σημειωτικά συστήματα που χρησιμοποιούν τα παιδιά με σκοπό να αλληλεπιδράσουν, κατά την εφαρμογή των δραστηριοτήτων. Στην τρίτη παράγραφο καταγράφηκαν οι πληροφορίες που αφορούν στο τρίτο ερευνητικό ερώτημα, δηλαδή το πώς επηρεάζεται η μέθοδος διδασκαλίας (μαθητοκεντρική/δασκαλοκεντρική), κατά την διαδικασία εκμάθησης ενός έντεχνου-λαϊκού τραγουδιού. Και στην τέταρτη παράγραφο καταγράφηκαν πληροφορίες για το πώς επηρεάζεται το είδος την μαθησιακής στόχευσης (πληροφοριακή/μετασχηματιστική μάθηση) κατά τη εφαρμογή των δραστηριοτήτων.

Επιπλέον, κατά την εφαρμογή των «πολυ-καλλιτεχνικών» δραστηριοτήτων καθώς και των δραστηριοτήτων σύμφωνα με τις υποδείξεις του αναλυτικού προγράμματος σπουδών του υπουργείου παιδείας, έγινε ηχητική

καταγραφή του μαθήματος, κάτι που σύμφωνα με τον Βάμβουκα (2010, σ. 111) διασφαλίζει «την ακρίβεια, την αυθεντικότητα και την αντικειμενικότητα των λεκτικών μορφών συμπεριφοράς» και επιτυγχάνεται έτσι η ανάλυση των αλληλεπιδράσεων. Μετά το πέρας της διδασκαλίας των έντεχνων-λαϊκών τραγουδιών μέσω των δραστηριοτήτων και σε μεταγενέστερο χρόνο ακολούθησε η απομαγνητοφώνηση και η ανάλυση του περιεχομένου της μαγνητοφώνησης. Η καταγραφή των δεδομένων της απομαγνητοφώνησης έγινε διεξοδικά και λεπτομερώς σε κείμενο και σύμφωνα με τους κανόνες διαφόρων συστημάτων της σημειογραφίας (Ισαρη & Πουρκός, 2015, σ. 113). Αυτό έχει σκοπό, να αποτυπώσει τις μορφές επικοινωνίας και διάδρασης στο «πεδίο έρευνας», όπως η κινησιολογία του σώματος, το ύψος της φωνής των παιδιών, η ένταση και έκφραση των συναισθημάτων, οι παύσεις και άλλα, που δεν είναι δυνατόν να συμπεριληφθούν μέσα από την απλή μεταγραφή του προφορικού λόγου σε γραπτό κείμενο (Ισαρη & Πουρκός, 2015, σ. 114). Επίσης, με την απομαγνητοφώνηση και καταγραφή των δεδομένων έγινε έλεγχος επιπλέον στοιχείων που δεν μπορούσαν να αξιολογηθούν επί τόπου, κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων και δεν καταγράφηκαν στο ημερολόγιο. Έτσι, οι λεκτικές αναφορές των υποκειμένων της έρευνας και του ερευνητή μετατράπηκαν σε κείμενο, το οποίο αναλύθηκε ανάλογα με το περιεχόμενό του, το ύψος και τις εναλλαγές των ομιλητών (Neuendorf, 2017).

Οι ηχογραφήσεις περιέχουν τις λεκτικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ των παιδιών με τον εκπαιδευτικό του μαθήματος της μουσικής και τις λεκτικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ τους, κατά την εφαρμογή των δραστηριοτήτων. Τα δεδομένα από τα ημερολόγια και η ανάλυση των καταγραφών αυτών από τις απομαγνητοφωνήσεις οργανώθηκαν σε «κλείδες παρατήρησης». Με το όργανο αυτό («κλείδες παρατήρησης») μπορούν να καταγραφούν, να οργανωθούν και να κωδικοποιηθούν, όλες εκείνες οι συμπεριφορές των παιδιών που σχετίζονται με την έρευνα που διενεργείται. Οι «κλείδες παρατήρησης» εμπεριέχουν όλες τις μορφές συμπεριφοράς που εκδηλώνονται από τα παιδιά και μας επιτρέπουν να εκφράσουμε ποσοτικά τα αποτελέσματα της παρατήρησης καθώς και να τα ταξινομήσουμε (Βάμβουκας, 2010). Οι «κλείδες παρατήρησης» συσχετίζονται με το σκοπό της έρευνας και τα ερευνητικά ερωτήματα. Οι έννοιες που σχετίζονται με τα ερευνητικά ερωτήματα, αλλά και οι συμπεριφορές που συνδέονται με αυτές, αναλύονται στο υποκεφάλαιο 5.5 (Κριτήρια ανάλυσης δεδομένων) της εργασίας. Με βάση αυτές τις έννοιες, ταξινομήθηκαν και διαχωρίστηκαν οι σχετικές καταγραφές στις κλείδες παρατήρησης.

Πιο συγκεκριμένα για κάθε δραστηριότητα που εφαρμόζεται, δημιουργούνται τέσσερις κλείδες παρατήρησης με τη μορφή πίνακα. Η πρώτη αφορά στο πρώτο ερευνητικό ερώτημα, και άρα τις μορφές συμπεριφοράς που συνδέονται με την «μαθησιακή εμπλοκή». Για το λόγο αυτό καταγράφονται σε αυτήν οι συμπεριφορές που καταδεικνύουν «μαθησιακή εμπλοκή» (σωματική, νοητική, κοινωνική ή/και συναισθηματική εμπλοκή).

Η δεύτερη «κλείδα παρατήρησης» αφορά στο δεύτερο ερευνητικό ερώτημα, δηλαδή τα «σημειωτικά συστήματα» που χρησιμοποιούν τα παιδιά για να αλληλεπιδράσουν δηλαδή το ποιες «επικοινωνιακές μορφές» (ψηφιακές, οπτικές, χωρικές, μουσικές) χρησιμοποιούν για να επικοινωνήσουν.

Η τρίτη «κλείδα παρατήρησης» αφορά στο τρίτο ερευνητικό ερώτημα, δηλαδή το πώς επηρεάζεται η μέθοδος διδασκαλίας, έχει, δηλαδή, περισσότερα μαθητοκεντρικά ή δασκαλοκεντρικά στοιχεία. Καταγράφονται λοιπόν, συμπεριφορές που σηματοδοτούν ότι η μέθοδος διδασκαλίας περιέχει περισσότερα δασκαλοκεντρικά ή μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά. Όταν τα παιδιά έχουν τη δυνατότητα και νιώθουν την ανεξαρτησία να ορίσουν τα ίδια το αντικείμενο της μάθησης καθώς και τον ρυθμό με το οποίο μαθαίνουν τότε και τα αποτελέσματα θα χαρακτηρίζονται από ανομοιογένεια (μαθητοκεντρική μέθοδος), ενώ αν τα ίδια συχνά υποβάλλουν στον εκπαιδευτικό ερωτήσεις σχετικά με την ορθότητα ή όχι των αποτελεσμάτων που τα ίδια έχουν δημιουργήσει τότε η μέθοδος διδασκαλίας χαρακτηρίζεται περισσότερο δασκαλοκεντρική.

Τέλος, η τέταρτη «κλείδα παρατήρησης» αφορά στο τέταρτο ερευνητικό ερώτημα, δηλαδή το πως επηρεάζεται το είδος της μαθησιακής στόχευσης κατά τη διδακτική διαδικασία., το αν συμμετέχουν σε διαλόγους με τους συμμαθητές τους ή τον εκπαιδευτικό, με σκοπό να καταλήξουν σε πιο νέες πεπειθήσεις και πολύπλευρες νοηματοδοτήσεις και τέλος το κατά πόσο αντιμετωπίζουν κριτικά το αντικείμενο διδασκαλίας των δραστηριοτήτων, δηλαδή το εκάστοτε τραγούδι (Mezirow, 2009). Μαθαίνουν τα τραγούδια ως σκέτη πληροφορία ή με αυτήν δημιουργούν συνδέσεις με προσωπικά τους βιώματα με σκοπό να αποδώσουν, το καθ' ένα ξεχωριστά, κάποιο νόημα;

4.5 Κριτήρια ανάλυσης δεδομένων

Τα κριτήρια ανάλυσης δεδομένων της παρούσας έρευνας συνάδουν με τα ερευνητικά ερωτήματα, που τέθηκαν παραπάνω. Ειδικότερα, το πρώτο κριτήριο ανάλυσης σχετίζεται με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα και αφορά στη συλλογή δεδομένων που αποτελούν ενδείξεις «μαθησιακής εμπλοκής» των παιδιών, κατά την διδακτική διαδικασία (Christenson, Reschly, & Wylie, 2012, σ. 11). Στη «μαθησιακή εμπλοκή», σύμφωνα με τον Fred Newmann (1992, σ. 12), το παιδί επενδύει ψυχολογικά στη μάθηση, την κατανόηση ή την κατάκτηση γνώσεων, δεξιοτήτων και χειροτεχνιών. Σκοπός του παιδιού, κατά τη διαδικασία της εμπλοκής, δεν είναι απλώς, η ολοκλήρωση των ανατεθέντων εργασιών ή η απόκτηση υψηλών βαθμολογιών ή η κοινωνική καταξίωση αλλά να αποδώσει τα απαιτούμενα ποσά εσωτερικής ενέργειας και προσπάθειας με τελικό προορισμό την κατάκτηση της γνώσης (Newmann, 1992).

Παρόλα αυτά, η ψυχολογική επένδυση και η προσπάθεια των παιδιών δεν είναι εύκολο να παρατηρηθούν. Η ψυχολογική επένδυση και η προσπάθεια από τη μεριά του παιδιού στην τάξη πρέπει να παρατηρούνται συνεχώς, από τον εκπαιδευτικό, όχι ως καταστάσεις που μπορούν απλά να υφίστανται ή όχι αλλά ως καταστάσεις που ενδέχεται να υφίστανται άλλες στιγμές λιγότερο ή άλλες περισσότερο (Newmann, 1992, σ. 13). Το αντίθετο φαινόμενο της «μαθησιακής εμπλοκής» που στην βιβλιογραφία αναφέρεται ως “Disaffection” (Skinner, Furrer, Marchand, & Kindermann, 2008, σ. 767), περιλαμβάνει δύο χαρακτηριστικές συμπεριφορές την παθητικότητα και την παραίτηση - απόσυρση από κάθε μαθητική δραστηριότητα.

Τα παιδιά κατά την «μαθησιακή εμπλοκή» τείνουν να καταβάλλουν προσπάθεια, να υποδεικνύουν υπομονή και επιμονή, όπως επίσης συγκέντρωση και απορρόφηση στην ολοκλήρωση των εργασιών τους (Skinner, Furrer, Marchand, & Kindermann, 2008, σ. 766). Αντίστοιχα, αισθήματα και συναισθήματα που βιώνουν κατά την κατάσταση της «μαθησιακής εμπλοκής», οι μαθητές, είναι τα εξής: Ενθουσιασμός, Ενδιαφέρον, Απόλαυση, Ικανοποίηση, Υπερηφάνεια, Ζωτικότητα (Skinner, Furrer, Marchand, & Kindermann, 2008).

Στα πλαίσια της συγκεκριμένης παρέμβασης επιχειρήθηκε να εξεταστούν, ενδείξεις συμπεριφοράς των παιδιών που σηματοδοτούν την «μαθησιακή εμπλοκή». Τα δεδομένα που συλλέχθηκαν αφορούν στο αν τα παιδιά φαίνεται να εμπλέκονται αισθητηριακά και κιναισθητικά (κινήσεις του σώματος και του προσώπου σχετικές με το διδασκόμενο θέμα), συναισθηματικά (εκφράσεις συναισθημάτων γύρω από το διδασκόμενο θέμα), γνωστικά ή νοητικά (γνωστική και μνημονική επεξεργασία του διδασκόμενου αντικείμενου) και κοινωνικά (λεκτικές ή σωματικές αλληλεπιδράσεις με τα υπόλοιπα παιδιά και με τον δάσκαλο της μουσικής). Το δείγμα ελέγχθηκε τέσσερις φορές (Christenson, Reschly, & Wylie, 2012; Σωτηροπούλου-Ζορμπαλά, 2020).

Το δεύτερο κριτήριο ανάλυσης δεδομένων συνδέεται με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα. Αυτό που μελετάται στο δεύτερο κριτήριο ανάλυσης είναι το με ποιους «τρόπους» ή «επικοινωνιακές μορφές» (δηλαδή, ψηφιακές, οπτικές, χωρικές, μουσικές κ.λ.π.) επιλέγουν τα παιδιά να επικοινωνήσουν κατά τη διδακτική διαδικασία. (Sanders & Albers, 2010). Τα τελευταία χρόνια η επικοινωνία δεν περιορίζεται μόνον στους παραδοσιακούς τρόπους επικοινωνίας, δηλαδή την γραφή και την ανάγνωση, αντιθέτως ένας εγγράμματος άνθρωπος στις ημέρες μας είναι σε θέση να διαβάζει και να δημιουργεί μια σειρά από έντυπα και διαδικτυακά κείμενα (εφημερίδες, διαδικτυακά βιβλία κ.λ.π) και να συμμετέχει και να δημιουργεί ψηφιακούς κόσμους που χρησιμοποιούν διαδραστικά και δυναμικά διαδικτυακά εργαλεία τα οποία ενσωματώνουν οπτικά, ακουστικά, δραματικά και ψηφιακά ερεθίσματα (Sanders & Albers, 2010, σ. 2).

Η σημαντικότητα τελικά της πολυτροπικότητας (χρήση πολλών σημειωτικών συστημάτων, κατά την διδακτική διαδικασία) έγκειται στο γεγονός ότι «τα παιδιά μαθαίνουν καλύτερα όταν εμπλέκονται στη σύνθεση και ερμηνεία σύνθετων και κοινωνικά κατασκευασμένων κειμένων, τα οποία ενσωματώνουν μια ποικιλία τρόπων και συμβόλων επικοινωνίας» (Sanders & Albers, 2010, σ. 4). Τα δεδομένα που συλλέγονται και αναλύονται, στα πλαίσια της συγκεκριμένης παρέμβασης, αφορούν στη κινητική επικοινωνία (κινητικά κείμενα), την λεκτική επικοινωνία (λεκτικά κείμενα), την ηχητική-μουσική επικοινωνία (ηχητικά κείμενα) και την οπτική επικοινωνία (οπτικά κείμενα) που χρησιμοποιούν τα παιδιά κατά τη διδακτική διαδικασία για να επικοινωνήσουν (Σωτηροπούλου-Ζορμπαλά, 2020, σ. 119). Οι αναφορές στην κινητική επικοινωνία αφορούν κινήσεις του προσώπου και του σώματος των παιδιών, η λεκτική επικοινωνία αφορά στη λεκτική επικοινωνία του παιδιών και ως προς τον δάσκαλο μουσικής

και ως προς τους συμμαθητές των ίδιων, τα ηχητικά κείμενα αφορούν είτε σε ήχους που παράγουν τα ίδια τα παιδιά είτε ηχητικές πηγές που χρησιμοποιούνται κατά τη διδακτική διαδικασία και τέλος τα οπτικά κείμενα αφορούν σε οποιαδήποτε οπτικοποίηση από μεριάς των παιδιών είτε του δασκάλου της μουσικής, του διδασκόμενου θέματος, χρήση εικαστικών δημιουργιών, παρακολούθηση ή δημιουργία βίντεο. Το δείγμα ελέγχθηκε τέσσερις φορές (Σωτηροπούλου-Ζορμπαλά, 2020, σ. 119).

Το τρίτο κριτήριο ανάλυσης δεδομένων συνδέεται με το τρίτο ερευνητικό ερώτημα. Εξετάζονται οι ενδείξεις του κατά πόσο τα παιδιά βιώνουν μία μέθοδο διδασκαλίας με περισσότερα δασκαλοκεντρικά ή μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά (Collins & O'Brien, 2003, σ. 338). Αν κάνουμε μία ιστορική ανασκόπηση θα δούμε ότι, για χρόνια, η αντίληψη των ανθρώπων γύρω από θέματα διαχείρισης της τάξης, είχε τις ρίζες της, στις συμπεριφορικές θεωρίες της διδασκαλίας και της μάθησης. Η πρωταρχική έμφαση που δινόταν στη διαχείριση της τάξης, σε ένα συμπεριφορικό μοντέλο, ήταν η χρήση τεχνικών κατά τις οποίες οι συμπεριφορές των παιδιών εξαρτώνται από τα ερεθίσματα που τα ίδια λαμβάνουν (Garrett, 2008, σ. 34). Οι εκπαιδευτικοί στις μέρες μας ενθαρρύνονται να εφαρμόσουν διδακτικές προσεγγίσεις που θα βασίζονται στις εποικοδομητικές αρχές της μάθησης. Διδακτικός στόχος σε αυτές τις τάξεις που είναι περισσότερο μαθητοκεντρικής προσέγγισης, με βάση τις εποικοδομητικές αρχές της μάθησης, είναι η δημιουργία ενός μαθησιακού περιβάλλοντος όπου η γνώση συν-κατασκευάζεται από τον εκπαιδευτικό και τους μαθητές, αντί να μεταδίδεται απευθείας από τον εκπαιδευτικό (Garrett, 2008, σ. 34).

Αν εξετάσουμε με χρονική σειρά τις προσεγγίσεις διδασκαλίας θα δούμε ότι στη δασκαλοκεντρική προσέγγιση, ο δάσκαλος ελέγχει το περιεχόμενο, τις δραστηριότητες, τα υλικά, τον ρυθμό της μάθησης και τη διαδικασία αξιολόγησης (Brown, 2011). Το συγκεκριμένο παραδοσιακό μοντέλο μάθησης συνδέεται περισσότερο με την παθητική παρά την ενεργητική μάθηση (Collins & O'Brien, 2003). Οι εκπαιδευτικοί, στη δασκαλοκεντρική προσέγγιση, παρέχουν πληροφορίες (κυρίως πηγή πληροφοριών) και διενεργούν αξιολογήσεις για να παρακολουθήσουν την ακαδημαϊκή πορεία των παιδιών, ενώ με αυτόν τον τρόπο τα παιδιά γίνονται παθητικοί δέκτες των πληροφοριών (Emaliana, 2017). Οι εκπαιδευτικοί έχουν λιγότερα κίνητρα για να βρουν καινοτόμες μεθόδους διδασκαλίας και οι ίδιοι οι μαθητές τείνουν να είναι περισσότερο ανταγωνιστικοί και ατομικιστές, επειδή έχουν λιγότερες ευκαιρίες να σκεφτούν και να εκφραστούν καθώς και να αλληλεπιδράσουν (Emaliana, 2017). Κατά το σχεδιασμό των δραστηριοτήτων στην τάξη, οι εκπαιδευτικοί ελέγχουν κάθε μαθησιακή εμπειρία και επιπλέον οι ερωτήσεις που τίθενται από μαθητές, κατά την διδακτική διαδικασία, απαντώνται απευθείας από τους εκπαιδευτικούς χωρίς να συμμετέχουν καθόλου οι μαθητές (Emaliana, 2017). Πλεονεκτήματα της δασκαλοκεντρικής προσέγγισης είναι ότι είναι κατάλληλη για μεγάλες πολυάριθμες τάξεις, χρειάζεται λιγότερος χρόνος για να ολοκληρωθεί μία δραστηριότητα στη τάξη, οι εκπαιδευτικοί μπορεί να αισθάνονται λιγότερο «νευρικοί και αμήχανοι», επίσης μπορούν να διαχειριστούν τους μαθητές, ενώ ο τελικός στόχος είναι πραγματικά η μεταφορά της γνώσης, από τον εκπαιδευτικό στους μαθητές (Emaliana, 2017).

Αντιθέτως, ο δάσκαλος, στη διδακτική διαδικασία μιας μαθητοκεντρικής προσέγγισης, «παρέχει στους μαθητές ευκαιρίες για μάθηση ανεξάρτητα τον έναν από τον άλλον και τους καθοδηγεί βοηθώντας τους να αναπτύξουν τις δεξιότητες εκείνες που χρειάζονται για να το κάνουν αποτελεσματικά» (Collins & O'Brien, 2003, σ. 338). Η σημαντικότητα της χρήσης της μαθητοκεντρικής προσέγγισης έγκειται στο γεγονός, ότι τέτοιες προσεγγίσεις μάθησης δίνουν στο παιδί «αυξημένα μαθησιακά κίνητρα, διατήρηση της γνώσης, βαθύτερη κατανόηση και πιο θετική στάση απέναντι στο μάθημα που διδάσκεται» (Collins & O'Brien, 2003, σ. 339). Η μαθητοκεντρική προσέγγιση χαρακτηρίζεται από τα εξής στοιχεία: διαδραστική μάθηση, συνεργατικότητα, ομαδικότητα, διερευνητική μάθηση, λήψη οδηγιών από συμμαθητές, υποστήριξη πρωτοβουλιών των μαθητών κ.λ.π. (Akdemir & Özcelik, 2019). Ο Weimer (2002) σημειώνει, ότι στη μαθητοκεντρική προσέγγιση οι ρόλοι δασκάλου και μαθητή αλλάζουν, ώστε ο δάσκαλος γίνεται «από σοφός της τάξης, ο οδηγός της τάξης που καθοδηγεί τους μαθητές του στο ταξίδι της μάθησης και της ανάπτυξης τους» (Brown, 2011, σ. 93). Κατά τη μαθητοκεντρική προσέγγιση, οι μαθητές παίρνουν ενεργό ρόλο, παρουσιάζουν και μοιράζονται πληροφορίες με τους συμμαθητές τους στην τάξη και αυτό αυξάνει την αυτοπεποίθησή τους (Serin, 2018). Επίσης, η δημιουργία ενός άνετου μαθησιακού περιβάλλοντος, όπως αυτό που δημιουργείται κατά την μαθητοκεντρική μέθοδο, αποτελεί ουσιαστικό παράγοντα για την επίδοση των μαθητών και την δημιουργία ενός ευχάριστου κλίματος στην τάξη (Serin, 2018).

Σύμφωνα με τα παραπάνω, ο έλεγχος των δεδομένων που συλλέχθηκαν, αφορά στο αν η μέθοδος διδασκαλίας, έχει περισσότερα δασκαλοκεντρικά ή μαθητοκεντρικά στοιχεία. Έγινε έλεγχος των δεδομένων δύο φορές. Την πρώτη φορά το δείγμα ελέγχεται ως προς τα χαρακτηριστικά της δασκαλοκεντρικής προσέγγισης ενώ

τη δεύτερη φορά ως προς αυτά μιας μαθητοκεντρικής προσέγγισης. Συγκεκριμένα, εξετάζεται από ποιόν επηρεάζεται το αντικείμενο και ο ρυθμός της μάθησης καθώς και η διαδικασία αξιολόγησης των παιδιών. Σύμφωνα με αυτό, τα μαθησιακά αποτελέσματα κατά την δασκαλοκεντρική μέθοδο θα πρέπει να χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερη ομοιογένεια, σε επίπεδο τάξης, ενώ κατά την μαθητοκεντρική μέθοδο το κάθε παιδί μπορεί να επιλέγει, σύμφωνα με τις προσωπικές του ανάγκες, τι και πώς ακριβώς το μαθαίνει.

Συμπεριφορές που εξετάζονται και υποδεικνύουν ένα δασκαλοκεντρικό περιβάλλον είναι ο συνεχής προβληματισμός των παιδιών για το αν η δημιουργία τους είναι σωστή ή λάθος. Επίσης, όπως προαναφέρθηκε, εάν τα μαθησιακά αποτελέσματα παρουσιάζουν ομοιογένεια, τότε η μέθοδος διδασκαλίας έχει περισσότερα δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά. Τέλος, αν τα παιδιά εξαρτώνται από τον δάσκαλο για την παροχή πληροφοριών, καθοδήγησης και αξιολόγησης κατά την διάρκεια των δραστηριοτήτων, τότε βιώνουν ένα δασκαλοκεντρικό περιβάλλον. Αντιθέτως, συμπεριφορές των παιδιών, όπως η ανάπτυξη καινούργιων και πρωτότυπων ιδεών, λήψη αποφάσεων για την πιθανή εξέλιξη της εκάστοτε δραστηριότητας, η ανάπτυξη της δημιουργικότητά τους και της κριτικής τους σκέψης καθώς και η έκφραση συναισθημάτων και απόψεων από μεριάς για το αντικείμενο διδασκαλίας, υποδεικνύουν ένα περιβάλλον με περισσότερα μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά.

Το τέταρτο κριτήριο ανάλυσης δεδομένων συνδέεται με το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα. Μελετάται, το πως επηρεάζεται η μαθησιακή στόχευση κατά τη διδακτική διαδικασία, αν πρόκειται δηλαδή περισσότερο για «πληροφοριακές» (informational) ή «μετασχηματιστικές» (transformative) διαδικασίες μάθησης (Σωτηροπούλου-Ζορμπαλά, 2020, σ. 82).

Στην πληροφοριακή μάθηση προσθέτουμε γνώσεις στις ήδη υπάρχουσες. Συγκεκριμένα η πληροφοριακή διαδικασία μάθησης, σύμφωνα με τον Kegan (2009), είναι αυτή που αναφέρεται στην επέκταση των ήδη καθιερωμένων γνωστικών ικανοτήτων. Αυτός ο τύπος μάθησης «αλλάζει ... αυτό που γνωρίζουμε». Η γνώση, κατά την πληροφοριακή διαδικασία μάθησης, ερμηνεύεται ως το νέο περιεχόμενο στην ήδη υπάρχουσα γνώση. Ένας πιλότος, ένας χειρουργός ή ένας μηχανικός θα πρέπει να συμμετάσχουν σε διαδικασία πληροφοριακής μάθησης για να αποκτήσουν τα προσόντα και να ασκήσουν τις επαγγελματικές τους ευθύνες. Σύμφωνα με τον Kegan «στην πληροφοριακή μάθηση, δεν υπάρχει αλλαγή στη μορφή του τρόπου που γνωρίζουμε» και για αυτό ονομάζεται πληροφοριακή (Tong , Namasivayam, & Ronniiah, 2019). Η μετασχηματιστική μάθηση είναι αυτό που θα μπορούσαμε να ονομάσουμε διαμόρφωση νοήματος, η διαδικασία, δηλαδή, κατά την οποία «διαμορφώνουμε ένα συνεκτικό νόημα από την πρώτη ύλη των εξωτερικών και εσωτερικών εμπειριών μας». Το πληροφοριακό είδος επεκτείνει τη γνώση, μέσα σε ένα προϋπάρχον πλαίσιο του νου μας, ενώ το μετασχηματιστικό είδος ανασκευάζει το ίδιο το πλαίσιο (Kegan, 2009, σ. 44).

Η θεωρία της «μετασχηματιστικής μάθησης» προσδιορίστηκε από τον Jack Mezirow, το 1978, ως η «διεργασία μέσω της οποίας μετασχηματίζουμε προβληματικά πλαίσια αναφοράς (δομές σκέψων, νοητικές συνήθειες, νοηματικές προοπτικές), δομές παραδοχών και προσδοκιών, έτσι ώστε να τις κάνουμε πιο περιεκτικές, ευδιάκριτες, ανοικτές, στοχαστικές και συναισθηματικά δεκτικές στην αλλαγή» (2007, σ. 92). Όπως υποστηρίζουν οι Li, Birkeland και Duan «η ουσία της μετασχηματιστικής θεωρίας μάθησης είναι η πρόωθηση του κριτικού αυτοστοχασμού, που οδηγεί σε διαφορετικές κοσμοθεωρίες και την αλλαγή της συνείδησης του ανθρώπου» (2021). Η θεωρία της μετασχηματιστικής μάθησης, δηλαδή, αναφέρεται στον τρόπο μάθησης που βασίζεται στη θεμελιώδη αλλαγή των πλαισίων αναφοράς σταθερών παραδοχών και προσδοκιών στο μυαλό των ανθρώπων (Dogantay & Şahin, 2018, σ. 106), (Namaganda, 2020). Η αλλαγή στα πλαίσια αναφοράς οδηγεί σε μετασχηματισμό των ιδεών και της γνώσης μέσα στο μυαλό και με αυτόν τον τρόπο, η αλλαγή αυτή απαιτεί περισσότερο κριτικό στοχασμό και σκέψη, με τέτοιο τρόπο, ώστε να διαμορφωθούν νέα πλαίσια νοήματος (Mezirow, 2007). Σε αυτή τη διαδικασία «μετασχηματισμού», οι δομές νοήματος δύνανται να αλλάζουν μόνο με τη βοήθεια της κριτικής σκέψης και του αναστοχασμού, σε ότι αφορά στο πλαίσιο, στο περιεχόμενο, στη διαδικασία ή στις προτάσεις, ενώ η κριτική σκέψη σκοπό έχει την αλλαγή των πλαισίων αναφοράς, ώστε να υπάρξει αλλαγή και στις ιδέες, τις στάσεις, τις ηθικές πεποιθήσεις και αξίες, τις πολιτισμικές έννοιες και αντιλήψεις, πέραν των αφηρημένων και αισθητικών αξιών (Mezirow, 2007, σ. 94). Η διαδικασία της μετασχηματιστικής μάθησης είναι αυτή που σύμφωνα με τον Kegan (2009) μπορούμε να ονομάσουμε «αλλαγή του τρόπου νοηματοδότησης». Πρόκειται για μια «μεταδιαδικασία» που επηρεάζει τους ίδιους τους όρους της κατασκευής των νοημάτων μας. «Δεν διαμορφώνουμε και αλλάζουμε μόνο τα νοήματα μας», αλλάζουμε και «τον ίδιο τον τρόπο» με τον οποίο τα δημιουργούμε .

Η θεωρία της «μετασηματιστικής μάθησης», ωστόσο, έχει δεχτεί και αρνητική κριτική η οποία έγκειται στο γεγονός ότι ο εν λόγω «μετασηματισμός» αφορά στο άτομο προσωπικά και δεν δίνει σημασία στην αλληλεπίδραση με τους γύρω, όπως επίσης στο ότι αγνοεί πλήρως τον «ρόλο των συναισθημάτων» και ότι «κάνει χρήση της ορθολογικής και κριτικής σκέψης» (Dogantay & Şahin, 2018) (DeCarua, Marshall, & Frydland, 2017). Σύμφωνα με τον Newman (1992), η μετασηματιστική μάθηση δεν μπορεί να ληφθεί ως μια ολιστική θεωρία για όλους τους ανθρώπους (Dogantay & Şahin, 2018). Για αυτό το λόγο, σύμφωνα με τον Kegan (2009), η πληροφοριακή και η μετασηματιστική μάθηση «κρίνεται απαραίτητο να καλλιεργούνται συνδυαστικά και συνεργειακά σε κάθε δραστηριότητα, σε κάθε θέμα, σε κάθε ενότητα».

Σχετικά με τον έλεγχο του δείγματος, για να καταλήξω στο αν η μαθησιακή στόχευση έχει περισσότερα πληροφοριακά ή μετασηματιστικά χαρακτηριστικά, παρατηρούνται κάποιες συμπεριφορές. Γίνεται δύο φορές έλεγχος του δείγματος. Την πρώτη φορά, το δείγμα ελέγχεται στο αν αντιμετωπίζει το αντικείμενο της μάθησης σαν σκέτη πληροφορία (πληροφοριακή στόχευση), ενώ την δεύτερη φορά το δείγμα ελέγχεται στο αν καταλήγει σε πιο νέες πεποιθήσεις και πολύπλευρες νοηματοδοτήσεις των στοιχείων του αντικειμένου της μάθησης (μετασηματιστική στόχευση) (Mezirow, 2009).

Συμπεριφορές των παιδιών που υποδεικνύουν πληροφοριακή μαθησιακή στόχευση είναι η κατανόηση και αξιολόγηση των πληροφοριών του τραγουδιού. Το παιδί αναλύει τους στίχους του τραγουδιού και αναζητά τη σημασία τους. Αξιολογεί την ποιότητα των πληροφοριών και ελέγχει την ακρίβεια τους. Χρησιμοποιεί τις πληροφορίες που έχει συλλέξει για να εκτελέσει το τραγούδι αφού έχει μελετήσει τη μελωδία, τον ρυθμό και το ύφος. Προσπαθεί να αποδώσει το τραγούδι με ακρίβεια και εκφραστικότητα. Αντιθέτως, στην μετασηματιστική μαθησιακή στόχευση ο μαθητής δεν περιορίζεται μόνο στην απλή - ακριβή εκτέλεση του τραγουδιού, αλλά εξερευνά τα βαθύτερα στοιχεία της μουσικής και της ερμηνείας του. Αναλύει τη δομή του τραγουδιού, την αρμονία, το ρυθμικό ύφος και τη μελωδική γραμμή, και προσπαθεί να κατανοήσει το συναισθηματικό περιεχόμενο του, το οποίο συνδέει με δικά του βιώματα και συναισθήματα.

4.6 Περιγραφή Παρέμβασης/Δραστηριότητες

Ακολουθούν τα προγράμματα διδασκαλίας, δύο έντεχνων – λαϊκών τραγουδιών που περιέχουν το καθένα από αυτά συγκεκριμένο αριθμό δραστηριοτήτων. Το πρώτο πρόγραμμα αφορά στο έντεχνο – λαϊκό τραγούδι “Κεμάλ” του Μάνου Χατζιδάκι που θα διδαχθεί πρώτο και το επόμενο αφορά στο έντεχνο – λαϊκό τραγούδι “ο γλάρος” που θα διδαχθεί δεύτερο. Και το πρώτο όπως και το δεύτερο πρόγραμμα δραστηριοτήτων περιέχουν «πολυκαλλιτεχνικές» δραστηριότητες που εφαρμόζονται στην πειραματική ομάδα (τμήμα 2) και άλλες δραστηριότητες, σύμφωνα με τις υποδείξεις του αναλυτικού προγράμματος σπουδών που εφαρμόζονται στην ομάδα ελέγχου (τμήμα 1) του δείγματος.

Ακολουθεί η περιγραφή των δραστηριοτήτων, των δύο διαφορετικών προγραμμάτων, οι οποίες είναι αριθμημένες, με σκοπό την ευκολία εύρεσης τους, κατά την ανάλυση των δεδομένων.

4.6.1. 1ο Πρόγραμμα διδασκαλίας με «πολυ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες. Αντικείμενο διδασκαλίας: το τραγούδι “Κεμάλ” (Χατζιδάκις, 1999).

1^η Δραστηριότητα

Τα παιδιά ενώ κάθονται αναπαυτικά σε στρώματα γυμναστικής ή μαξιλάρες μέσα στην τάξη, μπορούν αν θέλουν να κλείσουν τα μάτια τους, ενώ παράλληλα ακούγεται το τραγούδι «Κεμάλ». Τους δίνεται η οδηγία, να αποτυπώσουν σε μία λευκή κόλλα χαρτί A4 τα συναισθήματα, τις σκέψεις, τις εικόνες ή τις λέξεις που τους έρχονται στο μυαλό ακούγοντας το συγκεκριμένο τραγούδι. Αυτό μπορούν να το κάνουν, είτε γράφοντας λέξεις είτε αποτυπώνοντας αυτά που σκεφτήκαν και ένωσαν σε μια ζωγραφιά. Αφού καταγραφούν τα συναισθήματα, οι σκέψεις, οι εικόνες ή οι λέξεις στη λευκή κόλλα χαρτί, ένα-ένα τα παιδιά ρίχνουν σε ένα κουτί τα χαρτιά τους, αφού πρώτα τα διπλώσουν. Αφού ανακινήσει καλά το περιεχόμενο του κουτιού, ο εκπαιδευτικός ζητάει από τα παιδιά να τραβήξουν από το κουτί ένα χαρτί. Τα ίδια τώρα κρατούν το χαρτί κάποιου άλλου παιδιού. Με τη σειρά τα παιδιά

διαβάζουν το χαρτί που κρατούν ή περιγράφουν την εικόνα που βλέπουν, σχολιάζοντας το περιεχόμενο. Τα υπόλοιπα σχολιάζουν, επίσης, το περιεχόμενο κάθε κόλλας.

Σχεδιασμός 1^{ης} δραστηριότητας

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει σκοπό, να διδάξει στα παιδιά το σύνολο του τραγουδιού, χωρίς να εστιάζει σε ένα στοιχείο του, τη μελωδία, το ρυθμό, το ύψος κ.α. Πρόκειται για ένα τραγούδι που οι στίχοι του αφηγούνται μία ιστορία και η πρώτη ακρόαση είναι καλό να μην διακοπεί και να μην έχει στο μυαλό του, το παιδί, κάποιο από τα επιμέρους δομικά στοιχεία της μουσικής του συγκεκριμένου τραγουδιού. Σχετικά με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα που αφορά στην «μαθησιακή εμπλοκή» και τους τρόπους με τους οποίους, ένα παιδί εμπλέκεται κατά τη διδακτική διαδικασία (νοητικά, σωματικά-κιναισθητικά, κοινωνικά και συναισθηματικά), η συγκεκριμένη δραστηριότητα μπορεί να βοηθήσει ένα παιδί να εμπλακεί όχι μόνο νοητικά αλλά και συναισθηματικά και κοινωνικά. Σχετικά με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα που αφορά στους τρόπους (σημειωτικά συστήματα) που επιλέγει κάθε παιδί για να αλληλεπιδράσει κατά την διδακτική διαδικασία (οπτικά, ηχητικά, λεκτικά και κινητικά κείμενα), η συγκεκριμένη δραστηριότητα δίνει τη δυνατότητα στο παιδί να αλληλεπιδράσει λεκτικά και οπτικά. Σχετικά με το τρίτο ερευνητικό ερώτημα που αφορά στα χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά), η συγκεκριμένη δραστηριότητα δημιουργεί ένα περιβάλλον, μέσα στο οποίο το παιδί μπορεί να εκφραστεί με διαφορετικούς τρόπους, να αλληλεπιδράσει με τα υπόλοιπα παιδιά και τον εκπαιδευτικό, χωρίς να πρέπει να αποδώσει συγκεκριμένα μαθησιακά αποτελέσματα, χωρίς δηλαδή να πρέπει να υπάρχει ομοιογένεια αποτελεσμάτων. Σχετικά με το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα που αφορά στη μαθησιακή στόχευση (πληροφοριακή/μετασχηματιστική), η συγκεκριμένη δραστηριότητα στοχεύει στο να βοηθήσει το παιδί να δεχτεί το συγκεκριμένο τραγούδι, όχι μόνο ως πληροφορίες που πρέπει να αφομοιωθούν αλλά και ως πληροφορίες από τις οποίες μπορεί να δημιουργήσει δικές του πολύπλευρες πεποιθήσεις και νοήματα.

2^η Δραστηριότητα

Ο εκπαιδευτικός μοιράζει κόλλες Α4 και χρώματα στα παιδιά. Τώρα καλούνται να παίξουν με τους στίχους του τραγουδιού, αντικαθιστώντας όσες περισσότερες λέξεις μπορούν με σκίτσα. Αυτό μπορεί να γίνει χρησιμοποιώντας μία-μία τις στροφές του τραγουδιού. Αμέσως μετά ανταλλάσσουν με τον/την διπλανό/ή τους τις κόλλες Α4 και ένα-ένα τα παιδιά προσπαθούν να διαβάσουν το γραπτό που έχουν πάρει στα χέρια τους. Τα αποτελέσματα σχολιάζονται ως προς το εάν αντιστοιχούν με τους στίχους του τραγουδιού.

Σχεδιασμός 2^{ης} δραστηριότητας

Σχετικά με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα που αφορά στην «μαθησιακή εμπλοκή», η συγκεκριμένη δραστηριότητα δίνει στο παιδί τη δυνατότητα να εμπλακεί νοητικά, συναισθηματικά και κοινωνικά. Σχετικά με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα που αφορά στους τρόπους με τους οποίους το παιδί αλληλεπιδρά, η συγκεκριμένη δραστηριότητα δίνει τη δυνατότητα στο παιδί να αλληλεπιδράσει οπτικά (απόδοση λέξεων με σκίτσα) και λεκτικά (γραφή και ανάγνωση των στίχων). Σχετικά με το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (περί δασκαλοκεντρικής/μαθητοκεντρικής προσέγγισης), η στοχοθεσία της συγκεκριμένης δραστηριότητας είναι να δημιουργήσει ένα ευχάριστο περιβάλλον όπου τα παιδιά θα αφομοιώσουν τους στίχους ως πληροφορίες. Πιθανόν τα μαθησιακά αποτελέσματα θα χαρακτηρίζονται από ομοιογένεια. Τέλος, σχετικά με το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα που σχετίζεται με την μαθησιακή στόχευση (πληροφοριακή/μετασχηματιστική), η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει περισσότερο πληροφοριακή στόχευση, διότι σκοπός της δραστηριότητας είναι να μάθει το παιδί, τους στίχους του τραγουδιού όπως έχουν γραφτεί από τον στιχουργό και όχι να αποδώσουν τα δικά τους νοήματα. Δύναται, επίσης, να καλλιεργήσει τη δεξιότητα της ανάγνωσης, της γραφής, της εικονογράφησης λέξεων, της τεχνική του σκίτσου καθώς επίσης και της οπτικής και χωρικής αντίληψης των περιγραφικών και μεταφορικών διαστάσεων των στίχων. (Σωτηροπούλου-Ζορμπαλά, 2020, σ. 142). Επίσης, στο τέλος θα πρέπει το κάθε παιδί να μπορεί να διαβάσει τους στίχους με σκίτσα άρα τα σκίτσα αναφέρονται ξεκάθαρα πάνω στους στίχους.

3^η Δραστηριότητα

Ο εκπαιδευτικός τώρα τραγουδάει σε αρκετά αργό τέμπο το τραγούδι. Τα παιδιά θα πρέπει να σηκώνονται όρθια και σε συνεργασία με τον εκπαιδευτικό, θα πρέπει να δείξουν με το σώμα τους την πορεία της μελωδίας. Στην περίπτωση που αυτή κινείται χαμηλά τα γόνατα του παιδιού λυγίζουν και το ύψος του παιδιού χαμηλώνει και αυτό, για να δείξει τις χαμηλές περιοχές στις οποίες κινείται η μελωδία. Εάν η μελωδία κινείται ψηλά οι μύτες των ποδιών συμμετέχουν και αυτές για να δείξουν τις υψηλές περιοχές που κινείται η μελωδία. Η μεσαία περιοχή που μπορεί να κινείται η μελωδία παριστάνεται από το παιδί, πολύ εύκολα, με το σώμα του να στέκεται σε όρθια χαλαρή στάση. Μπορούν επίσης να συμμετάσχουν και τα χέρια των παιδιών στην όλη διαδικασία, π.χ στις υψηλές περιοχές μπορούν να χρησιμοποιήσουν τα χέρια τεντωμένα για να δείξουν τις ψηλές νότες. Κάθε προσπάθεια παιδιού σχολιάζεται από τον εκπαιδευτικό και από τα υπόλοιπα παιδιά, σχετικά με το αν όλοι έχουν καταλάβει σωστά την πορεία της μελωδίας.

Σχεδιασμός 3^{ης} δραστηριότητας

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα, έχει σκοπό να διδάξει, τη μελωδία του τραγουδιού στα παιδιά. Επίσης, δύναται να τους καλλιεργήσει, τη δεξιότητα κατανόησης του πώς κινείται η μελωδία καθώς και να τους καλλιεργήσει τη κινητική δεξιότητα. Σε σχέση με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα, η δραστηριότητα αυτή τείνει να εμπλέκει τα παιδιά νοητικά, σωματικά και κοινωνικά. Επίσης, σε σχέση με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα, περί σημειωτικών συστημάτων που χρησιμοποιούν τα παιδιά με σκοπό να αλληλεπιδράσουν, δίνει στα ίδια τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν τις κινήσεις του σώματος τους, με σκοπό να επικοινωνήσουν. Σχετικά με το τρίτο ερευνητικό ερώτημα που σχετίζεται με την μέθοδο διδασκαλίας, η συγκεκριμένη δραστηριότητα δημιουργεί ένα πιο ελεγχόμενο από τον εκπαιδευτικό περιβάλλον (δασκαλοκεντρική μέθοδος διδασκαλίας) από το οποίο θα προκύψουν περισσότερα ομοιογενή αποτελέσματα. Αυτό συμβαίνει, διότι οι κινήσεις του σώματος των παιδιών δεν μπορούν να αποκλίνουν από την πορεία της μελωδίας. Άρα γίνεται λόγος για μια δασκαλοκεντρική μέθοδο διδασκαλίας, στην οποία όλα τα παιδιά θα πρέπει να καταλήξουν σε συγκεκριμένα μαθησιακά αποτελέσματα. Σχετικά με το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα, περί μαθησιακής στόχευσης (πληροφοριακή/μετασχηματιστική), η συγκεκριμένη δραστηριότητα δίνει στα παιδιά την δυνατότητα να μάθουν την πορεία της μελωδίας πληροφοριακά και όχι μετασχηματιστικά.

4^η δραστηριότητα

Τα παιδιά στέκονται όρθια. Ο εκπαιδευτικός τους δίνει την οδηγία να τραγουδήσουν το τραγούδι, ενώ εκείνος θα κρατάει σταθερό το τέμπο με τη βοήθεια ενός ταμπουρίνου. Τα παιδιά θα πρέπει να συνοδεύουν το τραγούδι τους με βήματα, μέσα στην τάξη, πάνω στο τέμπο που δίνει ο εκπαιδευτικός με το ταμπουρίνο. Όταν ο εκπαιδευτικός αλλάξει το τέμπο στο ταμπουρίνο, τα παιδιά θα πρέπει να ακολουθήσουν την αλλαγή. Αυτή η δραστηριότητα μπορεί να διαρκέσει κάποια λεπτά μέχρι ο εκπαιδευτικός να δει ότι τα παιδιά έχουν κατανοήσει και ακολουθήσει την αλλαγή του τέμπο. Στο τέλος της δραστηριότητας κάθε τέμπο σχολιάζεται ξεχωριστά σχετικά με το ποιο τα παιδιά θεωρούν καταλληλότερο για το συγκεκριμένο τραγούδι.

Σχεδιασμός 4^{ης} δραστηριότητας

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει σκοπό να διδάξει στα παιδιά την έννοια του τέμπο. Σχετικά με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα που αφορά στη «μαθησιακή εμπλοκή», η συγκεκριμένη δραστηριότητα στοχεύει στο να εμπλέξει τα παιδιά νοητικά και σωματικά. Νοητικά διότι πρέπει ανάλογα με την αλλαγή του τέμπο να αλλάξουν και τα ίδια την ταχύτητα που τραγουδούν το τραγούδι, καθώς και την ταχύτητα των βημάτων τους. Σχετικά με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα περί σημειωτικών συστημάτων που χρησιμοποιούν τα παιδιά για να αλληλεπιδράσουν, η δραστηριότητα αυτή έχει στόχο να δώσει στα παιδιά τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν ηχητικά, λεκτικά και κινητικά κείμενα για το σκοπό αυτό. Σε ότι αφορά το τρίτο ερευνητικό ερώτημα που αφορά στη μέθοδο διδασκαλίας, ο στόχος είναι να δημιουργηθεί ένα περιβάλλον με περισσότερα δασκαλοκεντρικά στοιχεία. Αυτό συμβαίνει, διότι στη συγκεκριμένη δραστηριότητα που έχει σκοπό να διδάξει το τέμπο του τραγουδιού, πρέπει να υπάρξει ένα ομοιογενές αποτέλεσμα. Επίσης, ο εκπαιδευτικός είναι εκείνος που κατευθύνει την δραστηριότητα στο σύνολο της, παρόλο που στο τέλος τα παιδιά εκφράζουν την γνώμη τους για το ποιο είναι το καταλληλότερο τέμπο στο οποίο πρέπει να τραγουδηθεί το τραγούδι. Σχετικά με το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα που αφορά στη μαθησιακή στόχευση (πληροφοριακή/μετασχηματιστική), η δραστηριότητα έχει περισσότερο πληροφοριακή στόχευση.

5^η δραστηριότητα

Ο εκπαιδευτικός χωρίζει τα παιδιά σε δύο ομάδες. Οι δύο ομάδες πρέπει να προετοιμάσουν να τραγουδήσουν όλο το τραγούδι, αντικαθιστώντας όλα τα φωνήεντα με κάποιο άλλο φωνήεν που τα παιδιά επιθυμούν. Οι δύο ομάδες θα πρέπει να επιλέξουν διαφορετικό φωνήεν. Οι δύο ερμηνείες σχολιάζονται σχετικά με το εάν αλλάχθηκαν όλα τα φωνήεντα των στροφών των στίχων.

Σχεδιασμός 5^{ης} δραστηριότητας

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει σκοπό να διδάξει τους στίχους καθώς και τη μελωδία στα παιδιά. Η συγκεκριμένη δραστηριότητα, σχετικά με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα («μαθησιακή εμπλοκή»), στοχεύει να βοηθήσει τα παιδιά να εμπλακούν νοητικά, κοινωνικά. Επίσης, σε σχέση με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα, η συγκεκριμένη δραστηριότητα δίνει στα παιδιά τη δυνατότητα να αλληλεπιδράσουν λεκτικά και ηχητικά. Σχετικά με το τρίτο ερευνητικό ερώτημα που σχετίζεται με τη μέθοδο διδασκαλίας (δασκαλοκεντρική/μαθητοκεντρική) η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει περισσότερα δασκαλοκεντρικά στοιχεία, εφόσον τα παιδιά επιλέγουν τον τρόπο με τον οποίο θα ερμηνεύσουν το τραγούδι αλλά τα αποτελέσματα θα χαρακτηρίζονται από ομοιογένεια. Τέλος, σχετικά με το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα που αφορά στη μαθησιακή στόχευση (πληροφοριακή/μετασχηματιστική), η συγκεκριμένη δραστηριότητα μπορεί να βοηθήσει τα παιδιά να μάθουν τους στίχους του τραγουδιού πληροφοριακά.

6^η δραστηριότητα

Τα παιδιά ακούν ακόμη μία φορά το τραγούδι ενώ στέκονται όρθια. Κάθε φορά που παίζουν μόνο τα μουσικά όργανα την εισαγωγή του κομματιού και δεν υπάρχει φωνή, τα παιδιά πρέπει να μένουν ακίνητα. Όταν το νόημα των στίχων καθώς και η μελωδία τους φαίνεται απαισιόδοξη – λυπητερή τότε πρέπει τα κινούν τα σώματα τους με πολύ απαλές κινήσεις ίσα-ίσα να φαίνονται. Όταν το νόημα των στίχων καθώς και τη μελωδία την νιώθουν πιο ενθαρρυντική τότε οι κινήσεις του σώματος τους γίνονται πιο έντονες. Στο τέλος, σχολιάζεται η διαφορά μεταξύ των απαισιόδοξων κομματιών των στίχων, καθώς και της μουσικής των πιο ενθαρρυντικών κομματιών, όπου αλλάζει και το νόημα των στίχων και η μουσική καθώς και ο τρόπος ερμηνείας από μεριάς του καλλιτέχνη, που ερμηνεύει το τραγούδι.

Σχεδιασμός της 6^{ης} δραστηριότητας

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει σκοπό να διδάξει σε ένα δεύτερο επίπεδο το νόημα των στίχων, το πως αυτό χωρίζεται σε στροφές καθώς επίσης και τα μέρη του τραγουδιού. Σχετικά με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα που σχετίζεται με τη έννοια της «μαθησιακής εμπλοκής», η συγκεκριμένη δραστηριότητα δίνει στα παιδιά τη δυνατότητα να εμπλακούν και με τους τέσσερις τρόπους εμπλοκής (νοητικά, σωματικά, κοινωνικά συναισθηματικά). Σχετικά με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα που αφορά στους σημειωτικούς κώδικες τους οποίους χρησιμοποιούν τα παιδιά για να αλληλεπιδράσουν, στη συγκεκριμένη δραστηριότητα δίνεται η επιλογή στα παιδιά να χρησιμοποιήσουν κινητικά κείμενα. Όσον αφορά το τρίτο ερευνητικό ερώτημα που σχετίζεται με τη μέθοδο διδασκαλίας (δασκαλοκεντρική/μαθητοκεντρική), η συγκεκριμένη δραστηριότητα παρέχει στα παιδιά μια ελευθερία έκφρασης. Από την άλλη τα μαθησιακά αποτελέσματα θα πρέπει να παρουσιάζουν μία ομοιομορφία, διότι τα οι κινήσεις του σώματος θα πρέπει να ταιριάζουν με τα νοήματα του τραγουδιού. Έτσι καταλήγουμε στο γεγονός ότι έχει περισσότερα δασκαλοκεντρικά στοιχεία και λιγότερα μαθητοκεντρικά. Σχετικά με το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα που αφορά στη μαθησιακή στόχευση (πληροφοριακή/μετασχηματιστική), η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει πληροφοριακή στόχευση.

7^η δραστηριότητα

Ο εκπαιδευτικός χωρίζει τα παιδιά σε τρεις ομάδες. Η πρώτη ομάδα πρέπει να τραγουδήσει τις στροφές 1 και 2, η δεύτερη ομάδα την 3 και 4 και η τρίτη ομάδα τις στροφές 5 και 6 του τραγουδιού. Κάθε ομάδα θα βιντεοσκοπηθεί από τον εκπαιδευτικό. Έπειτα, όλα μαζί τα παιδιά θα δουν τα βίντεο που έφτιαξαν και θα συζητήσουν για την ερμηνεία τους.

Σχεδιασμός της 7^{ης} δραστηριότητας

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει σκοπό να διδάξει το τραγούδι στο σύνολο του και να ενθαρρύνει τα παιδιά να τραγουδήσουν μέρος αυτού χωρίς καμία καθοδήγηση. Σε ότι αφορά στα ερευνητικά ερωτήματα και συγκεκριμένα στο πρώτο ερευνητικό ερώτημα περί «μαθησιακής εμπλοκή», η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει στόχευση να εμπλέξει τα παιδιά νοητικά, κοινωνικά και συναισθηματικά. Σχετικά με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα που αφορά στους τρόπους με τους οποίους αλληλεπιδρούν τα παιδιά κατά τη διδακτική διαδικασία, η συγκεκριμένη δραστηριότητα δίνει στα παιδιά τη δυνατότητα να αλληλεπιδράσουν οπτικά, ηχητικά, λεκτικά. Σε ότι αφορά στο τρίτο ερευνητικό ερώτημα που αφορά στη μέθοδο διδασκαλίας, πρόκειται για μία δραστηριότητα με περισσότερα δασκαλοκεντρικά και λιγότερα μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά. Επίσης, οι ερμηνείες και σε επίπεδο ομάδας και σε επίπεδο τάξης θα παρουσιάζουν κάποια ομοιογένεια. Τέλος, σε ότι αφορά το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα, η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει πληροφοριακή στόχευση. Η ερμηνεία κάθε ομάδας που θα βιντεοσκοπηθεί θα πρέπει να έχει μια συγκεκριμένη ερμηνεία, η οποία μάλιστα θα ταιριάζει με αυτήν που τα παιδιά άκουγαν από τον καλλιτέχνη που το ερμήνευε κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων. Οπότε καταλήγουμε στο γεγονός ότι θα έχει πληροφοριακή στόχευση.

8^η δραστηριότητα

Στην τελευταία δραστηριότητα τα παιδιά καλούνται να σκεφτούν και να καταγράψουν σε μια κόλλα χαρτί A4 από ποιόν θα μπορούσαν να ακούν το τραγούδι αυτό. Αυτό το πρόσωπο μπορεί να τους είναι οικείο ή ξένο. Υπαρκτό ή φανταστικό π.χ μια γιαγιά που το τραγουδάει στο εγγόνι της ή ένας πολύ γνωστός ερμηνευτής που το τραγουδάει στο κοινό του ή ένας άνθρωπος όταν παίρνει το ντουζ του ή ένα παιδάκι την ώρα που κάνει κούνια ή ένας εργάτης την ώρα που κάνει κάποια εργασία. Έπειτα θα πρέπει να σηκωθούν ένα-ένα τα παιδιά και να ερμηνεύσουν μπροστά στην τάξη το τραγούδι, αφού με έναν μικρό μονόλογο (που θα αφορά στο τραγούδι) εισάγουν την τάξη στο περιβάλλον όπου θα ερμηνευτεί το τραγούδι. Θα προσπαθήσουν να υποδυθούν το πρόσωπο αυτό που έχουν καταγράψει στην κόλλα A4.

Σχεδιασμός της 8^{ης} δραστηριότητας

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα στοχεύει να εμπλέξει τα παιδιά νοητικά, σωματικά, κοινωνικά και συναισθηματικά. Τους δίνει τη δυνατότητα να αλληλεπιδράσουν κινητικά, λεκτικά και ηχητικά. Σχετικά με το τρίτο ερευνητικό ερώτημα που αφορά στη μέθοδο διδασκαλίας, η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει πολλά μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά αφού δίνει πλήρη ελευθερία στο παιδί να εκφραστεί με τον τρόπο και τα μέσα που επιθυμεί χωρίς να είναι απαραίτητο να δημιουργήσει συγκεκριμένα μαθησιακά αποτελέσματα. Τέλος, σχετικά με το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα η συγκεκριμένη δραστηριότητα στοχεύει στον μετασχηματισμό της γνώσης, αφού δίνει στο παιδί τη δυνατότητα να αποδώσει δικά του νοήματα σχετικά με το τραγούδι.

4.6.2. 1^ο Πρόγραμμα διδασκαλίας με δραστηριότητες βασισμένες στο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών. Αντικείμενο διδασκαλίας: “Κεμάλ” (Χατζιδάκις, 1999).

1^η δραστηριότητα

Ο εκπαιδευτικός έχει μοιράσει τα λόγια του τραγουδιού, τυπωμένα σε κόλλες A4, στα παιδιά. Βάζει το τραγούδι να παίζει και τους λέει να προσέξουν τους στίχους, διότι μόλις ολοκληρώσουν την ακρόαση θα τους κάνει ερωτήσεις σχετικά με το νόημα των στίχων. Οι ερωτήσεις αφορούν στο νόημα των στίχων του τραγουδιού, καθώς και το ύφος της μουσικής του τραγουδιού και τι συναισθήματα τους δημιούργησε.

Σχεδιασμός της 1^{ης} δραστηριότητας

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει σκοπό, να διδάξει στα παιδιά, τους στίχους του τραγουδιού. Επίσης, στοχεύει στο να ενεργοποιήσει το ενδιαφέρον τους, ώστε να ακούσουν τους στίχους του τραγουδιού και να κατανοήσουν το νόημα τους. Αποτελεί, τέλος, μία πρώτη ακρόαση του τραγουδιού, η οποία δίνει στα παιδιά και την ευκαιρία να

έρθουν σε μια πρώτη επαφή, με τη μελωδία του. Σχετικά με τα ερευνητικά ερωτήματα και συγκεκριμένα με το πρώτο που αφορά στη «μαθησιακή εμπλοκή» η συγκεκριμένη δραστηριότητα στοχεύει να εμπλέξει τα παιδιά νοητικά, κοινωνικά και συναισθηματικά. Σχετικά με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα η συγκεκριμένη δραστηριότητα στοχεύει να δώσει στα παιδιά τη δυνατότητα να αλληλεπιδράσουν λεκτικά. Όσον αφορά το τρίτο ερευνητικό ερώτημα που αφορά στη μέθοδο διδασκαλίας (δασκαλοκεντρική/μαθητοκεντρική), η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει πολύ περισσότερα δασκαλοκεντρικά στοιχεία αφού η όλη διαδικασία είναι καθαρά καθοδηγούμενη από τον εκπαιδευτικό, δίνει δε λιγότερες δυνατότητες στα παιδιά να εκφραστούν καθώς και να καθορίσουν τα ίδια, τι και πως θα το διδαχθούν. Τέλος, σε σχέση με το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (πληροφοριακή/μετασηματιστική στόχευση), η συγκεκριμένη δραστηριότητα στοχεύει να διδάξει στα παιδιά το τραγούδι αφομοιώνοντας όσες περισσότερες πληροφορίες μπορεί από την πρώτη ακρόαση. Θα μπορούσαμε να πούμε, ότι είναι περισσότερο πληροφοριακής στόχευσης δραστηριότητα.

2^η Δραστηριότητα

Ο εκπαιδευτικός χωρίζει τα παιδιά σε 3 ομάδες. Κάθε ομάδα παίρνει από τον εκπαιδευτικό, ένα σακούλι με τα αποκόμματα των στίχων. Η πρώτη ομάδα θα πάρει τις στροφές 1 και 2, η δεύτερη ομάδα θα πάρει τις στροφές 3 και 4 και η τρίτη ομάδα θα πάρει τις στροφές 5 και 6. Ο εκπαιδευτικός βάζει το τραγούδι να ακούγεται. Η οδηγία που δίνεται είναι, αφού αδειάσουν μπροστά τους τα αποκόμματα των στίχων, να τα βάλουν στη σωστή σειρά.

Σχεδιασμός 2^{ης} δραστηριότητας

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει σκοπό να διδάξει, τους στίχους του τραγουδιού, στα παιδιά. Για τον λόγο ότι, το συγκεκριμένο τραγούδι αποτελεί, ένα καινούργιο αντικείμενο διδασκαλίας για τα περισσότερα από τα παιδιά, κρίνεται χρήσιμο να διδαχθούν τους στίχους του ακόμη και αν πρόκειται αρχικά για μέρος αυτών. Επιτυγχάνεται έτσι, ακόμη μία ακρόαση του. Καλλιεργεί την δεξιότητα της απομνημόνευσης των στίχων και παροτρύνει όλα τα παιδιά να συμμετέχουν. Σχετικά με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα, περί «μαθησιακής εμπλοκής», η συγκεκριμένη δραστηριότητα στοχεύει να εμπλέξει τα παιδιά κοινωνικά και νοητικά. Όσον αφορά το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα, δίνει στα παιδιά τη δυνατότητα να αλληλεπιδράσουν λεκτικά. Σχετικά με το τρίτο ερευνητικό ερώτημα που αφορά στη μέθοδο διδασκαλίας (δασκαλοκεντρική/μαθητοκεντρική μέθοδος), η δραστηριότητα αυτή χαρακτηρίζεται περισσότερο δασκαλοκεντρική, αφού ο εκπαιδευτικός είναι αυτός που κατευθύνει στο μεγαλύτερο μέρος της, την δραστηριότητα και τα αποτελέσματα πρέπει να παρουσιάζουν ομοιογένεια. Τέλος, σχετικά με το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (πληροφοριακή/μετασηματιστική στόχευση), η συγκεκριμένη δραστηριότητα στοχεύει να δώσει στο παιδί τη δυνατότητα να αντιμετωπίσει το αντικείμενο της μάθησης πληροφοριακά.

3^η δραστηριότητα

Ο εκπαιδευτικός έχει μοιράσει στα παιδιά τους στίχους του τραγουδιού, έχοντας σημειώσει τα δυνατά και ασθενή μέρη του μέτρου. Τους δίνει την εξής οδηγία: όταν θα κτυπήσει παλαμάκια μια φορά, τα παιδιά θα πρέπει να αρχίσουν να κτυπάνε στο γόνατο τους κάθε ισχυρό μέρος του μέτρου, βλέποντας τις σημειώσεις του εκπαιδευτικού. Όταν θα κτυπήσει δεύτερη φορά, θα πρέπει να κτυπήσουν παλαμάκια στα ασθενή μέρη του μέτρου. Βάζει το τραγούδι να παίζει και η δραστηριότητα ξεκινάει. Ακολουθεί συζήτηση για το τί σημαίνει ισχυρό και ασθενές μέρος του μέτρου και το πώς αυτό συνδέεται με τον τονισμό των λέξεων.

Σχεδιασμός 3^{ης} δραστηριότητας

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει σκοπό να διδάξει το ρυθμό και τα μέρη του μέτρου στα παιδιά, με βιωματικό τρόπο. Σχετικά με τα ερευνητικά ερωτήματα και συγκεκριμένα με το πρώτο που αφορά στην έννοια της «μαθησιακής εμπλοκής» η συγκεκριμένη δραστηριότητα στοχεύει να εμπλέξει τα παιδιά νοητικά. Σχετικά με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα, η συγκεκριμένη δραστηριότητα δίνει τη δυνατότητα στα παιδιά αλληλεπιδράσουν ηχητικά. Αυτό έγκειται στο γεγονός ότι το κτύπημα του ρυθμού στα πόδια τους συνδέεται με την παραγωγή ήχου και όχι με κινητική-σωματική αλληλεπίδραση. Όσον αφορά το τρίτο ερευνητικό ερώτημα περί δασκαλοκεντρικής/μαθητοκεντρικής μεθόδου διδασκαλίας, η συγκεκριμένη δραστηριότητα, λόγω του ότι δημιουργεί ένα πλήρως κατευθυνόμενο από τον εκπαιδευτικό περιβάλλον, θα λέγαμε ότι έχει πολύ περισσότερα

δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά. Τέλος, σχετικά με το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα που αφορά στη μαθησιακή στόχευση, η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει καθαρά πληροφοριακή στόχευση.

4^η δραστηριότητα

Ο εκπαιδευτικός μοιράζει τυπωμένους τους στίχους του τραγουδιού. Δίνει στα παιδιά την οδηγία να τραγουδάνε το τραγούδι, πατώντας πάνω στη μουσική που θα ακούγεται από το μηχάνημα αναπαραγωγής. Θα πρέπει να συνοδεύουν με παλαμάκια το τραγούδι πάνω στο τέμπο. Όταν ο εκπαιδευτικός χαμηλώσει τελείως την ένταση της μουσικής, τα παιδιά θα πρέπει να συνεχίσουν στην ταχύτητα και το τονικό ύψος που τραγουδούσαν τόση ώρα. Όταν ο εκπαιδευτικός ξανά δυναμώσει τη μουσική, αυτό που τραγουδούν τα παιδιά θα πρέπει να συμπίπτει με το τονικό ύψος, τον ρυθμό και το τέμπο του τραγουδιού που ακούγεται από το μηχάνημα. Ακολουθεί συζήτηση και σχολιασμός των αποτελεσμάτων της δραστηριότητας.

Σχεδιασμός 4^{ης} δραστηριότητας

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει στόχο, να διδάξει στα παιδιά, τη μελωδία, το ρυθμό και το τέμπο του συγκεκριμένου τραγουδιού. Σχετικά με τα ερευνητικά ερωτήματα η συγκεκριμένη δραστηριότητα στοχεύει να εμπλέξει τα παιδιά νοητικά, κοινωνικά. Όσον αφορά το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τα σημειωτικά συστήματα που επιλέγει το παιδί για να αλληλεπιδράσει), η συγκεκριμένη δραστηριότητα δίνει την ευκαιρία στα παιδιά να αλληλεπιδράσουν ηχητικά και λεκτικά. Σχετικά με το τρίτο ερευνητικό ερώτημα που αφορά στη μέθοδο διδασκαλίας (δασκαλοκεντρική/μαθητοκεντρική) η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει περισσότερα δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά παρά μαθητοκεντρικά και αυτό λόγω του ότι τα μαθησιακά αποτελέσματα θα πρέπει να χαρακτηρίζονται από ομοιογένεια. Τέλος, σχετικά με το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα, η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει καθαρά πληροφοριακή στόχευση.

5^η δραστηριότητα

Ο εκπαιδευτικός χωρίζει το τραγούδι σε μουσικές φράσεις, καθώς και τα παιδιά σε μικρές ομάδες τριών ατόμων. Παίζει τη μελωδία του τραγουδιού στο αρμόνιο και παροτρύνει μια-μια της ομάδες να τραγουδήσουν επάνω στη μελωδία πολλές φορές, χρησιμοποιώντας μάλιστα, κάθε φορά, άλλα λόγια από διαφορετική μουσική φράση, για να καταφέρουν, με αυτόν τον τρόπο, να τα απομνημονεύσουν, μέσα από την διαδικασία της επανάληψης. Ακολουθεί συζήτηση – σχολιασμός που αφορά στην εκτέλεση κάθε ομάδας.

Σχεδιασμός 5^{ης} δραστηριότητας

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει στόχο να διδάξει στα παιδιά, τη μελωδία καθώς και τους στίχους του τραγουδιού. Δεν μπορούν να συμμετάσχουν, σε αυτήν, όλα τα παιδιά ταυτόχρονα. Σχετικά με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα η συγκεκριμένη δραστηριότητα στοχεύει να εμπλέξει τα παιδιά νοητικά και κοινωνικά. Επίσης, όσον αφορά το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα η συγκεκριμένη δραστηριότητα δίνει στα παιδιά τη δυνατότητα να αλληλεπιδράσουν ηχητικά και λεκτικά. Σε σχέση με το τρίτο ερευνητικό ερώτημα η συγκεκριμένη δραστηριότητα δημιουργεί ένα καθαρά ελεγχόμενο, από τον εκπαιδευτικό, περιβάλλον μέσα στο οποίο τα παιδιά δεν μπορούν να εκφραστούν και τελικά η μαθησιακή στόχευση είναι καθαρά πληροφοριακή.

6^η δραστηριότητα

Ο εκπαιδευτικός συζητάει με τα παιδιά για το ποια κρουστά όργανα μπορούν να χρησιμοποιήσουν (από αυτά που διαθέτει το σχολείο) για να συνοδεύουν το τραγούδι. Δίνει σε κάποια από τα παιδιά τα ταμπουρίνα και τους δείχνει ένα απλό ρυθμικό σχήμα, με το οποίο μπορούν να συνοδεύουν το τραγούδι. Ο ίδιος ξεκινάει να παίζει στο αρμόνιο το τραγούδι και δίνει το έναυσμα σε όλα τα παιδιά, να αρχίσουν να τραγουδάνε από την αρχή το τραγούδι. Τα παιδιά που συνοδεύουν με τα ταμπουρίνα πρέπει να παίζουν σωστά πάνω στο ρυθμό. Η ίδια διαδικασία επαναλαμβάνεται με το να κρατούν διαφορετικά παιδιά τα ταμπουρίνα. Ακολουθεί συζήτηση – σχολιασμός των

ερμηνειών των παιδιών. Ο σχολιασμός αφορά στο αν τα παιδιά τραγούδησαν σωστά πάνω στη μελωδία, το ρυθμό και το τέμπο.

Σχεδιασμός 6^{ης} δραστηριότητας

Στόχος της συγκεκριμένης δραστηριότητας, είναι να διδάξει στα παιδιά, τρόπους συνοδείας του τραγουδιού, με τη χρήση κρουστών οργάνων, καθώς και να τα δώσει την ευκαιρία να τραγουδήσουν ολόκληρο το τραγούδι. Σχετικά με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα, η συγκεκριμένη δραστηριότητα στοχεύει να εμπλέξει τα παιδιά νοητικά και κοινωνικά. Όσον αφορά το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα, η συγκεκριμένη δραστηριότητα δίνει στα παιδιά τη δυνατότητα να αλληλεπιδράσουν ηχητικά και λεκτικά. Όσον αφορά στο τρίτο ερευνητικό ερώτημα η συγκεκριμένη δραστηριότητα χαρακτηρίζεται περισσότερο από δασκαλοκεντρικά στοιχεία, διότι δημιουργεί ένα περιβάλλον πλήρως ελεγχόμενο και κατευθυνόμενο από τον εκπαιδευτικό. Επίσης, τα μαθησιακά αποτελέσματα χαρακτηρίζονται από ομοιογένεια. Τέλος, σχετικά με το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει καθαρά πληροφοριακή μαθησιακή στόχευση.

4.6.3. 2^ο Πρόγραμμα διδασκαλίας με «πολυ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες. Αντικείμενο διδασκαλίας: το τραγούδι “Ο γλάρος” (Χατζιδάκις, 1961).

1^η δραστηριότητα

Ο εκπαιδευτικός χωρίζει τα παιδιά σε τρεις ομάδες. Σε κάθε ομάδα αντιστοιχούν συγκεκριμένες στροφές του τραγουδιού. Στην πρώτη ομάδα, αντιστοιχεί η 1^η και η 2^η στροφή του τραγουδιού. Στην δεύτερη ομάδα, αντιστοιχεί η 3^η και η 4^η στροφή και στην τρίτη ομάδα, αντιστοιχεί η 5^η και η 6^η στροφή. Παίζει το τραγούδι. Όλα τα παιδιά καλούνται να δημιουργήσουν σε μια λευκή κόλλα χαρτί, χρησιμοποιώντας χρώματα, την εικόνα που τους έκανε εντύπωση, ακούγοντας τους στίχους που τους αναλογούν. Έπειτα, αφού τελειώσει η ακρόαση του τραγουδιού, η κάθε ομάδα παρουσιάζει τα έργα της στις υπόλοιπες ομάδες και γίνεται συζήτηση, σχετικά με το νόημα των συγκεκριμένων στίχων και την αντιστοιχία τους με τις ζωγραφιές.

Σχεδιασμός 1^{ης} δραστηριότητας

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει σκοπό να διδάξει στα παιδιά, τους στίχους του τραγουδιού καθώς και το νόημα τους. Σε σχέση με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα («μαθησιακής εμπλοκής»), η συγκεκριμένη δραστηριότητα βοηθάει τα παιδιά να εμπλακούν νοητικά, κοινωνικά και συναισθηματικά. Σε σχέση με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα η συγκεκριμένη δραστηριότητα βοηθάει τα παιδιά να αλληλεπιδράσουν οπτικά και λεκτικά. Σε σχέση με το τρίτο ερευνητικό ερώτημα που αφορά στη μέθοδο διδασκαλίας (δασκαλοκεντρική/μαθητοκεντρική), η συγκεκριμένη δραστηριότητα τείνει να δημιουργήσει ένα μαθησιακό περιβάλλον με περισσότερα μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά. Αυτό έγκειται στο γεγονός, ότι παρόλο που η στόχευση της συγκεκριμένης δραστηριότητας είναι, να διδάξει τους στίχους και το νόημα τους, τα μαθησιακά αποτελέσματα πιθανόν θα χαρακτηρίζονται από ανομοιογένεια. Τέλος, σχετικά με το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει μετασχηματιστική στόχευση.

2^η δραστηριότητα

Ο εκπαιδευτικός βάζει πάλι το τραγούδι να παίζει. Όταν ακουστούν οι στίχοι της πρώτης ομάδας, η μουσική σταματάει και η εν λόγω ομάδα σηκώνεται και φτιάχνει ένα “tableau vivant” (ζωντανός πίνακας) που να αναφέρεται στους στίχους που της αναλογούν και έχουν ακουστεί. Τα “tableau vivant” δημιουργούνται από τα παιδιά βάσει των στοιχείων των στίχων που έχουν κάνει εντύπωση ή συγκινήσει τα ίδια. Η δραστηριότητα συνεχίζεται με τις επόμενες δύο ομάδες να σηκώνονται και να σχηματίζουν το δικό τους “tableau vivant”. Ο εκπαιδευτικός φωτογραφίζει και τις τρεις ομάδες. Όλα μαζί τα παιδιά και ο εκπαιδευτικός παρατηρούν τις φωτογραφίες και σχολιάζουν όλα εκείνα τα σημεία των στίχων που απεικονίζονται σε κάθε “tableau vivant” .

Σχεδιασμός 2^{ης} δραστηριότητας

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει στόχο να διδάξει τους στίχους και το νόημα τους στα παιδιά. Σχετικά με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα που αφορά στους τρόπους «μαθησιακής εμπλοκής», η συγκεκριμένη δραστηριότητα σκοπεύει να εμπλέξει τα παιδιά νοητικά, κοινωνικά και συναισθηματικά. Σχετικά με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα που αφορά στους τρόπους αλληλεπίδρασης των παιδιών, η συγκεκριμένη εργασία στοχεύει στο να βοηθήσει τα παιδιά να αλληλεπιδράσουν λεκτικά και οπτικά. Σχετικά με το τρίτο ερευνητικό ερώτημα που αφορά στη μέθοδο διδασκαλίας (δασκαλοκεντρική/μαθητοκεντρική), η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει περισσότερα μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά. Σχετικά με το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα που αφορά στη μαθησιακή στόχευση (πληροφοριακή/μετασχηματιστική), η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει περισσότερο μετασχηματιστική στόχευση.

3^η δραστηριότητα

Τα παιδιά όρθια, σχηματίζουν έναν κύκλο, στον οποίο θα βλέπουν την πλάτη του μπροστινού τους. Περιπατώντας στον ρυθμό του τραγουδιού και τραγουδώντας το, θα πρέπει, με απαλά κτυπήματα στην πλάτη του μπροστινού, να παίζουν το ρυθμικό του τραγουδιού. Ακολουθεί συζήτηση των αποτελεσμάτων που αφορά στο αν τραγούδησαν σωστά τα λόγια και τη μελωδία, κτύπησαν το ρυθμικό και περπάτησαν πάνω στο τέμπο του τραγουδιού.

Σχεδιασμός 3^{ης} δραστηριότητας

Η δραστηριότητα έχει σκοπό, να διδάξει στα παιδιά, τον ρυθμό του τραγουδιού. Σε σχέση με τα ερευνητικά ερωτήματα που έχουν τεθεί παραπάνω και συγκεκριμένα σε σχέση με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα που αφορά στη «μαθησιακή εμπλοκή», η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει στόχο να εμπλέξει τα παιδιά σωματικά, κοινωνικά και νοητικά. Σε σχέση με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα που αφορά στους τρόπους αλληλεπίδρασης των παιδιών, η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει στόχο να δώσει στα παιδιά τη δυνατότητα να αλληλεπιδράσουν κινητικά και ηχητικά. Σε σχέση με το τρίτο ερευνητικό ερώτημα που αφορά στη μέθοδο διδασκαλίας (δασκαλοκεντρική/μαθητοκεντρική), η συγκεκριμένη δραστηριότητα δημιουργεί ένα περιβάλλον με περισσότερα δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά. Αυτό έγκειται στο γεγονός ότι έχει σκοπό να διδάξει τον ρυθμό του τραγουδιού και τα μαθησιακά αποτελέσματα θα παρουσιάζουν ομοιογένεια. Τέλος, σε σχέση με το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει πληροφοριακή στόχευση.

4^η δραστηριότητα

Ο εκπαιδευτικός τραγουδάει το τραγούδι σε μία μέτρια ταχύτητα. Χρησιμοποιεί ένα ταμπουρίνο για να μεταδώσει ευκολότερα, στα παιδιά, το τέμπο του τραγουδιού. Ο εκπαιδευτικός θα τραγουδήσει τώρα το τραγούδι σε πιο αργό και αργότερα πάλι σε πιο γρήγορο τέμπο. Τα παιδιά καλούνται με διάφορες κινήσεις του σώματος τους να προσπαθήσουν να αντικατοπτρίσουν τα συναισθήματα που τους δημιουργούνται από τις αυξομειώσεις του τέμπο. Στη συζήτηση που ακολουθεί, καλούνται να μιλήσουν για τα συναισθήματα που τους προκάλεσε το κάθε τέμπο ξεχωριστά. Στόχος της δραστηριότητας είναι, συγκρίνοντας τι κάθε εκτέλεση με διαφορετικό τέμπο, να καταλήξουν σε συμπεράσματα για τον ρόλο που παίζει το tempo στη μουσική και στο συγκεκριμένο τραγούδι.

Σχεδιασμός 4^{ης} δραστηριότητας

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει σκοπό να διδάξει στα παιδιά τη ρυθμική αγωγή του τραγουδιού (τέμπο). Σχετικά με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα, η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει στόχο να εμπλέξει τα παιδιά κοινωνικά, νοητικά, συναισθηματικά και σωματικά. Σε σχέση με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα, η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει σκοπό να βοηθήσει τα παιδιά να αλληλεπιδράσουν κινητικά και λεκτικά. Σε σχέση με το τρίτο ερευνητικό ερώτημα που αφορά στη μέθοδο διδασκαλίας (δασκαλοκεντρική/μαθητοκεντρική), η συγκεκριμένη δραστηριότητα δημιουργεί ένα μαθητοκεντρικό περιβάλλον, μέσα στο οποίο τα παιδιά διδάσκονται το τέμπο ως έννοια και τον ρόλο που παίζει στο συγκεκριμένο τραγούδι. Εκφράζουν επίσης, τα συναισθήματα τα συναισθήματα τους για τις αυξομειώσεις του τέμπο. Τέλος, σχετικά με το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα και σύμφωνα με τα παραπάνω δεδομένα, η δραστηριότητα έχει μετασχηματιστική στόχευση.

5^η δραστηριότητα

Ένα από τα παιδιά καλείται να βγει για λίγα λεπτά από την τάξη. Ο εκπαιδευτικός έχει ετοιμάσει αποκόμματα των στίχων του τραγουδιού και τα μοιράζει στα παιδιά της τάξης. Όταν μπει πάλι στην τάξη ο μαθητής/τρια που είχε βγει, ο εκπαιδευτικός του βάζει να ακούσει ένα απόσπασμα του τραγουδιού του οποίου τους στίχους έχει μοιράσει σε αποκόμματα στα υπόλοιπα παιδιά. Μόλις κλείσει η μουσική, το παιδί αυτό θα πρέπει, ρωτώντας τα υπόλοιπα παιδιά με τα αποκόμματα, να τους βάλει στη σωστή σειρά, ώστε να βγαίνει σωστά το νόημα των στίχων.

Σχεδιασμός 5^{ης} δραστηριότητας

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει σκοπό να διδάξει στα παιδιά τους στίχους του τραγουδιού. Σε σχέση με τα ερευνητικά ερωτήματα και συγκεκριμένα με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα που αφορά στη «μαθησιακή εμπλοκή», η συγκεκριμένη δραστηριότητα στοχεύει στο να εμπλέξει τα παιδιά νοητικά και κοινωνικά. Σε σχέση με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα που αφορά στους τρόπους που χρησιμοποιούν τα παιδιά για να αλληλεπιδράσουν, η συγκεκριμένη δραστηριότητα στοχεύει στο να βοηθήσει τα παιδιά να αλληλεπιδράσουν μόνο λεκτικά. Σε σχέση με το τρίτο ερευνητικό ερώτημα που αφορά στα χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας (μαθητοκεντρικά/δασκαλοκεντρικά), η συγκεκριμένη δραστηριότητα δημιουργεί ένα περιβάλλον με περισσότερα δασκαλοκεντρικά στοιχεία. Αυτό έγκειται κυρίως στο γεγονός ότι τα μαθησιακά αποτελέσματα θα είναι τα ίδια. Το μόνο που ίσως μπορεί να αλλάξει από παιδί σε παιδί είναι ο χρόνος που θα χρειαστεί κάποιο παιδί σε σχέση με κάποιο άλλο, ώστε να ολοκληρώσει τη δραστηριότητα. Τέλος, σε σχέση με το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα που αφορά στη μαθησιακή στόχευση (πληροφοριακή/ μετασχηματιστική μάθηση), η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει καθαρά πληροφοριακή μαθησιακή στόχευση, διότι ζητούμενο της δραστηριότητας είναι τα παιδιά να μάθουν τους στίχους του τραγουδιού.

6^η δραστηριότητα

Ο εκπαιδευτικός κάνει μια εισαγωγή στα παιδιά για την έννοια του “επαναλαμβανόμενου ρυθμικού μοτίβου”. Τους δίνει δύο χαρακτηριστικές λέξεις όπως την «σή-με-ρα» και την «τώ-ρα», ώστε να καταλάβουν τον ρυθμό 5/8 και το ρυθμικό μοτίβο του τραγουδιού. Τους δείχνει επίσης πώς να τονίζουν με παλαμάκια το 1^ο όγδοο και λιγότερο το 4^ο καθώς και τα ενδιάμεσα «ασθενή» μέρη του μέτρου. Μόλις καταλάβουν όλοι το ρυθμικό πρέπει να τραγουδήσουν το τραγούδι συνοδεύοντας το με παλαμάκια. Έπειτα, σε μια λευκή κόλλα χαρτί θα πρέπει να δημιουργήσουν μια γραφική απεικόνιση του ρυθμού του τραγουδιού. Μπορούν να χρησιμοποιήσουν διαφόρων ειδών γραμμές π.χ κυματοειδείς γραμμές ή σχήματα για να αναπαραστήσουν την κίνηση του ρυθμού. Μπορεί ακόμη κάθε γραμμή ή σχήμα να αντιστοιχεί σε κάθε κτύπο. Έπειτα, όλα τα παιδιά παρουσιάζουν τη δική τους γραφική απεικόνιση του ρυθμού και κάθε αποτέλεσμα σχολιάζεται ξεχωριστά.

Σχεδιασμός 6^{ης} δραστηριότητας

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει στόχο να διδάξει την έννοια του επαναλαμβανόμενου μοτίβου που περιέχεται και στο τραγούδι που μελετάμε. Σχετικά με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα στοχεύει στο να εμπλέξει τα παιδιά κοινωνικά και νοητικά. Σχετικά με το δεύτερο ερώτημα δίνει στα παιδιά τη δυνατότητα να αλληλεπιδράσουν ηχητικά, οπτικά και λεκτικά. Σχετικά με το τρίτο ερευνητικό ερώτημα δημιουργεί ένα περιβάλλον με περισσότερα δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά μέχρι το σημείο της δραστηριότητας που τα παιδιά διδάσκονται τη ρυθμική αγωγή του τραγουδιού και περισσότερα μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά από το σημείο της δραστηριότητας όπου τα παιδιά δημιουργούν στην λευκή κόλλα Α4 τη γραφική απεικόνιση του ρυθμικού του τραγουδιού. Για τον ίδιο λόγο και σχετικά με το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα, η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει πληροφοριακή στόχευση μέχρι το σημείο της γραφικής απεικόνισης και μετασχηματιστική στόχευση από το σημείο της γραφικής απεικόνισης στην λευκή κόλλα Α4.

7^η δραστηριότητα

Ο εκπαιδευτικός ανοίγει μία συζήτηση σχετική με το θέμα του τραγουδιού. Αυτό είναι η αγάπη, η οποία απεικονίζεται μέσα από τρία διαφορετικά ζευγάρια, στο τραγούδι. Τώρα ζητάει από τα παιδιά να σκεφτούν ένα

δικό τους είδος ζευγαριού που να εκφράζει την αγάπη. Καλούνται λοιπόν, αυτό που έχουν σκεφτεί να το αποδώσουν σε μία ζωγραφιά ή μία παντομίμα. Μπορούν επίσης να γράψουν ένα κείμενο. Τέλος, μπορούν να δημιουργήσουν ένα μικρό θεατρικό αυτοσχεδιασμό που να απεικονίζει ένα είδος ζευγαριού αγάπης. Για το θεατρικό μπορούν εάν το επιθυμούν να συνεργαστούν δύο παιδιά. Πριν ξεκινήσουν πρέπει να διαλέξουν όλοι μαζί τον τρόπο που θα εκφράσουν το ζευγάρι αγάπης. Τα αποτελέσματα σχολιάζονται το κάθε ένα ξεχωριστά, σε σχέση με τους συμβολισμούς που δημιούργησε στο κάθε παιδί.

Σχεδιασμός 7^{ος} δραστηριότητας

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει στόχο να διδάξει το τραγούδι στο σύνολο του. Επιπλέον, δίνει στα παιδιά τη δυνατότητα να εκφραστούν με διάφορους τρόπους σε σχέση με το θέμα του τραγουδιού. Σχετικά με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα στοχεύει να εμπλέξει τα παιδιά συναισθηματικά, σωματικά, κοινωνικά και νοητικά. Δίνει στα παιδιά τη δυνατότητα να αλληλεπιδράσουν κινητικά, οπτικά και λεκτικά. Σχετικά με τρίτο ερευνητικό ερώτημα δημιουργεί ένα μαθησιακό περιβάλλον με πολύ περισσότερα μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά. Τέλος, η μαθησιακή στόχευση της δραστηριότητας είναι μετασχηματιστική, διότι σε αυτήν την τελευταία δραστηριότητα τα παιδιά μπορούν να αποδώσουν το δικό τους νόημα στο τραγούδι.

4.6.4. 2ο Πρόγραμμα διδασκαλίας με δραστηριότητες βασισμένες στο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών. Αντικείμενο διδασκαλίας: το τραγούδι “Ο γλάρος” (Χατζιδάκης, 1961).

1^η δραστηριότητα

Ξεκινάμε με την ακρόαση του τραγουδιού. Ο εκπαιδευτικός ζητάει από τα παιδιά να προσέξουν τους στίχους που τους έχει μοιράσει, διότι όταν ολοκληρωθεί η πρώτη ακρόαση θα ακολουθήσει συζήτηση για το νόημα του τραγουδιού και τα μηνύματα που τυχόν περνάει. Τους παροτρύνει να επικεντρωθούν στο λεξιλόγιο, τις μεταφορές ή τις συμβολικές αναφορές που ενδέχεται να περιέχονται στους στίχους.

Σχεδιασμός 1^{ης} δραστηριότητας

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει στόχο να μάθει στα παιδιά τους στίχους και τη μελωδία του τραγουδιού. Σε σχέση με τα ερευνητικά ερωτήματα και συγκεκριμένα σχετικά με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα («μαθησιακή εμπλοκή»), η συγκεκριμένη δραστηριότητα στοχεύει να εμπλέξει τα παιδιά συναισθηματικά, νοητικά και κοινωνικά. Σε σχέση με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα που αφορά στους τρόπους που χρησιμοποιεί το παιδί για να αλληλεπιδράσει, η δραστηριότητα αυτή στοχεύει στο να δώσει στα παιδιά τη δυνατότητα να αλληλεπιδράσουν λεκτικά. Σε σχέση με το τρίτο ερευνητικό ερώτημα που αφορά στη μεθοδολογία διδασκαλίας, η συγκεκριμένη δραστηριότητα στοχεύει να δημιουργήσει ένα περιβάλλον με περισσότερα μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά, αφού τα μαθησιακά αποτελέσματα δεν θα παρουσιάζουν ομοιογένεια. Τέλος, σε σχέση με το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα, περί μαθησιακής στόχευσης, η δραστηριότητα έχει περισσότερο πληροφοριακή μαθησιακή στόχευση, διότι στοχεύει στο να διδαχθούν οι μαθητές το τραγούδι (νόημα στίχων, μελωδία, ρυθμο).

2^η δραστηριότητα

Ο εκπαιδευτικός αρχίζει να τραγουδάει το τραγούδι σε αργό τέμπο. Μία – μία τις φράσεις του κουπλέ και έπειτα το ρεφρέν. Τα παιδιά θα πρέπει να αναπαράγουν και αυτά με τη σειρά τους τις φράσεις πατώντας πάνω στη μελωδία. Μόλις ολοκληρωθεί η διαδικασία ο εκπαιδευτικός παίζει στο αρμόνιο το τραγούδι και τα παιδιά τραγουδούν το τραγούδι. Ακολουθεί συζήτηση – σχολιασμός που αφορά στο αν τα παιδιά τραγούδησαν σωστά πάνω στη μελωδία και τον ρυθμό του τραγουδιού. Επίσης, σχολιάζεται η ταχύτητα πάνω στην οποία τα παιδιά σε συνεργασία με τον εκπαιδευτικό τραγούδησαν το τραγούδι.

Σχεδιασμός 2^{ης} δραστηριότητας

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει σκοπό να διδάξει στα παιδιά το τραγούδι και συγκεκριμένα τη μελωδία του τραγουδιού. Σε σχέση με το 1^ο ερευνητικό ερώτημα η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει στόχο να εμπλέξει τα

παιδιά νοητικά και κοινωνικά. Σε σχέση με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα έχει στόχο να βοηθήσει τα παιδιά να αλληλεπιδράσουν ηχητικά και λεκτικά. Σε σχέση με το τρίτο ερευνητικό ερώτημα δημιουργεί ένα μαθησιακό περιβάλλον με περισσότερα δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά. Τέλος, σε σχέση με το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα έχει πληροφοριακή στόχευση.

3^η δραστηριότητα

Ο εκπαιδευτικός εξετάζει με τα παιδιά τη δομή του τραγουδιού. Τους αναφέρει πως το συγκεκριμένο τραγούδι χωρίζεται σε ομάδες στροφών βάσει του νοήματος τους, έτσι έχουμε Α και Β στροφή, Γ και Δ στροφή και Ε και Ζ στροφή. Τους αντιπαραβάλλει το τραγούδι «Μαλαματένια λόγια» και μέσα από συζήτηση καταλήγουν σε συμπεράσματα για την διαφορετική δομή που μπορεί να έχουν τα τραγούδια μεταξύ τους.

Σχεδιασμός 3^{ης} δραστηριότητας

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα στοχεύει να μάθει στα παιδιά τη δομή του τραγουδιού. Σε σχέση με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα («μαθησιακή εμπλοκή»), η συγκεκριμένη δραστηριότητα στοχεύει στο να εμπλέξει τα παιδιά νοητικά και κοινωνικά. Σε σχέση με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα, η συγκεκριμένη δραστηριότητα στοχεύει στο να βοηθήσει τα παιδιά να αλληλεπιδράσουν λεκτικά. Σε σχέση με το τρίτο ερευνητικό ερώτημα, η δραστηριότητα τείνει να δημιουργήσει ένα περιβάλλον με περισσότερα δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά, διότι στοχεύει στην εκμάθηση συγκεκριμένου αντικειμένου και ως αποτέλεσμα τα μαθησιακά αποτελέσματα θα παρουσιάζουν ομοιογένεια. Τέλος, σε ότι αφορά το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα η συγκεκριμένη δραστηριότητα στοχεύει σε μια καθαρά πληροφοριακή μάθηση του τραγουδιού.

4^η δραστηριότητα

Ο εκπαιδευτικός ζητάει από τα παιδιά να προσπαθήσουν να ξεχωρίσουν διαφορετικά ηχοχρώματα. Ακούνε πάλι το τραγούδι και έπειτα αρχίζει μία συζήτηση, η οποία αφορά στο πόσα διαφορετικά όργανα πιστεύουν τα παιδιά πως συμμετέχουν στο τραγούδι αυτό και που ακριβώς αυτά εξυπηρετούν. Όλη η συζήτηση αφορά στη χρήση διαφορετικών ηχοχρωμάτων στα τραγούδια και συγκεκριμένα στο τραγούδι “ο γλάρος” και που μπορεί να χρησιμεύουν τα διαφορετικά ηχοχρώματα.

Σχεδιασμός 4^{ης} δραστηριότητας

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει δημιουργηθεί με σκοπό να βοηθήσει τα παιδιά να διδαχθούν τα διαφορετικά ηχοχρώματα του τραγουδιού. Σχετικά με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα τείνει να εμπλέξει τα παιδιά νοητικά και κοινωνικά. Σε σχέση με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα δίνει τη δυνατότητα στα παιδιά να αλληλεπιδράσουν λεκτικά. Σε σχέση με το τρίτο ερευνητικό ερώτημα η συγκεκριμένη δραστηριότητα δημιουργεί ένα περιβάλλον με περισσότερα δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά. Αυτό έγκειται στο γεγονός ότι θέλει να διδάξει στα παιδιά τα διαφορετικά ηχοχρώματα που ίσως υπάρχουν στην μουσική του τραγουδιού. Σε σχέση με το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα η δραστηριότητα έχει πληροφοριακή μαθησιακή στόχευση.

5^η δραστηριότητα

Ο εκπαιδευτικός διδάσκει τους μαθητές/τριες να αναγνωρίζουν και να αποδίδουν τον ρυθμό του τραγουδιού. Τους δείχνει επίσης το ρυθμικό επαναλαμβανόμενο μοτίβο που έχει το συγκεκριμένο τραγούδι. Χρησιμοποιεί κρουστά όργανα, για να τους βοηθήσει να ακολουθήσουν τον ρυθμό και να εξασκηθούν στον συγχρονισμό με τη μουσική. Στην αρχή με τα παλαμάκια και αργότερα με τα κρουστά όργανα. Παίζει το τραγούδι και τα παιδιά θα πρέπει να συνοδέψουν με παλαμάκια πάνω στο ρυθμό και το τέμπο αρχικά με τα παλαμάκια τους και έπειτα με κάποιο κρουστό όργανο. Ακολουθεί συζήτηση – σχολιασμός των μαθησιακών αποτελεσμάτων.

Σχεδιασμός 5^{ης} δραστηριότητας

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει δημιουργηθεί με σκοπό να βοηθήσει τα παιδιά να διδαχθούν το ρυθμό του τραγουδιού καθώς και το ρυθμικό μοτίβο του τραγουδιού. Σχετικά με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα τείνει να εμπλέξει τα παιδιά νοητικά και κοινωνικά. Σε σχέση με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα δίνει τη δυνατότητα στα παιδιά να αλληλεπιδράσουν ηχητικά και λεκτικά. Σε σχέση με το τρίτο ερευνητικό ερώτημα η συγκεκριμένη δραστηριότητα δημιουργεί ένα περιβάλλον με περισσότερα δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά. Αυτό έγκειται στο γεγονός ότι θέλει να διδάξει στα παιδιά το ρυθμό του τραγουδιού. Σε σχέση με το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα η δραστηριότητα έχει περισσότερο πληροφοριακή μαθησιακή στόχευση, αφού τα παιδιά δεν δύνανται να μετασχηματίσουν τη πληροφορία που δέχονται ως ερέθισμα.

6^η δραστηριότητα

Ο εκπαιδευτικός οργανώνει τα παιδιά, ώστε να ερμηνεύσουν το τραγούδι. Μπορούν να επιλέξουν αν θέλουν να το ερμηνεύσουν σε μικρές ομάδες ή ατομικά. Έπειτα, ακολουθεί συζήτηση – σχολιασμός των ερμηνειών των παιδιών. Ο σχολιασμός αφορά στο εάν τραγούδησαν σωστά πατώντας πάνω στη μελωδία, τον ρυθμό και το σωστό τέμπο του τραγουδιού.

Σχεδιασμός 6^{ης} δραστηριότητας

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει δημιουργηθεί με σκοπό να βοηθήσει τα παιδιά να ερμηνεύσουν το τραγούδι. Σχετικά με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα τείνει να εμπλέξει τα παιδιά νοητικά και κοινωνικά. Σε σχέση με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα δίνει τη δυνατότητα στα παιδιά να αλληλεπιδράσουν ηχητικά και λεκτικά. Σε σχέση με το τρίτο ερευνητικό ερώτημα η συγκεκριμένη δραστηριότητα δημιουργεί ένα περιβάλλον με περισσότερα δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά. Αυτό έγκειται στο γεγονός ότι θέλει να παροτρύνει τα παιδιά να ερμηνεύσουν το τραγούδι, όμως τα αποτελέσματα θα παρουσιάσουν μια σχετική ομοιογένεια. Αυτό το βλέπουμε και στο ότι μετά την ερμηνεία θα ακολουθήσει συζήτηση με θέμα το πόσο σωστά ή λάθος ερμηνεύτηκε το τραγούδι. Σε σχέση με το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα η δραστηριότητα έχει πληροφοριακή μαθησιακή στόχευση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο. Αποτελέσματα

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται η παρουσίαση και η ανάλυση των αποτελεσμάτων που προέκυψαν με τη συλλογή των δεδομένων από τις κλείδες παρατήρησης, για κάθε μία δραστηριότητα που πραγματοποιήθηκε. Πρώτα γίνεται καταγραφή των δεδομένων ως προς τα τέσσερα ερευνητικά ερωτήματα, αναφέρονται ενδεικτικά κάποια παραδείγματα και έπειτα ακολουθούν πίνακες που παρουσιάζουν αυτά τα δεδομένα σε ποσοστά. Ακολουθούν ενδεικτικές καταγραφές, από το δομημένο ημερολόγιο, με βοηθητικές για την έρευνα παρατηρήσεις.

5.1. 1^ο Πρόγραμμα διδασκαλίας μέσω «πολυ-καλλιτεχνικών» δραστηριοτήτων

Η **1^η δραστηριότητα** του 1^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Κεμάλ” πραγματοποιήθηκε στις 02/05/2023 και συμμετείχαν και τα 18 παιδιά του Στ2.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή εμπλοκή), καταμετρήθηκαν 9 παιδιά που είχαν συναισθηματική μαθησιακή εμπλοκή («κύριε είναι στενάχωρο το τραγούδι που μας βάλατε», «κύριε μου δίνει κουράγιο», «κύριε γιατί μας βάλατε ένα στενάχωρο τραγούδι;»), 5 παιδιά που ενεπλάκησαν κοινωνικά (μαθητής 1) «εγώ σκέφτηκα ότι κάποιος ξεκίνησε ένα ταξίδι το οποίο...» (μαθητής 2) «και εγώ το ίδιο σκέφτηκα..», (μαθητής 1) «εγώ σκέφτηκα να φτιάξω τον Κεμάλ και τον παράδεισο» (μαθητής 2) «εγώ έφτιαξα τους ανθρώπους που τον κρέμασαν και τους έκανα μαύρα πρόσωπα». Τέλος, καταμετρήθηκαν και 4 παιδιά που ενεπλάκησαν νοητικά («το ξέρω αυτό το τραγούδι, είναι ο Κεμάλ!», «το ακούω με τη μαμά μου αυτό το τραγούδι», «τι μεγάλο τραγούδι κύριε!»).

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα 13 παιδιά αλληλεπιδράσαν οπτικά φτιάχνοντας ζωγραφιές με τα διάφορα συναισθήματα, σκέψεις ή εικόνες που τους δημιουργήθηκαν από το τραγούδι και 5 παιδιά που αλληλεπιδράσαν λεκτικά γράφοντας λέξεις, σκέψεις στη κόλλα Α4 που τους έδωσε ο εκπαιδευτικός («συμπόνια, αδικία, ελπίδα, στενάχωρο τέλος»). Στο 2^ο μέρος της δραστηριότητας, αυτό της παρουσίασης των έργων τους, όλα τα παιδιά, πλην ενός, αλληλεπιδράσαν λεκτικά μιλώντας στην τάξη για το τι είχαν σχεδιάσει ή γράψει στην κόλλα τους.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα 16 παιδιά βίωσαν ένα μαθητοκεντρικό μαθησιακό περιβάλλον («κύριε εγώ σκέφτομαι να σχεδιάσω τον Κεμάλ που...», «κύριε εγώ θα κάνω τα παιδιά της ερήμου να είναι λυπημένα γιατί και το τραγούδι είναι λυπητερό») και 2 παιδιά υπάρχουν ενδείξεις ότι βίωσαν ένα μαθησιακό περιβάλλον με περισσότερα δασκαλοκεντρικά στοιχεία («κύριε είναι λάθος αν φτιάξω τον Κεμάλ να κλαίει επειδή τον σκότωσαν»; «κύριε είναι σωστό αυτό που έγραψα;»). Τις φράσεις αυτές τα παιδιά τις έλεγαν στον εκπαιδευτικό την ώρα που ο ίδιος κυκλοφορούσε στην τάξη και παρατηρούσε τα παιδιά που δημιουργούσαν.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα υπάρχουν οι ενδείξεις ότι υπήρξε μετασχηματισμός της γνώσης λόγω των μαθησιακών αποτελεσμάτων («κύριε εμένα μου θύμισε ένα έργο που είχα δει παλαιότερα», «εμένα με ταξίδεψε», «εμένα με έκανε σκεφτώ τον θείο μου που είναι στον στρατό»). Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 2.

Πίνακας 2. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από τη 1^η δραστηριότητα στο Στ2

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Συναισθηματική εμπλοκή	9	50%
	Κοινωνική εμπλοκή	5	27%
	Νοητική εμπλοκή	4	18%
2 ^ο	Λεκτικά	5	72%
	Οπτικά	13	28%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/	16	89%
	Δασκαλοκεντρική μέθοδος	2	11%

4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	0 18	0% 100%
----------------	---	-------------	----------------

Η **1^η δραστηριότητα** του 1^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Κεμάλ” πραγματοποιήθηκε στις 02/05/2023 και συμμετείχαν τα 16 από τα 18 παιδιά του Δ2 (απουσίαζαν 2 μαθητές).

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή εμπλοκή), καταμετρήθηκαν 10 παιδιά που είχαν συναισθηματική μαθησιακή εμπλοκή («είναι λυπητερό τραγούδι κύριε», «νιώθω και χαρά και λύπη», «κύριε δεν βάζετε κανένα πιο χαρούμενο τραγούδι;»), 4 παιδιά που ενεπλάκησαν κοινωνικά (μαθητής 1) «ο Κεμάλ δεν είναι ο μαθητής της πρώτης;» (μαθητής 2) «ναι ο αδερφός της Κλαίας», (μαθητής 1) «που το έχουμε ξανα ακούσει αυτό;» (μαθητής 2) «η κυρία Ε. δεν μας το είχε βάλει στη χορωδία;». Τέλος, καταμετρήθηκαν και 2 παιδιά που ενεπλάκησαν νοητικά («ο Κεμάλ δηλαδή ήθελε να αλλάξει τον κόσμο;», «κύριε με φωτιά και μαχαίρι εννοεί τον πόλεμο, έτσι;»).

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα 14 παιδιά αλληλεπιδράσαν οπτικά φτιάχνοντας ζωγραφιές με διάφορα θέματα που άντλησαν από το τραγούδι και 2 παιδιά που αλληλεπιδράσαν λεκτικά γράφοντας λέξεις, σκέψεις και συναισθήματα στη κόλλα Α4 που τους έδωσε ο εκπαιδευτικός («πόλεμος, αδικία, ελπίδα, λύπη»). Στο 2^ο μέρος της δραστηριότητας, αυτό της παρουσίασης των έργων τους, όλα τα παιδιά αλληλεπιδράσαν λεκτικά μιλώντας στην τάξη για το τι είχαν σχεδιάσει ή γράψει στην κόλλα τους.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα όλα τα παιδιά φαίνεται να βίωσαν ένα μαθητοκεντρικό μαθησιακό περιβάλλον («κύριε εγώ σκέφτομαι...», «κύριε εγώ θέλω να κάνω τον πόλεμο»). Δεν υπήρξαν ενδείξεις ενός δασκαλοκεντρικού περιβάλλοντος μάθησης. Αυτό φαίνεται στα μαθησιακά αποτελέσματα που σε καμία περίπτωση δεν παρουσιάζουν ομοιογένεια. Άλλο παιδί σχεδίασε τον πόλεμο ενώ κάποιος άλλος τον χάρτη της ερήμου.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα υπάρχουν οι ενδείξεις ότι υπήρξε μετασχηματισμός της γνώσης λόγω των μαθησιακών αποτελεσμάτων («μου θυμίζει ένα βιβλίο», «εμένα μου θύμισε τον Ιησού από τη Ναζαρέτ»). Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 3.

Πίνακας 3. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την **1^η δραστηριότητα** στο Δ2

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Συναισθηματική εμπλοκή	10	62%
	Κοινωνική εμπλοκή	4	25%
	Νοητική εμπλοκή	2	13%
2 ^ο	Λεκτικά	2	13%
	Οπτικά	14	87%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	16 0	100% 0%
	4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	0 16

Η **1^η δραστηριότητα** του 1^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Κεμάλ” πραγματοποιήθηκε στις 03/05/2023 και συμμετείχαν τα 15 από τα 16 παιδιά του Ε2 (απουσίαζε 1 παιδί).

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή εμπλοκή), καταμετρήθηκαν 8 παιδιά που είχαν συναισθηματική μαθησιακή εμπλοκή («αχ πολύ στενάχωρο», «διάφορα συναισθήματα κύριε», «κρίμα ο Κεμάλ»),

4 παιδιά που ενεπλάκησαν κοινωνικά (μαθητής 1) «ο Κεμάλ ήθελε να αλλάξει τον κόσμο αλλά δεν ήξερε πως;» (μαθητής 2) «γιατί ήθελε να τον αλλάξει;», (μαθητής 1) «βαρετό τραγούδι» (μαθητής 2) «θα κοιμηθώ!». Τέλος, καταμετρήθηκαν και 3 παιδιά που ενεπλάκησαν νοητικά («ο Κεμάλ δηλαδή ήταν πλούσιος αλλά ήθελε να δώσει τα λεφτά του στους φτωχούς», «κύριε τι είναι τι είναι οι βεδουίνοι;»).

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα 14 παιδιά αλληλεπιδράσαν οπτικά φτιάχνοντας ζωγραφιές με διάφορες εικόνες, σκέψεις και συναισθήματα που τους δημιουργήθηκαν από το τραγούδι και 1 παιδί που αλληλεπίδρασε λεκτικά γράφοντας λέξεις, σκέψεις και συναισθήματα στη κόλλα Α4 που τους έδωσε ο εκπαιδευτικός («βαρετό, εμετός, χαζό κ.α»).

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα όλα τα παιδιά φαίνεται να βίωσαν ένα μαθητοκεντρικό μαθησιακό περιβάλλον (θα φτιάξω τον Κεμάλ ...», «κύριε έχω κάνει το μαύρο μέλι και το μαύρα γάλα που ήπιε ο Κεμάλ»). Δεν υπήρξαν ενδείξεις ενός δασκαλοκεντρικού περιβάλλοντος μάθησης. Αυτό φαίνεται στα μαθησιακά αποτελέσματα που σε καμία περίπτωση δεν παρουσιάζουν ομοιογένεια.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα υπάρχουν οι ενδείξεις ότι υπήρξε μετασχηματισμός της γνώσης λόγω των μαθησιακών αποτελεσμάτων («κύριε ωραία δεν θα ταν να άλλαζε ο άνθρωπος ... να ζούσε χωρίς να σκοτώνει τα ζώα...και να κόβει τα δέντρα...»). Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 4.

Πίνακας 4. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 1η δραστηριότητα στο Ε2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Συναισθηματική εμπλοκή	8	56%
	Κοινωνική εμπλοκή	4	27%
	Νοητική εμπλοκή	3	17%
2 ^ο	Λεκτικά	1	6%
	Οπτικά	14	94%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	15 0	100% 0%
	4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	0 15

Πίνακας 5. Το συνολικό ποσοστό της 1^{ης} δραστηριότητας από όλα τα τμήματα που συμμετείχαν.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Συναισθηματική εμπλοκή	27	55%
	Κοινωνική εμπλοκή	13	26%
	Νοητική εμπλοκή	9	18%
2 ^ο	Λεκτικά	8	23%
	Οπτικά	41	77%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	47 2	95% 5%
	4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	0 49

Η **2^η δραστηριότητα** του 1^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Κεμάλ” πραγματοποιήθηκε στις 02/05/2023 και συμμετείχαν και τα 18 παιδιά του Στ2.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή εμπλοκή), καταμετρήθηκαν 7 παιδιά που είχαν συναισθηματική μαθησιακή εμπλοκή («κύριε εδώ έχω φτιάξει τα παιδιά της ερήμου να κλαίνε, γιατί δεν είχαν να φάνε όπως και τα παιδιά από ξένες χώρες», «κύριε θα φτιάξω όλα μου τα σκίτσα με μαύρο χρώμα, γιατί είναι στενάχωρο το τραγούδι», «εδώ έφτιαξα τον Κεμάλ νέο γιατί είναι ο ήρωας του τραγουδιού»), 8 παιδιά που ενεπλάκησαν κοινωνικά (μαθητής 1) «θα μπορούσες να το φτιάξεις έτσι...» (μαθητής 2) «ναι αλλά ήθελα να φτιάξω τα παιδιά που κάθονται και κλαίνε κάτω από ένα δέντρο», (μαθητής 3) «το ζωγράφισες πολύ καλά!» (μαθητής 4) «Το επόμενο όχι τόσο ... σκέφτηκα ότι θα μπορούσα να φτιάξω...». Τέλος, καταμετρήθηκαν και 3 παιδιά που έδειξαν να εμπλέκονται νοητικά («κύριε αυτό μας βοηθάει να μάθουμε το τραγούδι;», «εγώ κύριε μπορώ να ξανά γράψω τα τελευταία λόγια που μιλούν για τον παράδεισο;»).

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα 13 παιδιά αλληλεπιδράσαν οπτικά φτιάχνοντας σκίτσα για τις λέξεις των στίχων που μπορούσαν και 5 παιδιά που αλληλεπιδράσαν λεκτικά γράφοντας ξανά τους στίχους, στη κόλλα Α4. Στο 2^ο μέρος της δραστηριότητας, αυτό της ανάγνωσης των στίχων από του διπλανού τα σκίτσα, τα 13 παιδιά, πλην αυτών που είχαν απλώς ξανά γράψει τους στίχους με λόγια, αλληλεπιδράσαν λεκτικά διαβάζοντας τους στίχους των διπλανών τους.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα καταμετρήθηκαν 15 συμπεριφορές παιδιών που βίωσαν ένα μαθησιακό περιβάλλον με περισσότερα δασκαλοκεντρικά στοιχεία («κύριε μπορώ να ξανά γράψω (με σκίτσα) τα τελευταία λόγια που μιλούν για τον παράδεισο;», «κύριε έφτιαξα παιδιά να φοράνε γκριζα ρούχα γιατί είναι φτωχά», «κύριε έκανα ένα νέο παιδί που πάει να βοηθήσει άλλα παιδιά. Αυτός είναι ο Κεμάλ») και άλλα 3 παιδιά που βίωσαν ένα μαθησιακό περιβάλλον με περισσότερα μαθητοκεντρικά στοιχεία («το έφτιαξα αυτό γιατί μου άρεσε περισσότερο» «κύριε το λύκου δόντι μου θυμίζει το δόντι που φοράει ο αδερφός μου στον λαιμό του που το έχει πάρει από...», «κύριε εμένα δεν μου άρεσε αυτό που κάνουμε και έκανα τον Κεμάλ να πηγαίνει στον θεό!»).

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα υπάρχουν οι ενδείξεις ότι τα περισσότερα παιδιά αντιμετώπισαν τα σκίτσα ως έναν τρόπο να μάθουν τους στίχους ως πληροφορίες. Η στόχευση της δραστηριότητας ήταν πληροφοριακή από την αρχή και τα μαθησιακά αποτελέσματα επιβεβαιώνουν πως τα παιδιά αντιμετώπισαν τους στίχους ως πληροφορίες. («κύριε άρα ο Κεμάλ ήταν ένας πρίγκηπας που ξεκίνησε να φτιάξει τον κόσμο;», «κύριε έμαθα τα πρώτα λόγια»). Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 6.

Πίνακας 6. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 2^η δραστηριότητα στο Στ2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Συναισθηματική εμπλοκή	7	39%
	Κοινωνική εμπλοκή	8	45%
	Νοητική εμπλοκή	3	17%
2 ^ο	Λεκτικά	5	28%
	Οπτικά	13	72%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	3	17%
		15	83%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	18	100%
		0	0%

Η **2^η δραστηριότητα** του 1^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Κεμάλ” πραγματοποιήθηκε στις 02/05/2023 και συμμετείχαν τα 16 παιδιά του Δ2.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή εμπλοκή), καταμετρήθηκαν 7 παιδιά που είχαν συναισθηματική εμπλοκή («κύριε θα κάνω τα σκίτσα μου με μπλε χρώμα γιατί μου αρέσει και με ηρεμεί», «κύριε

θα βάλω όλη μου τη δύναμη να φτιάξω τα σκίτσα γιατί μου άρεσε το τραγούδι», «κύριε μπορούν τα σκίτσα να είναι χαρούμενα;»), 5 παιδιά που ενεπλάκησαν κοινωνικά (μαθητής 1) «κοίτα πως το έφτιαξα!» (μαθητής 2) «ναι αλλά δεν έβαλες χουρμάδες στη χουρμαδιά», (μαθητής 3) «εσύ το έφτιαξες;» (μαθητής 4) «το δικό είναι καλύτερο!». Τέλος, καταμετρήθηκαν και 2 παιδιά που ενεπλάκησαν νοητικά («κύριε εγώ θυμάμαι τα λόγια», «κύριε δεν γίνεται να κάνουμε όλα τα λόγια σκίτσα»).

Ός προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα 13 παιδιά αλληλεπιδράσαν οπτικά φτιάχνοντας σκίτσα για τις λέξεις των στίχων και 2 παιδιά που αλληλεπιδράσαν λεκτικά γράφοντας ξανά τους στίχους, στη κόλλα Α4. Στο 2^ο μέρος της δραστηριότητας, αυτό της ανάγνωσης των στίχων από του διπλανού τα σκίτσα, τα 13 παιδιά, πλην αυτών που δεν συμμετείχαν στη δραστηριότητα, αλληλεπιδράσαν λεκτικά διαβάζοντας τους στίχους των διπλανών τους.

Ός προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα καταμετρήθηκαν 13 συμπεριφορές παιδιών που βίωσαν ένα μαθησιακό περιβάλλον με περισσότερα δασκαλοκεντρικά στοιχεία («κύριε μπορώ να το φτιάξω έτσι;», «κύριε νομίζω μπορεί να το διαβάσει όποιος το πάρει»).

Ός προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα υπάρχουν οι ενδείξεις ότι τα περισσότερα παιδιά αντιμετώπισαν τα σκίτσα ως έναν τρόπο να μάθουν τους στίχους ως πληροφορίες. Η στόχευση της δραστηριότητας ήταν πληροφοριακή από την αρχή και τα μαθησιακά αποτελέσματα επιβεβαιώνουν πως τα παιδιά αντιμετώπισαν τους στίχους ως πληροφορίες. («κύριε ο Αλλάχ είναι ο θεός μας», «κύριε το φαρί που λέει τι είναι;», «κύριε τι είναι το κεμέρι;»). Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 6.

Πίνακας 6. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 2^η δραστηριότητα στο Δ2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Συναισθηματική εμπλοκή	7	44%
	Κοινωνική εμπλοκή	5	33%
	Νοητική εμπλοκή	2	13%
2 ^ο	Λεκτικά	2	13%
	Οπτικά	13	87%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0	0%
		13	87%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	13	100%
		0	0%

Η 2^η δραστηριότητα του 1^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Κεμάλ” πραγματοποιήθηκε στις 03/05/2023 και συμμετείχαν τα 15 από τα 16 παιδιά του Ε2.

Ός προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή εμπλοκή), καταμετρήθηκαν 6 παιδιά που είχαν συναισθηματική εμπλοκή («έφτιαξα τον Κεμάλ θαρραλέο», «κύριε θα κάνω τα σκίτσα μου με μολύβι για να δείχνει ότι είναι λυπημένα»), 7 παιδιά που ενεπλάκησαν κοινωνικά (μαθητής 1) «κοίτα εδώ έκανα...» (μαθητής 2) «εεε κάνε και τις καμήλες», (μαθητής 3) «θέλεις να μου πεις πως έκανες αυτό εδώ το...» (μαθητής 4) «εγώ τον έκανα τον ήλιο κόκκινο γιατί είναι πολύ καυτερός». Τέλος, καταμετρήθηκαν και 2 παιδιά που ενεπλάκησαν νοητικά («κύριε θα βάλω τον Αλάχ να κάθεται σε θρόνο θεϊκό», «κύριε ο προφήτης τι είναι;», «κύριε ο Κεμάλ είναι από την Τουρκία;»).

Ός προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα 14 παιδιά αλληλεπιδράσαν οπτικά φτιάχνοντας σκίτσα για τις λέξεις των στίχων στη κόλλα Α4. Στο 2^ο μέρος της δραστηριότητας, αυτό της ανάγνωσης των στίχων από του διπλανού τα σκίτσα και τα 14 παιδιά αλληλεπιδράσαν λεκτικά διαβάζοντας τους στίχους των διπλανών τους.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα καταμετρήθηκαν 14 συμπεριφορές παιδιών που βίωσαν ένα μαθησιακό περιβάλλον με περισσότερα δασκαλοκεντρικά στοιχεία («κύριε είναι ωραίο έτσι;», «κύριε θα το φτιάξω έτσι, εντάξει;»).

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα υπάρχουν οι ενδείξεις ότι τα περισσότερα παιδιά αντιμετώπισαν την δραστηριότητα με τα σκίτσα ως έναν τρόπο να μάθουν τους στίχους ως πληροφορίες. Η στόχευση της δραστηριότητας ήταν πληροφοριακή και τα μαθησιακά αποτελέσματα επιβεβαιώνουν πως τα παιδιά αντιμετώπισαν τους στίχους ως πληροφορίες. («κύριε ο προφήτης τι είναι;», «κύριε τι είναι το κεμέρι;»). Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 7.

Πίνακας 7. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 2^η δραστηριότητα στο Ε2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Συναισθηματική εμπλοκή	6	40%
	Κοινωνική εμπλοκή	7	50%
	Νοητική εμπλοκή	2	14%
2 ^ο	Λεκτικά	0	0%
	Οπτικά	14	100%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0	0%
		14	100%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	14	100%
		0	0%

Πίνακας 8. Το συνολικό ποσοστό της 2^{ης} δραστηριότητας από όλα τα τμήματα που συμμετείχαν.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Συναισθηματική εμπλοκή	20	43%
	Κοινωνική εμπλοκή	20	43%
	Νοητική εμπλοκή	7	19%
2 ^ο	Λεκτικά	7	15%
	Οπτικά	40	85%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	3	6%
		44	94%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	47	100%
		0	%

Η 3^η δραστηριότητα του 1^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Κεμάλ” πραγματοποιήθηκε στις 09/05/2023 και συμμετείχαν και τα 18 παιδιά του Στ2.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή εμπλοκή), καταμετρήθηκαν 18 παιδιά που είχαν σωματική εμπλοκή (κινήσεις του σώματος τους). Επίσης, καταμετρήθηκαν και 4 παιδιά που ενεπλάκησαν και νοητικά («κύριε όσο χαμηλά πάει και η μουσική σωστά;», «κύριε πως δείχνουμε τις ψηλές νότες που τραγουδάτε;»). Δεν υπήρξαν παιδιά που να εμπλέκονται κοινωνικά, βάσει τις αρχικής στόχευσης της δραστηριότητας.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα 18 παιδιά παρατηρήθηκε ότι αλληλεπιδράσαν σωματικά (κινήσεις των σωμάτων που υποδείκνυαν την πορεία της μελωδίας).

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα καταμετρήθηκαν 18 συμπεριφορές παιδιών που βίωσαν ένα δασκαλοκεντρικό μαθησιακό περιβάλλον («κύριε είναι σωστό έτσι;», «κύριε θα το κάνω έτσι, εντάξει;»).

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα υπάρχουν οι ενδείξεις ότι τα περισσότερα παιδιά αντιμετώπισαν την δραστηριότητα μαθαίνοντας πληροφοριακά την πορεία της μελωδίας. Η στόχευση της δραστηριότητας ήταν πληροφοριακή και τα μαθησιακά αποτελέσματα επιβεβαιώνουν πως τα παιδιά συνέδεσαν τις κινήσεις του σώματος τους με την πορεία της μελωδίας. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 8.

Πίνακας 9. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 3^η δραστηριότητα στο Στ2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Σωματική εμπλοκή	18	100%
	Κοινωνική εμπλοκή	0	0%
	Νοητική εμπλοκή	4	22%
2 ^ο	Σωματικά	18	100%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0	0%
		18	100%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	18	100%
		0	0%

Η 3^η δραστηριότητα του 1^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Κεμάλ” πραγματοποιήθηκε στις 09/05/2023 και συμμετείχαν τα 15 από τα 18 παιδιά του Δ2.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 15 παιδιά που είχαν σωματική εμπλοκή (κινήσεις του σώματος τους).

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα 15 παιδιά παρατηρήθηκε ότι αλληλεπιδράσαν σωματικά, ενώ το 1 που είχε κοινωνική εμπλοκή αλληλεπίδρασε και λεκτικά, παρά την αρχική στόχευση της δραστηριότητας που δεν περιείχε την λεκτική αλληλεπίδραση.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (μέθοδος διδασκαλίας) καταμετρήθηκαν 18 συμπεριφορές παιδιών που βίωσαν ένα δασκαλοκεντρικό μαθησιακό περιβάλλον («κύριε είναι σωστό αν πάω λίγο πιο κάτω με το σώμα μου αν δεν πηγαίνει η μουσική τόσο κάτω;», «το κάνω σωστά;» κ.α παρόμοια).

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα υπάρχουν οι ενδείξεις ότι τα περισσότερα παιδιά αντιμετώπισαν την δραστηριότητα μαθαίνοντας πληροφοριακά την πορεία της μελωδίας. Η στόχευση της δραστηριότητας ήταν πληροφοριακή και τα μαθησιακά αποτελέσματα επιβεβαιώνουν πως τα παιδιά συνέδεσαν τις κινήσεις του σώματος τους με την πορεία της μελωδίας. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 9.

Πίνακας 10. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 3^η δραστηριότητα στο Δ2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Σωματική εμπλοκή	15	100%
	Κοινωνική εμπλοκή	0	0%
	Νοητική εμπλοκή	1	7%
2 ^ο	Σωματικά	15	100%

3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0 15	0% 100%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	15 0	100% 0%

Η **3^η δραστηριότητα** του 1^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Κεμάλ” πραγματοποιήθηκε στις 10/05/2023 και συμμετείχαν τα 16 από τα 18 παιδιά του Ε2.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 16 παιδιά που είχαν σωματική εμπλοκή (κινήσεις του σώματος τους) και 6 παιδιά που είχαν σωματική, νοητική και κοινωνική εμπλοκή (πιάστηκαν από το χέρι και κατέβαιναν ή ανέβαιναν ταυτόχρονα στην πορεία της μελωδίας «ελάτε να το κάνουμε μαζί!»).

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης) 16 παιδιά παρατηρήθηκε ότι αλληλεπιδράσαν σωματικά.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (μέθοδος διδασκαλίας) καταμετρήθηκαν 16 συμπεριφορές παιδιών που βίωσαν ένα δασκαλοκεντρικό μαθησιακό περιβάλλον («κύριε είναι σωστό έτσι;», «το κάνω σωστά;»).

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα υπάρχουν οι ενδείξεις ότι τα περισσότερα παιδιά αντιμετώπισαν την δραστηριότητα μαθαίνοντας πληροφοριακά την πορεία της μελωδίας. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 11.

Πίνακας 11. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 3η δραστηριότητα στο Ε2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Σωματική εμπλοκή Κοινωνική εμπλοκή Νοητική εμπλοκή	16 6 6	100% 37% 37%
2 ^ο	Σωματικά	16	100%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0 16	0% 100%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	16 0	100% 0%

Πίνακας 12. Το συνολικό ποσοστό της 3^{ης} δραστηριότητας από όλα τα τμήματα που συμμετείχαν.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Σωματική εμπλοκή Κοινωνική εμπλοκή Νοητική εμπλοκή	49 6 11	100% 12% 22%
2 ^ο	Σωματικά	49	100%

3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0 49	0% 100%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	49 0	100% 0%

Η **4^η δραστηριότητα** του 1^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Κεμάλ” πραγματοποιήθηκε στις 09/05/2023 και συμμετείχαν τα 18 παιδιά του Στ2.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 18 παιδιά που είχαν σωματική εμπλοκή (κινήσεις του σώματος τους). Επίσης, παρατηρήθηκε ότι τα 10 παιδιά προσάρμοζαν το βήμα τους στις εναλλαγές του τέμπο πιο γρήγορα από τα υπόλοιπα έξι. Τα δέκα παιδιά λοιπόν είχαν και νοητική εμπλοκή.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα 16 παιδιά παρατηρήθηκε ότι αλληλεπιδράσαν σωματικά. Παρατηρήθηκαν 12 από τα παιδιά να αλληλεπιδρούν και ηχητικά. Τέλος, δεν παρατηρήθηκε κάποιο παιδί να αλληλεπιδρά λεκτικά.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (μέθοδος διδασκαλίας) καταμετρήθηκαν 16 συμπεριφορές παιδιών που βίωσαν ένα δασκαλοκεντρικό μαθησιακό περιβάλλον (αυτό φαίνεται από τα μαθησιακά αποτελέσματα τα οποία παρουσίαζαν ομοιογένεια).

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα υπάρχουν οι ενδείξεις ότι τα περισσότερα παιδιά αντιλήφθηκαν τις εναλλαγές του τέμπο και τις αφομοίωσαν πληροφοριακά. Η στόχευση της δραστηριότητας ήταν πληροφοριακή και τα μαθησιακά αποτελέσματα επιβεβαιώνουν αυτή την στόχευση. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 13.

Πίνακας 13. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 3^η δραστηριότητα στο Στ2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Σωματική εμπλοκή	18	100%
	Νοητική εμπλοκή	10	62%
2 ^ο	Σωματικά	16	100%
	Ηχητικά	12	75%
	Λεκτικά	0	0%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0 16	0% 100%
	4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	16 0

Η **4^η δραστηριότητα** του 1^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Κεμάλ” πραγματοποιήθηκε στις 09/05/2023 και συμμετείχαν τα 15 από τα 18 παιδιά του Δ2.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 15 παιδιά που είχαν σωματική εμπλοκή (αυτό φαίνεται από τις κινήσεις του σώματος τους). Επίσης, παρατηρήθηκε ότι και τα 13 παιδιά προσάρμοζαν το βήμα τους στις εναλλαγές του τέμπο και τραγουδούσαν παράλληλα το τραγούδι, άρα είχαν και νοητική εμπλοκή. Δύο παιδιά ενώ εμπλέκονταν σωματικά δεν ανταποκρίνονταν στις εναλλαγές του τέμπο.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα 15 παιδιά παρατηρήθηκε ότι αλληλεπιδράσαν σωματικά. Παρατηρήθηκαν 13 από τα παιδιά να αλληλεπιδρούν και ηχητικά. Δύο παιδιά παρατηρήθηκε ότι δεν τραγουδούσαν άρα δεν αλληλεπιδρούσαν ηχητικά.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (μέθοδος διδασκαλίας) καταμετρήθηκαν 15 συμπεριφορές παιδιών που βίωσαν ένα δασκαλοκεντρικό μαθησιακό περιβάλλον (αυτό φαίνεται από τα μαθησιακά αποτελέσματα τα οποία παρουσίαζαν ομοιογένεια).

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα υπάρχουν οι ενδείξεις ότι τα περισσότερα παιδιά αντιλήφθηκαν τις εναλλαγές του τέμπο και τις αφομοίωσαν πληροφοριακά. Η στόχευση της δραστηριότητας ήταν πληροφοριακή και τα μαθησιακά αποτελέσματα επιβεβαιώνουν αυτή την στόχευση. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 14.

Πίνακας 14. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 4^η δραστηριότητα στο Δ2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Σωματική εμπλοκή	15	100%
	Νοητική εμπλοκή	13	87%
2 ^ο	Σωματικά	15	100%
	Ηχητικά	13	87%
	Λεκτικά	0	0%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/	0	0%
	Δασκαλοκεντρική μέθοδος	15	100%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/	15	100%
	Μετασχηματιστική στόχευση	0	0%

Η **4^η δραστηριότητα** του 1^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Κεμάλ” πραγματοποιήθηκε στις 10/05/2023 και συμμετείχαν και τα 16 παιδιά του Ε2.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που είχαν σωματική εμπλοκή (κινήσεις του σώματος τους). Επίσης, 12 παιδιά προσάρμοζαν το βήμα τους στις εναλλαγές του τέμπο και τραγουδούσαν το τραγούδι, άρα γίνεται λόγος και για νοητική εμπλοκή. Υπήρξαν και 4 παιδιά που ενώ έδειχναν να εμπλέκονται σωματικά δεν ανταποκρίνονταν στις εναλλαγές του τέμπο και το τραγούδι.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα 16 παιδιά παρατηρήθηκε ότι αλληλεπιδράσαν σωματικά. Παρατηρήθηκαν 12 από τα παιδιά να αλληλεπιδρούν και ηχητικά. Τέσσερα παιδιά παρατηρήθηκε ότι δεν τραγουδούσαν άρα δεν αλληλεπιδρούσαν ηχητικά.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (μέθοδος διδασκαλίας) καταμετρήθηκαν 16 συμπεριφορές παιδιών που βίωσαν ένα δασκαλοκεντρικό μαθησιακό περιβάλλον (αυτό φαίνεται από τα μαθησιακά αποτελέσματα τα οποία παρουσίαζαν ομοιογένεια).

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα υπάρχουν οι ενδείξεις ότι τα περισσότερα παιδιά αντιλήφθηκαν τις εναλλαγές του τέμπο και τις αφομοίωσαν πληροφοριακά. Η στόχευση της δραστηριότητας ήταν πληροφοριακή και τα μαθησιακά αποτελέσματα επιβεβαιώνουν αυτή την στόχευση. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 15.

Πίνακας 15. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 4^η δραστηριότητα στο Ε2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Σωματική εμπλοκή	12	75%
	Νοητική εμπλοκή	12	75%
2 ^ο	Σωματικά	16	100%
	Ηχητικά	12	75%
	Λεκτικά	0	
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0	0%
		16	100%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	16	100%
		0	0%

Πίνακας 16. Το συνολικό ποσοστό της 4^{ης} δραστηριότητας από όλα τα τμήματα που συμμετείχαν.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Σωματική εμπλοκή	44	94%
	Νοητική εμπλοκή	38	81%
2 ^ο	Σωματικά	46	98%
	Ηχητικά	38	81%
	Λεκτικά	0	0%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0	0%
		47	100%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	47	100%
		0	0%

Η **5^η δραστηριότητα** του 1^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Κεμάλ” πραγματοποιήθηκε στις 09/05/2023 και συμμετείχαν και τα 18 παιδιά του Στ2.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 18 παιδιά που είχαν νοητική εμπλοκή (τραγουδούσαν αλλάζοντας όλα τα φωνήεντα). Όλα τα παιδιά του Στ2 συνεργάστηκαν σε ομάδες για να ολοκληρώσουν την δραστηριότητα, άρα ενεπλάκησαν και κοινωνικά.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα καταμετρήθηκαν 18 παιδιά τα οποία αλληλεπιδράσαν ηχητικά και λεκτικά.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας) 18 παιδιά βίωσαν ένα δασκαλοκεντρικό μαθησιακό περιβάλλον (αυτό φαίνεται από τα μαθησιακά αποτελέσματα τα οποία παρουσίαζαν ομοιογένεια). Όλα τα παιδιά και των δύο ομάδων τραγουδούσαν το τραγούδι αντικαθιστώντας κάθε φωνήεν με κάποιο άλλο, όπως ακριβώς ζητούσε η δραστηριότητα, σύμφωνα με τον σχεδιασμό της. Σε σημεία που παρέλειψαν να αντικαταστήσουν κάποιο φωνήεν ο εκπαιδευτικός παρενέβη και διόρθωσε τα παιδιά της συγκεκριμένης ομάδας («παιδιά σε αυτό το σημείο δεν αντικαταστήσατε όλα τα φωνήεντα, για δείτε το πάλι»).

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα υπάρχουν οι ενδείξεις ότι όλα τα παιδιά μάθαιναν τους στίχους του τραγουδιού πληροφοριακά. («κύριε πότε θα πούμε όλο το τραγούδι;», «κύριε να κάνουμε και άλλο τραγούδι το μάθαμε αυτό»). Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 17.

Πίνακας 17. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 5^η δραστηριότητα στο Στ2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Κοινωνική εμπλοκή	18	100%
	Νοητική εμπλοκή	18	100%
2 ^ο	Λεκτικά	18	100%
	Ηχητικά	18	100%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/	0	0%
	Δασκαλοκεντρική μέθοδος	18	100%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/	18	100%
	Μετασχηματιστική στόχευση	0	0%

Η **5^η δραστηριότητα** του 1^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Κεμάλ” πραγματοποιήθηκε στις 09/05/2023 και συμμετείχαν τα 15 από τα 18 παιδιά του Δ2.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 15 παιδιά που είχαν νοητική εμπλοκή (τραγουδούσαν αλλάζοντας σχεδόν όλα τα φωνήεντα). Επίσης, όλα τα παιδιά του τμήματος συνεργάστηκαν σε ομάδες για να ολοκληρώσουν την δραστηριότητα, άρα ενεπλάκησαν και κοινωνικά (μαθήτρια Ε. : «καθίστε και σημειώστε όλα τα φωνήεντα για να μας είναι πιο εύκολο», μαθητής Α. : «κύριε πρέπει να τα αλλάξουμε όλα;»)

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα καταμετρήθηκαν 15 παιδιά τα οποία αλληλεπιδράσαν ηχητικά και λεκτικά. Και οι δύο ομάδες στις οποίες χωρίστηκαν τα παιδιά αντικατέστησαν όλα τα φωνήεντα στις λέξεις των στοίχων τραγουδώντας τους.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας) 15 παιδιά καταμετρήθηκαν ότι βίωσαν ένα μαθησιακό περιβάλλον με περισσότερα δασκαλοκεντρικά στοιχεία (αυτό φαίνεται από τα μαθησιακά αποτελέσματα τα οποία παρουσίαζαν ομοιογένεια). Όλα τα παιδιά και των δύο ομάδων τραγουδούσαν το τραγούδι αντικαθιστώντας κάθε φωνήεν με κάποιο άλλο, όπως ακριβώς ζητούσε η δραστηριότητα, σύμφωνα με τον σχεδιασμό της. Υπήρξαν ερωτήσεις από τη μεριά και των δύο ομάδων για την ορθότητα του αποτελέσματος («κύριε σωστό είναι έτσι;»).

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα υπάρχουν οι ενδείξεις ότι όλα τα παιδιά μάθαιναν τους στίχους του τραγουδιού πληροφοριακά. («κύριε τώρα θα το ξανά κάνουμε με τα σωστά γράμματα για να μην το ξεχάσουμε;»). Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 18.

Πίνακας 18. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 5^η δραστηριότητα στο Δ2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Κοινωνική εμπλοκή	15	100%
	Νοητική εμπλοκή	15	100%
2 ^ο	Λεκτικά	15	100%
	Ηχητικά	15	100%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/	0	0%
	Δασκαλοκεντρική μέθοδος	15	100%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/	15	100%
	Μετασχηματιστική στόχευση	0	0%

Η 5^η δραστηριότητα του 1^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Κεμάλ” πραγματοποιήθηκε στις 10/05/2023 και συμμετείχαν και τα 16 παιδιά του Ε2.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 16 παιδιά που είχαν νοητική εμπλοκή (τραγουδούσαν αλλάζοντας όλα τα φωνήεντα). Επίσης, όλα τα παιδιά του τμήματος συνεργάστηκαν σε ομάδες για να ολοκληρώσουν την δραστηριότητα, άρα ενεπλάκησαν και κοινωνικά.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα καταμετρήθηκαν 16 παιδιά τα οποία αλληλεπιδράσαν ηχητικά και λεκτικά. Και οι δύο ομάδες στις οποίες χωρίστηκαν τα παιδιά αντικατέστησαν όλα τα φωνήεντα στις λέξεις των στίχων τραγουδώντας τους.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας) 16 παιδιά καταμετρήθηκαν τα οποία βίωσαν ένα μαθησιακό περιβάλλον με περισσότερα δασκαλοκεντρικά στοιχεία (αυτό φαίνεται από τα μαθησιακά αποτελέσματα τα οποία παρουσίαζαν απόλυτη ομοιογένεια). Υπήρξαν ερωτήσεις από τη μεριά των παιδιών και των δύο ομάδων για την ορθότητα του αποτελέσματος («κύριε σωστό είναι έτσι;»).

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα υπάρχουν οι ενδείξεις ότι όλα τα παιδιά μάθαιναν τους στίχους του τραγουδιού πληροφοριακά. («κύριε θα το πούμε πάλι αλλά με τα πραγματικά λόγια;»). Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 19.

Πίνακας 19. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 5^η δραστηριότητα στο Ε2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Κοινωνική εμπλοκή	16	100%
	Νοητική εμπλοκή	16	100%
2 ^ο	Λεκτικά	16	100%
	Ηχητικά	16	100%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0	0%
		15	100%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	15	100%
		0	0%

Πίνακας 20. Το συνολικό ποσοστό της 5^{ης} δραστηριότητας από όλα τα τμήματα που συμμετείχαν.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Κοινωνική εμπλοκή	49	100%
	Νοητική εμπλοκή	49	100%
2 ^ο	Λεκτικά	49	100%
	Ηχητικά	49	100%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0	0%
		49	100%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	49	100%
		0	0%

Η **6^η δραστηριότητα** του 1^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Κεμάλ” πραγματοποιήθηκε στις 16/05/2023 και συμμετείχαν 15 από τα 18 παιδιά του Στ2 (3 παιδιά εξέφρασαν την επιθυμία να μην συμμετέχουν καθόλου).

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 15 παιδιά που είχαν νοητική (οι κινήσεις του σώματος τους ταίριαζαν με τις αρχικές οδηγίες που είχαν δοθεί) και σωματική εμπλοκή (και τα 15 παιδιά δημιουργούσαν κινήσεις με όλο τους το σώμα). Επίσης, καταμετρήθηκαν 6 από αυτά τα παιδιά τα οποία ενεπλάκησαν και κοινωνικά (πιάστηκαν από το χέρι και έκαναν κινήσεις ανάλογες με το ύφος του τραγουδιού). Τέλος, στο κομμάτι της συζήτησης και του σχολιασμού από τα 15 παιδιά που συμμετείχαν, καταμετρήθηκαν 3 συμπεριφορές παιδιών και με συναισθηματική εμπλοκή («κύριε εγώ ένιωσα λύπη για αυτό έκανα απαλές κινήσεις», «κύριε εμένα μου δίνει ελπίδα για αυτό έκανα κινήσεις δυνατές»).

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα καταμετρήθηκαν 15 παιδιά τα οποία αλληλεπιδράσαν χρησιμοποιώντας κινητικά κείμενα.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας) καταμετρήθηκαν 9 συμπεριφορές παιδιών που βίωσαν ένα μαθησιακό περιβάλλον με περισσότερα δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά («κύριε είναι σωστό αν κάνω αυτή την κίνηση;», «κύριε πειράζει αν το κάνω έτσι;» κ.α παρόμοια).

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα υπάρχουν οι ενδείξεις ότι όλα τα παιδιά μάθαιναν τα διαφορετικά μέρη και νοήματα των στίχων και το πως η ερμηνεία του καλλιτέχνη συνάδει με αυτά, πληροφοριακά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 21.

Πίνακας 21. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 6^η δραστηριότητα στο Στ2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Κοινωνική εμπλοκή	6	40%
	Νοητική εμπλοκή	15	100%
	Σωματική εμπλοκή	15	100%
	Συναισθηματική εμπλοκή	3	20%
2 ^ο	Κινητικά	15	100%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/	6	40%
	Δασκαλοκεντρική μέθοδος	9	60%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/	15	100%
	Μετασχηματιστική στόχευση	0	0%

Η **6^η δραστηριότητα** του 1^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Κεμάλ” πραγματοποιήθηκε στις 16/05/2023 και συμμετείχαν τα 16 από τα 18 παιδιά του Δ2.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 15 παιδιά που είχαν νοητική (οι κινήσεις του σώματος τους ταίριαζαν απόλυτα με τις αρχικές οδηγίες που είχαν δοθεί), 6 από αυτά και με συναισθηματική εμπλοκή (κινήσεις του σώματος με εκφράσεις του προσώπου) και τα 15 σωματική εμπλοκή (όλα τα παιδιά δημιουργούσαν κινήσεις με όλο τους το σώμα). Επίσης, καταμετρήθηκαν 7 παιδιά τα οποία ενεπλάκησαν κοινωνικά διότι, είχαν δημιουργήσει από μόνα τους 2 ομάδες και κινούνταν μιμούμενα, θα λέγαμε, το ένα το άλλο. Επίσης, στο μέρος του σχολιασμού υπήρξαν διάλογοι μεταξύ των παιδιών για τις κινήσεις του σώματος τους, τα νοήματα των στίχων και τις διαφορετικές ερμηνείες.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα καταμετρήθηκαν 16 παιδιά τα οποία αλληλεπιδράσαν χρησιμοποιώντας κινητικά κείμενα.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας) καταμετρήθηκαν 7 συμπεριφορές παιδιών που βίωσαν ένα μαθησιακό περιβάλλον με περισσότερα δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά («κύριε είναι σωστό αν κάνω αυτό;», «κύριε είναι λάθος έτσι;»).

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα υπάρχουν οι ενδείξεις ότι όλα τα παιδιά μάθαιναν τα διαφορετικά μέρη και νοήματα των στίχων και το πως η ερμηνεία του καλλιτέχνη συνάδει με αυτά, πληροφοριακά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 22.

Πίνακας 22. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 6^η δραστηριότητα στο Δ2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Κοινωνική εμπλοκή	7	47%
	Νοητική εμπλοκή	15	100%
	Σωματική εμπλοκή	16	100%
	Συναισθηματική εμπλοκή	6	40%
2 ^ο	Κινητικά	15	100%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/	6	40%
	Δασκαλοκεντρική μέθοδος	9	60%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/	16	100%
	Μετασχηματιστική στόχευση	0	0%

Η **6^η δραστηριότητα** του 1^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Κεμάλ” πραγματοποιήθηκε στις 17/05/2023 και συμμετείχαν τα 16 παιδιά του Ε2.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 16 παιδιά που είχαν σωματική εμπλοκή (οι κινήσεις του σώματος τους). Και τα 15 είχαν νοητική εμπλοκή (οι κινήσεις ταίριαζαν με τις οδηγίες της δραστηριότητας). Επίσης, καταμετρήθηκαν 12 παιδιά τα οποία ενεπλάκησαν κοινωνικά διότι, στο μέρος του σχολιασμού υπήρξαν διάλογοι μεταξύ των παιδιών για τις κινήσεις του σώματος τους, τα νοήματα των στίχων και τις διαφορετικές ερμηνείες. Δεν παρατηρήθηκε συναισθηματική εμπλοκή.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα καταμετρήθηκαν 15 παιδιά τα οποία αλληλεπίδρασαν χρησιμοποιώντας κινητικά κείμενα.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας) καταμετρήθηκαν 16 συμπεριφορές παιδιών που βίωσαν ένα μαθησιακό περιβάλλον με περισσότερα δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά (ερωτήσεις γύρω από την ορθότητα των κινήσεων τους και την σύνδεση με το ύφος και το νόημα των στίχων).

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα υπάρχουν οι ενδείξεις ότι όλα τα παιδιά μάθαιναν τα διαφορετικά μέρη και νοήματα των στίχων και το πως η ερμηνεία του καλλιτέχνη συνάδει με αυτά, πληροφοριακά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 23.

Πίνακας 23. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 6^η δραστηριότητα στο Ε2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Κοινωνική εμπλοκή	12	80%
	Νοητική εμπλοκή	12	80%
	Σωματική εμπλοκή	15	100%
	Συναισθηματική εμπλοκή	0	0%
2 ^ο	Κινητικά	16	100%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/	0	0%
	Δασκαλοκεντρική μέθοδος	16	100%

4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	16 0	100% 0%
----------------	---	-------------	----------------

Πίνακας 24. Το συνολικό ποσοστό της 6^{ης} δραστηριότητας από όλα τα τμήματα που συμμετείχαν.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Κοινωνική εμπλοκή	25	53%
	Νοητική εμπλοκή	42	89%
	Σωματική εμπλοκή	45	96%
	Συναισθηματική εμπλοκή	9	13%
2 ^ο	Κινητικά	45	100%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/	12	26%
	Δασκαλοκεντρική μέθοδος	34	72%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	47 0	100% 0%

Η **7^η δραστηριότητα** του 1^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Κεμάλ” πραγματοποιήθηκε στις 16/05/2023 και συμμετείχαν 15 από τα 18 παιδιά του Στ2 (3 παιδιά εξέφρασαν την επιθυμία να μην συμμετέχουν καθόλου, όπως και στην 6^η δραστηριότητα).

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 15 παιδιά που είχαν νοητική εμπλοκή, κατάλαβαν τι τους είχε ζητηθεί και ξεκίνησαν μέσω διαλόγου να οργανώνουν την ερμηνεία τους («κύριε το δικό μας είναι το πρώτο κομμάτι του τραγουδιού μέχρι εκεί που λέει...;»), «κύριε πρέπει να τραγουδάμε ή και να χτυπάμε το ρυθμό;»). Για τον ίδιο λόγο, όλα τα παιδιά θεωρείται πως ενεπλάκησαν και κοινωνικά και αυτό φαίνεται και από το δεύτερο μέρος της δραστηριότητας, όπου τα παιδιά συνέκριναν και αξιολόγησαν μέσα στην τάξη, μέσω διαλόγου, τις βιντεοσκοπημένες ερμηνείες τους, καθώς και των υπόλοιπων ομάδων. Τέλος, καταμετρήθηκαν και 9 από τα 15 παιδιά που ενεπλάκησαν και συναισθηματικά. Αυτό έγκειται στο γεγονός ότι τα συγκεκριμένα παιδιά έκαναν κινήσεις του σώματος τους για να βοηθήσουν την ερμηνεία τους. Επίσης, παρατηρήθηκαν εκφράσεις του προσώπου τους που προκύπταν από το νόημα του τραγουδιού. Τα ίδια παιδιά, ενώ δεν ανήκαν όλα στην ίδια ομάδα, εξέφρασαν λεκτικά την αρέσκεια τους για αυτό που έκαναν με την ομάδα τους και ότι ήταν υπερήφανοι για το αποτέλεσμα της ομάδας τους («κύριε νομίζω ότι το δικό μας το βίντεο είναι το καλύτερο», «κύριε να δείξουμε πρώτο το δικό μας;»).

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα καταμετρήθηκαν 9 παιδιά που αλληλεπιδράσαν και σωματικά, παρά την αρχική στόχευση της δραστηριότητας. Επιπλέον, καταμετρήθηκαν 15 παιδιά που αλληλεπιδράσαν οπτικά μέσω των βίντεο που δημιούργησαν κατά την εκτέλεση του τραγουδιού. Επίσης, για τον ίδιο λόγο τα ίδια παιδιά που αλληλεπιδράσαν οπτικά, αλληλεπιδράσαν και ηχητικά. Τέλος, καταμετρήθηκαν και 15 παιδιά που αλληλεπιδράσαν λεκτικά σε πολλά μέρη της δραστηριότητας, όπως π.χ στο σημείο της αξιολόγησης - σχολιασμού των ερμηνειών την ώρα της προβολής των βίντεο.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (μεθοδος διδασκαλίας) και σύμφωνα με τις συμπεριφορές των παιδιών, το μαθησιακό περιβάλλον είχε περισσότερα μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά (παρά την αρχική στόχευση της δραστηριότητας) και αυτό έγκειται στο γεγονός ότι κάθε παιδί και κάθε ομάδα είχε την ευκαιρία να ερμηνεύσει με τον δικό του μοναδικό τρόπο το μέρος του τραγουδιού που τους είχε ανατεθεί. Αυτό φαίνεται και από το ότι 9

παιδιά χρησιμοποίησαν σωματικές κινήσεις για να αλληλεπιδράσουν, χωρίς αυτό να αποτελεί αστοχία του αρχικού σχεδιασμού της δραστηριότητας.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα υπάρχουν οι ενδείξεις ότι όλα τα παιδιά ερμήνευσαν το μέρος του τραγουδιού και βιντεοσκόπησαν την ερμηνεία τους. Έμαθαν το τραγούδι στο σύνολο του ως πληροφορία. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 25.

Πίνακας 25. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 7^η δραστηριότητα στο Στ2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Κοινωνική εμπλοκή	15	100%
	Νοητική εμπλοκή	15	100%
	Συναισθηματική εμπλοκή	9	60%
	Σωματική εμπλοκή	9	60%
2 ^ο	Οπτικά	15	100%
	Κινητικά/σωματικά	9	60%
	Ηχητικά	15	100%
	Λεκτικά	15	%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	9	60%
		6	40%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	15	100%
		0	0%

Η **7^η δραστηριότητα** του 1^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Κεμάλ” πραγματοποιήθηκε στις 16/05/2023 και συμμετείχαν τα 16 από τα 18 παιδιά του Δ2.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 16 παιδιά που είχαν νοητική και κοινωνική εμπλοκή και αυτό γίνεται αντιληπτό και από το πρώτο μέρος, όπως και από το δεύτερο μέρος της δραστηριότητας, όπου τα παιδιά αξιολόγησαν μέσα στην τάξη τις βιντεοσκοπημένες ερμηνείες τους (διάλογοι μεταξύ των παιδιών). Επίσης, και στο Δ2 παρατηρήθηκε ότι παιδιά και από τις τρεις ομάδες χρησιμοποίησαν σωματικές κινήσεις για να εκφραστούν παράλληλα με το τραγούδι. Καταμετρήθηκαν λοιπόν 11 από τα 15 παιδιά που έκαναν κινήσεις με τα χέρια τους, καθώς και εκφράσεις του προσώπου για να εκφραστούν (σωματική και συναισθηματική εμπλοκή).

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα καταμετρήθηκαν 11 παιδιά τα οποία αλληλεπίδρασαν χρησιμοποιώντας κινητικά κείμενα. Καταμετρήθηκαν 16 παιδιά που χρησιμοποίησαν οπτικά και λεκτικά κείμενα (διάλογοι μεταξύ των παιδιών) και την στιγμή που τραγούδησαν τα παιδιά καταμετρήθηκαν 16 από αυτά που χρησιμοποίησαν ηχητικά κείμενα για να αλληλεπιδράσουν.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας) καταμετρήθηκαν 11 συμπεριφορές παιδιών που βίωσαν ένα περιβάλλον με περισσότερα μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά (σωματική εμπλοκή των παιδιών) και 5 συμπεριφορές παιδιών που βίωσαν ένα μαθησιακό περιβάλλον με περισσότερα δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά («κύριε δηλαδή θα πρέπει να τραγουδήσουμε μόνον αυτό το κομμάτι;», «κύριε τι ύφος να έχουμε;»).

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα παρατηρήθηκε ότι όλα τα παιδιά (16) μάθαιναν τα διαφορετικά μέρη και νοήματα των στίχων του τραγουδιού καθώς και την μελωδία και τον ρυθμό του πληροφοριακά. Στο ημερολόγιο ο εκπαιδευτικός κατέγραψε αυτή τη φράση που του είπαν κάποια από τα παιδιά («κύριε το έχουμε μάθει απ’ έξω»). Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 26.

Πίνακας 26. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 7^η δραστηριότητα στο Δ2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Κοινωνική εμπλοκή	16	100%
	Νοητική εμπλοκή	16	100%
	Σωματική εμπλοκή	11	69%
	Συναισθηματική εμπλοκή	11	69%
2 ^ο	Κινητικά	11	69%
	Οπτικά	16	100%
	Λεκτικά	16	100%
	Ηχητικά	16	100%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	11	69%
		5	31%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	16	16%
		0	0%

Η **7^η δραστηριότητα** του 1^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Κεμάλ” πραγματοποιήθηκε στις 17/05/2023 και συμμετείχαν και τα 16 παιδιά του Ε2.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή εμπλοκή), καταμετρήθηκαν 16 παιδιά που είχαν κοινωνική εμπλοκή και αυτό γίνεται αντιληπτό και από το πρώτο μέρος, όπως και από το δεύτερο μέρος της δραστηριότητας, όπου τα παιδιά συμμετείχαν σε μεταξύ τους διαλόγους, ώστε να φέρουν εις πέρας την δραστηριότητα. Επίσης, παρατηρήθηκε ότι 8 παιδιά από όλες τις ομάδες χρησιμοποίησαν σωματικές κινήσεις (κινήσεις των χεριών) και εκφράσεις του προσώπου για να εκφραστούν (σωματική και συναισθηματική εμπλοκή). Τέλος, παρατηρήθηκε ότι και 16 παιδιά από τις τρεις ομάδες είχαν νοητική εμπλοκή, αφού χωρίστηκαν σε ομάδες και ξεκίνησαν να οργανώνουν το πως θα στηθούν μπροστά στην τάξη για να τραγουδήσουν το μέρος του τραγουδιού που είχαν αναλάβει. Επίσης, φάνηκε να καταλαβαίνουν την διαφοροποίηση του ύφους της πρώτης και της δεύτερης στροφής που είχαν αναλάβει τα τραγουδήσουν.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα καταμετρήθηκαν 8 παιδιά τα οποία αλληλεπίδρασαν χρησιμοποιώντας κινητικά κείμενα. Καταμετρήθηκαν 16 παιδιά που χρησιμοποίησαν οπτικά και λεκτικά κείμενα (διάλογοι μεταξύ των παιδιών) και την στιγμή που τραγουδήσαν το μέρος του τραγουδιού που είχαν αναλάβει, καταμετρήθηκαν 16 παιδιά που χρησιμοποίησαν ηχητικά κείμενα για να αλληλεπιδράσουν.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας) καταμετρήθηκαν 6 συμπεριφορές παιδιών που βίωσαν ένα περιβάλλον με περισσότερα μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά («κύριε εμείς θα τραγουδήσουμε το 1^ο μέρος χαμηλά και το 2^ο μέρος δυνατά») και 5 συμπεριφορές παιδιών που βίωσαν ένα μαθησιακό περιβάλλον με περισσότερα δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά («κύριε πως πρέπει να φαινόμεστε την ώρα που τραγουδούμε;»).

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα παρατηρήθηκε ότι όλα τα παιδιά (16) μάθαιναν τα διαφορετικά μέρη και νοήματα των στίχων του τραγουδιού καθώς και την μελωδία και τον ρυθμό του πληροφοριακά. Στο ημερολόγιο ο εκπαιδευτικός κατέγραψε αυτή τη φράση που του είπαν κάποια από τα παιδιά («κύριε το έχουμε μάθει απ’ έξω»). Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 27.

Πίνακας 27. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 7^η δραστηριότητα στο Ε2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Κοινωνική εμπλοκή	16	100%
	Νοητική εμπλοκή	16	100%

	Σωματική εμπλοκή	8	50%
	Συναισθηματική εμπλοκή	8	50%
2°	Κινητικά	8	50%
	Οπτικά	16	100%
	Λεκτικά	16	100%
	Ηχητικά	16	100%
3°	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	6	38%
		5	31%
4°	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	16	100%
		0	0%

Πίνακας 28. Το συνολικό ποσοστό της 7^{ης} δραστηριότητας από όλα τα τμήματα που συμμετείχαν.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1°	Κοινωνική εμπλοκή	47	100%
	Νοητική εμπλοκή	47	100%
	Σωματική εμπλοκή	28	60%
	Συναισθηματική εμπλοκή	28	60%
2°	Κινητικά	28	60%
	Οπτικά	47	100%
	Λεκτικά	47	100%
	Ηχητικά	47	100%
3°	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	26	55%
		16	34%
4°	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	47	100%
		0	0%

Η **8^η δραστηριότητα** του 1^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Κεμάλ” πραγματοποιήθηκε στις 16/05/2023 και συμμετείχαν 15 από τα 18 παιδιά του Στ2.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 9 παιδιά που είχαν νοητική εμπλοκή. Κάποιες από τις φράσεις που καταδεικνύουν νοητική εμπλοκή είναι οι εξής: «κύριε δηλαδή εμείς θα κάνουμε πως είμαστε ο κύριος στο μπάνιο του και τραγουδάει το τραγούδι;», «κύριε εγώ θέλω να κάνω δύο διαφορετικά πρόσωπα που τραγουδάνε το τραγούδι», «κύριε εγώ θα κάνω πως είμαι ο πατέρας που κοιμίζει το παιδί του, τραγουδώντας τον “Κεμάλ”». Καταμετρήθηκαν, 6 παιδιά που ενεπλάκησαν κοινωνικά. Αυτό φαίνεται από τους διαλόγους που τα παιδιά συμμετείχαν, διάλογοι με τον εκπαιδευτικό και με τα υπόλοιπα παιδιά την στιγμή του σχολιασμού των ερμηνειών («εγώ κύριε σκέφτηκα πως αυτό το τραγούδι θα μπορούσε να το τραγουδάει ένα παιδί σε μία διαδήλωση», «εγώ τραγούδησα το τραγούδι σαν να είμαι ο θεός μου που είναι μουσικός», «εγώ σκέφτηκα πως αυτό το τραγούδι θα το τραγουδάγε ένας φίλος του Κεμάλ που θα ήθελε να διηγηθεί την ιστορία του»). Καταμετρήθηκαν 7 παιδιά που είχαν σωματική εμπλοκή (κινήσεις του σώματος την στιγμή της ερμηνείας, ανάλογες με το ύφος του τραγουδιού). Τέλος, καταμετρήθηκαν 10 παιδιά που είχαν συναισθηματική εμπλοκή. Αυτό φαίνεται από τις εκφράσεις των προσώπων των παιδιών, καθώς και από φράσεις

που χρησιμοποιήσαν («», «κύριε σκέφτηκα να κάνω την μαμά που το τραγουδάει στα παιδιά της γιατί είναι ένα τρυφερό τραγούδι», «εγώ έκανα έναν τραγουδιστή σε μια συναυλία που είναι συγκινημένος από την ιστορία του Κεμάλ», «θα κάνω έναν πρόσφυγα να μιλάει για τη χώρα του».)

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα καταμετρήθηκαν 7 παιδιά που αλληλεπίδρασαν κινητικά (κινήσεις του σώματος τη στιγμή της ερμηνείας). Επιπλέον, καταμετρήθηκαν 15 παιδιά που αλληλεπίδρασαν ηχητικά (εκτέλεση του τραγουδιού). Τέλος, καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά μέσω διαλόγων με τα υπόλοιπα παιδιά και τον εκπαιδευτικό.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (μεθοδος διδασκαλίας) όλα τα παιδιά φαίνεται να βίωσαν ένα μαθητοκεντρικό μαθησιακό περιβάλλον. Αυτό φαίνεται από την ανομοιογένεια των αποτελεσμάτων καθώς και από το γεγονός ότι τα παιδιά εξέφρασαν απόψεις, σκέψεις και συναισθήματα για το τραγούδι και την ιστορία του χωρίς να αναρωτηθούν αν αυτό που εξέφραζαν ήταν λάθος ή σωστό. Καθοδηγούνταν από τον εκπαιδευτικό για να φέρουν εις πέρας την δραστηριότητα αλλά μόνα τους επέλεξαν τι συναισθήματα και σκέψεις θα εκφράσουν.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα, υπάρχουν ενδείξεις ότι τα παιδιά μετασχημάτιζαν τη πληροφορίες που λάμβαναν από αυτό το τραγούδι. Το κάθε παιδί σκέφτηκε κάποιο διαφορετικό άτομο να τραγουδάει το τραγούδι. Στην μία περίπτωση το τραγουδούσε ένας φίλος του Κεμάλ και σε άλλη πάλι ένας θείος του μαθητή που ήταν και τραγουδιστής. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 29.

Πίνακας 29. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 8^η δραστηριότητα στο Στ2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Κοινωνική εμπλοκή	6	40%
	Νοητική εμπλοκή	9	60%
	Συναισθηματική εμπλοκή	10	67%
	Σωματική εμπλοκή	7	47%
2 ^ο	Κινητικά/σωματικά	7	47%
	Ηχητικά	15	100%
	Λεκτικά	12	80%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	15	100%
		0	0%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	0	0%
		15	100%

Η 8^η δραστηριότητα του 1^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Κεμάλ” πραγματοποιήθηκε στις 16/05/2023 και συμμετείχαν τα 16 από τα 18 παιδιά του Δ2.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 11 παιδιά που είχαν νοητική εμπλοκή. Φράσεις που καταδεικνύουν νοητική εμπλοκή είναι οι εξής: «άρα κύριε δεν μπορούμε να κάνουμε τους εαυτούς μας αλλά να κάνουμε κάποιον άλλον που τραγουδάει», «κύριε εγώ θα κάνω πως είμαι ένας τραγουδιστής», «εγώ κάνω πως είμαι η κοπέλα που προσέχει την μικρή της αδερφή». Καταμετρήθηκαν, 8 παιδιά που ενεπλάκησαν κοινωνικά. Αυτό φαίνεται από τους διαλόγους που τα παιδιά συμμετείχαν, διάλογοι με τον εκπαιδευτικό και με τα υπόλοιπα παιδιά την στιγμή του σχολιασμού των ερμηνειών. Καταμετρήθηκαν 5 παιδιά που είχαν σωματική εμπλοκή. Αυτό φαίνεται από τις κινήσεις του σώματος τους τη στιγμή της ερμηνείας, οι οποίες μάλιστα ήταν ανάλογες με το ύφος του τραγουδιού. Τέλος, καταμετρήθηκαν 8 παιδιά που είχαν συναισθηματική εμπλοκή. Αυτό φαίνεται από τις εκφράσεις των προσώπων των παιδιών, κατά τη διάρκεια της εκτέλεσης του τραγουδιού. Επίσης, η συναισθηματική εμπλοκή γίνεται αντιληπτή και από τις φράσεις που χρησιμοποιήσαν τα

παιδιά («κύριε θα κάνω μια γιαγιά που το τραγουδάει στα εγγόνια της, γιατί μου θυμίζει τη γιαγιά μου», «είναι σαν να θέλω να διηγηθώ την ιστορία του Κεμάλ και με κάνει να νιώθω λύπη».)

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα καταμετρήθηκαν 9 παιδιά που αλληλεπίδρασαν κινητικά (κινήσεις του σώματος τη στιγμή της ερμηνείας). Επιπλέον, καταμετρήθηκαν 16 παιδιά που αλληλεπίδρασαν ηχητικά (εκτέλεση του τραγουδιού). Τέλος, καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά μέσω διαλόγων με τα υπόλοιπα παιδιά και τον εκπαιδευτικό.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), όλα τα παιδιά φαίνεται να βίωσαν ένα μαθητοκεντρικό μαθησιακό περιβάλλον. Αυτό γίνεται αντιληπτό από την ανομοιογένεια των αποτελεσμάτων καθώς και από το γεγονός ότι τα παιδιά εξέφρασαν απόψεις, σκέψεις και συναισθήματα για το τραγούδι και την ιστορία του χωρίς να ρωτήσουν (τον εκπαιδευτικό) αν αυτό που εξέφραζαν ήταν λάθος ή σωστό. Καθοδηγούνταν από τον εκπαιδευτικό αλλά τα ίδια επέλεξαν τι και πως θα το εκφράσουν.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα παρατηρήθηκε ότι όλα τα παιδιά (16) αντιμετώπιζαν το τραγούδι ως πληροφορίες στις οποίες τα ίδια μπορούσαν να προσδώσουν το δικό τους νόημα. Σε αυτή τη δραστηριότητα τα παιδιά αντιμετώπισαν το τραγούδι μετασχηματιστικά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 30.

Πίνακας 30. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 8^η δραστηριότητα στο Δ2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Κοινωνική εμπλοκή	8	50%
	Νοητική εμπλοκή	11	69%
	Συναισθηματική εμπλοκή	8	50%
	Σωματική εμπλοκή	5	31%
2 ^ο	Κινητικά/σωματικά	9	56%
	Ηχητικά	16	100%
	Λεκτικά	13	81%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/	16	100%
	Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0	0%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/	0	0%
	Μετασχηματιστική στόχευση	16	100%

Η **8^η δραστηριότητα** του 1^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Κεμάλ” πραγματοποιήθηκε στις 17/05/2023 και συμμετείχαν και τα 16 παιδιά του Ε2.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 10 παιδιά που είχαν νοητική εμπλοκή, συμμετείχαν στην δραστηριότητα παίρνοντας αποφάσεις για το ποιο άτομο θα μπορούσε να τραγουδάει το συγκεκριμένο τραγούδι. Καταμετρήθηκαν, 8 παιδιά που ενεπλάκησαν κοινωνικά. Αυτό φαίνεται από τους διαλόγους που τα παιδιά συμμετείχαν, διάλογοι με τον εκπαιδευτικό και με τα υπόλοιπα παιδιά την στιγμή του σχολιασμού των ερμηνειών. Καταμετρήθηκαν 9 παιδιά που είχαν σωματική εμπλοκή. Αυτό φαίνεται από τις κινήσεις του σώματος τους τη στιγμή της ερμηνείας, οι οποίες μάλιστα ήταν ανάλογες με το ύφος του τραγουδιού. Τέλος, καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που είχαν συναισθηματική εμπλοκή. Αυτό φαίνεται από τις εκφράσεις των προσώπων των παιδιών, κατά τη διάρκεια της εκτέλεσης του τραγουδιού. Επίσης, η συναισθηματική εμπλοκή γίνεται αντιληπτή και από συγκεκριμένες φράσεις που χρησιμοποίησαν τα παιδιά («κύριε θα κάνω έναν πατέρα που λυπημένος τραγουδάει το τραγούδι του Κεμάλ», «κύριε θα κάνω έναν φίλο του Κεμάλ που λέει το τέλος του στην οικογένεια του Κεμάλ».)

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα καταμετρήθηκαν 9 παιδιά που αλληλεπίδρασαν κινητικά (κινήσεις του σώματος τη στιγμή της ερμηνείας). Επιπλέον, καταμετρήθηκαν 16 παιδιά που αλληλεπίδρασαν ηχητικά (εκτέλεση του τραγουδιού). Τέλος, καταμετρήθηκαν 8 παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά μέσω διαλόγων με τα υπόλοιπα παιδιά και τον εκπαιδευτικό.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), και τα 16 παιδιά του τμήματος φαίνεται να βίωσαν ένα μαθητοκεντρικό μαθησιακό περιβάλλον. Αυτό γίνεται αντιληπτό από την ανομοιογένεια των αποτελεσμάτων καθώς και από το γεγονός ότι τα παιδιά εξέφρασαν απόψεις, σκέψεις και συναισθήματα για το τραγούδι και την ιστορία του χωρίς να ρωτήσουν (τον εκπαιδευτικό) αν αυτό που εξέφραζαν ήταν λάθος ή σωστό.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα παρατηρήθηκε ότι σε αυτή τη δραστηριότητα όλα τα παιδιά αντιμετώπισαν το τραγούδι μετασχηματιστικά. Αυτό έγκειται και στο γεγονός των διαφορετικών ιδεών που είχαν τα παιδιά για το ποιο άτομο τραγουδούσε το τραγούδι. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 31.

Πίνακας 31. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 8^η δραστηριότητα στο Ε2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Κοινωνική εμπλοκή	8	50%
	Νοητική εμπλοκή	10	62%
	Συναισθηματική εμπλοκή	12	75%
	Σωματική εμπλοκή	9	56%
2 ^ο	Κινητικά/σωματικά	9	56%
	Ηχητικά	16	100%
	Λεκτικά	10	62%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	16	100%
		0	0%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	0	0%
		16	100%

Πίνακας 32. Το συνολικό ποσοστό της 8^{ης} δραστηριότητας από όλα τα τμήματα που συμμετείχαν.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Κοινωνική εμπλοκή	22	47%
	Νοητική εμπλοκή	30	64%
	Συναισθηματική εμπλοκή	30	64%
	Σωματική εμπλοκή	21	45%
2 ^ο	Κινητικά/σωματικά	25	53%
	Ηχητικά	47	100%
	Λεκτικά	35	74%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	47	100%
		0	0%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	0	0%
		47	100%

5.2. 1ο Πρόγραμμα διδασκαλίας μέσω δραστηριοτήτων, βασισμένων στο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών

Η 1^η δραστηριότητα του 1^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Κεμάλ” πραγματοποιήθηκε στις 03/05/2023 και συμμετείχαν και τα 17 παιδιά του Δ1.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 8 παιδιά που ενεπλάκησαν νοητικά και κοινωνικά. Κατάλαβαν ποιο ήταν το ζητούμενο της δραστηριότητας και συμμετείχαν σε διαλόγους με τον εκπαιδευτικό για να απαντήσουν στις ερωτήσεις του που αφορούσαν στο νόημα των στίχων του τραγουδιού καθώς και το ύφος της μουσικής του τραγουδιού. Απαντήσεις που έδωσαν τα παιδιά: «είναι ένα τραγούδι που είναι η ιστορία ενός ανθρώπου κύριε», «κύριε αυτό το τραγούδι είναι μεγάλο», «ναι κύριε το ξέρω το τραγούδι αυτό το έχω ξανά ακούσει». Επίσης, καταμετρήθηκαν 6 παιδιά που ενεπλάκησαν και συναισθηματικά και αυτό φάνηκε και από εκφράσεις του προσώπου τους την ώρα που εξέφραζαν τα συναισθήματα τους («ωχ κύριε είναι στενάχωρο το τραγούδι», «εμένα μου φαίνεται και στενάχωρο αλλά και σαν χαρούμενο μαζί», «είναι ένα λυπητερό τραγούδι κύριε»).

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 8 παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά, ώστε να συμμετάσχουν σε διαλόγους με τον εκπαιδευτικό και να απαντήσουν στις ερωτήσεις που έθετε ο ίδιος καθώς και για να εκφράσουν εντυπώσεις από το τραγούδι («κύριε το τραγούδι έχει 6 στροφές νομίζω...», «ο τραγουδιστής κύριε, έχει ωραία φωνή», «κύριε εμένα μου φάνηκε μεγάλο και βαρετό»).

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 8 παιδιά που βίωσαν ένα δασκαλοκεντρικό μαθησιακό περιβάλλον. Αυτό έγκειται στο γεγονός, ότι τα παιδιά άκουσαν το τραγούδι και αμέσως μετά συμμετείχαν σε διαλόγους για να απαντήσουν σε προκαθορισμένες ερωτήσεις που ο εκπαιδευτικός είχε οργανώσει. Τα παιδιά δεν επηρέασαν καθόλου την έκβαση της δραστηριότητας, αντιθέτως έδιναν απαντήσεις στις ερωτήσεις του εκπαιδευτικού, ο οποίος επιβεβαίωνε αν η απάντηση του παιδιού ήταν σωστή ή λάθος.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), φαίνεται ότι 13 παιδιά αντιμετώπιζαν τα περιεχόμενα του τραγουδιού πληροφοριακά. Πήραν πληροφορίες για την δομή, το ύφος, τη μελωδία και το νόημα των στίχων του τραγουδιού. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 33.

Πίνακας 33. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 1^η δραστηριότητα στο Δ1.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Κοινωνική εμπλοκή	8	47%
	Νοητική εμπλοκή	8	47%
	Συναισθηματική εμπλοκή	6	35%
2 ^ο	Λεκτικά	8	47%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/	0	0%
	Δασκαλοκεντρική μέθοδος	13	76%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/	13	76%
	Μετασχηματιστική στόχευση	0	0%

Η **1^η δραστηριότητα** του 1^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Κεμάλ” πραγματοποιήθηκε στις 04/05/2023 και συμμετείχαν και τα 17 παιδιά του Ε1.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που ενεπλάκησαν νοητικά και κοινωνικά. Κατανόησαν ποιο ήταν το ζητούμενο της δραστηριότητας. Αφού ολοκλήρωσαν την πρώτη ακρόαση συμμετείχαν σε διαλόγους με τον εκπαιδευτικό για να απαντήσουν στις ερωτήσεις του που αφορούσαν στο νόημα των στίχων του τραγουδιού καθώς και το ύφος της μουσικής του τραγουδιού. Απαντήσεις που έδωσαν τα παιδιά: «κύριε μιλάει για τον Κεμάλ», «κύριε είναι ένα όμορφο τραγούδι», «αυτό το τραγούδι μας το είχε κάνει και η κυρία Ε.». Επίσης, καταμετρήθηκαν 7 παιδιά που ενεπλάκησαν συναισθηματικά και αυτό έγινε αντιληπτό και από τις εκφράσεις τους την ώρα που εξέφραζαν τα συναισθήματα τους («είναι στενάχωρο το τραγούδι», «είναι ένα πολύ όμορφο τραγούδι», «εμένα μου φαίνεται ένα λυπητερό τραγούδι», «ε κύριε δηλαδή στο τέλος τον σκότωσαν τον Κεμάλ;»).

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά. Με σκοπό να συμμετάσχουν στην δραστηριότητα και να απαντήσουν στις ερωτήσεις που έθεσε ο εκπαιδευτικός συμμετείχαν σε διαλόγους με τον εκπαιδευτικό («το τραγούδι κύριε μιλάει για τον Κεμάλ», «κύριε το τραγούδι μιλάει για τους φτωχούς ανθρώπους που πεινούσαν;», «η μελωδία κύριε άλλοτε είναι πιο λυπητερή άλλοτε πιο γλυκιά»).

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που βίωσαν ένα δασκαλοκεντρικό μαθησιακό περιβάλλον. Αυτό έγκειται στο γεγονός, ότι τα παιδιά άκουσαν το τραγούδι και αμέσως μετά συμμετείχαν σε διαλόγους με τον εκπαιδευτικό για να απαντήσουν σε προκαθορισμένες ερωτήσεις που ο ίδιος είχε οργανώσει. Τα παιδιά έδιναν απαντήσεις στις ερωτήσεις του εκπαιδευτικού, ο οποίος επιβεβαίωνε αν η απάντηση του παιδιού ήταν σωστή ή λάθος.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), φαίνεται ότι 12 παιδιά αντιμετώπιζαν τις πληροφορίες για το τραγούδι και τα επιμέρους στοιχεία του πληροφοριακά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 34.

Πίνακας 34. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 1^η δραστηριότητα στο Ε1.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Κοινωνική εμπλοκή	12	71%
	Νοητική εμπλοκή	12	71%
	Συναισθηματική εμπλοκή	7	41%
2 ^ο	Λεκτικά	12	71%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/	12	0%
	Δασκαλοκεντρική μέθοδος		71%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/	12	71%
	Μετασχηματιστική στόχευση	0	0%

Η **1^η δραστηριότητα** του 1^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Κεμάλ” πραγματοποιήθηκε στις 04/05/2023 και συμμετείχαν και τα 19 παιδιά του Στ1.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που ενεπλάκησαν νοητικά. Αφού ολοκλήρωσαν την πρώτη ακρόαση, άρχισαν να συμμετέχουν σε διαλόγους και να απαντούν στις ερωτήσεις του εκπαιδευτικού που αφορούσαν στο νόημα των στίχων του τραγουδιού καθώς και το ύφος της μουσικής του τραγουδιού. Απαντήσεις που έδωσαν τα παιδιά: «κύριε λέει μια ιστορία το τραγούδι αυτό»,

«κύριε έχει 6 στροφές το τραγούδι», «κύριε η μουσική είναι και στενάχωρη και ευχάριστη». Καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που ενεπλάκησαν κοινωνικά και αυτό φαίνεται από τους διαλόγους που ανέπτυξαν με τον εκπαιδευτικό. Επίσης, καταμετρήθηκαν 7 παιδιά που ενεπλάκησαν συναισθηματικά και αυτό φάνηκε και από τις εκφράσεις του προσώπου τους την ώρα που εξέφραζαν συναισθήματα για το τραγούδι («είναι ένα στενάχωρο τραγούδι», «κύριε είναι στενάχωρο που στο τέλος τον σκοτώσαν», «κύριε γιατί να τον σκοτώσουν στο τέλος;»).

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά. Για να συμμετάσχουν στην δραστηριότητα και για να απαντήσουν στις ερωτήσεις που έθεσε ο εκπαιδευτικός συμμετείχαν σε διαλόγους με τον εκπαιδευτικό («το τραγούδι κύριε έχει όμορφη μουσική», «κύριε δεν μου αρέσει το τραγούδι, είναι βλακεία», «με κάνει να λυπάμαι»).

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που βίωσαν ένα μαθητοκεντρικό μαθησιακό περιβάλλον. Αυτό έγκειται στο ότι τα παιδιά άκουσαν το τραγούδι και αμέσως μετά συμμετείχαν σε διαλόγους για να απαντήσουν σε προκαθορισμένες ερωτήσεις του εκπαιδευτικού. Τα παιδιά απαντούσαν στις ερωτήσεις του εκπαιδευτικού, ο οποίος επιβεβαίωνε αν η απαντήσεις τους ήταν σωστή ή λάθος.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), φαίνεται ότι 13 παιδιά αντιμετώπιζαν το τραγούδι και τα επιμέρους στοιχεία του πληροφοριακά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 35.

Πίνακας 35. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 1^η δραστηριότητα στο Στ1.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Κοινωνική εμπλοκή	13	68%
	Νοητική εμπλοκή	13	68%
	Συναισθηματική εμπλοκή	7	37%
2 ^ο	Λεκτικά	13	68%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0	0%
		13	68%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	13	68%
		0	0%

Πίνακας 36. Το συνολικό ποσοστό της 1^{ης} δραστηριότητας από όλα τα τμήματα που συμμετείχαν.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Κοινωνική εμπλοκή	33	62%
	Νοητική εμπλοκή	33	62%
	Συναισθηματική εμπλοκή	20	38%
2 ^ο	Λεκτικά	33	62%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0	0%
		38	72%

4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	38	72%
		0	0%

Η **2^η δραστηριότητα** του 1^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Κεμάλ” πραγματοποιήθηκε στις 03/05/2023 και συμμετείχαν και τα 17 παιδιά του Δ1.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 17 παιδιά που είχαν νοητική και κοινωνική εμπλοκή. Όλα τα παιδιά κατανόησαν το περιεχόμενο και ζητούμενο της δραστηριότητας και ακούγοντας το τραγούδι ξεκίνησαν να φτιάχνουν τα “παζλ” των στίχων. Ενεπλάκησαν κοινωνικά διότι συμμετείχαν σε διαλόγους με τα υπόλοιπα παιδιά της ομάδας, ώστε να φτιάξουν τα “παζλ” των στίχων. Χαρακτηριστικές φράσεις που είπαν τα παιδιά: «παιδιά ... να δούμε πρώτα ποιους στίχους έχουμε και να προσπαθήσουμε να τους βάλουμε στη σειρά», «κύριε μπορούμε να ξεκινήσουμε πριν τελειώσει το τραγούδι;», «ελάτε παιδιά να το κάνουμε πιο γρήγορα από τους άλλους»).

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 17 παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά. Για να φέρουν εις πέρας τη δραστηριότητα και να φτιάξουν τα “παζλ” των στίχων συμμετείχαν σε διαλόγους με τα υπόλοιπα παιδιά και τον εκπαιδευτικό.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 17 παιδιά που βίωσαν ένα μαθητοκεντρικό μαθησιακό περιβάλλον. Αυτό έγκειται στο ότι τα παιδιά άκουσαν το τραγούδι και αμέσως μετά συμμετείχαν σε διαλόγους για να φτιάξουν τα “παζλ” των στίχων. Επίσης, το αποτέλεσμα έπρεπε να είναι σωστό. Αυτό σημαίνει ότι τα “παζλ” έπρεπε να φτιαχτούν σωστά.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), φαίνεται ότι όλα τα παιδιά που συμμετείχαν, μάθαιναν τους στίχους του τραγουδιού πληροφοριακά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 37.

Πίνακας 37. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 2^η δραστηριότητα στο Δ1.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Κοινωνική εμπλοκή	17	100%
	Νοητική εμπλοκή	17	100%
2 ^ο	Λεκτικά	17	100%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0	0%
		17	100%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	17	100%
		0	0%

Η **2^η δραστηριότητα** του 1^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Κεμάλ” πραγματοποιήθηκε στις 04/05/2023 και συμμετείχαν και τα 17 παιδιά του Ε1.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 17 παιδιά που ενεπλάκησαν νοητικά και κοινωνικά. Κατανόησαν ποιο ήταν το ζητούμενο της δραστηριότητας και αφού

ολοκλήρωσαν την πρώτη ακρόαση συμμετείχαν σε διαλόγους με τα υπόλοιπα παιδιά, ώστε να φέρουν εις πέρας την δραστηριότητα.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 17 παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά. Για να φέρουν εις πέρας τη δραστηριότητα, συμμετείχαν σε διαλόγους με τα υπόλοιπα παιδιά και τον εκπαιδευτικό («πάμε να το βάλουμε στη σειρά!», «κύριε αυτό μπαίνει εδώ;»).

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 17 παιδιά που βίωσαν ένα μαθητοκεντρικό μαθησιακό περιβάλλον. Αυτό φαίνεται και από το γεγονός ότι τα μαθησιακά αποτελέσματα παρουσιάζουν ομοιογένεια.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), φαίνεται ότι και τα 17 παιδιά αντιμετώπιζαν τους στίχους του τραγουδιού που αποτελούσαν το αντικείμενο διδασκαλίας, πληροφοριακά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 38.

Πίνακας 38. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 2^η δραστηριότητα στο Ε1.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Κοινωνική εμπλοκή	17	100%
	Νοητική εμπλοκή	17	100%
2 ^ο	Λεκτικά	17	100%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/	0	0%
	Δασκαλοκεντρική μέθοδος	17	100%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/	17	100%
	Μετασχηματιστική στόχευση	0	0%

Η **2^η δραστηριότητα** του 1^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Κεμάλ” πραγματοποιήθηκε στις 04/05/2023 και συμμετείχαν και τα 19 παιδιά του Στ1.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 16 παιδιά που ενεπλάκησαν κοινωνικά. Συμμετείχαν σε διαλόγους για να φτιάξουν τα παζλ των στίχων. Καταμετρήθηκαν 3 παιδιά που μόνα τους προσπαθούσαν να βάλουν στη σειρά τους στίχους χωρίς να συμμετέχουν στους διαλόγους της ομάδας τους. Καταμετρήθηκαν 19 παιδιά που ενεπλάκησαν νοητικά, εφόσον και τα 3 παιδιά που δεν συμμετείχαν στους διαλόγους, προσπαθούσαν να φτιάξουν τα παζλ.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 16 παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά. Για να συμμετάσχουν στην δραστηριότητα και να βάλουν στη σειρά τους στίχους του τραγουδιού.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 19 παιδιά που βίωσαν ένα μαθητοκεντρικό μαθησιακό περιβάλλον. Αυτό φαίνεται και από το γεγονός ότι τα μαθησιακά αποτελέσματα παρουσιάζουν ομοιογένεια.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), φαίνεται ότι όλα τα παιδιά που συμμετείχαν στην δραστηριότητα, αντιμετώπιζαν το τραγούδι και τα επιμέρους στοιχεία του πληροφοριακά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 39.

Πίνακας 39. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 2^η δραστηριότητα στο Στ1.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Κοινωνική εμπλοκή Νοητική εμπλοκή	16	84%
		19	100%
2 ^ο	Λεκτικά	16	84%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0	0%
		19	100%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	19	100%
		0	0%

Πίνακας 40. Το συνολικό ποσοστό της 2^{ης} δραστηριότητας από όλα τα τμήματα που συμμετείχαν.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Κοινωνική εμπλοκή Νοητική εμπλοκή	50	94%
		53	100%
2 ^ο	Λεκτικά	50	94%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0	0%
		53	100%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	53	100%
		0	0%

Η **3^η δραστηριότητα** του 1^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Κεμάλ” πραγματοποιήθηκε στις 10/05/2023 και συμμετείχαν τα 16 από 17 παιδιά του Δ1 (ένα παιδί απουσίαζε από το σχολείο).

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 11 παιδιά που είχαν νοητική εμπλοκή. Ακολούθησαν τις οδηγίες του εκπαιδευτικού και έφεραν εις πέρας την δραστηριότητα. Καταμετρήθηκαν 5 παιδιά που τραγουδούσαν το τραγούδι, αντί να κτυπούν το δυνατό και αδύνατο μέρος του μέτρου, στο πόδι τους. Αυτά τα παιδιά δεν προσμετρώνται σε αυτά που ενεπλάκησαν νοητικά.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 11 παιδιά που αλληλεπίδρασαν ηχητικά. Για να φέρουν εις πέρας τη δραστηριότητα κτυπούσαν τα δυνατά και αδύνατα μέρη του μέτρου, σύμφωνα με τις υποδείξεις του εκπαιδευτικού. Επίσης, τα 5 παιδιά που παρά την αρχική στόχευση της δραστηριότητας, τραγουδούσαν τους στίχους, προσμετρώνται σε αυτά που αλληλεπίδρασαν ηχητικά.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 16 παιδιά που βίωσαν ένα μαθητοκεντρικό μαθησιακό περιβάλλον. Αυτό έγκειται στο ότι τα 5 παιδιά που τραγουδούσαν το τραγούδι αντί να κτυπούν τα μέρη του μέτρου στο γόνατο τους, έκανα κάτι που δεν ήταν σωστό βάσει της αρχικής οργάνωσης της δραστηριότητας και άλλα 11 παιδιά που κτυπούσαν τα μέρη του μέτρου, έπρεπε να κτυπούν το ίδιο πράγμα, σύμφωνα πάντα με τις υποδείξεις του εκπαιδευτικού. Τα μαθησιακά αποτελέσματα χαρακτηρίζονται λοιπόν από πλήρη ομοιογένεια.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), φαίνεται ότι τα 11 παιδιά που συμμετείχαν, λάμβαναν πληροφορίες για τον ρυθμό και τα μέρη του μέτρου πληροφοριακά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 41.

Πίνακας 41. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 3^η δραστηριότητα στο Δ1.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή	11	69%
2 ^ο	Ηχητικά	16	100%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/	0	0%
	Δασκαλοκεντρική μέθοδος	16	100%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/	11	69%
	Μετασχηματιστική στόχευση	0	0%

Η 3^η δραστηριότητα του 1^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Κεμάλ” πραγματοποιήθηκε στις 11/05/2023 και συμμετείχαν τα 16 από 17 παιδιά του Ε1 (απουσίαζε ένα παιδί).

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 9 παιδιά που είχαν νοητική εμπλοκή. Ακολουθώντας τις οδηγίες του εκπαιδευτικού έφεραν εις πέρας την δραστηριότητα. Κτυπούσαν στο γόνατο τους το δυνατό ή ασθενές μέρος του μέτρου.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 9 παιδιά που αλληλεπίδρασαν ηχητικά, κτυπώντας το δυνατό ή το ασθενές μέρος του μέτρου στο γόνατο τους.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 9 συμπεριφορές παιδιών που βίωναν μια μέθοδο διδασκαλίας με περισσότερα δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά. Αυτό φαίνεται και από τις ερωτήσεις που υπέβαλλαν ως προς τον εκπαιδευτικό («κύριε έτσι είναι σωστό;», «κύριε αν κτυπήσω εδώ είναι σωστό;»). Επίσης, τα υπόλοιπα 7 παιδιά της τάξης εξέφρασαν λεκτικά την επιθυμία να ασχοληθούν με κάτι άλλο («κύριε μπορούμε να μην το κάνουμε αυτό;», «κύριε αν απλά τραγουδάμε πειράζει;», «κύριε να παίξω με το παζλ;»). Η απάντηση του εκπαιδευτικού ήταν: «καλό θα ήταν όλοι να συμμετέχουμε». Με αυτήν την φράση του εκπαιδευτικού αυτά τα 7 παιδιά άρχισαν σιγά σιγά να συμμετέχουν χωρίς όμως να κτυπούν τα μέρη του μέτρου συνειδητά στο γόνατο τους.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), φαίνεται ότι όλα τα παιδιά που συμμετείχαν, λάμβαναν πληροφορίες για τον ρυθμό και τα μέρη του μέτρου πληροφοριακά. Χωρίς δηλαδή να αποδίδουν το δικό τους νόημα στον ρυθμό και μέρη του μέτρου του τραγουδιού. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 42.

Πίνακας 42. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 3^η δραστηριότητα στο Ε1.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή	9	56,5%
2 ^ο	Ηχητικά	9	56,5%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0	0%
		9	56,5%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	9	56,5%
		0	0%

Η 3^η δραστηριότητα του 1^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Κεμάλ” πραγματοποιήθηκε στις 11/05/2023 και συμμετείχαν τα 18 από τα 19 παιδιά του Στ1 (ένα παιδί έλειπε όλη την ημέρα από το σχολείο).

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που είχαν νοητική εμπλοκή. Ακολούθησαν τις οδηγίες του εκπαιδευτικού και κτυπούσαν στα γόνατα τους τα δυνατά και ασθενή μέρη του μέτρου. Έξι παιδιά παρόλο που φάνηκε να κτυπούν στο γόνατο τους κάποιες φορές, όλη την υπόλοιπη ώρα μιλούσαν με άλλο παιδί της τάξης και σταματούσαν και τα κτυπήματα στα γόνατα τους.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που αλληλεπίδρασαν ηχητικά. Για να φέρουν εις πέρας τη δραστηριότητα κτυπούσαν τα δυνατά και αδύνατα μέρη του μέτρου, σύμφωνα με τις οδηγίες του εκπαιδευτικού.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που βίωσαν ένα μαθητοκεντρικό μαθησιακό περιβάλλον. Αυτό έγκειται στο γεγονός ότι τα 12 παιδιά παρουσίαζαν πανομοιότυπα μαθησιακά αποτελέσματα. Επιπλέον, υπήρξαν και ερωτήσεις από τη μεριά των παιδιών που αφορούσαν στο εάν αυτό που κάνουν ήταν «σωστό» ή «λάθος».

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), φαίνεται ότι όλα τα παιδιά που συμμετείχαν, λάμβαναν πληροφορίες για τον ρυθμό και τα μέρη του μέτρου πληροφοριακά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 43.

Πίνακας 43. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 3^η δραστηριότητα στο Στ1.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή	12	67%
2 ^ο	Ηχητικά	12	67%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0	0%
		12	67%

4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	12 0	67% 0%
----------------	---	---------	-----------

Πίνακας 44. Το συνολικό ποσοστό της 3^{ης} δραστηριότητας από όλα τα τμήματα που συμμετείχαν.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή	32	64%
2 ^ο	Ηχητικά	37	74%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0 37	0% 74%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	32 0	64% 0%

Η **4^η δραστηριότητα** του 1^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Κεμάλ” πραγματοποιήθηκε στις 10/05/2023 και συμμετείχαν τα 16 από 17 παιδιά του Δ1 (ένα παιδί απουσίαζε).

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 10 παιδιά που είχαν νοητική και κοινωνική εμπλοκή. Ακολούθησαν τις οδηγίες του εκπαιδευτικού και έφεραν εις πέρας την δραστηριότητα. Τα υπόλοιπα παιδιά δεν φάνηκε να συμμετέχουν στην δραστηριότητα και να συνεχίζουν να τραγουδάνε ή να κρατάνε το τέμπο του τραγουδιού στις στιγμές που η μουσική χαμήλωνε, σύμφωνα με τις οδηγίες του εκπαιδευτικού.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 10 παιδιά που αλληλεπίδρασαν ηχητικά και λεκτικά. Αλληλεπίδρασαν ηχητικά στο πρώτο μέρος της δραστηριότητας, όπου έπρεπε να τραγουδήσουν και λεκτικά στο δεύτερο μέρος της δραστηριότητας στο οποίο έπρεπε να σχολιάσουν τα αποτελέσματα της δραστηριότητας. Σε αυτό το μέρος λοιπόν 10 παιδιά συμμετείχαν σε διαλόγους με τον εκπαιδευτικό για να αξιολογήσουν τα μαθησιακά αποτελέσματα («κύριε εγώ νομίζω το κατάφερα», «εμένα μου φάνηκε δύσκολο»).

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 10 παιδιά που βίωσαν ένα μαθητοκεντρικό μαθησιακό περιβάλλον. Υπήρξαν ερωτήσεις από τη μεριά των παιδιών οι οποίες αφορούσαν στο κατά πόσο ήταν ορθό ή όχι αυτό που έκαναν.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), φαίνεται ότι τα 10 παιδιά, δεν μετασχημάτιζαν τις πληροφορίες αλλά τις αντιμετώπιζαν πληροφοριακά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 45.

Πίνακας 45. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 4^η δραστηριότητα στο Δ1.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή Κοινωνική εμπλοκή	10 10	63% 63%

2°	Ηχητικά Λεκτικά	10 10	63% 63%
3°	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0 10	0% 63%
4°	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	10 0	63% 0%

Η **4^η δραστηριότητα** του 1^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Κεμάλ” πραγματοποιήθηκε στις 11/05/2023 και συμμετείχαν τα 16 από 17 παιδιά του Ε1.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που είχαν νοητική και κοινωνική εμπλοκή. Ακολούθησαν τις οδηγίες του εκπαιδευτικού και έφεραν εις πέρας την δραστηριότητα. Καταμετρήθηκαν 3 παιδιά που δεν συνέχιζαν να τραγουδάνε τις στιγμές που σταματούσε η μουσική. Επίσης, στο μέρος του σχολιασμού δεν συμμετείχαν στους διαλόγους με τον εκπαιδευτικό για την αξιολόγηση των μαθησιακών αποτελεσμάτων.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που αλληλεπίδρασαν ηχητικά. Συμμετείχαν στο πρώτο μέρος της δραστηριότητας τραγουδώντας και κτυπώντας στο τέμπο του τραγουδιού και συμμετείχαν σε διαλόγους για να σχολιάσουν τα μαθησιακά αποτελέσματα.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 13 συμπεριφορές παιδιών που βίωσαν μια μέθοδο διδασκαλίας με περισσότερα δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 13 συμπεριφορές παιδιών τα οποία αντιμετώπιζαν το διδασκόμενο θέμα, πληροφοριακά και όχι μετασχηματιστικά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 46.

Πίνακας 46. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 4^η δραστηριότητα στο Ε1.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1°	Νοητική εμπλοκή Κοινωνική εμπλοκή	13 13	83% 83%
2°	Ηχητικά Λεκτικά	13 13	83% 83%
3°	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0 13	0% 83%
4°	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	13 0	83% 0%

Η **4^η δραστηριότητα** του 1^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Κεμάλ” πραγματοποιήθηκε στις 11/05/2023 και συμμετείχαν τα 18 από τα 19 παιδιά του Στ1 (ένα παιδί έλειπε όλη την ημέρα από το σχολείο).

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που είχαν νοητική εμπλοκή. Ακολούθησαν τις οδηγίες του εκπαιδευτικού και κτυπούσαν στα γόνατά τους τα δυνατά και ασθενή μέρη του μέτρου. Έξι παιδιά παρατηρήθηκε ότι μιλούσαν με τον/την διπλανό/η τους.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που αλληλεπίδρασαν ηχητικά. Για να φέρουν εις πέρας τη δραστηριότητα κτυπούσαν τα δυνατά και αδύνατα μέρη του μέτρου, σύμφωνα με τις οδηγίες του εκπαιδευτικού.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που βίωσαν μια δασκαλοκεντρική μέθοδο διδασκαλίας. Αυτό έγκειται στο γεγονός ότι υπήρξαν ερωτήσεις από τη μεριά των παιδιών που αφορούσαν στο εάν αυτό που κάνουν ήταν «σωστό» ή «λαθός».

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 12 συμπεριφορές παιδιών τα οποία αντιμετώπιζαν το διδασκόμενο θέμα, πληροφοριακά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 47.

Πίνακας 47. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 4^η δραστηριότητα στο Στ1.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή	12	67%
	Κοινωνική εμπλοκή	12	67%
2 ^ο	Ηχητικά	12	67%
	Λεκτικά	12	67%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/	0	0%
	Δασκαλοκεντρική μέθοδος	12	67%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/	12	67%
	Μετασχηματιστική στόχευση	0	0%

Πίνακας 48. Το συνολικό ποσοστό της 4^{ης} δραστηριότητας από όλα τα τμήματα που συμμετείχαν.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή	35	71%
	Κοινωνική εμπλοκή	35	71%
2 ^ο	Ηχητικά	35	71%
	Λεκτικά	35	71%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/	0	0%

	Δασκαλοκεντρική μέθοδος	35	71%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	35 0	71% 0%

Η **5^η δραστηριότητα** του 1^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Κεμάλ” πραγματοποιήθηκε στις 17/05/2023 και συμμετείχαν και τα 17 παιδιά του Δ1 .

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 11 παιδιά που είχαν νοητική εμπλοκή. Κατανόησαν και ακολούθησαν τις οδηγίες του εκπαιδευτικού και ενώ βρίσκονταν στις ομάδες τους τραγουδούσαν τη μελωδία του τραγουδιού. Καταμετρήθηκαν και 6 παιδιά που ενώ τους είχαν δοθεί οι ανάλογες οδηγίες παρατηρήθηκε ότι ήταν τις περισσότερες φορές αφηρημένα και δεν τραγουδούσαν πατώντας στη μελωδία μόνο ανοιγόκλειναν το στόμα τους. Καταμετρήθηκαν και 8 παιδιά που είχαν κοινωνική εμπλοκή. Τα ίδια παιδιά συμμετείχαν σε διαλόγους με τον εκπαιδευτικό για να συζητήσουν την ερμηνεία της ομάδας τους.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 11 παιδιά που αλληλεπίδρασαν ηχητικά (τραγουδούσαν το τραγούδι). Στο μέρος της συζήτησης - σχολιασμού των αποτελεσμάτων καταμετρήθηκαν 8 παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά, λαμβάνοντας έτσι μέρος στη συζήτηση σχετικά με το πώς είχαν τραγουδήσει και το πως αντιλαμβάνονταν την μελωδία («κύριε εμένα μου είναι πιο εύκολο όταν ακούω τη μουσική να τραγουδάω», «κύριε εγώ επειδή ντρέπομαι μου αρέσει να ακούγεται η μουσική και να τραγουδάω μαζί», «εμένα μου φάνηκε εύκολο αυτό το τραγούδι»).

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 11 παιδιά που βίωσαν μια δασκαλοκεντρική μέθοδο διδασκαλίας. Αυτό έγκειται στο γεγονός ότι υπήρξαν ερωτήσεις από τη μεριά των παιδιών που αφορούσαν στο εάν αυτό που κάνουν ήταν «σωστό» ή «λαθός» («κύριε εμείς τραγουδήσαμε ωραία;», «κύριε εμείς δεν τραγουδήσαμε καλύτερα από αυτούς;»).

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 11 συμπεριφορές παιδιών τα οποία αντιμετώπιζαν το διδασκόμενο θέμα, πληροφοριακά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 49.

Πίνακας 49. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 5^η δραστηριότητα στο Δ1.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή Κοινωνική εμπλοκή	11 8	65% 47%
2 ^ο	Ηχητικά Λεκτικά	11 8	65% 47%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0 11	0% 65%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	11 0	65% 0%

Η **5^η δραστηριότητα** του 1^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Κεμάλ” πραγματοποιήθηκε στις 18/05/2023 και συμμετείχαν και τα 17 παιδιά του Ε1.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 10 παιδιά που είχαν νοητική εμπλοκή. Ακολούθησαν τις οδηγίες του εκπαιδευτικού και έφεραν εις πέρας την δραστηριότητα. Εφτά παιδιά δεν είχαν νοητική εμπλοκή. Αυτό έγκειται στο γεγονός, ότι την ώρα που η ομάδα τους τραγουδούσε το τραγούδι, τα ίδια παρατηρήθηκαν από τον εκπαιδευτικό, να μην τραγουδούν. Στο μέρος της συζήτησης – σχολιασμού καταμετρήθηκαν 8 παιδιά να έχουν κοινωνική εμπλοκή συμμετέχοντας σε διάλογο με τον εκπαιδευτικό, όπου εξέφρασαν εντυπώσεις ή απορίες για την δραστηριότητα και σχολίασαν τις ερμηνείες τους.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 10 παιδιά που αλληλεπίδρασαν ηχητικά. Συμμετείχαν στο πρώτο μέρος της δραστηριότητας τραγουδώντας το τραγούδι. Καταμετρήθηκαν οκτώ παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά συμμετέχοντας σε διαλόγους με τον εκπαιδευτικό για να σχολιάσουν τα μαθησιακά αποτελέσματα («κύριε όταν παίζετε στο αρμόνιο τη μελωδία μπορώ πιο εύκολα να θυμάμαι πως πάει η μουσική», «κύριε εμένα σε κάποια σημεία είναι πιο εύκολο ενώ σε άλλα σημεία πιο δύσκολο, αυτό το τραγούδι», .

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 10 συμπεριφορές παιδιών που βίωσαν μια μέθοδο διδασκαλίας με περισσότερα δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά. Τα 13 παιδιά που είχαν ενεργή συμμετοχή στην δραστηριότητα και τη συζήτηση που αφορούσε στα μαθησιακά αποτελέσματα, βίωσαν ένα μαθησιακό περιβάλλον με περισσότερα δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά. Αυτό φαίνεται και από ερωτήσεις που έθεσαν για το εάν αυτό που έκαναν το έκαναν με τον σωστό τρόπο ή όχι. Τα υπόλοιπα 4 παιδιά κλήθηκαν και αυτά όπως και τα υπόλοιπα από τον εκπαιδευτικό να συμμετάσχουν στην δραστηριότητα πιο ενεργά.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 10 συμπεριφορές παιδιών τα οποία αντιμετώπιζαν το διδασκόμενο θέμα, πληροφοριακά και όχι μετασχηματιστικά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 50.

Πίνακας 50. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 5^η δραστηριότητα στο Ε1.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή Κοινωνική εμπλοκή	10	76%
		8	47%
2 ^ο	Ηχητικά Λεκτικά	10	76%
		8	47%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0	0%
		10	76%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	10	76%
		0	0%

Η **5^η δραστηριότητα** του 1ου προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Κεμάλ” πραγματοποιήθηκε στις 18/05/2023 και συμμετείχαν και τα 19 παιδιά του Στ 1.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που είχαν νοητική εμπλοκή. Ακολούθησαν τις οδηγίες του εκπαιδευτικού και έφεραν εις πέρας την δραστηριότητα. Εφτά παιδιά δεν είχαν νοητική εμπλοκή. Αυτό έγκειται στο γεγονός, ότι την ώρα που η ομάδα τους τραγουδούσε

το τραγούδι, τα ίδια παρατηρήθηκαν από τον εκπαιδευτικό, να μην τραγουδούν. Στο μέρος της συζήτησης – σχολιασμού καταμετρήθηκαν 11 παιδιά να έχουν κοινωνική εμπλοκή συμμετέχοντας σε διάλογο με τον εκπαιδευτικό, όπου εξέφρασαν εντυπώσεις ή απορίες για την δραστηριότητα («κύριε εγώ τραγουδούσα πιο δυνατά από τους άλλους», «κύριε εμείς το τραγουδήσαμε πιο καλά από τους άλλους», «κύριε εμένα με μπερδεύουν τα δεύτερα λόγια»).

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 11 παιδιά που αλληλεπίδρασαν ηχητικά και λεκτικά. Συμμετείχαν στο πρώτο μέρος της δραστηριότητας τραγουδώντας το τραγούδι και συμμετείχαν σε διαλόγους με τον εκπαιδευτικό για να σχολιάσουν τα μαθησιακά αποτελέσματα.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 12 συμπεριφορές παιδιών που βίωσαν μια μέθοδο διδασκαλίας με περισσότερα δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά. Αυτό φαίνεται και από ερωτήσεις που έθεσαν για το εάν αυτό που έκαναν το έκαναν με τον σωστό τρόπο ή όχι («κύριε δηλαδή αν το τραγουδούσαμε πιο γρήγορα θα ήταν λάθος;», «κύριε εγώ μπερδεύα λίγο τα λόγια»).

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 12 συμπεριφορές παιδιών τα οποία αντιμετώπιζαν το διδασκόμενο θέμα, πληροφοριακά και όχι μετασχηματιστικά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 51.

Πίνακας 51. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 5^η δραστηριότητα στο Στ1.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή Κοινωνική εμπλοκή	12	63,5%
		11	58%
2 ^ο	Ηχητικά Λεκτικά	12	63,5%
		11	58%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0	0%
		12	63,5%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	12	63,5%
		0	0%

Πίνακας 52. Το συνολικό ποσοστό της 5^{ης} δραστηριότητας από όλα τα τμήματα που συμμετείχαν.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή Κοινωνική εμπλοκή	33	62,5%
		27	51%
2 ^ο	Ηχητικά Λεκτικά	33	62,5%
		27	51%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/	0	0%

	Δασκαλοκεντρική μέθοδος	33	62,5%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	33 0	62,5% 0%

Η **6^η δραστηριότητα** του 1^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Κεμάλ” πραγματοποιήθηκε στις 17/05/2023 και συμμετείχαν και τα 17 παιδιά του Δ1 .

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που είχαν νοητική. Ακολούθησαν τις οδηγίες του εκπαιδευτικού, τραγούδησαν το τραγούδι παίρνοντας και ένα κρουστό όργανο για να συνοδέψουν το τραγούδι τους. Καταμετρήθηκαν επίσης 8 παιδιά που είχαν κοινωνική εμπλοκή αφού συμμετείχαν σε διάλογο με τον εκπαιδευτικό που αφορούσε στις ερμηνείες τους.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 12 που αλληλεπίδρασαν ηχητικά τραγουδώντας το τραγούδι. Επίσης, καταμετρήθηκαν 8 παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά, λαμβάνοντας έτσι μέρος στη συζήτηση σχετικά με το πώς είχαν τραγουδήσει και πως τους φάνηκε η εμπειρία του να συνοδεύουν το τραγούδι τους με ένα κρουστό όργανο («κύριε είναι ωραίο να παίζω στο ταμπουρίνο και να τραγουδάω παράλληλα», «κύριε εγώ προτιμώ να τραγουδάω μόνο με μπερδεύει το όργανο»).

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που βίωσαν μια δασκαλοκεντρική μέθοδο διδασκαλίας. Αυτό φαίνεται από την ομοιογένεια των μαθησιακών αποτελεσμάτων. Όλα τα παιδιά κλήθηκαν από τον εκπαιδευτικό να συμμετάσχουν στην δραστηριότητα πιο ενεργά τις στιγμές που παρατηρήθηκε το φαινόμενο της “απόσπασης της προσοχής”.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 12 παιδιά τα οποία αντιμετώπιζαν το διδασκόμενο θέμα, πληροφοριακά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 53.

Πίνακας 53. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 6^η δραστηριότητα στο Δ1.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή Κοινωνική εμπλοκή	12	63%
		8	47%
2 ^ο	Ηχητικά Λεκτικά	12	63%
		8	47%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0	0%
		12	63%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	12	63%
		0	0%

Η **6^η δραστηριότητα** του 1^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Κεμάλ” πραγματοποιήθηκε στις 18/05/2023 και συμμετείχαν και τα 17 παιδιά του Ε1 .

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 9 παιδιά που είχαν νοητική και κοινωνική εμπλοκή. Ακολούθησαν τις οδηγίες του εκπαιδευτικού, τραγούδησαν το τραγούδι και συμμετείχαν σε διάλογο όπου σχολίασαν τα μαθησιακά αποτελέσματα.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 9 παιδιά που αλληλεπίδρασαν ηχητικά (τραγουδώντας το τραγούδι). Επίσης, καταμετρήθηκαν 9 παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά, λαμβάνοντας μέρος στη συζήτηση σχετικά με το πώς είχαν τραγουδήσει.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 9 παιδιά που βίωσαν μια δασκαλοκεντρική μέθοδο διδασκαλίας. Αυτό φαίνεται από την ομοιογένεια των μαθησιακών αποτελεσμάτων. Όλα τα παιδιά κλήθηκαν από τον εκπαιδευτικό να συμμετάσχουν και να προσέχουν στην δραστηριότητα.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 9 παιδιά τα οποία αντιμετώπιζαν το διδασκόμενο θέμα, πληροφοριακά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 54.

Πίνακας 54. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 6^η δραστηριότητα στο Ε1.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή	9	53%
	Κοινωνική εμπλοκή	9	53%
2 ^ο	Ηχητικά	9	53%
	Λεκτικά	9	53%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/	0	0%
	Δασκαλοκεντρική μέθοδος	9	53%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/	9	53%
	Μετασχηματιστική στόχευση	0	0%

Η **6^η δραστηριότητα** του 1^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Κεμάλ” πραγματοποιήθηκε στις 18/05/2023 και συμμετείχαν και τα 19 παιδιά του Στ1 .

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 11 παιδιά που είχαν νοητική εμπλοκή. Κατανόησαν το περιεχόμενο και ζητούμενο της δραστηριότητας. Ακολούθησαν τις οδηγίες του εκπαιδευτικού και τραγούδησαν το τραγούδι. Καταμετρήθηκαν 8 παιδιά που συμμετείχαν σε διάλογο με τον εκπαιδευτικό στον οποίο σχολίασαν τις ερμηνείες τους. Αυτά τα παιδιά καταμετρήθηκαν ότι είχαν κοινωνική εμπλοκή.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 11 παιδιά που αλληλεπίδρασαν ηχητικά (τραγουδώντας το τραγούδι). Επίσης, καταμετρήθηκαν 8 παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά, λαμβάνοντας μέρος στη συζήτηση σχετικά με το πώς είχαν τραγουδήσει («κύριε εμένα μου φάνηκε αρκετά εύκολο το να τραγουδάω και να παίζω σε αυτό ... (το ταμπουρίνο)», «εμείς προσπαθήσαμε να τραγουδήσουμε λίγο πιο χαμηλά το πρώτο και λίγο πιο δυνατά το δεύτερο γιατί έτσι το τραγουδούσε ο τραγουδιστής»).

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 11 παιδιά που βίωσαν μια δασκαλοκεντρική μέθοδο διδασκαλίας. Αυτό φαίνεται από την ομοιογένεια των μαθησιακών αποτελεσμάτων και από τις ερωτήσεις που έκαναν στον εκπαιδευτικό για το αν τραγούδησαν ωραία ή όχι.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 11 παιδιά τα οποία αντιμετώπιζαν το διδασκόμενο θέμα, πληροφοριακά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 55.

Πίνακας 55. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 6^η δραστηριότητα στο Στ1.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή	11	58%
	Κοινωνική εμπλοκή	8	42%
2 ^ο	Ηχητικά	11	58%
	Λεκτικά	8	42%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0	0%
		11	58%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	11	58%
		0	0%

Πίνακας 56. Το συνολικό ποσοστό της 6^{ης} δραστηριότητας από όλα τα τμήματα που συμμετείχαν.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή	32	60%
	Κοινωνική εμπλοκή	25	0%
2 ^ο	Ηχητικά	32	60%
	Λεκτικά	25	0%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0	0%
		32	60%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	32	60%
		0	0%

5.3. 2^ο Πρόγραμμα διδασκαλίας μέσω «πολύ-καλλιτεχνικών» δραστηριοτήτων

Η **1^η δραστηριότητα** του 2^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Γλάρος” πραγματοποιήθηκε στις 23/05/2023 και συμμετείχαν και τα 18 παιδιά του Στ2.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που ενεπλάκησαν νοητικά. Κατανόησαν ποιο ήταν το ζητούμενο της δραστηριότητας και αυτό φαίνεται από τις ερωτήσεις που έκαναν στον εκπαιδευτικό («δηλαδή κύριε θέλετε να ζωγραφίσουμε αυτό που μας έκανε εντύπωση από τα λόγια», «κύριε εμείς ζωγραφίζουμε αυτό που μας έκανε εντύπωση από τις 2 πρώτες στροφές έτσι;», «κύριε πρέπει μόνο με χρώματα ή μπορούμε και ασπρόμαυρα;»). Επίσης, καταμετρήθηκαν 10 παιδιά που ενεπλάκησαν κοινωνικά και αυτό φαίνεται από τους διαλόγους στους οποίους τα παιδιά συμμετείχαν, είτε με τον εκπαιδευτικό, είτε με τα υπόλοιπα παιδιά για να μπορέσουν να φέρουν εις πέρας την δραστηριότητα. Τέλος, καταμετρήθηκαν 14 παιδιά που ενεπλάκησαν συναισθηματικά και αυτό φαίνεται από την περιγραφή των έργων των παιδιών κατά την οποία τα ίδια λεκτικά περιέγραψαν τι συναισθήματα ένιωσαν και δημιούργησαν τα έργα τους («εγώ ακούγοντας το τραγούδι έμεινα σε αυτή την εικόνα με την βάρκα στη θάλασσα, αυτή η εικόνα με κάνει να θυμάμαι τον παππού μου που πέθανε πριν δύο χρόνια», «εγώ έφτιαξα ένα δάσος με δέντρα τη νύχτα γιατί πέρσι είχαμε πάει με τους γονείς μου στα Ιωάννινα και μου είχε αρέσει πολύ», «εγώ έκανα το μπαλκόνι μας στο χωριό που είναι γεμάτο γλάστρες»).

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 14 παιδιά που αλληλεπίδρασαν οπτικά φτιάχνοντας ζωγραφιές με τις εικόνες που τους έκαναν μεγαλύτερη εντύπωση ακούγοντας το τραγούδι. Επίσης, καταμετρήθηκαν 14 παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά συμμετέχοντας σε διαλόγους με τον εκπαιδευτικό και με τα υπόλοιπα παιδιά.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 14 συμπεριφορές που δείχνουν ότι αυτά τα παιδιά βίωσαν μια μαθητοκεντρική μέθοδο διδασκαλίας. Αυτό φαίνεται από την ανομοιογένεια των μαθησιακών αποτελεσμάτων. Επίσης, δεν καταγράφηκαν ούτε στο ημερολόγιο αλλά ούτε και στην ηχογράφηση ερωτήσεις από τη μεριά των παιδιών με τις οποίες να ρωτούν τον εκπαιδευτικό αν αυτό που δημιουργούσαν ήταν σωστό ή λάθος.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 14 παιδιά που λάμβαναν πληροφορίες για το τραγούδι αποδίδοντας το δικό τους νόημα. Αυτό φαίνεται και από τα διαφορετικά έργα που δημιούργησαν τα παιδιά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 57.

Πίνακας 57. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 1^η δραστηριότητα στο Στ2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή	13	72,5%
	Κοινωνική εμπλοκή	10	55,5%
	Συναισθηματική εμπλοκή	14	78%
2 ^ο	Οπτικά	14	78%
	Λεκτικά	14	78%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/	14	78%
	Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0	0%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/	0	0%
	Μετασχηματιστική στόχευση	14	78%

Η **1^η δραστηριότητα** του 2^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Γλάρος” πραγματοποιήθηκε στις 23/05/2023 και συμμετείχαν και τα 18 παιδιά του Δ2.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 15 παιδιά που είχαν νοητική εμπλοκή. Τα συγκεκριμένα παιδιά συμμετείχαν σε διαλόγους με τον εκπαιδευτικό για να κατανοήσουν πλήρως το ζητούμενο της δραστηριότητας και δημιούργησαν έργα τα οποία πήγαζαν από αυτό που τους έκανε εντύπωση από τις στροφές του τραγουδιού που είχαν αναλάβει. Επίσης, καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που ενεπλάκησαν κοινωνικά και αυτό φαίνεται από τους διαλόγους στους οποίους συμμετείχαν, είτε με τον εκπαιδευτικό, είτε με τα υπόλοιπα παιδιά για να μπορέσουν να φέρουν εις πέρας την δραστηριότητα («κύριε εμείς πρέπει να φτιάξουμε ότι μας έκανε εντύπωση από τις δύο πρώτες στροφές, σωστά;», «κύριε εμένα μου έκανε εντύπωση αυτό που έλεγε για την πεταλούδα», «εγώ θα φτιάξω κάτι που να έχει μέσα την λέξη θάλασσα»). Τέλος, καταμετρήθηκαν 11 παιδιά που ενεπλάκησαν συναισθηματικά και αυτό φάνηκε τη στιγμή της περιγραφής των έργων των παιδιών κατά την οποία τα ίδια λεκτικά περιέγραψαν τι συναισθήματα τους δημιουργήθηκαν ακούγοντας τα λόγια του τραγουδιού («εγώ κύριε έφτιαξα τον κήπο μας που μου αρέσει πολύ γιατί έχει πολλά λουλούδια και πεταλούδες και διάφορα έντομα που πετάνε», «εγώ έκανα τη θάλασσα που έχει πολλά ψάρια και πουλιά από πάνω γιατί μου αρέσει να πηγαίνω για ψάρεμα», «εγώ κύριε έκανα τη λεύκα που είναι ένα κορίτσι και τον Μπάτη που είναι ένα αγόρι και αγαπιούνται»).

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 15 παιδιά που αλληλεπίδρασαν οπτικά φτιάχνοντας ζωγραφιές με τις εικόνες που τους έκαναν μεγαλύτερη εντύπωση ακούγοντας το τραγούδι. Επίσης, καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά συμμετέχοντας σε διαλόγους με τον εκπαιδευτικό και με τα υπόλοιπα παιδιά για να μπορέσουν να φέρουν εις πέρας τη δραστηριότητα.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 12 συμπεριφορές που δείχνουν ότι αυτά τα παιδιά βίωσαν μια μαθητοκεντρική μέθοδο διδασκαλίας. Αυτό φαίνεται από την ανομοιογένεια των μαθησιακών αποτελεσμάτων. Καταμετρήθηκαν και 3 παιδιά που ρώτησαν τον εκπαιδευτικό αν αυτό που έφτιαξαν ήταν σωστό. Τα ίδια παιδιά καταμετρήθηκαν ότι βίωσαν ένα δασκαλοκεντρικό μαθησιακό περιβάλλον.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 15 παιδιά που λάμβαναν πληροφορίες για το τραγούδι αποδίδοντας το δικό τους νόημα. Αυτό φαίνεται και από τα διαφορετικά έργα που δημιούργησαν τα παιδιά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 58.

Πίνακας 58. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 1^η δραστηριότητα στο Δ2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή	15	83,5%
	Κοινωνική εμπλοκή	12	67%
	Συναισθηματική εμπλοκή	11	61,5%
2 ^ο	Οπτικά	15	83,5%
	Λεκτικά	13	72,5%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/	12	67%
	Δασκαλοκεντρική μέθοδος	3	17%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/	0	0%
	Μετασχηματιστική στόχευση	15	83,5%

Η **1^η δραστηριότητα** του 2^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Γλάρος” πραγματοποιήθηκε στις 24/05/2023 και συμμετείχαν και τα 16 παιδιά του Ε2.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 10 παιδιά που είχαν νοητική εμπλοκή. Κατανόησαν ποιο ήταν το ζητούμενο της δραστηριότητας και δημιούργησαν έργα τα οποία πήγαζαν από αυτό που τους έκανε εντύπωση ακούγοντας τις στροφές του τραγουδιού που είχαν αναλάβει. Επίσης, καταμετρήθηκαν 10 παιδιά που ενεπλάκησαν κοινωνικά και αυτό φαίνεται από τους διαλόγους στους οποίους συμμετείχαν την στιγμή της παρουσίασης των έργων τους («εγώ έφτιαξα την θάλασσα τη βάρκα και τον γλάρο, η βάρκα και ο γλάρος είναι ένα κορίτσι και ένα αγόρι», «εμένα μου έκανε εντύπωση πως ο γλάρος που έβρεχε τα φτερά του στη θάλασσα», «εγώ σκέφτηκα να κάνω την πεταλούδα που είχε αγαπήσει το λουλούδι»). Τέλος, καταμετρήθηκαν 8 παιδιά που ενεπλάκησαν συναισθηματικά και αυτό φάνηκε τη στιγμή της περιγραφής των έργων των παιδιών κατά την οποία τα ίδια περιέγραψαν τα συναισθήματα που τους δημιουργήθηκαν και έφτιαξαν τα έργα τους.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 10 παιδιά που αλληλεπίδρασαν οπτικά φτιάχνοντας ζωγραφιές με τις εικόνες που τους έκαναν μεγαλύτερη εντύπωση ακούγοντας το τραγούδι. Επίσης, καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά συμμετέχοντας σε διαλόγους με τον εκπαιδευτικό και με τα υπόλοιπα παιδιά για να κατανοήσουν το περιεχόμενο της δραστηριότητας καθώς και να σχολιάσουν τα έργα τους στο τέλος της δραστηριότητας.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 8 συμπεριφορές που δείχνουν ότι αυτά τα παιδιά βίωσαν μια μαθητοκεντρική μέθοδο διδασκαλίας. Αυτό φαίνεται από την ανομοιογένεια των μαθησιακών αποτελεσμάτων. Καταμετρήθηκαν και 4 παιδιά που ρώτησαν τον εκπαιδευτικό αν αυτό που δημιουργούσαν ήταν σωστό και λάθος. Αυτά τα παιδιά καταμετρήθηκαν σε αυτά που βίωσαν μια δασκαλοκεντρική μέθοδο διδασκαλίας.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που λάμβαναν πληροφορίες για το τραγούδι αποδίδοντας το δικό τους νόημα. Αυτό φαίνεται και από τα διαφορετικά έργα που δημιούργησαν. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 59.

Πίνακας 59. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 1^η δραστηριότητα στο Ε2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή	10	62,5%
	Κοινωνική εμπλοκή	10	62,5%
	Συναισθηματική εμπλοκή	8	50%
2 ^ο	Οπτικά	10	62,5%
	Λεκτικά	12	75%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/	8	50%
	Δασκαλοκεντρική μέθοδος	4	25%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/	0	0%
	Μετασχηματιστική στόχευση	12	75%

Πίνακας 60. Το συνολικό ποσοστό της 1^{ης} δραστηριότητας από όλα τα τμήματα που συμμετείχαν.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
----------------------	-------------------	----------------	-----------

1°	Νοητική εμπλοκή Κοινωνική εμπλοκή Συναισθηματική εμπλοκή	38 32 33	73% 62% 63,5%
2°	Οπτικά Λεκτικά	39 39	75% 75%
3°	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	34 7	66% 13,5%
4°	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	0 41	0% 79%

Η **2^η δραστηριότητα** του 2^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Γλάρος” πραγματοποιήθηκε στις 23/05/2023 και συμμετείχαν και τα 18 παιδιά του Στ2.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 15 παιδιά που ενεπλάκησαν νοητικά. Κατανόησαν ποιο ήταν το ζητούμενο της δραστηριότητας και συμμετείχαν στις ομάδες τους, ώστε να φέρουν εις πέρας την δραστηριότητα. Επίσης, καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που ενεπλάκησαν κοινωνικά και αυτό φαίνεται από τους διαλόγους στους οποίους συμμετείχαν με τα υπόλοιπα παιδιά, ώστε να μπορέσουν να φέρουν εις πέρας την δραστηριότητα. Ακόμη, καταμετρήθηκαν 10 παιδιά που ενεπλάκησαν συναισθηματικά. Αυτό έγκειται στο γεγονός ότι τα παιδιά εξέφρασαν τα συναισθήματα τους μέσω των δημιουργιών τους, λεκτικά την στιγμή της αξιολόγησης - σχολιασμού των έργων τους («κύριε μου έκαναν εντύπωση οι κινήσεις του γλάρου γύρω από την βάρκα τη Χιονάτη», «εμένα μου έκανε εντύπωση το μουσικό που είπε ο Μπάτης στη λεύκα το δέντρο και αυτό θέλαμε να κάνουμε», «εμένα μου έκανε εντύπωση ότι το γεράνι κοκκίνησε όταν του είπε κάτι η πεταλούδα»).

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 15 παιδιά που αλληλεπίδρασαν οπτικά φτιάχνοντας τα “tableau vivant” από τα στοιχεία των στίχων που τους έκαναν μεγαλύτερη εντύπωση ακούγοντας το τραγούδι. Επίσης, καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά συμμετέχοντας σε διαλόγους με τον εκπαιδευτικό και με τα υπόλοιπα παιδιά για να δημιουργήσουν ή να σχολιάσουν – αξιολογήσουν τα έργα τους.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 15 συμπεριφορές που δείχνουν ότι τα παιδιά βίωσαν μια μαθητοκεντρική μέθοδο διδασκαλίας. Τα παιδιά μπορούσαν καθ’ όλη την διάρκεια της δραστηριότητας να πάρουν αποφάσεις και πρωτοβουλίες για το ποια στοιχεία των στίχων θα παρουσίαζαν σε “tableau vivant”. Αυτό φαίνεται και από την ανομοιογένεια των μαθησιακών αποτελεσμάτων. Επίσης, μέσω των διαλόγων στους οποίους συμμετείχαν εξέφρασαν αυτά τα στοιχεία που το κάθε παιδί ήθελε να βάλει η ομάδα του στο “tableau vivant”.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 15 παιδιά που λάμβαναν πληροφορίες για το τραγούδι αποδίδοντας το δικό τους νόημα, δηλαδή μετασχηματίζοντας τις πληροφορίες. Αυτό φαίνεται και από τα διαφορετικά έργα που δημιούργησαν τα παιδιά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 61.

Πίνακας 61. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 2^η δραστηριότητα στο Στ2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
----------------------	-------------------	----------------	-----------

1°	Νοητική εμπλοκή Κοινωνική εμπλοκή Συναισθηματική εμπλοκή	15 12 10	83,5% 67% 56%
2°	Οπτικά Λεκτικά	15 12	83,5% 67%
3°	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	15 0	83,5% 0%
4°	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	0 15	0% 83,5%

Η **2^η δραστηριότητα** του 2^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Γλάρος” πραγματοποιήθηκε στις 23/05/2023 και συμμετείχαν και τα 18 παιδιά του Δ2.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που είχαν νοητική εμπλοκή. Τα συγκεκριμένα παιδιά συμμετείχαν σε διαλόγους με τον εκπαιδευτικό για να κατανοήσουν πλήρως το ζητούμενο της δραστηριότητας και με τα υπόλοιπα παιδιά για να δημιουργήσουν έργα τα οποία εμπνεύστηκαν από αυτό που τους έκανε εντύπωση από τις στροφές του τραγουδιού που είχαν αναλάβει. Επίσης, καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που ενεπλάκησαν κοινωνικά και αυτό φαίνεται από τους διαλόγους στους οποίους συμμετείχαν, είτε με τον εκπαιδευτικό, είτε με τα υπόλοιπα παιδιά για να μπορέσουν να φέρουν εις πέρας τα ζητούμενα της δραστηριότητας («κύριε πρέπει να φτιάξουμε ότι μας έκανε εντύπωση από τις δύο πρώτες στροφές, σωστά;», «κύριε εμάς μας έκανε εντύπωση αυτό που έλεγε για την πεταλούδα...αυτό είπαμε θα κάνουμε», «εμείς θέλουμε να φτιάξουμε την λεύκα και το φεγγάρι που ασημώνει τα φύλλα της»). Τέλος, καταμετρήθηκαν 9 παιδιά που ενεπλάκησαν συναισθηματικά και αυτό φάνηκε τη στιγμή της περιγραφής των έργων των παιδιών κατά την οποία τα ίδια λεκτικά περιέγραψαν τι συναισθήματα τους δημιουργήθηκαν ακούγοντας τα λόγια του τραγουδιού («εμένα κύριε μου έμεινε η εικόνα του γλάρου που ήταν όλη την ώρα δίπλα στη βάρκα τη Χιονάτη», «εμένα κύριε η λεύκα μου θυμίζει τις λεύκες στο χωριό μου που όταν φυσάει ακούγονται τα φύλλα τους», «εμένα κύριε μου άρεσε αυτό που λέει ότι: “ας τα άκουγα από σένα τα λογάκια του Μπάτη” και κάναμε ένα αγόρι και ένα κορίτσι που να λέει το αγόρι στο κορίτσι τα λογάκια αυτά»).

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 15 παιδιά που αλληλεπίδρασαν οπτικά φτιάχνοντας ζωγραφιές με τις εικόνες που τους έκαναν μεγαλύτερη εντύπωση ακούγοντας το τραγούδι. Επίσης, καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά συμμετέχοντας σε διαλόγους με τον εκπαιδευτικό και με τα υπόλοιπα παιδιά για να μπορέσουν να φέρουν εις πέρας τη δραστηριότητα.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 13 συμπεριφορές που δείχνουν ότι αυτά τα παιδιά βίωσαν μια μαθητοκεντρική μέθοδο διδασκαλίας. Αυτό φαίνεται από την ανομοιογένεια των μαθησιακών αποτελεσμάτων. Επίσης, μέσω των διαλόγων στους οποίους συμμετείχαν εξέφρασαν τις εντυπώσεις τους για τα στοιχεία των στίχων που το κάθε παιδί ήθελε η ομάδα του να βάλει στο “tableau vivant”.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που λάμβαναν πληροφορίες για το τραγούδι αποδίδοντας το δικό τους νόημα. Αυτό φαίνεται και από τα διαφορετικά έργα που δημιούργησαν τα παιδιά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 62.

Πίνακας 62. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 2^η δραστηριότητα στο Δ2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή	13	72,5%
	Κοινωνική εμπλοκή	13	72,5%
	Συναισθηματική εμπλοκή	9	50%
2 ^ο	Οπτικά	15	83,5%
	Λεκτικά	13	72,5%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	13	72,5%
		0	0%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	0	0%
		13	72,5%

Η **2^η δραστηριότητα** του 2^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Γλάρος” πραγματοποιήθηκε στις 24/05/2023 και συμμετείχαν και τα 16 παιδιά του Ε2.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που είχαν νοητική εμπλοκή. Κατανόησαν το ζητούμενο της δραστηριότητας και δημιούργησαν έργα τα οποία πήγαζαν από αυτό που τους έκανε εντύπωση ακούγοντας τις στροφές του τραγουδιού που είχαν αναλάβει. Επίσης, καταμετρήθηκαν 9 παιδιά που ενεπλάκησαν κοινωνικά συμμετέχοντας σε διαλόγους, ώστε να δημιουργήσουν τα “tableau vivant” όπως και την στιγμή της παρουσίασης των έργων τους για να τα σχολιάσουν – αξιολογήσουν («εμένα μου άρεσε το γεράνι που ήταν σε μια γλάστρα και η πεταλούδα του έλεγε μυστικά», «εγώ σκέφτηκα να κάνουμε ένα δέντρο και ο άνεμος να φυσάει μέσα στα κλαδιά του και εκείνο να τρέμει»). Τέλος, καταμετρήθηκαν 9 παιδιά που ενεπλάκησαν συναισθηματικά και αυτό φάνηκε τη στιγμή της περιγραφής των έργων των παιδιών κατά την οποία τα ίδια περιέγραψαν τα συναισθήματα που τους δημιουργήθηκαν και έφτιαξαν τα έργα τους.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που αλληλεπίδρασαν οπτικά φτιάχνοντας τα “tableau vivant” από αυτά που τους έκαναν μεγαλύτερη εντύπωση ακούγοντας τους στίχους του τραγουδιού. Επίσης, καταμετρήθηκαν 10 παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά συμμετέχοντας σε διαλόγους με τον εκπαιδευτικό και με τα υπόλοιπα παιδιά για να κατανοήσουν το περιεχόμενο της δραστηριότητας, να φτιάξουν τα “tableau vivant” καθώς και να σχολιάσουν τα έργα τους στο τέλος της δραστηριότητας.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 12 συμπεριφορές που δείχνουν ότι αυτά τα παιδιά βίωσαν μια μαθητοκεντρική μέθοδο διδασκαλίας. Αυτό φαίνεται από την ανομοιογένεια των μαθησιακών αποτελεσμάτων. Τα ίδια παιδιά καθ’ όλη τη διάρκεια της δραστηριότητας ήταν υπεύθυνα να καθορίσουν το περιεχόμενο των “tableau vivant” εκφράζοντας μέσα από αυτά τα στοιχεία αυτά των στίχων που τους έκαναν εντύπωση.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 11 παιδιά που λάμβαναν πληροφορίες για το τραγούδι αποδίδοντας το δικό τους νόημα. Αυτό φαίνεται και από τα διαφορετικά έργα που δημιούργησαν. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 63.

Πίνακας 63. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 2^η δραστηριότητα στο Ε2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
----------------------	-------------------	----------------	-----------

1°	Νοητική εμπλοκή Κοινωνική εμπλοκή Συναισθηματική εμπλοκή	12 9 9	75% 56,5% 56,5%
2°	Οπτικά Λεκτικά	12 10	75% 62,5%
3°	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	12 0	75% 0%
4°	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	0 12	0% 75%

Πίνακας 64. Το συνολικό ποσοστό της 2^{ης} δραστηριότητας από όλα τα τμήματα που συμμετείχαν.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1°	Νοητική εμπλοκή Κοινωνική εμπλοκή Συναισθηματική εμπλοκή	40 34 28	77% 65,5% 54%
2°	Οπτικά Λεκτικά	42 35	81% 67,5%
3°	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	40 0	77% 0%
4°	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	0 40	0% 77%

Η **3^η δραστηριότητα** του 2^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Γλάρος” πραγματοποιήθηκε στις 30/05/2023 και συμμετείχαν τα 16 από τα 18 παιδιά του Στ2 (δύο παιδιά απουσίαζαν).

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που ενεπλάκησαν νοητικά. Κατανόησαν το ζητούμενο της δραστηριότητας και τραγούδησαν το τραγούδι χτυπώντας το ρυθμικό του τραγουδιού στην πλάτη του μπροστινού τους. Επίσης, καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που είχαν σωματική εμπλοκή. Αυτό φαίνεται από το ότι συμμετείχαν στον κύκλο όπου περπατώντας στο τέμπο του τραγουδιού τραγουδούσαν και κτυπούσαν στην πλάτη του μπροστινού τους το ρυθμικό του τραγουδιού. Τέλος, καταμετρήθηκαν και 10 παιδιά που ενεπλάκησαν κοινωνικά. Αυτό έγκειται στο γεγονός ότι συμμετείχαν στους διαλόγους στο τέλος της δραστηριότητας μέσω των οποίων σχολίασαν – αξιολόγησαν τα μαθησιακά αποτελέσματα αν δηλαδή περπατούσαν σωστά πάνω στο τέμπο του τραγουδιού, αν τραγούδησαν σωστά τα λόγια και τη μελωδία του τραγουδιού και αν κτύπησαν σωστά το ρυθμικό του τραγουδιού.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που αλληλεπίδρασαν σωματικά και ηχητικά. Τραγούδησαν το τραγούδι κτυπώντας το ρυθμικό στην πλάτη του μπροστινού τους.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 13 συμπεριφορές παιδιών που βίωσαν μια δασκαλοκεντρική μέθοδο διδασκαλίας. Αυτό έγκειται στο γεγονός ότι τα μαθησιακά αποτελέσματα παρουσιάζουν ομοιογένεια. Επίσης, κάποια από τα παιδιά δέχτηκαν υποδείξεις από τον εκπαιδευτικό, ώστε να περπατήσουν στο τέμπο του τραγουδιού πιο αργά, διότι περπατούσαν πιο γρήγορα από το τέμπο του τραγουδιού.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που λάμβαναν πληροφορίες για τη μελωδία, το τέμπο και το ρυθμικό του τραγουδιού αντιμετωπίζοντας τες πληροφοριακά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 65.

Πίνακας 65. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 3^η δραστηριότητα στο Στ2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή	13	81,5%
	Σωματική εμπλοκή	13	81,5%
	Κοινωνική εμπλοκή	10	62,5%
2 ^ο	Σωματικά	13	81,5%
	Ηχητικά	13	81,5%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/	0	0%
	Δασκαλοκεντρική μέθοδος	13	81,5%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/	13	81,5%
	Μετασχηματιστική στόχευση	0	0%

Η 3^η δραστηριότητα του 2^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Γλάρος” πραγματοποιήθηκε στις 30/05/2023 και συμμετείχαν και τα 18 παιδιά του Δ2.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 15 παιδιά που ενεπλάκησαν νοητικά. Κατανόησαν το ζητούμενο της δραστηριότητας και τραγούδησαν το τραγούδι χτυπώντας το ρυθμικό του τραγουδιού στην πλάτη του μπροστινού τους. Επίσης, καταμετρήθηκαν 15 παιδιά που είχαν σωματική εμπλοκή. Τέλος, καταμετρήθηκαν και 13 παιδιά που ενεπλάκησαν κοινωνικά. Αυτό έγκειται στο γεγονός ότι συμμετείχαν στους διαλόγους στο τέλος της δραστηριότητας μέσω των οποίων σχολίασαν – αξιολόγησαν τα μαθησιακά αποτελέσματα αν δηλαδή περπατούσαν σωστά πάνω στο τέμπο του τραγουδιού, αν τραγούδησαν σωστά τα λόγια και τη μελωδία του τραγουδιού και αν κτύπησα σωστά το ρυθμικό του τραγουδιού.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 15 παιδιά που αλληλεπίδρασαν σωματικά και ηχητικά. Τραγούδησαν το τραγούδι κτυπώντας το ρυθμικό στην πλάτη του μπροστινού τους.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 15 συμπεριφορές παιδιών που βίωσαν μια δασκαλοκεντρική μέθοδο διδασκαλίας. Αυτό έγκειται στο γεγονός ότι τα μαθησιακά αποτελέσματα παρουσιάζουν ομοιογένεια. Επίσης, κάποια από τα παιδιά ρώτησαν τον εκπαιδευτικό αν ο τρόπος που κτυπούσαν το ρυθμικό του τραγουδιού ήταν σωστός.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 15 παιδιά που λάμβαναν πληροφορίες για τη μελωδία, το τέμπο και το ρυθμικό του τραγουδιού αντιμετωπίζοντας τες πληροφοριακά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 66.

Πίνακας 66. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 3^η δραστηριότητα στο Δ2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή	15	83,5%
	Σωματική εμπλοκή	15	83,5%
	Κοινωνική εμπλοκή	13	72,5%
2 ^ο	Σωματικά	15	83,5%
	Ηχητικά	15	83,5%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0 15	0% 83,5%
	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	15 0	83,5% 0%

Η 3^η δραστηριότητα του 2^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Γλάρος” πραγματοποιήθηκε στις 31/05/2023 και συμμετείχαν τα 15 από τα 16 παιδιά του Ε2.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που ενεπλάκησαν νοητικά. Κατανόησαν το ζητούμενο της δραστηριότητας και τραγούδησαν το τραγούδι χτυπώντας το ρυθμικό του τραγουδιού στην πλάτη του μπροστινού τους ενώ περπατούσαν στο τέμπο του τραγουδιού. Επίσης, καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που είχαν σωματική εμπλοκή. Περπατούσαν και κτυπούσαν στην πλάτη του μπροστινού τους το ρυθμικό του τραγουδιού (ένα παιδί, ενώ περπατούσε στην ταχύτητα του τραγουδιού, δεν τραγουδούσε και δεν κτυπούσε το ρυθμικό, παρά μόνο ακουμπούσε στην πλάτη του μπροστινού του, τα χέρια του). Τέλος, καταμετρήθηκαν και 9 παιδιά που ενεπλάκησαν κοινωνικά. Συμμετείχαν σε διαλόγους κατά την διάρκεια της δραστηριότητας μέσω των οποίων φέραν εις πέρας την ίδια και σχολίασαν – αξιολόγησαν τα μαθησιακά αποτελέσματα. Συζήτησαν με τον εκπαιδευτικό το αν περπατούσαν σωστά πάνω στο τέμπο του τραγουδιού, αν τραγούδησαν σωστά τα λόγια και τη μελωδία του τραγουδιού και αν κύπησα σωστά το ρυθμικό του τραγουδιού (κύριε νομίζω ότι κάποιος το χάνουμε λίγο στον ρυθμό πάνω στον οποίο περπατούσαμε», «κύριε εγώ κτυπούσα το ρυθμό στην πλάτη του Α. ανάλογα με αυτό που άκουγα από το τραγούδι», «κύριε εγώ »).

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που αλληλεπίδρασαν ηχητικά. Τραγούδησαν το τραγούδι κτυπώντας το ρυθμικό στην πλάτη του μπροστινού τους. Καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που ενεπλάκησαν σωματικά. Καταμετρήθηκε 1 παιδί το οποίο ενώ περπατούσε σωστά πάνω στο τέμπο του τραγουδιού δεν τραγουδούσε και δεν κτυπούσε το ρυθμικό, παρά μόνο ακουμπούσε στην πλάτη του μπροστινού του τα χέρια του.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 13 συμπεριφορές παιδιών που βίωσαν μια δασκαλοκεντρική μέθοδο διδασκαλίας. Αυτό έγκειται στο γεγονός ότι τα μαθησιακά αποτελέσματα παρουσιάζουν ομοιογένεια. Επίσης, κάποια από τα παιδιά ρώτησαν τον εκπαιδευτικό κατά την αξιολόγηση, αν ο τρόπος που κτυπούσαν το ρυθμικό του τραγουδιού ήταν σωστός.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που λάμβαναν πληροφορίες για τη μελωδία, το τέμπο και το ρυθμικό του τραγουδιού αντιμετωπίζοντας τες πληροφοριακά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 67.

Πίνακας 67. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 3^η δραστηριότητα στο Ε2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή	12	80%
	Σωματική εμπλοκή	13	87%
	Κοινωνική εμπλοκή	9	60%
2 ^ο	Σωματικά	13	87%
	Ηχητικά	12	80%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0	0%
		13	87%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	13	87%
		0	0%

Πίνακας 68. Το συνολικό ποσοστό της 3^{ης} δραστηριότητας από όλα τα τμήματα που συμμετείχαν.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή	40	82%
	Σωματική εμπλοκή	41	83,5%
	Κοινωνική εμπλοκή	32	65,5%
2 ^ο	Σωματικά	41	83,5%
	Ηχητικά	40	82%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0	0%
		41	83,5%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	41	83,5%
		0	0%

Η **4^η δραστηριότητα** του 2^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Γλάρος” πραγματοποιήθηκε στις 30/05/2023 και συμμετείχαν τα 16 από τα 18 παιδιά του Στ2 (δύο παιδιά απουσίαζαν).

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που ενεπλάκησαν νοητικά. Κατόνησαν το ζητούμενο της δραστηριότητας και δημιούργησαν κινήσεις με το σώμα τους,

μέσω των οποίων εξωτερίκευαν τα συναισθήματα τους για τις αυξομειώσεις του τέμπο. Επίσης, καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που είχαν σωματική εμπλοκή. Αυτό φαίνεται από το ότι απέδιδαν με κινήσεις του σώματος τους τα συναισθήματα που δημιουργούνταν κατά την αυξομείωση του τέμπο. Τέλος, καταμετρήθηκαν και 15 παιδιά που είχαν κοινωνική και συναισθηματική εμπλοκή. Κατά την συζήτηση που ακολούθησε μετά το τέλος της δραστηριότητας κάποια παιδιά επικοινωνήσαν στον εκπαιδευτικό, ότι ενώ ένιωθαν κάποια συναισθήματα που αφορούσαν στις αυξομειώσεις του τέμπο δεν μπόρεσαν να τα εξωτερικεύσουν σε σωματικές κινήσεις. Χαρακτηριστικές φράσεις που είπαν αυτά τα παιδιά («κύριε εμένα μου προξένησε άγχος η αλλαγή του τέμπο αλλά πως να το κάνω δεν ξέρω...», «κύριε εμένα μου ήταν δύσκολο να εκφράσω την αλλαγή της ταχύτητας, διότι ένιωσα περίεργα»). Κάποιο άλλο παιδί είπε χαρακτηριστικά («κύριε εγώ ένιωσα το τίποτα»).

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που αλληλεπίδρασαν σωματικά. Καταμετρήθηκαν επίσης και 15 παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά όταν την στιγμή της συζήτησης και αξιολόγησης των αποτελεσμάτων εξέφρασαν συναισθήματα, εντυπώσεις και προβληματισμούς για τις αυξομειώσεις του τέμπο του τραγουδιού.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 15 συμπεριφορές παιδιών που βίωσαν μια μαθητοκεντρική μέθοδο διδασκαλίας. Αυτό έγκειται στο γεγονός ότι τα μαθησιακά αποτελέσματα παρουσίαζαν ανομοιογένεια. Κάθε παιδί ήταν ελεύθερο να εκφραστεί με σωματικές κινήσεις που το ίδιο δημιουργούσε.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 15 παιδιά που λάμβαναν πληροφορίες για το τέμπο και τις αυξομειώσεις του μετασχηματιστικά. Αυτό έγκειται στο γεγονός, ότι οι κινήσεις των παιδιών δημιουργούνταν, βάσει των συναισθημάτων που τα ίδια βίωναν. Με αυτό τον τρόπο σε μία ενδεχόμενη αλλαγή του τέμπο δεν ήταν απαραίτητη και η αλλαγή των κινήσεων, εφόσον τα συναισθήματα μπορούσαν να παραμένουν και τα ίδια. Κάθε παιδί ξεχωριστά απέδιδε το δικό νόημα στις αυξομειώσεις του τέμπο. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 69.

Πίνακας 69. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 4^η δραστηριότητα στο Στ2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή	13	81,5%
	Σωματική εμπλοκή	13	81,5%
	Κοινωνική εμπλοκή	15	94%
	Συναισθηματική εμπλοκή	15	94%
2 ^ο	Σωματικά	13	81,5%
	Λεκτικά	15	94%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/	15	94%
	Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0	0%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/	0	0%
	Μετασχηματιστική στόχευση	15	94%

Η 4^η δραστηριότητα του 2^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Γλάρος” πραγματοποιήθηκε στις 30/05/2023 και συμμετείχαν και τα 18 παιδιά του Δ2.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που ενεπλάκησαν νοητικά. Κατανόησαν το ζητούμενο της δραστηριότητας και δημιούργησαν κινήσεις με το σώμα τους,

μέσω των οποίων εξωτερίκευαν τα συναισθήματα τους για τις αυξομειώσεις του τέμπο. Επίσης, καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που είχαν σωματική εμπλοκή. Αυτό φαίνεται από το ότι απέδιδαν με κινήσεις του σώματος τους τα συναισθήματα που δημιουργούνταν κατά την αυξομείωση του τέμπο. Τέλος, καταμετρήθηκαν και 15 παιδιά που είχαν κοινωνική και συναισθηματική εμπλοκή. Κατά την συζήτηση που ακολούθησε μετά το τέλος της δραστηριότητας κάποια παιδιά επικοινωνήσαν στον εκπαιδευτικό, ότι ενώ ένιωθαν κάποια συναισθήματα που αφορούσαν στις αυξομειώσεις του τέμπο δεν μπόρεσαν να τα εξωτερικεύσουν σε σωματικές κινήσεις. Χαρακτηριστικές φράσεις που είπαν αυτά τα παιδιά («κύριε εμένα μου προξένησε άγχος η αλλαγή του τέμπο αλλά δεν ξέρω πως να το κάνω...», «κύριε εμένα μου ήταν δύσκολο να εκφράσω την αλλαγή της ταχύτητας, διότι ένιωσα περίεργα»). Κάποιο άλλο παιδί είπε χαρακτηριστικά («κύριε εγώ ένιωσα το τίποτα»).

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που αλληλεπίδρασαν σωματικά. Καταμετρήθηκαν επίσης και 15 παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά όταν την στιγμή της συζήτησης και αξιολόγησης των αποτελεσμάτων εξέφρασαν συναισθήματα, εντυπώσεις και προβληματισμούς για τις αυξομειώσεις του τέμπο του τραγουδιού.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 15 συμπεριφορές παιδιών που βίωσαν μια μαθητοκεντρική μέθοδο διδασκαλίας. Αυτό έγκειται στο γεγονός ότι τα μαθησιακά αποτελέσματα παρουσίαζαν ανομοιογένεια. Κάθε παιδί ήταν ελεύθερο να εκφραστεί με σωματικές κινήσεις που το ίδιο δημιουργούσε.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 15 παιδιά που λάμβαναν πληροφορίες για το τέμπο και τις αυξομειώσεις του μετασχηματιστικά. Αυτό έγκειται στο γεγονός, ότι οι κινήσεις των παιδιών δημιουργούνταν, βάσει των συναισθημάτων που τα ίδια βίωναν. Με αυτό τον τρόπο σε μία ενδεχόμενη αλλαγή του τέμπο δεν ήταν απαραίτητη και η αλλαγή των κινήσεων, εφόσον τα συναισθήματα μπορούσαν να παραμένουν και τα ίδια. Κάθε παιδί απέδιδε το δικό νόημα στις αυξομειώσεις του τέμπο. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 70.

Πίνακας 70. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 4^η δραστηριότητα στο Δ2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή	13	81,5%
	Σωματική εμπλοκή	13	81,5%
	Κοινωνική εμπλοκή	15	94%
	Συναισθηματική εμπλοκή	15	94%
2 ^ο	Σωματικά	13	81,5%
	Λεκτικά	15	94%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/	15	94%
	Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0	0%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/	0	0%
	Μετασχηματιστική στόχευση	15	94%

Η 4^η δραστηριότητα του 2^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Γλάρος” πραγματοποιήθηκε στις 31/05/2023 και συμμετείχαν τα 15 από τα 16 παιδιά του Ε2.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που ενεπλάκησαν νοητικά. Κατανόησαν το ζητούμενο της δραστηριότητας και δημιούργησαν κινήσεις με το σώμα τους,

μέσω των οποίων εξέφρασαν τα συναισθήματα τους για τις αυξομειώσεις του τέμπο. Επίσης, καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που είχαν σωματική εμπλοκή. Αυτό φαίνεται από το ότι απέδιδαν με κινήσεις του σώματος τους τα συναισθήματα που τους δημιουργούνταν από τις αυξομειώσεις του τέμπο. Επίσης, καταμετρήθηκαν και 9 παιδιά που είχαν κοινωνική εμπλοκή. Κατά την συζήτηση που ακολούθησε μετά το τέλος της δραστηριότητας εξέφρασαν λεκτικά τα συναισθήματα που βίωναν και έκαναν τις κινήσεις που έκαναν. Τέλος, καταμετρήθηκαν και 9 παιδιά που είχαν συναισθηματική εμπλοκή. Αυτό έγινε αντιληπτό αφενός από τις κινήσεις του σώματος των παιδιών καθώς και από την λεκτική εκδήλωση κατά την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων («κύριε εγώ ένιωσα μια αγωνία όταν η ταχύτητα γινόταν πιο γρήγορη», «εγώ αισθάνθηκα άγχος όταν η ταχύτητα γινόταν πιο γρήγορη και σαν βαρεμάρα όταν γινόταν πιο αργή», «εμένα δεν μου άρεσε που άλλαζε η ταχύτητα»).

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 11 παιδιά που αλληλεπίδρασαν σωματικά. Καταμετρήθηκαν επίσης και 9 παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά όταν την στιγμή της συζήτησης και αξιολόγησης των αποτελεσμάτων εξέφρασαν συναισθήματα, εντυπώσεις και προβληματισμούς για τις αυξομειώσεις του τέμπο του τραγουδιού.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 12 συμπεριφορές παιδιών που βίωσαν μια μαθητοκεντρική μέθοδο διδασκαλίας. Αυτό έγκειται στο γεγονός ότι τα μαθησιακά αποτελέσματα παρουσίαζαν ανομοιογένεια. Κάθε παιδί ήταν ελεύθερο να εκφραστεί με σωματικές κινήσεις που το ίδιο δημιουργούσε.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που λάμβαναν πληροφορίες για το τέμπο και τις αυξομειώσεις του μετασχηματιστικά. Αυτό έγκειται στο γεγονός, ότι οι κινήσεις των παιδιών δημιουργούνταν, βάσει των συναισθημάτων που τα ίδια βίωναν. Με αυτό τον τρόπο σε μία ενδεχόμενη αλλαγή του τέμπο δεν ήταν απαραίτητη και η αλλαγή των κινήσεων, εφόσον τα συναισθήματα μπορούσαν να παραμένουν και τα ίδια. Κάθε παιδί απέδιδε το δικό νόημα στις αυξομειώσεις του τέμπο. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 71.

Πίνακας 71. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 4^η δραστηριότητα στο Ε2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή	12	80%
	Σωματική εμπλοκή	12	80%
	Κοινωνική εμπλοκή	9	60%
	Συναισθηματική εμπλοκή	9	60%
2 ^ο	Σωματικά	12	80%
	Λεκτικά	9	60%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/	12	80%
	Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0	%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/	0	0%
	Μετασχηματιστική στόχευση	12	80%

Πίνακας 72. Το συνολικό ποσοστό της 4^{ης} δραστηριότητας από όλα τα τμήματα που συμμετείχαν.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή	38	78%

	Σωματική εμπλοκή	38	78%
	Κοινωνική εμπλοκή	39	80%
	Συναισθηματική εμπλοκή	39	80%
2°	Σωματικά	38	78%
	Λεκτικά	39	80%
3°	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	42	86%
4°	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	0	0%
		42	86%

Η **5^η δραστηριότητα** του 2^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Γλάρος” πραγματοποιήθηκε στις 30/05/2023 και συμμετείχαν τα 16 από τα 18 παιδιά του Στ2 (δύο παιδιά απουσίαζαν όλη την ημέρα από το σχολείο).

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά τα οποία είχαν νοητική εμπλοκή. Κατανόησαν το ζητούμενο της δραστηριότητας και συμμετείχαν βοηθώντας τον συμμαθητή/τρια τους να βάλει στη σωστή σειρά τους στίχους του τραγουδιού. Επίσης, καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που ενεπλάκησαν κοινωνικά. Αυτό φαίνεται από τους διαλόγους στους οποίους συμμετείχαν με τα υπόλοιπα παιδιά, ώστε να φέρουν εις πέρας την δραστηριότητα.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά. Αυτό έγκειται στο γεγονός ότι συμμετείχαν σε διαλόγους με τα υπόλοιπα παιδιά και τον εκπαιδευτικό.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 16 συμπεριφορές παιδιών που βίωναν μια μέθοδο διδασκαλίας με περισσότερα δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά. Τα αποτελέσματα της δραστηριότητας παρουσιάζουν ομοιογένεια. Υπήρξαν επίσης περιπτώσεις παιδιών τα οποία έκαναν λάθος στη σειρά που τοποθέτησαν τα λόγια του τραγουδιού. Σε αυτές τις περιπτώσεις ο εκπαιδευτικός παρέμβαινε και διόρθωνε το παιδί.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 16 παιδιά που λάμβαναν πληροφορίες για τους στίχους του τραγουδιού πληροφοριακά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 73.

Πίνακας 73. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 5^η δραστηριότητα στο Στ2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1°	Νοητική εμπλοκή	13	81,5%
	Κοινωνική εμπλοκή	13	81,5%
2°	Λεκτικά	13	81,5%

3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0	%
		16	100%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	16	100%
		0	0%

Η **5^η δραστηριότητα** του 2^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Γλάρος” πραγματοποιήθηκε στις 30/05/2023 και συμμετείχαν και τα 18 παιδιά του Δ2.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 16 παιδιά τα οποία είχαν νοητική εμπλοκή. Κατανόησαν το ζητούμενο της δραστηριότητας και συμμετείχαν παίρνοντας τα αποκόμματα των στίχων του τραγουδιού. Συνεργάζονταν με τα υπόλοιπα παιδιά μπαίνοντας στη σωστή σειρά όταν τους τοποθετούσε το παιδί το οποίο καλούνταν να βάλει στη σωστή σειρά τους στίχους. Επίσης, καταμετρήθηκαν 14 παιδιά που ενεπλάκησαν κοινωνικά. Αυτό φαίνεται από τους διαλόγους στους οποίους συμμετείχαν με τα υπόλοιπα παιδιά, ώστε να φέρουν εις πέρας την δραστηριότητα.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 14 παιδιά τα οποία αλληλεπίδρασαν λεκτικά, συμμετέχοντας σε διαλόγους, ώστε να φέρουν εις πέρας την δραστηριότητα.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 16 συμπεριφορές παιδιών που βίωσαν μια μαθητοκεντρική μέθοδο διδασκαλίας. Αυτό έγκειται στο γεγονός ότι τα μαθησιακά αποτελέσματα παρουσίαζαν ομοιογένεια.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 16 παιδιά που λάμβαναν πληροφορίες για τους στίχους του τραγουδιού πληροφοριακά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 74.

Πίνακας 74. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 5^η δραστηριότητα στο Δ2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή	16	89%
	Κοινωνική εμπλοκή	14	78%
2 ^ο	Λεκτικά	14	78%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0	0%
		16	89%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	16	89%
		0	0%

Η **5^η δραστηριότητα** του 2^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Γλάρος” πραγματοποιήθηκε στις 31/05/2023 και συμμετείχαν τα 15 από τα 16 παιδιά του Ε2.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 11 παιδιά τα οποία είχαν νοητική εμπλοκή. Κατόνησαν το ζητούμενο της δραστηριότητας. Συνεργάζονταν με τα υπόλοιπα παιδιά μπαίνοντας στη σωστή σειρά όταν τους τοποθετούσε το παιδί το οποίο καλούνταν να βάλει στη σωστή σειρά τους στίχους. Επίσης, καταμετρήθηκαν 10 παιδιά που ενεπλάκησαν κοινωνικά. Αυτό φαίνεται από τους διαλόγους στους οποίους συμμετείχαν με τα υπόλοιπα παιδιά, ώστε να φέρουν εις πέρας την δραστηριότητα.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 10 παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά. Συμμετείχαν σε διαλόγους, ώστε να φέρουν εις πέρας την δραστηριότητα.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 13 συμπεριφορές παιδιών που βίωσαν μια μαθητοκεντρική μέθοδο διδασκαλίας. Αυτό έγκειται στο γεγονός ότι τα μαθησιακά αποτελέσματα παρουσίαζαν ομοιογένεια και μάλιστα στο ότι υπήρχαν παιδιά που έκαναν λάθος στην τοποθέτηση των στίχων και ο εκπαιδευτικός τα διόρθωσε.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που λάμβαναν πληροφορίες για τους στίχους του τραγουδιού πληροφοριακά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 75.

Πίνακας 75. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 5^η δραστηριότητα στο Ε2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή Κοινωνική εμπλοκή	11	75,5%
		10	67%
2 ^ο	Λεκτικά	10	67%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0	0%
		13	87%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	13	87%
		0	0%

Πίνακας 76. Το συνολικό ποσοστό της 5^{ης} δραστηριότητας από όλα τα τμήματα που συμμετείχαν.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή Κοινωνική εμπλοκή	40	81,5%
		37	76%
2 ^ο	Λεκτικά	37	76%

3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0	0%
		45	92%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	45	92%
		0	0%

Η **6^η δραστηριότητα** του 2^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Γλάρος” πραγματοποιήθηκε στις 06/06/2023 και συμμετείχαν και τα 18 παιδιά του Στ2.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 15 παιδιά που είχαν νοητική εμπλοκή. Κατανόησαν πλήρως το περιεχόμενο και ζητούμενο της δραστηριότητας τραγουδώντας το τραγούδι, συνοδεύοντας το με παλαμάκια και απεικονίζοντας το ρυθμικό του μοτίβο στην λευκή κόλλα Α4. Τέλος, συμμετείχαν στη συζήτηση για να περιγράψουν - αξιολογήσουν τα έργα τους. Καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που είχαν κοινωνική εμπλοκή. Αυτά τα παιδιά συμμετείχαν σε διαλόγους με τον εκπαιδευτικό και τα υπόλοιπα παιδιά ώστε να φέρουν εις πέρας την δραστηριότητα καθώς και για να αξιολογήσουν τα έργα τους («εγώ έφτιαξα 5 ξεχωριστά κυκλικά σχέδια για να δείξω πως ο ρυθμός είναι κυκλικός», «εγώ κύριε έφτιαξα το μοτίβο που γυρνάει από την αρχή σαν το αυτό που δείχνει το μηχάνημα στα νοσοκομεία (το καρδιογράφημα)», «εγώ κύριε έφτιαξα έναν σειсмоγράφο που δείχνει τον δυνατό σεισμό και τον αδύναμο»).

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά. Αυτό έγκειται στο γεγονός ότι συμμετείχαν σε διαλόγους με τα υπόλοιπα παιδιά και τον εκπαιδευτικό καθ’ όλη την διάρκεια της δραστηριότητας. Επίσης, καταμετρήθηκαν 15 παιδιά που αλληλεπίδρασαν ηχητικά τραγουδώντας και συνοδεύοντας το τραγούδι με παλαμάκια. Καταμετρήθηκαν 15 παιδιά που αλληλεπίδρασαν οπτικά απεικονίζοντας με γραφικές παραστάσεις και σχέδια το ρυθμικό του τραγουδιού.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 15 συμπεριφορές παιδιών που βίωναν μια μέθοδο διδασκαλίας με περισσότερα δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά. Αυτό συνέβη την στιγμή που τα παιδιά διδάσκονταν από τον δάσκαλο τι είναι το επαναλαμβανόμενο ρυθμικό μοτίβο. Σε αυτό το μέρος της δραστηριότητας τα αποτελέσματα της δραστηριότητας παρουσίαζαν ομοιογένεια. Από τη στιγμή που όλα τα παιδιά κλήθηκαν από τον εκπαιδευτικό να κτυπήσουν το ρυθμικό μοτίβο του τραγουδιού, υπήρξαν σωστά και λάθη στο κτυπήματα. Σε αυτές τις περιπτώσεις ο εκπαιδευτικός παρέμβαινε και διόρθωνε το εκάστοτε παιδί. Στο μέρος της δραστηριότητας όπου το παιδί έπρεπε να απεικονίσει με μια γραφική παράσταση ή ένα σχέδιο το ρυθμικό μοτίβο του τραγουδιού, καταμετρήθηκαν 11 παιδιά που βίωσαν μια μέθοδο διδασκαλίας με περισσότερα μαθητοκεντρικά στοιχεία. Αυτό συνέβη διότι κάποια από τα παιδιά ένιωσαν την ελευθερία να απεικονίσουν το ρυθμικό μοτίβο, όπως εκείνα ένιωθαν, ενώ άλλα ρώτησαν τον εκπαιδευτικό αν αυτό που σχεδίαζαν ήταν σωστό. Τα έργα των 11 παιδιών που βίωσαν μια μαθητοκεντρική μέθοδο παρουσιάζουν ανομοιογένεια ενώ των υπολοίπων μοιάζουν μεταξύ τους (με προφανή αιτία την αντιγραφή, πράγμα που επιβεβαιώνεται και από τις σημειώσεις του ημερολογίου).

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 15 παιδιά που λάμβαναν πληροφορίες για το ρυθμικό μοτίβο του τραγουδιού πληροφοριακά, ενώ στο μέρος της γραφικής απεικόνισης καταμετρήθηκαν 11 παιδιά που αντιμετώπιζαν το διδασκόμενο θέμα (ρυθμικό μοτίβο) μετασχηματιστικά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 77.

Πίνακας 77. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 6^η δραστηριότητα στο Στ2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή	15	83,5%
	Κοινωνική εμπλοκή	12	67%

2 ^ο	Λεκτικά Ηχητικά Οπτικά	12 15 15	67% 83,5% 83,5%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	11 15	61,5% 83,5%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	15 11	83,5% 61,5%

Η **6^η δραστηριότητα** του 2^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Γλάρος” πραγματοποιήθηκε στις 06/06/2023 και συμμετείχαν και τα 18 παιδιά του Δ2.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 14 παιδιά που είχαν νοητική εμπλοκή. Κατανόησαν το περιεχόμενο και ζητούμενο της δραστηριότητας συμμετείχαν τραγουδώντας το τραγούδι, συνοδεύοντας το με παλαμάκια και απεικονίζοντας το ρυθμικό του μοτίβο στην λευκή κόλλα Α4. Καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που είχαν κοινωνική εμπλοκή. Αυτά τα παιδιά συμμετείχαν σε διαλόγους με τον εκπαιδευτικό και τους συμμαθητές τους, ώστε να φέρουν εις πέρας την δραστηριότητα καθώς και για να αξιολογήσουν τα έργα τους («κύριε εγώ το έφτιαξα με ίδια σχέδια διαφορετικού μεγέθους για να δείξω το δυνατό και το αδύνατο», «εγώ σκέφτηκα πως το ρυθμικό μοτίβο αποτελείται από ανθρωπάκια και έφτιαξα άλλο πιο ψηλό και άλλα πιο κοντά», «εγώ κύριε έφτιαξα τα κύματα της θάλασσας»).

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά. Αυτό έγκειται στο γεγονός ότι συμμετείχαν σε διαλόγους με τα υπόλοιπα παιδιά και τον εκπαιδευτικό καθ’ όλη την διάρκεια της δραστηριότητας. Επίσης, καταμετρήθηκαν 14 παιδιά που αλληλεπίδρασαν ηχητικά τραγουδώντας και συνοδεύοντας το τραγούδι με παλαμάκια. Τέλος, καταμετρήθηκαν 14 παιδιά που αλληλεπίδρασαν οπτικά απεικονίζοντας με γραφικές παραστάσεις και σχέδια το ρυθμικό του τραγουδιού.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 14 συμπεριφορές παιδιών που βίωναν μια μέθοδο διδασκαλίας με περισσότερα δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά. Στο μέρος της δραστηριότητας, όπου τα παιδιά διδάσκονταν από τον δάσκαλο τι είναι το επαναλαμβανόμενο ρυθμικό μοτίβο, τα αποτελέσματα της δραστηριότητας παρουσίαζαν ομοιογένεια. Αυτό σημαίνει ότι όλα τα παιδιά κλήθηκαν από τον εκπαιδευτικό να κτυπήσουν το ρυθμικό μοτίβο του τραγουδιού, ενώ υπήρχε η περίπτωση του σωστού ή του λάθους στο κτυπήματα. Σε αυτές τις περιπτώσεις ο εκπαιδευτικός παρέμβαινε και διόρθωνε το εκάστοτε παιδί. Στο μέρος της δραστηριότητας όπου το παιδί έπρεπε να απεικονίσει με μια γραφική παράσταση ή ένα σχέδιο το ρυθμικό μοτίβο του τραγουδιού, καταμετρήθηκαν 14 παιδιά που βίωσαν μια μέθοδο διδασκαλίας με περισσότερα μαθητοκεντρικά στοιχεία. Τα έργα των 14 παιδιών (οι απεικονίσεις) που βίωσαν μια μαθητοκεντρική μέθοδο παρουσιάζουν ανομοιογένεια.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 14 παιδιά που λάμβαναν πληροφορίες για το ρυθμικό μοτίβο του τραγουδιού πληροφοριακά, ενώ στο μέρος της γραφικής απεικόνισης καταμετρήθηκαν 14 παιδιά που αντιμετώπιζαν το διδασκόμενο θέμα (ρυθμικό μοτίβο) μετασχηματιστικά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 78.

Πίνακας 78. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 6^η δραστηριότητα στο Δ2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή	14	78%

	Κοινωνική εμπλοκή	13	72,5%
2 ^ο	Λεκτικά Ηχητικά Οπτικά	13 14 14	72,5% 78% 78%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	14 14	78% 78%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	14 14	78% 78%

Η **6^η δραστηριότητα** του 2^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Γλάρος” πραγματοποιήθηκε στις 07/06/2023 και συμμετείχαν και τα 16 παιδιά του Ε2.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 14 παιδιά που είχαν νοητική εμπλοκή. Αυτά τα παιδιά κατανόησαν πλήρως το περιεχόμενο της δραστηριότητας. Κατανόησαν τι είναι το επαναλαμβανόμενο ρυθμικό μοτίβο, τραγούδησαν το τραγούδι, συνοδεύοντας το με παλαμάκια και απεικόνισαν το ρυθμικό του μοτίβο στην λευκή κόλλα Α4. Καταμετρήθηκαν 10 παιδιά που είχαν κοινωνική εμπλοκή. Αυτά τα παιδιά συμμετείχαν σε διαλόγους με τον εκπαιδευτικό και τα υπόλοιπα παιδιά, ώστε να φέρουν εις πέρας την δραστηριότητα καθώς και για να αξιολογήσουν τα έργα τους («κύριε εγώ έφτιαξα πλανήτες σε σειρά που είναι ο κάθε ένας κτύπος ή δυνατός ή αδύναμος», «εγώ έφτιαξα το ηφαίστειο που πετάει φλόγες και κάθε φορά είναι σε διαφορετική ένταση η έκρηξη», «εγώ έφτιαξα μια κορυφογραμμή, το πρώτο βουνό είναι το δυνατό»).

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 10 παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά. Αυτό έγκειται στο γεγονός ότι συμμετείχαν σε διαλόγους με τα υπόλοιπα παιδιά και τον εκπαιδευτικό καθ’ όλη την διάρκεια της δραστηριότητας. Επίσης, καταμετρήθηκαν 14 παιδιά που αλληλεπίδρασαν ηχητικά τραγουδώντας και συνοδεύοντας το τραγούδι με παλαμάκια. Καταμετρήθηκαν 14 παιδιά που αλληλεπίδρασαν οπτικά απεικονίζοντας με γραφικές παραστάσεις και σχέδια το ρυθμικό του τραγουδιού.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 14 συμπεριφορές παιδιών που βίωναν μια μέθοδο διδασκαλίας με περισσότερα δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά. Αυτό συνέβη την στιγμή που τα παιδιά διδάσκονταν από τον δάσκαλο τι είναι το επαναλαμβανόμενο ρυθμικό μοτίβο. Σε αυτό το μέρος της δραστηριότητας τα αποτελέσματα της δραστηριότητας παρουσίαζαν ομοιογένεια. Από τη στιγμή που όλα τα παιδιά κλήθηκαν από τον εκπαιδευτικό να κτυπήσουν το ρυθμικό μοτίβο του τραγουδιού, υπήρξαν σωστά και λάθη στο κτυπήματα. Σε αυτές τις περιπτώσεις ο εκπαιδευτικός παρέμβαινε και διόρθωνε το εκάστοτε παιδί. Στο μέρος της δραστηριότητας όπου το παιδί έπρεπε να απεικονίσει με μια γραφική παράσταση ή ένα σχέδιο το ρυθμικό μοτίβο του τραγουδιού, καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που βίωσαν μια μέθοδο διδασκαλίας με περισσότερα μαθητοκεντρικά στοιχεία. Δύο παιδιά (βάσει των σημειώσεων του ημερολογίου) ρώτησαν τον εκπαιδευτικό αν αυτό που ήθελαν να κάνουν ήταν σωστό. Ο εκπαιδευτικός τους έδωσε το ελεύθερο να σκεφτούν και να απεικονίσουν (πράγμα που έπραξαν τελικά) όπως τα ίδια επιθυμούσαν το ρυθμικό μοτίβο.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 14 παιδιά που λάμβαναν πληροφορίες για το ρυθμικό μοτίβο του τραγουδιού πληροφοριακά, ενώ στο μέρος της γραφικής απεικόνισης καταμετρήθηκαν ομοίως 14 παιδιά που αντιμετώπιζαν το διδασκόμενο θέμα (ρυθμικό μοτίβο) μετασχηματιστικά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 79.

Πίνακας 79. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 6^η δραστηριότητα στο Ε2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή Κοινωνική εμπλοκή	14	87,5%
		10	62,5%
2 ^ο	Λεκτικά Ηχητικά Οπτικά	10	62,5%
		14	87,5%
		14	87,5%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	12	75%
		14	87,5%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	14	87,5%
		14	87,5%

Πίνακας 80. Το συνολικό ποσοστό της 6^{ης} δραστηριότητας από όλα τα τμήματα που συμμετείχαν.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή Κοινωνική εμπλοκή	43	83%
		35	67,5%
2 ^ο	Λεκτικά Ηχητικά Οπτικά	35	67,5%
		33	63,5%
		33	63,5%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	37	71,5%
		33	63,5%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	33	63,5%
		39	75%

Η **7^η δραστηριότητα** του 2^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Γλάρος” πραγματοποιήθηκε στις 06/06/2023 και συμμετείχαν και τα 18 παιδιά του Στ2.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 15 παιδιά που είχαν νοητική εμπλοκή. Τα παιδιά αυτά κατανόησαν το περιεχόμενο της δραστηριότητας και μάλιστα αποφάσισαν με πιο τρόπο θα εκφράσουν το ζευγάρι αγάπης. Συγκεκριμένα όλα μαζί τα παιδιά συμφώνησαν να εκφράσουν το ζευγάρι αγάπης, μέσω μιας παντομίμας. Καταμετρήθηκαν 15 παιδιά που είχαν κοινωνική εμπλοκή. Αυτά τα παιδιά συμμετείχαν σε διαλόγους, ώστε να οργανώσουν τα διάφορα ζευγάρια αγάπης και να τα εκφράσουν μέσω μιας παντομίμας. Λόγω της συμμετοχής τους στις παντομίμες, καταμετρήθηκαν 11 παιδιά που είχαν σωματική εμπλοκή. Υπήρξε έντονη κινησιολογία και αυτοσχεδιασμός. Τέλος, καταμετρήθηκαν και 9 παιδιά που εξέφρασαν

συναισθήματα (λεκτικά) για αυτό που είχαν δημιουργήσει, οπότε προσμετρώνται σε αυτά που είχαν συναισθηματική εμπλοκή.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 15 παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά. Συμμετείχαν σε διαλόγους, ώστε να οργανώσουν τα ζευγάρια αγάπης και να τα εκφράσουν μέσω μιας παντομίμας. Καταμετρήθηκαν 11 παιδιά που αλληλεπίδρασαν κινητικά. Αυτά τα παιδιά χρησιμοποίησαν αρκετά αυτοσχεδιαστικές κινήσεις για να εκφράσουν τα ζευγάρια αγάπης, μέσω της παντομίμας.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 15 παιδιά τα οποία βίωσαν μία μαθητοκεντρική μέθοδο διδασκαλίας. Αυτό γίνεται αντιληπτό από τα μαθησιακά αποτελέσματα τα οποία δεν χαρακτηρίζονται σε καμία περίπτωση από ομοιογένεια.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 15 συμπεριφορές παιδιών που μετασημάτιζαν τις πληροφορίες που παρείχαν οι στίχοι του τραγουδιού, με τους οποίους είχαν έρθει σε επαφή ήδη από την πρώτη δραστηριότητα. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 81.

Πίνακας 81. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 7^η δραστηριότητα στο Στ2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή	15	83,5%
	Κοινωνική εμπλοκή	15	83,5%
	Σωματική εμπλοκή	11	61,5%
	Συναισθηματική εμπλοκή	9	50%
2 ^ο	Λεκτικά	15	83,5%
	Σωματική	11	61,5%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	15	83,5%
		0	0%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασηματιστική στόχευση	0	0%
		15	83,5%

Η 7^η δραστηριότητα του 2^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Γλάρος” πραγματοποιήθηκε στις 06/06/2023 και συμμετείχαν και τα 18 παιδιά του Δ2.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 16 παιδιά που είχαν νοητική εμπλοκή. Τα παιδιά αυτά κατανόησαν το περιεχόμενο της δραστηριότητας και συναποφάσισαν με πιο τρόπο θα εκφράσουν το ζευγάρι αγάπης. Συγκεκριμένα όλα μαζί τα παιδιά συμφώνησαν να εκφράσουν το ζευγάρι αγάπης, μέσω μιας ζωγραφιάς. Καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που είχαν κοινωνική εμπλοκή. Αυτά τα παιδιά συμμετείχαν σε διαλόγους για να συναποφασίσουν με ποιόν τρόπο θα εκφράσουν το δικό τους ζευγάρι αγάπης. Τέλος, καταμετρήθηκαν και 16 παιδιά που εξέφρασαν συναισθήματα (μέσω της ζωγραφιάς και του σχολιασμού της) για αυτό που είχαν δημιουργήσει. Αυτά τα παιδιά προσμετρώνται σε αυτά που είχαν συναισθηματική εμπλοκή.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά. Συμμετείχαν σε διαλόγους στο τέλος της δραστηριότητας, ώστε να αξιολογήσουν τα έργα τους. Καταμετρήθηκαν 16 παιδιά που αλληλεπίδρασαν οπτικά, δημιουργώντας ζωγραφιές με τις οποίες εξέφραζαν τα δικά τους ζευγάρια αγάπης.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 16 παιδιά τα οποία βίωσαν μία μαθητοκεντρική μέθοδο διδασκαλίας. Αυτό γίνεται αντιληπτό από τα μαθησιακά αποτελέσματα τα οποία δεν χαρακτηρίζονται σε καμία περίπτωση από ομοιογένεια.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 16 συμπεριφορές παιδιών που μετασχημάτιζαν τις πληροφορίες που παρείχαν οι στίχοι του τραγουδιού, με τους οποίους είχαν έρθει σε επαφή ήδη από την πρώτη δραστηριότητα. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 82.

Πίνακας 82. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 7^η δραστηριότητα στο Δ2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή	16	89%
	Κοινωνική εμπλοκή	13	72,5%
	Σωματική εμπλοκή	16	89%
	Συναισθηματική εμπλοκή	16	89%
2 ^ο	Λεκτικά	13	72,5%
	Σωματική	16	89%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/	16	89%
	Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0	0%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/	0	0%
	Μετασχηματιστική στόχευση	16	89%

Η **8^η δραστηριότητα** του 2^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Γλάρος” πραγματοποιήθηκε στις 07/06/2023 και συμμετείχαν και τα 16 παιδιά του Ε2.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 14 παιδιά που είχαν νοητική εμπλοκή. Τα παιδιά αυτά κατανόησαν το περιεχόμενο της δραστηριότητας και συναποφάσισαν με πιο τρόπο θα εκφράσουν το ζευγάρι αγάπης. Συγκεκριμένα όλα μαζί τα παιδιά συμφώνησαν να εκφράσουν το ζευγάρι αγάπης, μέσω μιας παντομίμας. Έτσι, καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που είχαν σωματική εμπλοκή. Καταμετρήθηκαν επίσης, 11 παιδιά που είχαν κοινωνική εμπλοκή. Αυτά τα παιδιά συμμετείχαν σε διαλόγους για να αξιολογήσουν τα έργα τους στο τέλος της δραστηριότητας. Τέλος, καταμετρήθηκαν και 12 παιδιά που εξέφρασαν συναισθήματα. Αυτό φάνηκε από τις εκφράσεις του προσώπου τους την ώρα που έκαναν την παντομίμα. Αυτά τα παιδιά προσμετρούνται σε αυτά που είχαν συναισθηματική εμπλοκή.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 11 παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά. Συμμετείχαν σε διαλόγους στο τέλος της δραστηριότητας, ώστε να αξιολογήσουν τα έργα τους. Καταμετρήθηκαν 14 παιδιά που αλληλεπίδρασαν κινητικά, συμμετέχοντας σε παντομίμες με τις οποίες εξέφρασαν τα δικά τους ζευγάρια αγάπης.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 14 παιδιά τα οποία βίωσαν μία μαθητοκεντρική μέθοδο διδασκαλίας. Αυτό γίνεται αντιληπτό από τα μαθησιακά αποτελέσματα τα οποία δεν χαρακτηρίζονται σε καμία περίπτωση από ομοιογένεια. Οι περισσότερες παντομίμες διέφεραν μεταξύ τους, αντλώντας την έμπνευση τους από διαφορετικούς τύπους ζευγαριών.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 14 συμπεριφορές παιδιών που μετασχημάτιζαν τις πληροφορίες που παρείχαν οι σίχοι του τραγουδιού, με τους οποίους είχαν έρθει σε επαφή ήδη από την πρώτη δραστηριότητα. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 83.

Πίνακας 83. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 7^η δραστηριότητα στο Ε2.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή	14	87,5%
	Κοινωνική εμπλοκή	12	75%
	Σωματική εμπλοκή	11	69%
	Συναισθηματική εμπλοκή	12	75%
2 ^ο	Λεκτικά	11	69%
	Σωματική	14	87,5%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	14	87,5%
		0	0%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	0	0%
		14	87,5%

Πίνακας 84. Το συνολικό ποσοστό της 7^{ης} δραστηριότητας από όλα τα τμήματα που συμμετείχαν.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή	45	87%
	Κοινωνική εμπλοκή	40	77%
	Σωματική εμπλοκή	38	73,5%
	Συναισθηματική εμπλοκή	37	71,5%
2 ^ο	Λεκτικά	39	75%
	Σωματική	41	79%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	45	87%
		0	0%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	0	0%
		45	87%

5.4. 2^ο Πρόγραμμα διδασκαλίας μέσω δραστηριοτήτων, βασισμένων στο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών

Η **1^η δραστηριότητα** του 2^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Γλάρος” πραγματοποιήθηκε στις 24/05/2023 και συμμετείχαν και τα 17 παιδιά του Δ1.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 9 παιδιά που είχαν νοητική εμπλοκή. Τα παιδιά αυτά κατανόησαν το περιεχόμενο της δραστηριότητας και αφού ολοκλήρωσαν την πρώτη ακρόαση του τραγουδιού, συμμετείχαν σε διάλογο με τον εκπαιδευτικό και με τα υπόλοιπα παιδιά, όπου απάντησαν σε ερωτήσεις που ο ίδιος είχε προετοιμάσει, σχετικές με το νόημα των στίχων. Τα ίδια παιδιά προσμετρήθηκαν σε αυτά που είχαν κοινωνική εμπλοκή, εφόσον συμμετείχαν στους διαλόγους αυτούς. Μέσα σε αυτά τα 9 παιδιά υπήρξαν και 4 που εξέφρασαν κάποια συναισθήματα (συναισθηματική εμπλοκή, παρά την αρχική στόχευση της δραστηριότητας) για το τραγούδι που είχαν ακούσει («κύριε εμένα μου φάνηκε βλακεία», «κύριε εμένα μου φάνηκε γνωστό τραγούδι...μου άρεσε πάντως», «κύριε εμένα μου φάνηκε, το τραγούδι, γλυκό»).

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 9 παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά. Συμμετείχαν σε διαλόγους με τον εκπαιδευτικό και με τα υπόλοιπα παιδιά, ώστε να απαντήσουν σε ερωτήσεις, σχετικές με το νόημα του τραγουδιού και για να εκφράσουν συναισθήματα και εντυπώσεις από την ακρόαση του τραγουδιού.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 5 παιδιά που βίωσαν ένα δασκαλοκεντρικό μαθησιακό περιβάλλον και 4 παιδιά που βίωσαν ένα μαθησιακό περιβάλλον με περισσότερα μαθητοκεντρικά στοιχεία. Τα 5 παιδιά κλήθηκαν να απαντήσουν σε προετοιμασμένες από τον εκπαιδευτικό ερωτήσεις, ενώ τα 4 παιδιά προχώρησαν στο να εκφράσουν και συναισθήματα και εντυπώσεις για το ίδιο τραγούδι.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 9 παιδιά που αντιμετώπιζαν τα στοιχεία του τραγουδιού (μελωδία, στίχοι και νόημα αυτών καθώς και ρυθμός) πληροφοριακά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 85.

Πίνακας 85. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 1^η δραστηριότητα στο Δ1.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή	9	53%
	Κοινωνική εμπλοκή	9	53%
	Συναισθηματική εμπλοκή	4	23,5%
2 ^ο	Λεκτικά	9	53%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/	4	23,5%
	Δασκαλοκεντρική μέθοδος	5	29,5%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/	9	53%
	Μετασχηματιστική στόχευση	0	0%

Η **1^η δραστηριότητα** του 2^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Γλάρος” πραγματοποιήθηκε στις 25/05/2023 και συμμετείχαν και τα 17 παιδιά του Ε1.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 8 παιδιά που είχαν νοητική εμπλοκή. Τα παιδιά αυτά κατανόησαν το περιεχόμενο της δραστηριότητας και αφού ολοκλήρωσαν την πρώτη ακρόαση του τραγουδιού, συμμετείχαν σε διάλογο με τον εκπαιδευτικό και με τα υπόλοιπα παιδιά, όπου απάντησαν σε ερωτήσεις που ο ίδιος είχε προετοιμάσει, σχετικές με το νόημα των στίχων. Επίσης, καταμετρήθηκαν 8 παιδιά που είχαν κοινωνική εμπλοκή και αυτό έγκειται στο γεγονός της συμμετοχής των παιδιών αυτών σε διαλόγους με τον εκπαιδευτικό, ώστε να απαντήσουν σε ερωτήσεις που ο ίδιος έθεσε. Τέλος, παρά την αρχική εκτίμηση για την συγκεκριμένη δραστηριότητα, καταμετρήθηκαν και 5 παιδιά που εξέφρασαν συναισθήματα (συναισθηματική εμπλοκή) που βίωσαν ακούγοντας το συγκεκριμένο τραγούδι («είναι χαρούμενο και λυπητερό», «κύριε με κάνει να χαίρομαι και να στεναχωριέμαι μαζί», «κύριε νιώθω σαν να με ταξιδεύει»).

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 8 παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά. Συμμετείχαν σε διαλόγους με τον εκπαιδευτικό και με τα υπόλοιπα παιδιά, ώστε να απαντήσουν σε ερωτήσεις, σχετικές με το νόημα του τραγουδιού και για να εκφράσουν συναισθήματα και εντυπώσεις από την ακρόαση του τραγουδιού.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 3 παιδιά που βίωσαν ένα δασκαλοκεντρικό μαθησιακό περιβάλλον και 5 παιδιά που βίωσαν ένα μαθησιακό περιβάλλον με περισσότερα μαθητοκεντρικά στοιχεία. Τα 5 παιδιά που εξέφρασαν εντυπώσεις και συναισθήματα για το τραγούδι που είχαν ακούσει, προσμετρούνται σε αυτά που βίωσαν ένα μαθησιακό περιβάλλον με περισσότερα μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά. Αυτό συμβαίνει διότι, τα ίδια τα παιδιά πήραν την πρωτοβουλία, χωρίς να θέσει ο εκπαιδευτικός σχετική ερώτηση, να εκφράσουν συναισθήματα που είχαν βιώσει κατά την ακρόαση του τραγουδιού.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 8 παιδιά που αντιμετώπιζαν τα στοιχεία του τραγουδιού (μελωδία, ρυθμός και στίχοι) πληροφοριακά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 86.

Πίνακας 86. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 1^η δραστηριότητα στο Ε1.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή	8	47,5%
	Κοινωνική εμπλοκή	8	47,5%
	Συναισθηματική εμπλοκή	5	29,5%
2 ^ο	Λεκτικά	8	47,5%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/	5	29,5%
	Δασκαλοκεντρική μέθοδος	3	18%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/	8	47,5%
	Μετασχηματιστική στόχευση	0	0%

Η 1^η δραστηριότητα του 2^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Γλάρος” πραγματοποιήθηκε στις 25/05/2023 και συμμετείχαν και τα 19 παιδιά του Στ1.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 11 παιδιά που είχαν νοητική εμπλοκή. Τα παιδιά αυτά κατανόησαν το περιεχόμενο της δραστηριότητας και αφού ολοκλήρωσαν

την πρώτη ακρόαση του τραγουδιού, συμμετείχαν σε διάλογο με τον εκπαιδευτικό και με τα υπόλοιπα παιδιά, όπου απάντησαν σε ερωτήσεις που ο ίδιος είχε προετοιμάσει, σχετικές με το νόημα των στίχων. Τα ίδια παιδιά (11) προσμετρήθηκαν σε αυτά που είχαν κοινωνική εμπλοκή, εφόσον συμμετείχαν στους διαλόγους αυτούς. Τέλος, καταμετρήθηκαν και 4 παιδιά που είχαν συναισθηματική εμπλοκή, διότι εξέφρασαν συναισθήματα που βίωσαν κατά την ακρόαση του τραγουδιού («κύριε είναι πολύ ωραίο το τραγούδι και βασικά νομίζω ότι το ξέρω», «βασικά κύριε να πω ότι είναι μεγάλο το τραγούδι αυτό αλλά και πολύ ωραίο», «κύριε εμένα μου βγάζει και μια λύπη γιατί λέει στο τέλος “ας το άκουγα από σένα” με παράπονο»).

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 11 παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά. Συμμετείχαν σε διαλόγους με τον εκπαιδευτικό και με τα υπόλοιπα παιδιά, ώστε να απαντήσουν σε ερωτήσεις, σχετικές με το νόημα του τραγουδιού και για να εκφράσουν συναισθήματα και εντυπώσεις από την ακρόαση του τραγουδιού.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 7 παιδιά που βίωσαν ένα δασκαλοκεντρικό μαθησιακό περιβάλλον και 4 παιδιά που βίωσαν ένα μαθησιακό περιβάλλον με περισσότερα μαθητοκεντρικά στοιχεία. Τα 7 παιδιά κλήθηκαν να απαντήσουν σε προετοιμασμένες από τον εκπαιδευτικό ερωτήσεις, ενώ τα 4 παιδιά προχώρησαν στο να εκφράσουν συναισθήματα και εντυπώσεις που τους δημιουργήθηκαν κατά την πρώτη ακρόαση του τραγουδιού.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 11 παιδιά που αντιμετώπιζαν τα στοιχεία του τραγουδιού περισσότερο πληροφοριακά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 87.

Πίνακας 87. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 1^η δραστηριότητα στο Στ1.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή	11	58%
	Κοινωνική εμπλοκή	11	58%
	Συναισθηματική εμπλοκή	4	21%
2 ^ο	Λεκτικά	11	58%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/	4	21%
	Δασκαλοκεντρική μέθοδος	7	37%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/	11	58%
	Μετασχηματιστική στόχευση	0	0%

Πίνακας 88. Το συνολικό ποσοστό της 1^{ης} δραστηριότητας από όλα τα τμήματα που συμμετείχαν.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή	28	53%
	Κοινωνική εμπλοκή	28	53%
	Συναισθηματική εμπλοκή	13	24%

2 ^ο	Λεκτικά	28	53%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	13	24%
		15	28,5%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	28	53%
		0	0%

Η **2^η δραστηριότητα** του 2^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Γλάρος” πραγματοποιήθηκε στις 24/05/2023 και συμμετείχαν και τα 17 παιδιά του Δ1.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 12 παιδιά τα οποία είχαν νοητική εμπλοκή. Αυτά τα παιδιά ακολούθησαν τις υποδείξεις του εκπαιδευτικού και τραγούδησαν το τραγούδι βλέποντας τους στίχους από τις κόλλες που τους είχε μοιράσει ο εκπαιδευτικός. Έπειτα ακολούθησε συζήτηση – σχολιασμός των αποτελεσμάτων. Τα παιδιά εκφράστηκαν λεκτικά για τις εντυπώσεις τους από το ότι τραγούδησαν το τραγούδι. Επίσης, υπό την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού σχολιάστηκε το αν είχαν τραγουδήσει σωστά πάνω στη μελωδία, το ρυθμό και το τέμπο του τραγουδιού. Καταμετρήθηκαν λοιπόν και 10 παιδιά που είχαν κοινωνική εμπλοκή.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που αλληλεπίδρασαν ηχητικά και 10 παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά, κατά τη συμμετοχή τους, στην συζήτηση – σχολιασμό.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που βίωσαν ένα μαθησιακό περιβάλλον με περισσότερα δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά. Αυτό έγκειται στο γεγονός ότι τα μαθησιακά αποτελέσματα παρουσίαζαν ομοιογένεια και ακόμη στο μέρος της συζήτησης σχολιάστηκε από τον εκπαιδευτικό αν τα παιδιά είχαν τραγουδήσει σωστά πατώντας στην μελωδία, τον ρυθμό και το κατάλληλο τέμπο.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που αντιμετώπισαν τα στοιχεία του τραγουδιού (μελωδία, ρυθμό, στίχους) πληροφοριακά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 89.

Πίνακας 89. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 2^η δραστηριότητα στο Δ1.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή Κοινωνική εμπλοκή	12	71%
		10	59%
2 ^ο	Ηχητικά Λεκτικά	12	71%
		10	59%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/	0	0%

	Δασκαλοκεντρική μέθοδος	12	71%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	12 0	71% 0%

Η **2η δραστηριότητα** του 2^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Γλάρος” πραγματοποιήθηκε στις 25/05/2023 και συμμετείχαν και τα 17 παιδιά του Ε1.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 10 παιδιά τα οποία είχαν νοητική εμπλοκή. Αυτά τα παιδιά ακολούθησαν τις υποδείξεις του εκπαιδευτικού και τραγούδησαν το τραγούδι χρησιμοποιώντας τις κόλλες που τους είχε μοιράσει ο εκπαιδευτικός με τους στίχους του τραγουδιού. Έπειτα, ακολούθησε συζήτηση – σχολιασμός των αποτελεσμάτων. Τα παιδιά εκφράστηκαν λεκτικά, σχετικά με τις εντυπώσεις τους, που τραγούδησαν το τραγούδι. Επίσης, υπό την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού σχολιάστηκε το αν είχαν τραγουδήσει σωστά πάνω στη μελωδία, το ρυθμό και το τέμπο του τραγουδιού. Καταμετρήθηκαν λοιπόν και 7 παιδιά που είχαν κοινωνική εμπλοκή.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 10 παιδιά που αλληλεπίδρασαν ηχητικά και 7 παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά, κατά τη συμμετοχή τους, στην συζήτηση – σχολιασμό.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 10 παιδιά που βίωσαν ένα μαθησιακό περιβάλλον με περισσότερα δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά. Αυτό έγκειται στο γεγονός ότι τα μαθησιακά αποτελέσματα παρουσίαζαν ομοιογένεια και ακόμη στο μέρος της συζήτησης σχολιάστηκε από τον εκπαιδευτικό αν τα παιδιά είχαν τραγουδήσει σωστά πατώντας στην μελωδία, τον ρυθμό και το κατάλληλο τέμπο.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 10 παιδιά που αντιμετώπισαν τα στοιχεία του τραγουδιού (μελωδία, ρυθμό, στίχους) πληροφοριακά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 90.

Πίνακας 90. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 2^η δραστηριότητα στο Ε1.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή Κοινωνική εμπλοκή	10 7	59% 41,5%
2 ^ο	Ηχητικά Λεκτικά	10 7	59% 41,5%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0 10	0% 59%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	10 0	59% 0%

Η **2^η δραστηριότητα** του 2^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Γλάρος” πραγματοποιήθηκε στις 25/05/2023 και συμμετείχαν και τα 19 παιδιά του Στ1.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά τα οποία είχαν νοητική εμπλοκή. Αυτά τα παιδιά ακολούθησαν τις υποδείξεις του εκπαιδευτικού και τραγούδησαν το τραγούδι χρησιμοποιώντας τις κόλλες που τους είχε μοιράσει ο εκπαιδευτικός για να βλέπουν τους στίχους. Έπειτα, ακολούθησε συζήτηση – σχολιασμός των αποτελεσμάτων. Τα παιδιά εκφράστηκαν λεκτικά, σχετικά με τις εντυπώσεις τους, που τραγούδησαν το τραγούδι. Επίσης, υπό την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού σχολιάστηκε το αν είχαν τραγουδήσει σωστά πάνω στη μελωδία, το ρυθμό και το τέμπο του τραγουδιού. Καταμετρήθηκαν λοιπόν και 13 παιδιά που είχαν κοινωνική εμπλοκή.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που αλληλεπίδρασαν ηχητικά και 13 παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά, κατά τη συμμετοχή τους, στην συζήτηση – σχολιασμό.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που βίωσαν ένα μαθησιακό περιβάλλον με περισσότερα δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά. Αυτό έγκειται στο γεγονός ότι τα μαθησιακά αποτελέσματα παρουσίαζαν ομοιογένεια και ακόμη στο μέρος της συζήτησης σχολιάστηκε από τον εκπαιδευτικό αν τα παιδιά είχαν τραγουδήσει σωστά πατώντας στην μελωδία, τον ρυθμό και το κατάλληλο τέμπο.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που αντιμετώπισαν τα στοιχεία του τραγουδιού (μελωδία, ρυθμό, στίχους) πληροφοριακά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 91.

Πίνακας 91. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 2^η δραστηριότητα στο Στ1.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή	13	68,5%
	Κοινωνική εμπλοκή	13	68,5%
2 ^ο	Ηχητικά	13	68,5%
	Λεκτικά	13	68,5%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/	0	0%
	Δασκαλοκεντρική μέθοδος	13	68,5%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/	13	68,5%
	Μετασχηματιστική στόχευση	0	0%

Πίνακας 92. Το συνολικό ποσοστό της 2^{ης} δραστηριότητας από όλα τα τμήματα που συμμετείχαν.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή	35	66%
	Κοινωνική εμπλοκή	30	57%

2°	Ηχητικά Λεκτικά	35 30	66% 57%
3°	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0 35	0% 66%
4°	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	35 0	66% 0%

Η **3^η δραστηριότητα** του 2^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Γλάρος” πραγματοποιήθηκε στις 31/05/2023 και συμμετείχαν τα 16 από τα 17 παιδιά του Δ1.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 12 παιδιά τα οποία είχαν νοητική και κοινωνική εμπλοκή. Τα παιδιά αυτά συμμετείχαν σε διάλογο με τον εκπαιδευτικό, όπου συσχέτισαν τη δομή του τραγουδιού που εξέταζαν με τη δομή άλλων τραγουδιών. Κατανόησαν την έννοια της δομής ενός τραγουδιού και βρήκαν και άλλα τραγούδια παρόμοιας δομής με αυτή του τραγουδιού “ο γλάρος” (1-2, 3-4, 5-6).

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά. Αυτό φαίνεται από τους διαλόγους, στους οποίους συμμετείχαν τα παιδιά με τον εκπαιδευτικό.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που βίωσαν ένα μαθησιακό περιβάλλον με περισσότερα δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά. Αυτό έγκειται στο γεγονός ότι τα παιδιά διδάχθηκαν για τη δομή του τραγουδιού και υπήρξαν περιπτώσεις, όπου ο εκπαιδευτικός διόρθωσε τα παιδιά σε περιπτώσεις που εξέφρασαν μια λάθος άποψη γύρω από το θέμα της δομής.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που αντιμετώπισαν την έννοια της δομής του τραγουδιού πληροφοριακά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 93.

Πίνακας 93. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 3^η δραστηριότητα στο Δ1.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1°	Νοητική εμπλοκή Κοινωνική εμπλοκή	12 12	75% 75%
2°	Λεκτικά	12	75%
3°	Μαθητοκεντρική μέθοδος/	0	0%

	Δασκαλοκεντρική μέθοδος	12	75%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	12 0	75% 0%

Η **3^η δραστηριότητα** του 2^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Γλάρος” πραγματοποιήθηκε στις 01/05/2023 και συμμετείχαν τα 15 από τα 17 παιδιά του Ε1.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά τα οποία είχαν νοητική και κοινωνική εμπλοκή. Τα παιδιά αυτά κατανόησαν το θέμα συζήτησης και διδασκαλίας. Συμμετείχαν σε συζήτηση με τον εκπαιδευτικό, όπου σχολιάστηκε το θέμα της δομής ενός τραγουδιού. Συσχέτισαν τη δομή του τραγουδιού “ο γλάρος” με άλλα τραγούδια παρόμοιας ή όχι δομής. Χαρακτηριστικά ένα παιδί εξέφρασε τον εξής προβληματισμό: «κύριε γιατί σε κάθε στροφή βάζουμε διαφορετικό γράμμα... το κάνουμε γιατί έχει διαφορετικούς στίχους;».

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά. Αυτό φαίνεται από τους διαλόγους, στους οποίους συμμετείχαν τα παιδιά με τον εκπαιδευτικό.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που βίωσαν ένα μαθησιακό περιβάλλον με περισσότερα δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά. Αυτό έγκειται στο γεγονός ότι τα παιδιά διδάχθηκαν για τη δομή του τραγουδιού και υπήρξαν περιπτώσεις, όπου ο εκπαιδευτικός διόρθωσε τα παιδιά σε περιπτώσεις που εξέφρασαν μια λάθος άποψη γύρω από το θέμα της δομής. Επίσης, ο εκπαιδευτικός λειτουργούσε ως η μόνη πηγή πληροφοριών, γύρω από το διδασκόμενο θέμα.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που αντιμετώπισαν την έννοια της δομής του τραγουδιού πληροφοριακά. Έμαθαν πράγματα για τη δομή του τραγουδιού και τη διαφορετική δομή που μπορεί να έχουν άλλα τραγούδια. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 94.

Πίνακας 94. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 3^η δραστηριότητα στο Ε1.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή	13	87%
	Κοινωνική εμπλοκή	13	87%
2 ^ο	Λεκτικά	13	87%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0 13	0% 87%

4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/	13	87%
	Μετασχηματιστική στόχευση	0	0%

Η **3^η δραστηριότητα** του 2^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Γλάρος” πραγματοποιήθηκε στις 01/05/2023 και συμμετείχαν και τα 19 παιδιά του Στ1.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 11 παιδιά τα οποία είχαν νοητική και κοινωνική εμπλοκή. Τα παιδιά αυτά κατανόησαν το θέμα συζήτησης και διδασκαλίας. Συμμετέχοντας σε συζήτηση με τον εκπαιδευτικό, σχολίασαν το θέμα της δομής του τραγουδιού. Συσχέτισαν τη δομή του τραγουδιού “ο γλάρος” με άλλα τραγούδια παρόμοιας ή διαφορετικής δομής. Χαρακτηριστικές φράσεις που είπαν τα παιδιά, σύμφωνα με το υλικό από την απομαγνητοφώνηση: «κύριε το άλλο τραγούδι που είχαμε κάνει (“Κεμαλ”) δεν είχε περίπου το ίδιο σχήμα με τον “γλάρο”;».

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 11 παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά. Αυτό φαίνεται από τους διαλόγους, στους οποίους συμμετείχαν τα παιδιά με τον εκπαιδευτικό. Χαρακτηριστικές φράσεις που είπαν τα παιδιά: «κύριε και αυτό το τραγούδι είναι μεγάλο σαν το άλλο που κάναμε», «κύριε πόσα διαφορετικά σχήματα (δομές) υπάρχουν σε τραγούδια;».

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 11 παιδιά που βίωσαν ένα μαθησιακό περιβάλλον με περισσότερα δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά. Αυτό έγκειται στο γεγονός ότι τα παιδιά διδάχθηκαν για τη δομή του τραγουδιού και υπήρξαν περιπτώσεις, όπου ο εκπαιδευτικός διόρθωσε τα παιδιά σε περιπτώσεις που εξέφρασαν μια λάθος άποψη γύρω από το θέμα της δομής. Επίσης, ο εκπαιδευτικός λειτουργούσε ως η μόνη πηγή πληροφοριών, γύρω από το διδασκόμενο θέμα.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 11 παιδιά που αντιμετώπισαν την έννοια της δομής του τραγουδιού πληροφοριακά. Έμαθαν πράγματα για τη δομή του τραγουδιού και τη διαφορετική δομή που μπορεί να έχουν άλλα τραγούδια. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 95.

Πίνακας 95. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 3^η δραστηριότητα στο Στ1.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή	11	58%
	Κοινωνική εμπλοκή	11	58%
2 ^ο	Λεκτικά	11	58%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/	0	0%
	Δασκαλοκεντρική μέθοδος	11	58%

4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	11	58%
		0	0%

Πίνακας 96. Το συνολικό ποσοστό της 3^{ης} δραστηριότητας από όλα τα τμήματα που συμμετείχαν.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή Κοινωνική εμπλοκή	36	72%
		36	72%
2 ^ο	Λεκτικά	36	72%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0	0%
		36	72%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	36	72%
		0	0%

Η **4^η δραστηριότητα** του 2^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Γλάρος” πραγματοποιήθηκε στις 31/05/2023 και συμμετείχαν τα 16 από τα 17 παιδιά του Δ1.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που είχαν νοητική εμπλοκή. Τα ίδια παιδιά εξέφρασαν απόψεις σχετικές με το πόσα όργανα πίστευαν ότι έχουν χρησιμοποιηθεί σε αυτό το τραγούδι. Επίσης, εξέφρασαν τις απόψεις τους που αφορούσαν στο γιατί έχουν χρησιμοποιηθεί διαφορετικά ηχοχρώματα. Συμμετέχοντας σε διαλόγους με τον εκπαιδευτικό, τα ίδια παιδιά προσμετρήθηκαν σε αυτά που είχαν κοινωνική εμπλοκή.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά, συμμετέχοντας σε διαλόγους, όπου εξέφρασαν απόψεις για τα διαφορετικά μουσικά όργανα που έχουν χρησιμοποιηθεί σε αυτό το τραγούδι.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που βίωσαν μία μέθοδο διδασκαλίας με περισσότερα δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά. Αυτό έγκειται στο γεγονός ότι ο εκπαιδευτικός ήταν ο μόνος αρμόδιος στο να διορθώνει τα παιδιά, όταν αυτά εξέφραζαν κάτι λάθος για τα διαφορετικά μουσικά όργανα που έπαιζαν στο τραγούδι “ο γλάρος”.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που αντιμετώπισαν το διδασκόμενο θέμα πληροφοριακά. Αυτό έγκειται στο γεγονός ότι όλα τα παιδιά αφομοίωσαν πληροφορίες για τα μουσικά όργανα και ηχοχρώματα που χρησιμοποιήθηκαν στο τραγούδι που εξέταζαν με τον εκπαιδευτικό. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 97.

Πίνακας 97. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 4^η δραστηριότητα στο Δ1.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή Κοινωνική εμπλοκή	12	75%
		12	75%
2 ^ο	Λεκτικά	12	75%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0	0%
		12	75%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	12	75%
		0	0%

Η **4^η δραστηριότητα** του 2^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Γλάρος” πραγματοποιήθηκε στις 01/05/2023 και συμμετείχαν τα 15 από τα 17 παιδιά του Ε1.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που είχαν νοητική εμπλοκή. Τα ίδια παιδιά εξέφρασαν απόψεις σχετικές με το πόσα όργανα πίστευαν ότι έχουν χρησιμοποιηθεί σε αυτό το τραγούδι. Εξέφρασαν επίσης, τις απόψεις τους που αφορούσαν στο που χρησιμεύουν τα διαφορετικά ηχοχρώματα. Συμμετέχοντας σε διαλόγους με τον εκπαιδευτικό, τα ίδια παιδιά προσμετρήθηκαν σε αυτά που είχαν κοινωνική εμπλοκή.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά. Αυτό φαίνεται από τους διαλόγους, στους οποίους συμμετείχαν τα παιδιά με τον εκπαιδευτικό.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που βίωσαν ένα μαθησιακό περιβάλλον με περισσότερα δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά. Αυτό έγκειται στο γεγονός ότι τα παιδιά διδάχθηκαν πράγματα για τα διαφορετικά ηχοχρώματα που χρησιμοποιούνται σε έναν τραγούδι. Επίσης, ο εκπαιδευτικός λειτουργούσε ως η μόνη πηγή πληροφοριών, γύρω από το διδασκόμενο θέμα.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που αντιμετώπισαν το διδασκόμενο θέμα πληροφοριακά. Έμαθαν πράγματα για τα διαφορετικά ηχοχρώματα του τραγουδιού “ο γλάρος”. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 98.

Πίνακας 98. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 4^η δραστηριότητα στο Ε1.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή Κοινωνική εμπλοκή	13	87%
		13	87%
2 ^ο	Λεκτικά	13	87%

3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0 13	0% 87%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	13 0	87% 0%

Η **4^η δραστηριότητα** του 2^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Γλάρος” πραγματοποιήθηκε στις 01/05/2023 και συμμετείχαν και τα 19 παιδιά του Στ1.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 10 παιδιά τα οποία είχαν νοητική εμπλοκή. Αυτά τα παιδιά εξέφρασαν τη γνώμη τους για το πόσα διαφορετικά μουσικά όργανα παρουσιάζονται στο τραγούδι. Συζητήσαν με τον εκπαιδευτικό τη χρησιμότητα των διαφορετικών ηχοχρωμάτων στα τραγούδια και συγκεκριμένα στο τραγούδι “ο γλάρος”.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 10 παιδιά που αλληλεπίδρασαν λεκτικά. Αυτό φαίνεται από τους διαλόγους, στους οποίους συμμετείχαν τα παιδιά με τον εκπαιδευτικό, ώστε να εκφράσουν την άποψη τους για τα διαφορετικά ηχοχρώματα που υπάρχουν στο τραγούδι.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 10 παιδιά που βίωσαν ένα μαθησιακό περιβάλλον με περισσότερα δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά. Υπήρξαν περιπτώσεις όπου τα παιδιά έκαναν ερώτηση προς τον δάσκαλο εάν αυτό που έλεγαν ήταν σωστό.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 10 παιδιά που αντιμετώπισαν το διδασκόμενο θέμα πληροφοριακά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 99.

Πίνακας 99. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 4^η δραστηριότητα στο Στ1.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή Κοινωνική εμπλοκή	10	53%
		10	53%
2 ^ο	Λεκτικά	10	53%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0	0%
		10	53%

4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	10	53%
		0	0%

Πίνακας 100. Το συνολικό ποσοστό της 4^{ης} δραστηριότητας από όλα τα τμήματα που συμμετείχαν.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή Κοινωνική εμπλοκή	35	70%
		35	70%
2 ^ο	Λεκτικά	35	70%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0	0%
		35	70%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	35	70%
		0	0%

Η **5^η δραστηριότητα** του 2^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Γλάρος” πραγματοποιήθηκε στις 07/06/2023 και τα 17 παιδιά του Δ1.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που είχαν νοητική εμπλοκή. Κατόνησαν το ζητούμενο της δραστηριότητας και με το έναυσμα του εκπαιδευτικού ξεκίνησαν να συνοδεύουν το τραγούδι με παλαμάκια. Έπειτα, πήραν στα χέρια τους κάποια μουσικά όργανα και έπαιξαν το ρυθμικό του τραγουδιού στα όργανα. Καταμετρήθηκαν 9 παιδιά που είχαν κοινωνική εμπλοκή. Αυτά τα παιδιά συμμετείχαν σε διαλόγους με τον εκπαιδευτικό στο τέλος της δραστηριότητας, ώστε να αξιολογήσουν τα πεπραγμένα σε ότι αφορά στο πως έπαιξαν το ρυθμικό του τραγουδιού.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που αλληλεπίδρασαν ηχητικά, παίζοντας με τα παλαμάκια και τα κρουστά όργανα το ρυθμό του τραγουδιού. Επίσης, καταμετρήθηκαν και 10 παιδιά τα οποία αλληλεπίδρασαν λεκτικά, όταν συμμετείχαν σε διαλόγους με τον εκπαιδευτικό για να συζητήσουν τα μαθησιακά αποτελέσματα.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που βίωσαν ένα μαθησιακό περιβάλλον με περισσότερα δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά. Αυτό φαίνεται και από τα μαθησιακά αποτελέσματα τα οποία χαρακτηρίζονται από ομοιογένεια.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που αντιμετώπισαν το διδασκόμενο θέμα πληροφοριακά. Αυτό έγκειται στο γεγονός, ότι όλα τα παιδιά αφομοίωσαν πληροφορίες για τα ρυθμικά μοτίβα 5/8 του τραγουδιού, χωρίς να αποδώσουν διαφορετικό νόημα το κάθε ένα ξεχωριστά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 101.

Πίνακας 101. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 5^η δραστηριότητα στο Δ1.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή Κοινωνική εμπλοκή	12	71%
		9	53%
2 ^ο	Ηχητικά Λεκτικά	12	71%
		9	53%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0	0%
		12	71%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	12	71%
		0	0%

Η **5^η δραστηριότητα** του 2^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Γλάρος” πραγματοποιήθηκε στις 08/06/2023 και τα 17 παιδιά του Ε1.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που είχαν νοητική εμπλοκή. Κατόντησαν το ζητούμενο της δραστηριότητας και με το έναυσμα του εκπαιδευτικού ξεκίνησαν να συνοδεύουν το τραγούδι με παλαμάκια και έπειτα με τη χρήση κρουστών μουσικών οργάνων. Καταμετρήθηκαν 11 παιδιά που είχαν κοινωνική εμπλοκή. Αυτά τα παιδιά συμμετείχαν σε διαλόγους με τον εκπαιδευτικό στο τέλος της δραστηριότητας, ώστε να συζητήσουν το τρόπο με τον οποίο, είχαν παίξει πάνω στο ρυθμικό μοτίβο των 5/8 του τραγουδιού.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που αλληλεπίδρασαν ηχητικά, παίζοντας με τα παλαμάκια και τα κρουστά όργανα το ρυθμό του τραγουδιού. Επίσης, καταμετρήθηκαν και 11 παιδιά τα οποία αλληλεπίδρασαν λεκτικά, όταν συμμετείχαν σε διαλόγους με τον εκπαιδευτικό για να συζητήσουν τα μαθησιακά αποτελέσματα.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που βίωσαν ένα μαθησιακό περιβάλλον με περισσότερα δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά. Αυτό φαίνεται και από τα μαθησιακά αποτελέσματα τα οποία χαρακτηρίζονται από ομοιογένεια. Επίσης, υπήρξαν ερωτήσεις από τη μεριά των παιδιών για το αν ο τρόπος με τον οποίο έπαιζαν στα κρουστά ήταν σωστός ή λάθος.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που αντιμετώπισαν το διδασκόμενο θέμα πληροφοριακά. Αυτό γίνεται αντιληπτό και από τα μαθησιακά αποτελέσματα τα οποία σε όλα τα παιδιά ήταν τα ίδια. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 102.

Πίνακας 102. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 5^η δραστηριότητα στο Ε1.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή Κοινωνική εμπλοκή	13	76,5%
		11	65%

2 ^ο	Ηχητικά Λεκτικά	13 11	76,5% 65%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0 13	0% 76,5%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	13 0	76,5% 0%

Η **5^η δραστηριότητα** του 2^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Γλάρος” πραγματοποιήθηκε στις 08/06/2023 τα 18 από τα 19 παιδιά του Στ1.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που είχαν νοητική εμπλοκή. Κατανόησαν το ζητούμενο της δραστηριότητας και με το έναυσμα του εκπαιδευτικού ξεκίνησαν να συνοδεύουν το τραγούδι με παλαμάκια κτυπώντας το ρυθμικό μοτίβο και έπειτα με τη χρήση κρουστών μουσικών οργάνων. Καταμετρήθηκαν 9 παιδιά που είχαν κοινωνική εμπλοκή. Αυτά τα παιδιά συμμετείχαν σε διαλόγους με τον εκπαιδευτικό στο τέλος της δραστηριότητας, ώστε να συζητήσουν το τρόπο με τον οποίο, είχαν παίξει πάνω στο ρυθμικό μοτίβο των 5/8 του τραγουδιού.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που αλληλεπίδρασαν ηχητικά, παίζοντας με τα παλαμάκια και τα κρουστά όργανα το ρυθμό του τραγουδιού. Επίσης, καταμετρήθηκαν και 9 παιδιά τα οποία αλληλεπίδρασαν λεκτικά, όταν συμμετείχαν σε διαλόγους με τον εκπαιδευτικό για να συζητήσουν τα μαθησιακά αποτελέσματα.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που βίωσαν ένα μαθησιακό περιβάλλον με περισσότερα δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά. Αυτό φαίνεται και από τα μαθησιακά αποτελέσματα τα οποία χαρακτηρίζονται από ομοιογένεια καθώς και από το γεγονός ότι υπήρχε το ενδεχόμενο σωστού και λάθους.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 12 παιδιά που αντιμετώπισαν το διδασκόμενο θέμα πληροφοριακά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 103.

Πίνακας 103. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 5^η δραστηριότητα στο Στ1.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή Κοινωνική εμπλοκή	12 9	67% 50%
2 ^ο	Ηχητικά Λεκτικά	12 9	67% 50%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0 12	% 67%

4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	12	67%
		0	0%

Πίνακας 104. Το συνολικό ποσοστό της 5^{ης} δραστηριότητας από όλα τα τμήματα που συμμετείχαν.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή Κοινωνική εμπλοκή	37	71,5%
		29	56%
2 ^ο	Ηχητικά Λεκτικά	37	71,5%
		29	56%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0	0%
		37	71,5%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	37	71,5%
		0	0%

Η **6^η δραστηριότητα** του 2^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Γλάρος” πραγματοποιήθηκε στις 07/06/2023 και τα 17 παιδιά του Δ1.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που είχαν νοητική εμπλοκή. Κατανόησαν το περιεχόμενο της δραστηριότητας. Άρχισαν να οργανώνονται σε μικρές ομάδες των τεσσάρων – πέντε ατόμων και να συζητάνε το ποια ομάδα θα τραγουδούσε πρώτη. Επίσης, καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που είχαν κοινωνική εμπλοκή, αφού συμμετείχαν στις προαναφερθείσες ομάδες.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που αλληλεπίδρασαν ηχητικά και λεκτικά. Τραγουδούσαν το τραγούδι και συζητήσαν το αν τραγούδησαν σωστά πάνω στην μελωδία, τον ρυθμό και το τέμπο του τραγουδιού.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που βίωσαν ένα δασκαλοκεντρικό μαθησιακό περιβάλλον. Υπήρξαν ερωτήσεις από τη μεριά των παιδιών σχετικά με το αν τραγουδούσαν σωστά το τραγούδι.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση). Καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που αντιμετώπιζαν το διδασκόμενο θέμα πληροφοριακά. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 105.

Πίνακας 105. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 6^η δραστηριότητα στο Δ1.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή Κοινωνική εμπλοκή	13	76,5%
		13	76,5%

2°	Ηχητικά Λεκτικά	13 13	76,5% 76,5%
3°	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0 13	0% 76,5%
4°	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	13 0	76,5% 0%

Η **6^η δραστηριότητα** του 2^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Γλάρος” πραγματοποιήθηκε στις 08/06/2023 και τα 17 παιδιά του Ε1.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 11 παιδιά που είχαν νοητική εμπλοκή. Κατανόησαν το περιεχόμενο της δραστηριότητας. Άρχισαν να οργανώνονται σε μικρές ομάδες των τεσσάρων ατόμων και να συζητάνε το ποια ομάδα θα τραγουδούσε πρώτη το τραγούδι. Επίσης, καταμετρήθηκαν 8 παιδιά που είχαν κοινωνική εμπλοκή, αφού συμμετείχαν στις προαναφερθείσες ομάδες.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 11 παιδιά που αλληλεπίδρασαν ηχητικά και λεκτικά. Τραγουδούσαν το τραγούδι και συζητήσαν – σχολίασαν το αν τραγούδησαν σωστά πάνω στην μελωδία, τον ρυθμό και το τέμπο του τραγουδιού.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 11 παιδιά που βίωσαν ένα δασκαλοκεντρικό μαθησιακό περιβάλλον, εφόσον υπήρξαν ερωτήσεις από τη μεριά των παιδιών σχετικά με το αν τραγουδούσαν σωστά το τραγούδι.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 11 παιδιά που αντιμετώπιζαν το διδασκόμενο θέμα πληροφοριακά. Αυτό φαίνεται και από το ότι οι ερμηνείες των παιδιών ήταν όμοιες η μια με την άλλη. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 106.

Πίνακας 106. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 6^η δραστηριότητα στο Ε1.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1°	Νοητική εμπλοκή Κοινωνική εμπλοκή	11 11	65% 65%
2°	Ηχητικά Λεκτικά	11 11	65% 65%
3°	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0 11	0% 65%

4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	11	65%
		0	0%

Η **6^η δραστηριότητα** του 2^{ου} προγράμματος διδασκαλίας του τραγουδιού “Γλάρος” πραγματοποιήθηκε στις 08/06/2023 τα 18 από τα 19 παιδιά του Στ1.

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (περί μαθησιακής εμπλοκής), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που είχαν **νοητική** εμπλοκή. Κατανόησαν το περιεχόμενο της δραστηριότητας και άρχισαν να οργανώνονται σε μικρές ομάδες των τριών - τεσσάρων ατόμων και να συζητάνε το ποια ομάδα θα τραγουδούσε πρώτη το τραγούδι. Επίσης, καταμετρήθηκαν 9 παιδιά που είχαν **κοινωνική** εμπλοκή, αφού συμμετείχαν στις προαναφερθείσες ομάδες.

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (τρόποι αλληλεπίδρασης), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που αλληλεπίδρασαν ηχητικά και 9 που αλληλεπίδρασαν λεκτικά. Τραγουδίσαν το τραγούδι και συζητήσαν – σχολίασαν το αν τραγούδησαν σωστά πάνω στην μελωδία, τον ρυθμό και το τέμπο του τραγουδιού.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που βίωσαν ένα δασκαλοκεντρικό μαθησιακό περιβάλλον, εφόσον υπήρξαν ερωτήσεις από τη μεριά των παιδιών σχετικά με το αν τραγουδούσαν σωστά το τραγούδι.

Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (μαθησιακή στόχευση), καταμετρήθηκαν 13 παιδιά που αντιμετώπιζαν το διδασκόμενο θέμα πληροφοριακά. Αυτό φαίνεται και από το ότι οι ερμηνείες των παιδιών ήταν όμοιες η μια με την άλλη. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 107.

Πίνακας 107. Ποσοστιαία αποτελέσματα εμφάνισης συμπεριφορών από την 6^η δραστηριότητα στο Στ1.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή	13	72,5%
	Κοινωνική εμπλοκή	9	50%
2 ^ο	Ηχητικά	13	72,5%
	Λεκτικά	9	50%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0	0%
		13	72,5%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	13	72,5%
		0	0%

Πίνακας 108. Το συνολικό ποσοστό της 6^{ης} δραστηριότητας από όλα τα τμήματα που συμμετείχαν.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή	37	71,5%
	Κοινωνική εμπλοκή	33	63,5%

2°	Ηχητικά Λεκτικά	37 33	71,5% 63,5%
3°	Μαθητοκεντρική μέθοδος/ Δασκαλοκεντρική μέθοδος	0 37	0% 71,5%
4°	Πληροφοριακή στόχευση/ Μετασχηματιστική στόχευση	37 0	71,5% 0%

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. Παιδαγωγικές προοπτικές

Ακολουθεί η παιδαγωγική προοπτική που βασίζεται στα αποτελέσματα της παρέμβασης που πραγματοποιήθηκε. Με βάση τα αποτελέσματα, αναδείχθηκαν σημαντικά δεδομένα που αφορούν στο πώς επηρεάζονται τα παιδιά ως προς την ποικιλία των ειδών εμπλοκής, ως προς την ποικιλία των τρόπων αλληλεπίδρασης, ως προς τα χαρακτηριστικά (δασκαλοκεντρικά ή μαθητοκεντρικά) του μαθησιακού περιβάλλοντος το οποίο βιώνουν και ως προς τη μαθησιακή στόχευση πληροφοριακή ή μετασχηματιστική, όταν κατά τη διδασκαλία ενός έντεχνου-λαϊκού τραγουδιού, συμμετέχουν σε «πολύ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες ή δραστηριότητες βασισμένες στο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών (Α.Π.Σ.).

Ειδικότερα, παρατηρήθηκε κατά την εφαρμογή των «πολύ-καλλιτεχνικών» δραστηριοτήτων, μεγάλη ποικιλία στα είδη εμπλοκής των παιδιών, πέρα από νοητική παρατηρήθηκε επίσης, σωματική, συναισθηματική, αλλά και κοινωνική εμπλοκή. Παράλληλα, σημειώθηκε και μεγάλη ποικιλία στους τρόπους αλληλεπίδρασης, δηλαδή, οι μαθητές επικοινωνήσαν λεκτικά αλλά και ηχητικά, κινητικά και οπτικά. Καταμετρήθηκαν πολλές περιπτώσεις παιδιών που βίωναν ένα μαθησιακό περιβάλλον με περισσότερα μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά. Τέλος, καταμετρήθηκαν πολλές περιπτώσεις παιδιών των οποίων τα μαθησιακά αποτελέσματα ήταν περισσότερο μετασχηματιστικά παρά πληροφοριακά.

Αντιθέτως, κατά την εφαρμογή των δραστηριοτήτων βασισμένων στο Α.Π.Σ. παρατηρήθηκε έλλειψη ποικιλίας στα είδη «μαθησιακής εμπλοκής», στους τρόπους αλληλεπίδρασης, καταμετρήθηκαν περισσότερες περιπτώσεις παιδιών που βίωναν ένα μαθησιακό περιβάλλον με περισσότερα δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά και τέλος καταμετρήθηκαν περιπτώσεις παιδιών που αντιμετώπιζαν τις πληροφορίες του διδασκόμενου αντικειμένου πληροφοριακά παρά μετασχηματιστικά.

Όσον αφορά στο πρώτο ερευνητικό ερώτημα (είδη εμπλοκής), αποτελεί ζητούμενο, οι δραστηριότητες στις οποίες συμμετέχουν τα παιδιά, να τους δίνουν την δυνατότητα πολύπλευρης εμπλοκής (Eisner , 2003), (Newmann, 1992), (Robinson, 2011). Η ανάγκη για ακαδημαϊκή ανάπτυξη των παιδιών είναι σημαντική, αλλά επίσης απαιτείται και η ανάδειξη βαθύτερων οφελών σε πολλούς τομείς, όπως η κινητική ικανότητα, η κοινωνική διάσταση και ο συναισθηματικός τομέας (Elliott D. J., 2005). Βάσει των δεδομένων που αναλύονται στο πρώτο κριτήριο ανάλυσης, εξετάζεται εάν τα παιδιά συμμετέχουν στη διδακτική διαδικασία μέσω νοητικών, σωματικών, κοινωνικών και συναισθηματικών δραστηριοτήτων (Deasy, 2003), (Gardner, Davis, Christodoulou, & Seider, 2011), (Miller, 2007).

Από την ανάλυση των δεδομένων της παρέμβασης προκύπτουν οι εξής παρατηρήσεις: οι «πολύ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες συμπεριλαμβάνουν υψηλά επίπεδα μαθησιακής εμπλοκής των παιδιών σε νοητικό, σωματικό, κοινωνικό και συναισθηματικό επίπεδο. Αυτό αναφέρεται και σε άλλες έρευνες που έχουν εξετάσει την πολύπλευρη συμμετοχή των παιδιών κατά τη μαθησιακή διαδικασία (Sotiropoulou - Zormpala, 2012), (Johnson, 2007), (Elliott D. J., 2005), (Austriung & Sorensen, 2012). Επισημαίνεται η ανάγκη όχι μόνο για την ακαδημαϊκή ανάπτυξη των παιδιών, αλλά και για την απόκτηση και άλλων οφελών, όπως κινητικά, κοινωνικά και συναισθηματικά οφέλη. Μέσω αυτού επιτυγχάνεται η ενίσχυση της ενεργού συμμετοχής των μαθητών στην τάξη και τη δημιουργία πολυδιάστατων αντιλήψεων, επηρεάζοντας τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνονται τον κόσμο (Sotiropoulou - Zormpala, 2012). Αντιθέτως, οι δραστηριότητες βασισμένες στο Α.Π.Σ. συμπεριλαμβάνουν χαμηλά επίπεδα «μαθησιακής εμπλοκής» των παιδιών κυρίως σε νοητικό και σε κάποιες περιπτώσεις κοινωνικό επίπεδο.

Σύμφωνα με το πρώτο κριτήριο ανάλυσης δεδομένων, πραγματοποιείται ανάλυση για να διερευνηθεί ο τρόπος εμπλοκής των παιδιών κατά τη διδακτική διαδικασία α) σωματικά, β) νοητικά, γ) κοινωνικά, δ) συναισθηματικά (Deasy, 2003), (Gardner, Davis, Christodoulou, & Seider, 2011), (Miller, 2007). Οι μετρήσεις που προέκυψαν από την παρατήρηση των κλειδών αποτελούν ενδείξεις ότι οι «πολύ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες έχουν υψηλά ποσοστά όχι μόνο νοητικής αλλά και σωματικής, συναισθηματικής και κοινωνικής εμπλοκής. Λόγω του ότι η παρέμβαση αφορά τη διδασκαλία δύο έντεχνων – λαϊκών τραγουδιών και φυσικά εμπλέκεται η τέχνη της μουσικής, προκαλείται πιο εύκολα η σωματική και συναισθηματική εμπλοκή. Παρόλα αυτά στην παρέμβαση παρατηρούμε υψηλά ποσοστά και νοητικής και κοινωνικής εμπλοκής (Denac, 2014), (Miller, 2007).

Από τις σημειώσεις του εκπαιδευτικού στο ημερολόγιο, κατά την εφαρμογή των «πολύ-καλλιτεχνικών» δραστηριοτήτων, προκύπτει η συχνή σωματική εμπλοκή των παιδιών, η οποία συνάδει με ενδείξεις στα πρόσωπα

τους καθώς και ρυθμικές κινήσεις στα σώματα τους. Επίσης, συχνή είναι και η συναισθηματική εμπλοκή, η οποία γίνεται αντιληπτή από τις λεκτικές αναφορές των παιδιών στα συναισθήματα που βίωναν κατά την διάρκεια των δραστηριοτήτων ή κατά την διάρκεια του σχολιασμού των έργων τους. Αυτό γίνεται αντιληπτό από κάποιες χαρακτηριστικές συναισθηματικές εκφράσεις στα πρόσωπά των παιδιών (Astin, 1999), (Christenson, Reschly, & Wylie, 2012), (Winner, Goldstein, & Vincent-Lancrin, 2013). Ως προς τη νοητική εμπλοκή των παιδιών, σύμφωνα με τις σημειώσεις του ημερολογίου, οι ενδείξεις φανερώσουν βελτιωμένες μαθησιακές επιδόσεις εξαιτίας της διάθεσης για συμμετοχή των παιδιών στις «πολύ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες, εν αντιθέσει με τις δραστηριότητες βασισμένες στο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών. Επίσης, φανερώσουν μία βελτίωση της ικανότητας για αξιολόγηση, καθώς και νοητικές και μνημονικές συνδέσεις ως προς τα διδασκόμενα θέματα (Winner, Goldstein, & Vincent-Lancrin, 2013). Τέλος, οι σημειώσεις του ημερολογίου κατά την εφαρμογή των «πολύ-καλλιτεχνικών» δραστηριοτήτων, εμφανίζουν ενδείξεις κοινωνικής εμπλοκής των παιδιών όπως: αλληλεπιδράσεις με τον εκπαιδευτικό ή τα υπόλοιπα παιδιά, συνεργασία με τους συμμαθητές/τριες τους, κοινωνική εμπλοκή από λεκτικές αναφορές των ίδιων των παιδιών, γεγονός που επιβεβαιώνεται και από την βιβλιογραφία (Johnson, 2007), (Austriung & Sorensen, 2012). Όλες αυτές οι ενδείξεις οδηγούν στο συμπέρασμα ότι είναι πιθανό οι «πολύ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες να προκαλούν μία πολύπλευρη μαθησιακή εμπλοκή, σε αντίθεση με τις δραστηριότητες βασισμένες στο Α.Π.Σ. που βάσει των ποσοστιαίων αποτελεσμάτων δεν δείχνουν μία πολύπλευρη «μαθησιακή εμπλοκή». Αντιθέτως, από τις κλείδες παρατήρησης και από τις σημειώσεις του ημερολογίου προκύπτουν χαμηλά ποσοστά «μαθησιακής εμπλοκής» κυρίως νοητικής και σε κάποιες περιπτώσεις κοινωνικής εμπλοκής.

Κατά τον σχεδιασμό των «πολύ-καλλιτεχνικών» δραστηριοτήτων, λήφθηκε υπόψη η βιβλιογραφία για την ολιστικότητα (είδη μαθησιακής εμπλοκής) (Christenson, Reschly, & Wylie, 2012), (Miller, 2007). Σημαντικό είναι οι «πολύ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες να προσπαθούν να καλύψουν τις κοινωνικές και συναισθηματικές ανάγκες των παιδιών, ώστε τα ίδια να μπορούν να αναπτυχθούν φυσικά, συναισθηματικά και ακαδημαϊκά. Συγκεκριμένα να έχουν στόχο την ανάπτυξη του νου τους, των συναισθημάτων τους, της κοινωνικότητάς τους και της σωματικής τους εξέλιξης (Σωτηροπούλου-Ζορμπαλά, 2020). Οι «πολυ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες προσέφεραν ένα περιβάλλον πολύπλευρης ενεργοποίησης και ολιστικών χαρακτηριστικών. Κατάφεραν με αυτόν τον τρόπο την πολύπλευρη εμπλοκή των παιδιών (νοητικά, κινητικά - σωματικά, κοινωνικά και συναισθηματικά) (Winner, Goldstein, & Vincent-Lancrin, 2013), (Deasy, 2003) .

Όσον αφορά το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα, παρατηρείται έντονα στον χώρο της εκπαίδευσης ο σχεδιασμός του μαθήματος στο σχολείο να γίνεται με τέτοιο τρόπο που να προωθείται μόνο ο λεκτικός τρόπος επικοινωνίας (Πουρκός & Κατσαρού, 2011), (Anstey & Bull, 2010). Τα παιδιά όμως μπορούν να επωφεληθούν από την χρήση ποικίλων τρόπων επικοινωνίας. Αυτό συμβαίνει αν χρησιμοποιηθούν όλα τα είδη επικοινωνίας που πηγάζουν από όλα τα καλλιτεχνικά παιδιά. Με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται η πολυτροπικότητα κάτι που όπως φαίνεται είναι και το ζητούμενο πλέον στην εκπαίδευση (Jewitt & Gunther, 2003), (Sotiropoulou - Zormpala, 2012), (Sanders & Albers, 2010).

Σύμφωνα με το δεύτερο κριτήριο ανάλυσης δεδομένων, τα δεδομένα που αναλύθηκαν έχουν σχέση με το ποιους τρόπους επικοινωνίας (κινητικούς, λεκτικούς, ηχητικούς και οπτικούς) χρησιμοποίησαν τα παιδιά για να αλληλεπιδράσουν κατά την συμμετοχή τους στις «πολύ-καλλιτεχνικές» και στις βασισμένες στο Α.Π.Σ. δραστηριότητες. Αυτό που φανερώνεται από τις μετρήσεις, έτσι όπως προέκυψαν από τα αποτελέσματα, το δομημένο ημερολόγιο του εκπαιδευτικού, τις κλείδες παρατήρησης και το συγκεντρωτικό πίνακα, φαίνεται ότι η ποικιλία των τρόπων επικοινωνίας των παιδιών που συμμετείχαν στις «πολύ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες ήταν σαφώς μεγαλύτερη. Τα παιδιά που συμμετείχαν στις δραστηριότητες βασισμένες στο Α.Π.Σ. δεν είχαν ποικιλία στους τρόπους επικοινωνίας και χρησιμοποίησαν μόνο λεκτικά κείμενα επικοινωνίας.

Κατά τη εφαρμογή των «πολύ-καλλιτεχνικών» δραστηριοτήτων και λόγω του ότι το διδασκόμενο θέμα αφορούσε σε διδασκαλία τραγουδιών μεγάλη καταγραφή είχε η ηχητική και η σωματική επικοινωνία. Κατά την εφαρμογή των δραστηριοτήτων βασισμένων στο Α.Π.Σ. μεγαλύτερη καταγραφή είχε η λεκτική και η ηχητική επικοινωνία. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα από τις κλείδες παρατήρησης αλλά και από το δομημένο ημερολόγιο, στις «πολύ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες, τα παιδιά φάνηκε να αλληλεπιδρούν ηχητικά και σωματικά. Σχεδόν σε κάθε «πολύ-καλλιτεχνική» δραστηριότητα δόθηκαν ευκαιρίες στα παιδιά να επικοινωνήσουν, πέρα από λεκτικά (συμμετοχή σε διαλόγους με τον εκπαιδευτικό ή τα υπόλοιπα παιδιά), ηχητικά (τραγουδώντας ή κτυπώντας το ρυθμικό του τραγουδιού), οπτικά (εξωτερικεύοντας συναισθήματα μέσω ζωγραφιών) και σωματικά-κινητικά

(σωματικές κινήσεις και εκφράσεις του προσώπου). Επίσης, υψηλό ποσοστό είχε η λεκτική επικοινωνία. Αυτό φαίνεται και από τους διαλόγους στους οποίους συμμετείχαν τα παιδιά με τον εκπαιδευτικό ή τα υπόλοιπα κάτι που αποδεικνύει την διάθεση των ίδιων για συζήτηση. Συμπεριλαμβάνονται ο διάλογος και η αλληλεπίδραση με τον εκπαιδευτικό και τα υπόλοιπα παιδιά κατά την συνεργασία για την διεκπεραίωση κάθε δραστηριότητας και κατά το σχολιασμό - αξιολόγηση των αποτελεσμάτων των παιδιών (Willms, Friesen, & Milton, 2009). Τέλος, τα παιδιά χρησιμοποίησαν την οπτική επικοινωνία ή οποία έχει υψηλά ποσοστά. Τα παιδιά ήρθαν σε επαφή με τα καλλιτεχνικά πεδία των εικαστικών και του θεάτρου. Με αυτόν τον τρόπο επικοινωνήσαν οπτικά (Jewitt & Gunther, 2003). Στις δραστηριότητες βασισμένες στο Α.Π.Σ. ποσοστό των παιδιών κάθε τάξης χρησιμοποίησε την ηχητική επικοινωνία (εκτέλεση του τραγουδιού ή κτύπημα του ρυθμικού του τραγουδιού) και την λεκτική επικοινωνία με την συμμετοχή τους σε διαλόγους με τον εκπαιδευτικό για να πάρουν πληροφορίες γύρω από το διδασκόμενο θέμα, για να απαντήσουν σε ερωτήσεις που έθετε ο εκπαιδευτικός και για αξιολογήσουν τα έργα τους.

Σημειώνεται, ότι όσον αφορά το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα και το σχεδιασμό των «πολύ-καλλιτεχνικών» δραστηριοτήτων, λήφθηκε υπόψη η θεωρία για τα σημαντικά αποτελέσματα της χρήσης πολυτροπικών μεθόδων κατά την εκπαιδευτική διαδικασία (Sanders & Albers, 2010). Κατά αυτόν τον τρόπο σχεδιάστηκαν και εφαρμόστηκαν οι «πολύ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες (Gardner, Davis, Christodoulou, & Seider, 2011).

Συμπερασματικά, ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα, οι «πολύ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες, εν αντιθέσει με τις δραστηριότητες βασισμένες στο Α.Π.Σ. βοήθησαν στη χρήση όλων των σημειωτικών κωδίκων επικοινωνίας από τα παιδιά, και έδωσαν ευκαιρίες για χρήση της σωματικής έκφρασης και της μουσικής, εικαστικής και οπτικής τέχνης καταστάσεις που όπως αναφέρεται στη βιβλιογραφία, αποτελούν ενδείξεις της πολυτροπικής επικοινωνίας (Eisner, 2003), (Sanders & Albers, 2010).

Όσον αφορά το τρίτο ερευνητικό ερώτημα και τα χαρακτηριστικά της μεθόδου διδασκαλίας (δασκαλοκεντρικά/μαθητοκεντρικά), από μία ιστορική αναδρομή που πραγματοποιήθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο (βλ. 5.5 κριτήρια ανάλυσης δεδομένων) βλέπουμε ότι για χρόνια, οι αντιλήψεις των ανθρώπων γύρω από θέματα διαχείρισης της τάξης, πήγαιναν από τις συμπεριφορικές θεωρίες της διδασκαλίας και της μάθησης. Στο συμπεριφορικό μοντέλο πρωταρχική έμφαση δινόταν στην χρήση τεχνικών κατά τις οποίες οι συμπεριφορές των παιδιών εξαρτιόνταν από τα ερεθίσματα που τα ίδια λαμβάνουν (Garrett, 2008). Αντιθέτως, ο εκπαιδευτικός, στη διδακτική διαδικασία μιας μαθητοκεντρικής προσέγγισης, δίνει στα παιδιά ευκαιρίες για μάθηση ανεξάρτητα το ένα από το άλλο και τα καθοδηγεί βοηθώντας τα να αναπτύξουν τις δεξιότητες εκείνες που χρειάζονται για να το κάνουν αποτελεσματικά (Collins & O'Brien, 2003). Η σημαντικότητα της χρήσης της μαθητοκεντρικής προσέγγισης έγκειται στο γεγονός, ότι τέτοιες προσεγγίσεις μάθησης δίνουν στο παιδί «αυξημένα μαθησιακά κίνητρα, διατήρηση της γνώσης, βαθύτερη κατανόηση και πιο θετική στάση απέναντι στο μάθημα που διδάσκεται» (Collins & O'Brien, 2003, σ. 339).

Σύμφωνα με τα παραπάνω, ο έλεγχος των δεδομένων από τις κλείδες παρατήρησης καθώς και των δεδομένων του ημερολογίου του εκπαιδευτικού που συλλέχθηκαν, αφορούν στο κατά πόσο η μέθοδος διδασκαλίας, κατά την εφαρμογή των «πολύ-καλλιτεχνικών» δραστηριοτήτων ή των δραστηριοτήτων βασισμένων στο Α.Π.Σ., έχει περισσότερα δασκαλοκεντρικά ή μαθητοκεντρικά στοιχεία. Έγινε έλεγχος των δεδομένων δύο φορές. Την πρώτη φορά το δείγμα ελέγχθηκε ως προς τα χαρακτηριστικά της δασκαλοκεντρικής προσέγγισης ενώ τη δεύτερη φορά ως προς αυτά μιας μαθητοκεντρικής προσέγγισης.

Κατά την εφαρμογή των «πολύ-καλλιτεχνικών» δραστηριοτήτων καταμετρήθηκαν περισσότερες περιπτώσεις παιδιών που βίωναν ένα μαθησιακό περιβάλλον με περισσότερα μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά απ' ότι δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά. Αυτό έγκειται στο γεγονός ότι τα παιδιά είχαν την ευκαιρία να αναπτύξουν πρωτότυπες ιδέες, να πάρουν αποφάσεις για την εξέλιξη της εκάστοτε δραστηριότητας, να εκφράσουν συναισθήματα και απόψεις γύρω από το αντικείμενο διδασκαλίας, χωρίς να υπάρχει το ενδεχόμενο ορθότητας ή μη αυτού που εξέφραζαν και τέλος τα μαθησιακά αποτελέσματα που διεξήχθησαν από τις περισσότερες «πολύ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες ήταν πρωτότυπα σε σχέση με των υπολοίπων παιδιών, υπήρχε δηλαδή ανομοιογένεια αποτελεσμάτων (Brown, 2011).

Κατά την εφαρμογή των δραστηριοτήτων βασισμένων στο Α.Π.Σ. καταμετρήθηκαν περισσότερες περιπτώσεις παιδιών που βίωναν ένα μαθησιακό περιβάλλον με περισσότερα δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά.

Αυτό έγκειται στο γεγονός ότι σε κάθε δραστηριότητα τα παιδιά εξαρτιόταν από τον εκπαιδευτικό για την παροχή πληροφοριών, καθοδήγησης και αξιολόγησης (Brown, 2011). Επίσης, τα μαθησιακά αποτελέσματα παρουσιάζουν ομοιογένεια και υπήρξαν αρκετές περιπτώσεις κατά την εφαρμογή των δραστηριοτήτων που τα παιδιά είτε ζήτησαν βοήθεια από τον εκπαιδευτικό, είτε ο ίδιος επενέβη και διόρθωσε τα λάθη τους.

Όσον αφορά το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα (πληροφοριακή/μετασχηματιστική μάθηση), κρίνεται απαραίτητο κατά την σχεδίαση των δραστηριοτήτων να λαμβάνεται υπόψιν η θεωρία και της πληροφοριακής και της μετασχηματιστικής μάθησης. Όπως αναφέρει ο Kegan (2009, σ. 44) κρίνεται απαραίτητο η πληροφοριακή και η μετασχηματιστική μάθηση να καλλιεργούνται συνδυαστικά και συνεργειακά σε κάθε δραστηριότητα, σε κάθε θέμα, σε κάθε ενότητα» και αυτό διότι το πληροφοριακό είδος μάθησης επεκτείνει τη γνώση, μέσα σε ένα προϋπάρχουν πλαίσιο του νου μας, ενώ το μετασχηματιστικό είδος ανασκευάζει το ίδιο το πλαίσιο.

Βάσει των δεδομένων που αναλύονται στο τέταρτο ερευνητικό ερώτημα, εξετάζεται το εάν κάθε δραστηριότητα («πολύ-καλλιτεχνική ή βασισμένη στο Α.Π.Σ.) έχει μεγαλύτερα ποσοστά πληροφοριακής ή μετασχηματιστικής μάθησης και κατά πόσο επιβεβαιώνεται η αρχική μαθησιακή στόχευση κάθε δραστηριότητας, για τον σκοπό αυτό παρατηρήθηκαν κάποιες συμπεριφορές για να καταλήξουμε στο εάν επιβεβαιώνεται η αρχική μαθησιακή στόχευση κάθε δραστηριότητας. Αρχικά να αναφέρουμε ότι η αρχική μαθησιακή στόχευση επιβεβαιώθηκε σε κάθε δραστηριότητα, είτε επρόκειτο για «πολύ-καλλιτεχνική» είτε για βασισμένη στο Α.Π.Σ. Επιπλέον, στο πρόγραμμα των «πολύ-καλλιτεχνικών» δραστηριοτήτων είχαμε πληροφοριακή και μετασχηματιστική μαθησιακή στόχευση, ενώ στο πρόγραμμα δραστηριοτήτων βασισμένων στο Α.Π.Σ. είχαμε κυρίως πληροφοριακή μαθησιακή στόχευση (αυτό συνέβη και στα δύο έντεχνα-λαϊκά τραγούδια).

Βάσει της βιβλιογραφίας φαίνεται ότι οι δραστηριότητες που ενσωματώνουν διάφορες μορφές τεχνών («πολύ-καλλιτεχνικές»), μπορούν να βοηθήσουν τα παιδιά που συμμετέχουν σε αυτές να αντιμετωπίσουν το διδασκόμενο αντικείμενο συνδυάζοντας τους δύο τύπους μάθησης (πληροφοριακή/μετασχηματιστική μάθηση) (Eisner , 2003), (Austriug & Sorensen, 2012), (Denac, 2014). Τα παιδιά όταν διδάσκονταν τα δύο έντεχνα-λαϊκά τραγούδια, μέσω των «πολύ-καλλιτεχνικών» δραστηριοτήτων, έδειξαν να παίρνουν πληροφορίες για αυτά (μελωδία, ρυθμός, δομή, στίχους, τέμπο κ.α), στις οποίες πληροφορίες όμως απέδιδαν και νέα δικά τους νοήματα. Αντιθέτως, τα παιδιά που διδάχθηκαν τα ίδια έντεχνα-λαϊκά τραγούδια, μέσω των δραστηριοτήτων βασισμένων στο Α.Π.Σ. έδειξαν να αντιμετωπίζουν το διδασκόμενο αντικείμενο πληροφοριακά, χωρίς να αποδίδουν νέα νοήματα, να αναπτύσσουν κριτική σκέψη γύρω από αυτό, προχωρώντας και στην δημιουργία νέων πεποιθήσεων για αυτό (Denac, 2014), (Eisner , 2003).

Συμπεριφορές που παρατηρήθηκαν στα παιδιά που συμμετείχαν στις δραστηριότητες βασισμένες στο Α.Π.Σ. ήταν μεταξύ των άλλων η ανάλυση του νοήματος των στίχων, η ανάλυση της κίνησης της μελωδίας και του ρυθμικού των τραγουδιών και η ακριβής απόδοση – εκτέλεση των τραγουδιών πανομοιότυπων των εκτελέσεων που άκουγαν από τον εκάστοτε καλλιτέχνη. Τα παιδιά που συμμετείχαν στις «πολύ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες, από την άλλη, δεν περιορίστηκαν στην ακριβή εκτέλεση του τραγουδιού. Εξερεύνησαν τα βαθύτερα στοιχεία του τραγουδιού, της ερμηνείας, της δομής, του ρυθμού και της μελωδικής γραμμής. Επιπλέον, προσπάθησαν να κατανοήσουν το συναισθηματικό περιεχόμενο του εκάστοτε τραγουδιού συνδέοντας το με δικά του βιώματα, εικόνες και συναισθήματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7. Συζήτηση-Συμπεράσματα

Σε αυτό το σημείο, σκόπιμο θεωρώ, είναι, να παραθέσω σε δύο συγκεντρωτικούς πίνακες τα αποτελέσματα απ' όλες τις δραστηριότητες και των δύο προγραμμάτων. Ο πρώτος πίνακας που ακολουθεί αφορά στα δύο προγράμματα διδασκαλίας «έντεχνων-λαϊκών» τραγουδιών με «πολύ-καλλιτεχνικές δραστηριότητες. Ο δεύτερος πίνακας αφορά στα δύο προγράμματα διδασκαλίας των ίδιων τραγουδιών με δραστηριότητες, βασισμένες στο Α.Π.Σ. για το μάθημα της μουσικής.

Συγκεντρωτικός πίνακας αποτελεσμάτων των δύο προγραμμάτων με «πολύ-καλλιτεχνικές δραστηριότητες.

Πίνακας 109.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1°	Νοητική εμπλοκή	517	90%
	Κοινωνική εμπλοκή	431	75%
	Συναισθηματική εμπλοκή	263	46%
	Σωματική εμπλοκή	304	53%
2°	Ηχητικά	254	44%
	Λεκτικά	370	65%
	Οπτικά	312	42%
	Σωματικά	313	55%
3°	Μαθητοκεντρική μέθοδος/	339	59%
	Δασκαλοκεντρική μέθοδος	233	41%
4°	Πληροφοριακή στόχευση/	345	60%
	Μετασχηματιστική στόχευση	303	53%

Συγκεντρωτικός πίνακας αποτελεσμάτων των δύο προγραμμάτων με δραστηριότητες βασισμένες στο Α.Π.Σ.

Πίνακας 110.

Ερευνητικά ερωτήματα	Κριτήρια ανάλυσης	Αριθμ. παιδιών	Ποσοστά %
1 ^ο	Νοητική εμπλοκή	426	67%
	Κοινωνική εμπλοκή	361	57%
	Συναισθηματική εμπλοκή	33	5%
	Σωματική εμπλοκή	0	0%
2 ^ο	Ηχητικά	209	33%
	Λεκτικά	398	63%
	Οπτικά	0	0%
	Σωματικά	0	0%
3 ^ο	Μαθητοκεντρική μέθοδος/	50	8%
	Δασκαλοκεντρική μέθοδος	386	61%
4 ^ο	Πληροφοριακή στόχευση/	431	68%
	Μετασχηματιστική στόχευση	0	0%

Ακολουθούν η συζήτηση και τα συμπεράσματα της παρέμβασης που πραγματοποιήθηκε. Όσον αφορά το πρώτο ερευνητικό ερώτημα, οι «πολύ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες, εν αντιθέσει με τις δραστηριότητες βασισμένες στο Α.Π.Σ., προσέφεραν στα παιδιά τη δυνατότητα πολύπλευρης μαθησιακής εμπλοκής (νοητικά, κινητικά, κοινωνικά και συναισθηματικά), γεγονός που επιβεβαιώνεται και από τα αποτελέσματα της παρέμβασης και από την βιβλιογραφία (Deasy, 2003), (Winner, Goldstein, & Vincent-Lancrin, 2013), (Gardner, Davis, Christodoulou, & Seider, 2011).

Όσον αφορά το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα, οι «πολύ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες, οδήγησαν κάθε φορά στη χρήση περισσότερων σημειωτικών κωδικών επικοινωνίας, από τη μεριά των παιδιών, ενώ στις δραστηριότητες βασισμένες στο Α.Π.Σ. περιορίστηκαν στη χρήση μόνο του λεκτικού και ηχητικού τρόπου επικοινωνίας. Στις «πολύ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες τα παιδιά είχαν την ευκαιρία να ασχοληθούν με διάφορα καλλιτεχνικά πεδία όπως τη μουσική, τη σωματική έκφραση, τα εικαστικά, την τέχνη του θεάτρου και την οπτική τέχνη. Η χρήση όλων αυτών των καλλιτεχνικών πεδίων αποτελεί ένδειξη πολυτροπικής επικοινωνίας (Sanders & Albers, 2010), (Eisner, 2003), (Anstey & Bull, 2010).

Όσον αφορά το τρίτο ερευνητικό ερώτημα, οι «πολύ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες, δημιούργησαν ένα μαθησιακό περιβάλλον με περισσότερα μαθητοκεντρικά χαρακτηριστικά, ενώ οι δραστηριότητες βασισμένες στο Α.Π.Σ. δημιούργησαν ένα μαθησιακό περιβάλλον με περισσότερα δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά. Αυτό συνέβη διότι οι «πολύ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες, εν αντιθέσει με τις βασισμένες στο Α.Π.Σ., δίνουν στα παιδιά τη δυνατότητα να εκφράσουν συναισθήματα, εικόνες και εντυπώσεις για το διδασκόμενο θέμα, χρησιμοποιώντας όλους τους τρόπους επικοινωνίας και επιπλέον δίνουν στο παιδί τη δυνατότητα να επιλέξει τον τρόπο με το οποίο θα πάρει πληροφορίες σχετικές με το διδασκόμενο αντικείμενο (Brown, 2011).

Όσον αφορά το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα, κατά την εφαρμογή των «πολύ-καλλιτεχνικών» δραστηριοτήτων παρατηρήθηκε ότι τα παιδιά σε κάποιες από αυτές τις δραστηριότητες αντιμετώπιζαν τις πληροφορίες που λάμβαναν πληροφοριακά ενώ σε άλλες αντιμετώπιζαν το διδασκόμενο θέμα μετασημασιτικά, αναλόγως με την αρχική μαθησιακή στόχευση της εκάστοτε δραστηριότητας. Στις «πολύ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες δηλαδή, υπάρχει η δυνατότητα συνδυασμού των δύο τύπων μάθησης. Κατά την εφαρμογή των δραστηριοτήτων βασισμένων στο Α.Π.Σ. παρατηρήθηκε ότι τα παιδιά αντιμετώπιζαν τις πληροφορίες του διδασκόμενου αντικειμένου μόνο πληροφοριακά (ανάλογα και με την αρχική μαθησιακή στόχευση). Η μετασημασιτική μάθηση στηρίζεται στην πεποίθηση ότι η γνώση είναι μια κατασκευή που ό ίδιος ο μαθητής οικοδομεί. Κατά την μετασημασιτική μάθηση, ο μαθητής αντιμετωπίζει κρητικά τις πληροφορίες του διδασκόμενου θέματος (Mezirow, 2009). Με αυτόν τον τρόπο, καταφέρνει να «υιοθετεί νέες πεποιθήσεις και απόψεις για να κατευθύνει καλύτερα τη δράση του». «Αλλάζει τον τρόπο που αντιλαμβάνεται τα φαινόμενα, βελτιώνει τα αντιληπτικά του πρότυπα και γίνεται ικανός να αμφισβητεί τα κατεστημένα συστήματα και να σκέφτεται πιο πολύπλοκα» (Σωτηροπούλου-Ζορμπαλά, 2020, σ. 82).

Συνοψίζοντας όλα τα παραπάνω, τα ερευνητικά αποτελέσματα της παρούσας διπλωματικής εργασίας έρχονται να επαληθεύσουν τις σχετικές έρευνες. Συγκεκριμένα, υπάρχουν ενδείξεις ότι μέσω των «πολυ-καλλιτεχνικών» δραστηριοτήτων, τα παιδιά παρουσίασαν:

1. Μεγάλη ποικιλία στα είδη εμπλοκής, με ολόπλευρη ενεργοποίηση σε νοητικό/κινητικό/συναισθηματικό/κοινωνικό επίπεδο.
2. Μεγάλη ποικιλία στους τρόπους επικοινωνίας, χρησιμοποιώντας κινητικούς/λεκτικούς/ηχητικούς/οπτικούς τρόπους σε μεγάλη συχνότητα, καθώς τους δόθηκαν ευκαιρίες να χρησιμοποιήσουν τη μουσική, τη δραματοποίηση, το δημιουργικό λόγο, τη σωματική έκφραση και τις οπτικές τέχνες.
3. Βίωσαν μαθησιακό περιβάλλον το οποίο είχε και μαθητοκεντρικά αλλά και δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά.
4. Αντιμετώπισαν το διδασκόμενο θέμα και πληροφοριακά αλλά και μετασημασιτικά.

Επίσης, υπάρχουν ενδείξεις ότι μέσω των δραστηριοτήτων βασισμένων στο Α.Π.Σ., τα παιδιά δεν παρουσίασαν:

1. Μεγάλη ποικιλία στα είδη εμπλοκής, με ολόπλευρη ενεργοποίηση μόνο σε νοητικό και κοινωνικό επίπεδο.
2. Μεγάλη ποικιλία στους τρόπους επικοινωνίας, χρησιμοποιώντας κυρίως λεκτικούς και ηχητικούς τρόπους.
3. Βίωσαν μαθησιακό περιβάλλον το οποίο είχε μόνο δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά.
4. Αντιμετώπισαν το διδασκόμενο θέμα μόνο πληροφοριακά.

Από τις ενδείξεις και αναλύσεις, φαίνεται ότι όταν τα παιδιά συμμετέχουν σε «πολύ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες είναι πιθανό να μπορούν να οδηγηθούν σε πολύπλευρη εμπλοκή, «πολυ-καλλιτεχνική» ενασχόληση με τα διδασκόμενα θέματα, να συμμετέχουν σε ένα μαθησιακό περιβάλλον με περισσότερα μαθητοκεντρικά αλλά και δασκαλοκεντρικά χαρακτηριστικά και να αντιμετωπίζουν το διδασκόμενο θέμα και πληροφοριακά αλλά και μετασημασιτικά.

Ολοκληρώνοντας με τη συζήτηση και την εξαγωγή συμπερασμάτων, η έρευνα που διεξήχθη και η ερευνητική εργασία που εκπονήθηκε έχει ορισμένες προεκτάσεις για το μέλλον. Συγκεκριμένα, είναι χρήσιμο να διενεργηθούν παρόμοιες έρευνες με μεγαλύτερο δείγμα πληθυσμού, προκειμένου να συγκεντρωθούν περισσότερα δεδομένα. Επιπλέον, αυτή η εργασία μπορεί να αποτελέσει αφορμή για μελλοντικές παρόμοιες ερευνητικές προσπάθειες, οι οποίες θα αναδείξουν τα οφέλη της ενσωμάτωσης και της χρήσης των διαφόρων τεχνών στην εκπαίδευση.

Δηλαδή, μπορούν να σχεδιαστούν και να εφαρμοστούν "πολύ-καλλιτεχνικές" δραστηριότητες αισθητικής εικαστικής διδασκαλίας, αισθητικής θεατρικής διδασκαλίας και αισθητικής σωματικής διδασκαλίας. Μέσω αυτών των ερευνών, θα μπορούσαμε να συλλέξουμε περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις «πολύ-καλλιτεχνικές» δραστηριότητες και να αποκτήσουμε περισσότερα ευρήματα.

Επιπλέον, αυτές οι έρευνες μπορούν να επεκταθούν και στην προσχολική και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, προκειμένου να κατανοήσουμε καλύτερα το αντίκτυπο αυτού του είδους δραστηριοτήτων σε διαφορετικές ηλικιακές ομάδες και επίπεδα εκπαίδευσης.

Συνολικά, ολοκληρώνοντας την έρευνα και την εργασία, προκύπτει η ανάγκη για περαιτέρω μελέτη και επέκταση του θέματος, προκειμένου να διευρυνθεί η κατανόησή μας για την αξία και τη σημασία της «αισθητικής διδασκαλίας» στο πεδίο της εκπαίδευσης.

Τέλος, τα περισσότερα ευρήματα για την «αισθητική διδασκαλία», έχουν τη δυνατότητα να δώσουν λόγο και φωνή, για ριζική αλλαγή στο εκπαιδευτικό σύστημα, με σκοπό να εξαλειφθεί ο ακραίος συμπεριφορισμός, η μονομερής νοησιарχία και η μονοτροπικότητα της επικοινωνίας τουλάχιστον από τις πρώτες βαθμίδες της εκπαίδευσης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Akdemir, E., & Özçelik, C. (2019). The Investigation of the Attitudes of Teachers towards Using Student Centered Teaching Methods and Techniques. *Universal Journal of Educational Research*, 7(4), 1147-1153. doi:DOI: 10.13189/ujer.2019.070427
- Altenmüller, E. (2003). How many music centers are in the brain. Στο I. Peretz, & R. Zatorre, *The Cognitive Neuroscience of Music* (σσ. 346-356). Oxford: Oxford University Press.
- Anstey, M., & Bull, G. (2010). Helping teachers to explore multimodal texts. *Curriculum & Leadership Journal*, 8.
- Armstrong, T. (2014). *You're smarter than you think*. Minneapolis MN: Free spirit Publishing.
- Aryabkina, I., & Spiridonova, A. (2017, 02 21). A Poly-Artistic Approach as a Mechanism of Primary School Children Emotional Generosity Development in Artistic- and- Aesthetic Behaviour. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 237, σσ. 1277-1283. Ανάκτηση από <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2017.02.210>
- Astin, A. (1999). Student Involvement: A Developmental Theory for Higher Education. *Journal of College Student Development*, 40, 518-529.
- Austring, B., & Sorensen, M. (2012). A Scandinavian View on the Aesthetics as a Learning Media. 2(2), σσ. 90-101.
- Barlet, J. A. (2008). A lifelong passion for singing in choirs. *The Choral Journal*., 49(5).
- Barrett, J. R. (2005). Planning for Understanding: A Reconceptualized View of the Music Curriculum. . *Music Educators Journal*, 91(4), σσ. 21 – 25. doi:doi:10.2307/3400154
- Bastian, H. G. (2000). *Musik(erziehung) und ihre Wirkung. Eine Langzeitstudie an Berliner Grundschulen [Music (education) and its effect. A longitudinal study at elementary schools in Berlin]*. . Mainz, Germany: Schott Musik International.
- Baumgartner, L. (2001). An update on Transformational Learning. *New Directions for Adult and Continuing Education*, 14-24. doi:DOI: 10.1002/ace.4
- Brown, W. G. (2011). Student-Centered Learning in Higher Education. 23(3), σσ. 92-97. Ανάκτηση από <http://www.isetl.org/ijtlhe>
- Burnaforf, G., & Brown, S. (2007). Arts integration frameworks, research and practice: A literature review.
- Campagnoli, L. (1999). Magic of sounds and rhythms in the kindergarten. *ELT News and Views Newsletter for teachers of English in the Cono Sur Feature supplement*, 6.2 *ELT in the Kindergarten*. . Buenos Ayres: Victoria Language Services.

- Christenson, S. L., Reschly, A. L., & Wylie, C. (2012). *Handbook of Research on Student Engagement*. New York: Springer.
- Collins, J., & O'Brien, N. (2003). *The Greenwood Dictionary of Education*. London: GREENWOOD PRESS.
- Crammer, D., & Laroy, C. (1992). *Musical Openings: using music in the language classroom*. . Harlow: Longman.
- Deasy, D. (2003). *Creating quality intergrated and interdisciplinary arts programs: Areport of the Arts Education National Forum*. Washington: DC: Arts Education Partnership. Ανάκτηση από <https://search.issueelab.org/resources/2404/2404.pdf>
- DeCapua, A., Marshall, H., & Frydland, N. (2017). The Transformational Learning Journey of a Novice ESL Teacher of Low-Literate Adults. *Journal of Transformative Education*, 1-22.
- Delibegovic, D. N., & Pejic, A. (2016). The Effect of Using Songs On Young Learners and Their Motivation for Learning English , 1(2), 40 – 54. doi: 10.24819/netsol2016.8. *New Trends in Social and Liberal Sciences (NETSOL)*, 1(2), σσ. 40-54. doi:doi: 10.24819/netsol2016.8
- Denac, O. (2014). The Significance and Role of Aesthetic Education in Schooling. 5(19), σσ. 1714-1719. doi:10.4236/ce.2014.519190
- Dictionary of Greek*. (2013, 08 08). Ανάκτηση από eek.en-academic.com: <https://en-academic.com/dic.nsf/enwiki/4384341>
- Dictionary of Greek*. (2013). Ανάκτηση από Available at: eek.en-academic.com: <https://en-academic.com/dic.nsf/enwiki/4384341>
- Dogantay, H., & Şahin, M. (2018). CRITICAL THINKING AND TRANSFORMATIVE LEARNING. *Journal of Innovation in Psychology, Education and Didactics*, Vol. 22, No. 1, 103 - 114.
- Eisner , E. W. (2003). The Arts and the Creation of Mind. *Language Arts*, 80(5), 340344.
- Eken, D. K. (1996). Ideas for using pop songs in the English language classroom. *English Teaching Forum*, 34(1), σσ. 46-47.
- Elliott, D. (2005). *Praxial Music Education. Reflections and Dialogues*. New York: Oxford University Press.
- Elliott, D. J. (2005). *Praxial Music Education: Reflections and Dialogues*. New York: Oxford University Press.
- Emaliana, I. (2017). Teacher-centered or Student-centered Learning Approach to Promote Learning? *Jurnal Sosial Humaniora*, 10, 59-70. Ανάκτηση από <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>
- Ermolinskaya, E. A., Kabkova, E. P., & Savenkova, L. G. (2010). *Mir iskusstva I mir detstva: integratsiya v sovremennom khudozhestvennom obrazovanii detey. [The world of Art and the World of Childhood: the Integration of the Modern Art Education of Children]*.
- Fonseca-Mora, M. C., Toscano-Fuentes, C., & Wermke, K. (2011). Melodiew that help: The relation between language aptitude and musical intelligence. *Anglistik International Journal of english Studies*, 22(1), σσ. 101-118.

- Franklin, M. S., Moore, S. K., Yip, C., Jonides, J., Rattray, K., & Moher, J. (2008). The effect of musical training on verbal memory. *Psychology of Music, 36*(3), σσ. 353-365. doi:doi: 10.1177/0305735607086044
- Gardner, H. (1993). *Multiple intelligences. The theory in practice*. New York: Basic Books.
- Gardner, H. (2011). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. New York: Basic Books.
- Gardner, H., Davis, K., Christodoulou, J., & Seider, S. (2011). The Theory of Multiple Intelligences. Στο H. Gardner, *Frames of mind* (σσ. 485-503). New York: Basic Books.
- Garrett, T. (2008). Student-Centered and Teacher-Centered Classroom Management: A Case Study of Three Elementary Teachers. *43*, σσ. 34 - 47.
- Gilbert, J. B. (2008). *Teaching pronunciation: Using the prosody pyramid*. Cambridge: University Press.
- Guilford, J. P. (1967). *The nature of human intelligence*. New York: NY: McGraw-Hill.
- Hallam, S. (2016). The power of music: Its impact on the intellectual, social and personal development of children and young people. Στο M. Kokkidou, & Z. Dionysiou, *Music Literacy: Formal and Informal ways of Music Teaching-Learning (proceedings of the 7th Intenational* (σσ. 37-62).
- Hallam, S. (2016). The power of music: Its impact on the intellectual, social and personal development of children and young people. *Music Literacy: Formal and Informal Ways of Music Teaching-Learning (Proceedings of the 7th International Conference of the Greek Society for Music Education*, (σσ. 37-62).
- Holt, F. (2007). *Genre in Popular Music*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Huron, D. (2011). Why is sad music pleasurable? A possible role for prolactin. *Musicae Scientiae, 15*(2), σσ. 146-158. doi:10.1177/1029864911401171
- Jewitt, C., & Gunther, K. (2003). *Multimodal literacy*. New York: Peter Lang publishing Inc.
- Johnson, H. L. (2007). Aesthetic Experience and Early Language and Literacy Development. *177*(3), σσ. 311-320.
- Kegan, R. (2009). Informational learning and transformational learning. Στο K. Illeris, *Contemporary Theories of Learning* (σσ. 42-44). London: Routledge.
- Keskin, F. (2011). Using Songs as Audio Materials in Teaching Turkish as a Foreign Language. *The Turkish Online Journal of Educational Technology (TOJET), 10*(4), σσ. 378 – 383. Ανάκτηση από Available at: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ946647.pdf>
- Kimball, C. (2006). *Song: A Guide to Art Song Style and Literature*. Wisconsin: Hal Leonard.
- Kraus, N., & Banai, K. (2010). Listening, Literacy and the Neural Transcription of Sound . *Proceedings of the 1st International Virtual Conference on FM: Achieving Clear Communication, Employing Sound Solutions* (σσ. 9-26). Phonak Communications AG.
- Kraus, N., & Chandrasekaran, B. (2010). Music training for the development of auditory skills. , *11*(8), . *Nature Reviews Neuroscience, 11*(8), σσ. 599 – 605. doi:10.1038/nrn2882

- Lake, R. (2002). Enhancing acquisition through music. *The Journal of the Imagination in Language Learning and Teaching*, (7), σσ. 98-106. Ανάκτηση από <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED476597.pdf#page=102>
- Legg, R. (2009). Using Music to Accelerate Language Learning: An Experimental Study. *Research in Education*, 82(1), σσ. 1-12. doi:DOI:10.7227/RIE.82.1
- Li, M., Birkeland, Å., & Duan, T. (2021). Building education for sustainable futures in early childhood: Transformative learning captured within an intercultural training program for government stakeholders from rural China. *International Research in Early Childhood Education*, 11, 1-18. Ανάκτηση από <http://www.monash.edu/education/research/publications/journals/irece>
- Looney, T. D. (1998). *Teaching poetry through multiple intelligences*. Honor Thesis, Ball State University, Indiana.
- Lorenzutti, N. (2014). Beyond the gap fill: Dynamic activities for song in the EFL classroom. , 52(1), 14 – 21. Available at: *English Teaching Forum*, 52(1), σσ. 14-21. Ανάκτηση από <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1029165.pdf>
- Merriam, A. P., & Merriam, V. (1964). *The Anthropology of Music*. Illinois : Northwestern University Press.
- Mezirow, J. (2007). *Η Μετασχηματίζουσα Μάθηση*. (Γ. Α. Κουλαουζίδης, Μεταφρ.) Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Mezirow, J. (2009). An overview on transformative learning. Στο K. Illeris, *Contemporary theories of learning* (σσ. 43-47). London: Routledge.
- Miller, J. P. (2007). *The holistic curriculum*. Toronto: OISE Press.
- Moreno, S., Marques, C., Santos, A., Santos, M., Castro, S. L., & Besson, M. (2009). Musical training influences linguistic abilities in 8 – year – old children: more evidence for brain plasticity. *Cerebral Cortex*(3), σσ. 712-723. doi:doi: 10.1093/cercor/bhn120
- Murfee, E. (1995). *Eloquent evidence: Arts at the core of learning*. Washington: President's Committee on the Arts and Humanities.
- Namaganda, A. (2020). Continuing professional development as transformational learning: A case study. *The Journal of Academic Librarianship*, 1-5. doi:<https://doi.org/10.1016/j.acalib.2020.102152>
- National Research Council. (2000). *How People Learn: Brain, Mind, Experience, and School: Expanded Edition*. . Washington: DC: The National Academies Press. .
- Neuendorf, K. (2017). *The Content Analysis Guidebook* (Second edition εκδ.). London: SAGE.
- Newmann, F. M. (1992). *Student Engagement and Achievement in American Secondary Schools*. New York: Teachers College Press.
- Nicholson, D. L. (1972). *Music as an aid to learning*. New York University.
- Oktaviani, H. (2021). The effect of using songs to increase young learners' vocabulary achievement through WhatsApp. *Journal Ilmiah STBA*, 7(2), σσ. 75-86.

- Overy, K. (2003). Dyslexia and music: From timing deficits to musical intervention. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 999(1), σσ. 497-505. doi:doi:10.1196/annals.1284.060
- Özdemir, E., Norton, A., & Schlaug, G. (2006). Shared and distinct neural correlates of singing and speaking. *Neuroimage*, 33(2), σσ. 628-635. doi:doi:10.1016/j.neuroimage.2006.07.013
- Patton, M. (1990). *Qualitative evaluation and research methods*. London: Sage.
- Paynter, J. (2002). Music in the school curriculum: why bother? *British Journal of Music Education*, 19(3), σσ. 215 – 226.
- Pinker, S. (1997). Mental modules on the brain. *Nature*, 20(1), σσ. 389,557.
- Piro, J. M., & Ortiz, C. (2009). The effect of piano lessons on the vocabulary and verbal sequencing skills of primary grade students. *Psychology of Music*, 37(3), σσ. 325-347. doi:doi: 10.1177/0305735608097248
- Plummeridge, C. (1991). *Music education in theory and practice*. London, New York: Falmer Press.
- Robinson, H. A. (2011). Research review of the effects of art intergrated curriculum on student success. *International Journal of Arts and Sciences*, 4(11), 289-303.
- Salaman, W. (1983). *Living School Music*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sanders, J., & Albers, P. (2010). Multimodal Literacies: An Introduction. In P. Albers and J. Sanders (Eds.). *Literacies, the arts, and multimodality*, 1-26.
- Schoepp, K. (2001). Reasons for using songs in the ESL/EFL classroom. 7(2), 1 – 4. *Internet TESL Journal*, 7(2), σσ. 1-4.
- Serin, H. (2018). A Comparison of Teacher-Centered and Student-Centered Approaches in Educational Settings. *International Journal of Social Sciences & Educational Studies*, 5, 164-167. doi:doi: 10.23918/ijsses.v5i1p164
- Shen, C. (2009). Using English songs: An enjoyable and effective approach. *English Language Teaching*, 2(1), σσ. 88 – 94. Ανάκτηση από <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1082242.pdf>
- Skinner, E., & Belmont, M. (1993). Motivation in the classroom: Reciprocal effects of teacher behavior and student engagement across the school year. *Journal of Educational Psychology*, 85, 571-581. Ανάκτηση από <https://doi.org/10.1037/0022-0663.85.4.571>
- Skinner, E., Furrer, C., Marchand, G., & Kindermann, T. (2008). Engagement and Disaffection in the Classroom: Part of a Larger Motivational Dynamic? *Journal of Educational Psychology*, 100, 765–781. doi:10.1037/a0012840
- Sotiropoulou - Zormpala, M. (2012). Aesthetic teaching: Seeking a balance between teaching arts and teaching through the arts. *Arts Education Policy Review*, 113(4), 123-128.
- Spencer, J. (2017). The Genius of Design. *Educational Leadership*, 74(6), σσ. 16-21.
- Sternberg, R. (1985). *Beyond IQ: A triarchic theory of human intelligence*. . Cambridge: MA: Cambridge University Press.

- Thorndike, E. (1920). A constant error in psychological ratings. *Journal of Applied Psychology*, 4, σσ. 25-29. Ανάκτηση από <http://dx.doi.org/10.1037/h0071663>
- Tong, D., Namasivayam, S. N., & Ponniah, L. S. (2019). A review of transformative learning theory with regards to its potential application in engineering education. doi:<https://doi.org/10.1063/1.5121003>
- Torrellas, L. (2015). Teaching poetry through the application of the strategies which respond to statements made in the communicative, natural and multiple intelligences approaches. *Lenguas Modernas*, 46, σσ. 105-122.
- Vera, B. B., & Munoz, R. L. (2013). Vera, B.B. & Muñoz, R.L. (2013). Teaching English through music: A proposal of multimodal learning activities for primary school children. , 22,. *Encuentro*, 22, σσ. 1989 – 0796. Ανάκτηση από Available at: <https://core.ac.uk/download/pdf/58910243.pdf>
- Wasson, B. (1997). Advanced educational technologies: The learning environment. *Computers in Human Behaviour*, 13(4), σσ. 571 – 594.
- Welch, G. (2005). We are musical. *International Journal of Music Education*, 23(2), 117-120. doi:DOI: 10.1177/0255761405052404
- Welch, G. (2012). *The Benefits of Singing for Children*. London: University of London. Ανάκτηση από https://www.academia.edu/18882895/The_Benefits_of_Singing_for_Children
- Willms, D., Friesen, S., & Milton, P. (2009). *What did you do in school today. Transforming Classrooms through Social Academic and Intellectual Engagement*. Toronto: Canadian Education Association. Ανάκτηση από <https://eric.ed.gov/?id=ED506503>
- Winner, E., Goldstein, T. R., & Vincent-Lancrin, S. (2013). *Art for Arts's Sake? The impact of arts education*. OECD Publishing.
- Zhouli, H. (2009). Applying English songs in oral English classroom of primary school. *US – China Foreign Language*, 10(7).
- Ανδρούτσος, Π. (2012). *Μέθοδοι διδασκαλίας της μουσικής, παρουσίαση και κριτική θεώρηση των μεθόδων Orff και Dalcroze*. Θεσσαλονίκη: Ορφέας.
- Αργυρίου, Μ., Τσουτσια-Λουλάκη, Ε., & Μαγαλιού, Μ. (2010). *Μουσική Α' και Β' Δημοτικού: Βιβλίο Εκπαιδευτικού*. Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων.
- Ασημάκη, Α., Κουστουράκης, Γ., & Καμαριανός, Ι. (2011). Οι έννοιες της νεωτερικότητας και της μετανεωτερικότητας και η σχέση τους με τη γνώση: Μια κοινωνιολογική προσέγγιση. *Το Βήμα των Κοινωνικών Επιστημών*, 15(60), 99-120. doi:DOI: <https://doi.org/10.26253/heal.uth.ojs.sst.2011.306>
- Βάμβουκας, Μ. (2010). *ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΨΥΧΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ*. Αθήνα: ΓΡΗΓΟΡΗ.
- Βασιλείου, Α. (2020). *Η προσέγγιση του τραγουδιού από τα παιδιά προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας: παραγωγή υλικού και πιλοτική εφαρμογή*. Ιωάννινα: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων: Σχολή Επιστημών Αγωγής, Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών.

- Γεωργόπουλος, Ε. (2023). *Ανίχνευση προσεγγίσεων του μαθήματος της μουσικής αγωγής στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση: η περίπτωση των εκπαιδευτικών μουσικής αγωγής των νομών της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας*. Πάτρα: Πανεπιστήμιο Πατρών.
- Γιαννακοπούλου, Ε. (2023). *η επίδραση της μουσικοκινητικής παρέμβασης σε νήπια τυπικής και μη τυπικής ανάπτυξης*. Αθήνα: Σχολή Επιστημών Υγείας & Πρόνοιας, Τμήμα Βιοϊατρικών Επιστημών.
- Γιαννικοπούλου, Α., & Παπαδοπούλου, Μ. (2004). Η εικόνα του γραπτού μηνύματος σε κείμενα που διαβάζουν τα παιδιά: παραδείγματα από βιβλία, εφημερίδες, κόμικς και περιβάλλοντα γραπτό λόγο. Στο Π. Παπούλια-Τζελέπη, & Ε. Τάφα, *Γλώσσα και Γραμματισμός στη Νέα Χιλιετία* (σφ. 81-98). Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.
- Γκόρης, Π., & Σακκάς, Μ. (2011). *Μουσική εκμάθηση στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση*. Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο: Τμήμα Μουσικής Τεχνολογίας & Ακουστικής.
- Δημητρακοπούλου, Μ., Τζένου, Μ., & Ανδρούτσος, Π. (2008). *Μουσική Γ' Γυμνασίου, βιβλίο μαθητή*. Αθήνα: Λιβάνη. Ανάκτηση από http://www.pi-schools.gr/books/gymnasio/mous_c/math/001-085.pdf
- Δημητράκος, Δ. (2008-2009). *Μέγα λεξικόν της Ελληνικής γλώσσας*. Αθήνα: Εκδόσεις Δομή.
- Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών. (2002). *Υπουργείο Παιδείας, Δια βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Δογάνη, Κ. (2012). *Μουσική στην Προσχολική Αγωγή. Αλληλεπίδραση παιδιού-παιδαγωγού*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.
- Δρίτσας, Α. (2020). Ο βιολογικός ρόλος και η αξία της μουσικής στη ζωή μας. Ανάκτηση από <https://www.betterliving.gr/mental/dritsas-mousiki/>
- Ε.Ε.Ε.Κ.Ι. (2023). *Μουσική*. Ανάκτηση από <https://eeeeek-ikarias.mysch.gr/ikarias.mysch.gr/>
- Ζαφρανάς, Ν., & Ζαφρανά, Α. (2016). *Εγκέφαλος, φυσιολογία και μουσική*. Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις.
- Θεοδωράκης, Μ. (1983). *Ανατομία της μουσικής* (Τόμ. Δ). Αθήνα: Σύγχρονη εποχή.
- Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής πολιτικής. (2021). *Προγράμματα σπουδών: Πρόγραμμα σπουδών για το μάθημα της μουσικής στο δημοτικό*.
- Ίσαρη, Φ., & Πουρκός, Μ. (2015). *Ποιοτική μεθοδολογία έρευνας*. Αθήνα: Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα.
- Καραδήμου-Λιάτσου, Π. (2001). *Απο την ακοή στην ακρόαση*. Ορφέως.
- Καραμαούνα, Δ. (2023). *Τα οφέλη της μουσικής στην ανάπτυξη των παιδιών*. Ανάκτηση από <https://www.iscool.gr/>
- Καψάλη, Σ. (2009). *Μουσική και διαθεματικότητα. Η μουσική στα μη μουσικά σχολικά εγχειρίδια του δημοτικού σχολείου*. Αθήνα: Αφοί Κυριακίδη.

- Κοκκίδου, Μ. (2003). Προσέγγιση του θεσμού της ανάθεσης του μαθήματος της μουσικής σε δασκάλους μουσικής στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: 1ο Μέρος. *Μουσική εκπαίδευση*(12), σσ. 43-47.
- Κοκκίδου, Μ. (2011). Κατανόηση και παραγωγή γραπτού λόγου στην προσχολική και πρώτη σχολική ηλικία: Το τραγούδι ως εκπαιδευτικό εργαλείο. . Στο Μ. Αργυρίου, & Π. Καμπύλης, *Τέχνες και Εκπαίδευση: Δημιουργικοί τρόποι εκμάθησης των γλωσσών*. Αθήνα: ΕΚΠΑ.
- Κοκκίδου, Μ., & Στάμου, Α. (2009). Η διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσας μέσα από τη μελέτη περίπτωσης των τραγουδιών της Μαρίζας Κωχ στο Πανεπιστήμιο Cornell. Στο Κ. Ντίνας, Α. Χατζηπαναγιωτίδη, & Α. Βακάλη (Επιμ.). Φλώρινα: Πανεπιστημίο Δυτικής Μακεδονίας.
- Κόπτσης, Α. (2006). *Η Διαθεματική διδασκαλία του μαθήματος των Θρησκευτικών στο ελληνικό σχολείο*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας.
- Κούγκας, Ν. (2022). *Η μουσική εκπαίδευση στην Ελλάδα και η διερεύνηση των επιμορφωτικών αναγκών των εκπαιδευτικών μουσικής*. Θεσσαλονίκη : Πανεπιστημίο Μακεδονίας: Σχολή Κοινωνικών, Ανθρωπιστικών επιστημών και Τεχνών, Τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής πολιτικής.
- Κυριακίδης, Σ. (1978). *Το Δημοτικό Τραγούδι Συναγωγή Μελετών – Πρώτη έκδοση* (Πρώτη έκδοση εκδ.). Αθήνα: Εκδόσεις Ερμής.
- Κωνσταντακοπούλου, Α. (2013). Η θέση και ο ρόλος του τραγουδιού στην εκπαιδευτική πράξη. *Μουσική Παιδεία*, 11, σσ. 44-67.
- Λενακάκης, Α., & Παρούση, Α. (2019). *Η τέχνη του κουκλοθέατρου στην εκπαίδευση. Παιχνίδι συγκλίσεων και αποκλίσεων*. Αθήνα: Gutenberg.
- Μάγος, Κ. (2005). Συνέντευξη ή παρατήρηση; Η έρευνα στη σχολική τάξη, Επιθεώρηση εκπαιδευτικών θεμάτων., (σσ. 5-19). Ανάκτηση από <http://www.pi-schools.gr/publications/epitheorisi/teykos10/>
- Μαλαφάντης, Κ. (2011). *Το παραμύθι στην εκπαίδευση. Ψυχοπαιδαγωγική διάσταση και αξιοποίηση*. . Αθήνα: Διάδραση.
- Ματσαγγούρας, Η. (2002). Διεπιστημονικότητα, διαθεματικότητα και ενιαιοποίηση στα νέα Προγράμματα Σπουδών: Τρόποι οργάνωσης της σχολικής γνώσης. . *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, 7, σσ. 19-36.
- Μελιγκοπούλου, Μ.-Ε. (2008). Στρατηγικές για την αποτελεσματική οργάνωση και πρόβα της σχολικής χορωδίας. Στο Ζ. Διονυσίου, & Σ. Αγγελίδου, *Σχολική Μουσική Εκπαίδευση. Ζητήματα σχεδιασμού, μεθοδολογίας και εφαρμογών* (σσ. 173-192). Θεσσαλονίκη: Ε.Ε.Μ.Ε.
- Μιχαλοπούλου, Μ. (2015). Τα παιδαγωγικά οφέλη του χορωδιακού τραγουδιού. Ανάκτηση από <http://greek.choirs.gr/ta-paidagogika-ofeli-tou-xorwdiakou-tragoudiou/>
- Μουζέλης, Ν. (1978). *Νεοελληνική κοινωνία: όψεις υπανάπτυξης*. Αθήνα: Εξάντας.
- Μπαμπινιώτης, Γ. (2008). *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.
- Μυλωνάς, Κ. (2015). *Μελοποιημένη ποίηση, ένας αμφιλεγόμενος γάμος*. Αθήνα: Κέδρος.

- Παναγιωτόπουλος, Ν. (2004). *Για την εκπαίδευση του μέλλοντος. Οι προτάσεις του Πιερ Μπουρντιε*. Αθήνα: Νήσος.
- Πανούτσος, Ε. Π. (1976). *Αισθητική*. Αθήνα: Εκδόσεις Ικαρος.
- Πανταζή, Β., & Πανταζή-Φρισύρα, Σ. (2011). Η συμμετοχική παρατήρηση, εργαλείο διαπολιτισμικής έρευνας στη σχολική και πανεπιστημιακή εκπαίδευση. *6th International Conference in open and distance learning*, (σσ. 732-740). Αθήνα. doi: doi: 10.12681/icodl.690
- Παπαδάτου, Ν. (2020). *Τα οφέλη της Μουσικής στην ανάπτυξη των παιδιών*. Ανάκτηση από Διαθέσιμο στο: <https://diadrasi-center.gr/>
- Παπαζάρης, Α. (2004). *Η μουσική στην Εκπαιδευτική Διαδικασία. Θέματα παιδαγωγικής της μουσικής, διδακτικής και μάθησης*. (Τόμ. Έκδοση Β'). Αθήνα: Παπαρηγορίου Κ. - Νάκας Χ.
- Περακάκη, Ε. (2008). *Σχεδιάζοντας το σχολικό μάθημα της Μουσικής. Βοήθημα για τους υποψηφίους του διαγωνισμού του ΑΣΕΠ και για την καθημερινή διδακτική πράξη*. . Αθήνα: Εκδόσεις Fagotto Books. .
- Πολίτης, Α. (2011). *Το δημοτικό τραγούδι*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης.
- Πολιτικής, Ι. Ε. (χ.χ.).
- Πουρκός, Μ., & Κατσαρού, Ε. (2011). *Βίωμα, Μεταφορά και Πολυτροπικότητα: Εφαρμογές στην επικοινωνία, την εκπαίδευση, τη μάθηση και τη γνώση*. Αθήνα: Νησίδες.
- Σαμαράς, Σ. (2017). *Η θέση, η λειτουργία και η δημιουργία του παιδικού τραγουδιού στο σχολείο*. Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας: Σχολή Κοινωνικών, Ανθρωπιστικών Επιστημών και Τεχνών, Τμήμα Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης.
- Σαραντινού, Ε. (2021). *Τα οφέλη της μουσικής στα βρέφη (και όχι μόνο...)*. Ανάκτηση από <https://kopsas.gr/> : <https://kopsas.gr/>
- Σέργη, Λ. (1982). *Δημιουργική Μουσική Αγωγή για τα παιδιά μας*. Αθήνα: Gutenberg.
- Σέργη, Λ. (1995). *Προσχολική Μουσική Αγωγή: Η Επίδραση της Μουσικής μέσα από τη Διαθεματική Μέθοδο Διδασκαλίας στην Ανάπτυξη της Προσωπικότητας των Παιδιών*. Αθήνα: Gutenberg.
- Σκινιώτου, Κ. (2002). Ο Ελύτης, ο Σαββόπουλος, ο Μπιθικώτσης και τα άλλα παιδιά...δεν ονηρεύτηκαν ποτέ τέτοιο γλέντι!!! Στο Π. Γεωργογιάννης (Επιμ.), *Η ελληνική ως δεύτερη ή ξένη γλώσσα: Μια διαπολιτισμική προσέγγιση. III*. Πάτρα: Πανεπιστημιακές εκδόσεις.
- Σκουλάς, Κ. (2015). *Το έντεχνο και το λαϊκό ελληνικό τραγούδι μέσα στον χρόνο (ορισμένοι σταθμοί) .,* (σσ. 1-9). Ηράκλειο.
- Σταυρίδης, Γ. (1985). *Η μουσική στην εκπαίδευση: σύγχρονες τάσεις και αντιλήψεις*. Αθήνα : Gutenberg.
- Σωτηριάδου, Ν. (2008). *Στάσεις των νηπιαγωγών απέναντι στο διδακτικό αντικείμενο της μουσικής στο Νηπιαγωγείο*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- Σωτηροπούλου-Ζορμπαλά, Μ. (2020). *Ενσωματώνοντας τις τέχνες στην εκπαίδευση*. Αθήνα: Πεδίο.
- Τρίκκας, Τ. (2009). *ΕΔΑ: 1951-1967, ΤΟ ΝΕΟ ΠΡΟΣΩΠΟ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ*. Αθήνα: ΘΕΜΕΛΙΟ.

- Τρούλης, Γ. (1991). *Η Αισθητική αγωγή του παιδιού: στο νηπιαγωγείο και στο δημοτικό σχολείο*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.
- Χατζιδάκις, Μ. (1961). Ο γλάρος [Καταγράφηκε από το χρήστη Φ. Δεληβοριάς]. Στο *ΟΙ ΑΠΙΘΑΝΕΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ ΤΟΥ ΦΟΙΒΟΥ ΔΕΛΗΒΟΡΙΑ #1*. Αθήνα: Ακτή. Ανάκτηση από <https://www.youtube.com/watch?v=cosDsZjP35s>
- Χατζιδάκις, Μ. (1999). Κεμάλ [Καταγράφηκε από το χρήστη Μ. Φραγκούλης]. Στο *Φεγγάρι ερωτευμένο*.
- Χριστιανόπουλος, Ν. (1961). *Ιστορική και αισθητική διαμόρφωση του ρεμπέτικου τραγουδιού*. Θεσσαλονίκη: Διαγώνιος.
- Χρυσοστόμου, Σ. (2005). *Η μουσική στην εκπαίδευση: Το δίλημμα της διεπιστημονικότητας*. Αθήνα : Παπαρηγορίου-Νάκας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ο γλάρος

Μουσική/Στίχοι: Χατζιδάκις Μάνος/Σακελλάριος Αλέκος

C ματζόρε (*)

C G C

Μια βάρκα ήταν μόνη της σε θάλασσα γαλάζια

G C

κι ήτανε κι ένας γλάρος με ολόλευκα φτερά

G C

κι όλο την κοντοζύγωνε για να της κάνει νάζια

G C

και τις φτερούγες του έβρεχε στα γαλανά νερά

Fm Cm Bb Eb

Και ζήλεψα τη βάρκα τη μικρή τη χιονάτη

Fm Cm G Cm

που της φιλούσε ο γλάρος το κατάλευκο πανί

Fm Cm Bb Eb

Και νοιώθω σα βαρκούλα στα γαλάζια τα πλάτη

Fm Cm G Cm C

που όλο περιμένει κάποιο γλάρο να φανεί

Ένα γεράνι κόκκινο λουλούδισε στη γλάστρα

κι ήρθε μια πεταλούδα που πετούσε σαν τρελή

Και ποιος να ξέρει άραγε τι του 'πε η ξελογιάστρα

και 'κεινο εκοκκίνισε ακόμα πιο πολύ

Και όλο συλλογιέμαι τα φτερά τ' ανοιγμένα

αλλά το τι να είπαν δεν το βρίσκω, ομολογώ
Ποιος άραγε το ξέρει να το πει και σε μένα
Ας τ' άκουγα από 'σενα κι ας κοκκίνιζα και 'γω

Χθές το φεγγάρι ασήμωσε της λεύκας μας τα φύλλα
που στέκονταν ακίνητη εκεί στην ερημιά
κι όταν ο Μπάτης φύσηξε της ήρθε ανατριχίλα
κι αμέσως τρεμουλιάσανε τα φύλλα τα ασημιά.

Και όλο συλλογιέμαι, συλλογιέμαι πως κάτι,
πρέπει να είπε ο Μπάτης μυστικό μες τα κλαδιά
Ας τ' άκουγα απο σένα τα λογάκια του Μπάτη,
κι ας ένιωθα να τρέμει σαν τα φύλλα η καρδιά (Ο Γλάρος - Βουγιουκλάκη Αλίκη, n.d.).

Κεμάλ

Μουσική/Στίχοι: Χατζιδάκις Μάνος/Γκάτσος Νίκος

A μινόρε (*)

Ακούστε τώρα την ιστορία του Κεμάλ
ενός νεαρού πρίγκιπα της ανατολής
απόγονου του Σεβάχ του θαλασσινού
που νόμισε ότι μπορεί ν' αλλάξει τον κόσμο
αλλά πικρές οι βουλές του Αλλάχ
και σκοτεινές οι ψυχές των ανθρώπων

Am Dm E

Στης Ανατολής τα μέρη μια φορά κι ένα καιρό

Am G F E Am E Am

Ήταν άδειο το κεμέρι, μουχλιασμένο το νερό

Am Dm E

Στη Μοσούλη, στη Βασόρα, στην παλιά την χουρμαδιά

Am G F E Am E Am

Πικραμένα κλαίνε τώρα της ερήμου τα παιδιά

Am G C Dm Am G F

Κι ένας νέος από σόι και γενιά βασιλική

G F E (G) Am E Am

Αγροικάει το μοιρολόι και τραβάει κατά εκεί

Am G C Dm Am G F

Τον κοιτάν οι Βεδουίνοι με ματιά λυπητερή

G F E (G) Am E Am

Κι όρκο στον Αλλάχ τους δίνει πως θ' αλλάξουν οι καιροί

Am Dm E

Σαν ακούσαν οι αρχόντοι του παιδιού την αφοβιά

Am G F E Am E Am

Ξεκινάν με λύκου δόντι και με λιονταριού προβιά

Am Dm E

Απ' τον Τίγρη στον Ευφράτη κι απ' τη γη στον ουρανό

Am G F E Am E Am

Κυνηγάν τον αποστάτη να τον πιάσουν ζωντανό

Am G C Dm Am G F

Πέφτουν πάνω του τα στίφη σαν ακράτητα σκυλιά

G F E (G) Am E Am

Και τον πάνε στο Χαλίφη, να του βάλει τη θηλιά

Am G C Dm Am G F

Μαύρο μέλι, μαύρο γάλα ήπιε εκείνο το πρωί

G F E (G) Am E Am

Πριν αφήσει στη κρεμάλα, τη στερνή του την πνοή

Am Dm E

Με δυο γέρικες καμήλες, μ' ένα κόκκινο φαρί

Am G F E Am E Am

Στου παράδεισου τις πύλες ο προφήτης καρτερεί

Am Dm E

Πάνε τώρα χέρι-χέρι κι είναι γύρω συννεφιά

Am G F E Am E Am

Μα της Δαμασκού τ' αστέρι, τους κρατούσε συντροφιά

Am G C Dm Am G F

Σ' ένα μήνα, σ' ένα χρόνο, βλέπουν μπρος τους τον Αλλάχ

G F E (G) Am E Am

Που από τον ψηλό του θρόνο, λέει στον άμυαλο Σεβάχ

Am G C Dm Am G F

Νικημένο μου ξεφτέρι, δεν αλλάζουν οι καιροί

G F E (G) Am E Am

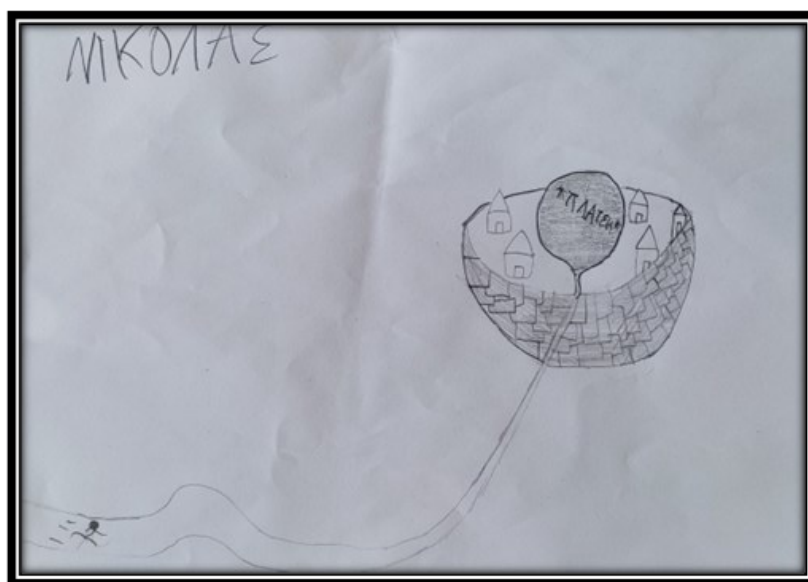
Με φωτιά και με μαχαίρι πάντα ο κόσμος προχωρεί

Καληνύχτα Κεμάλ

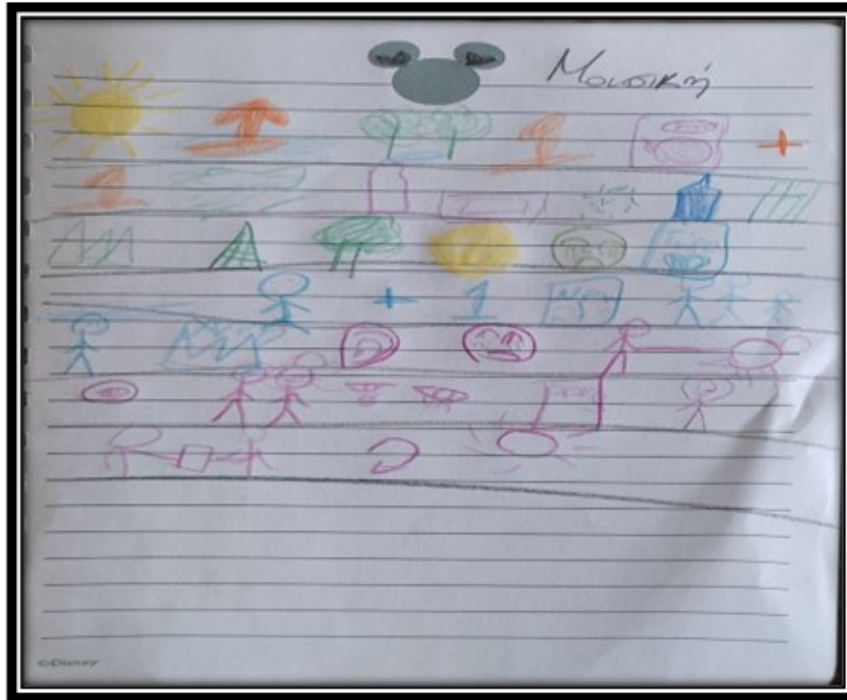
Αυτός ο κόσμος δε θ' αλλάξει ποτέ

Καληνύχτα (Αλκίνοος et al., 2012).

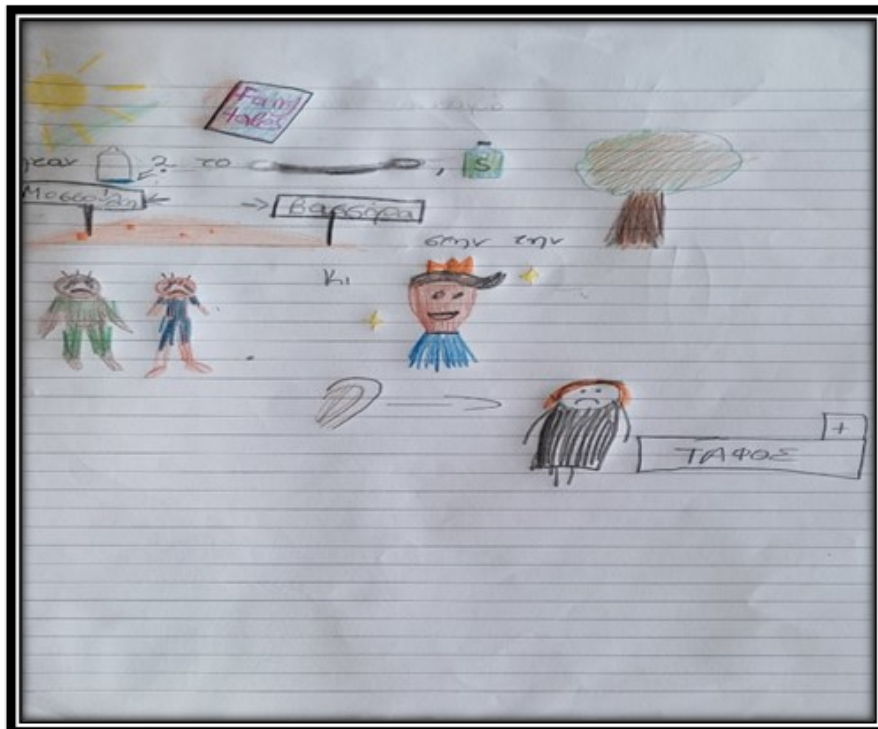
Έργα των παιδιών που διδάχτηκαν το τραγούδι «Κεμάλ» μέσω των «πολυ-καλλιτεχνικών» δραστηριοτήτων.

Εικόνα 1: 1^η δραστηριότητα

Εικόνα 4: 2^η δραστηριότητα

Εικόνα 5: 2^η δραστηριότητα

Εικόνα 6: 2^η δραστηριότητα

Εικόνα 7: 1^η δραστηριότητα

Εικόνα 8: 1^η δραστηριότητα

Εικόνα 9: 1^η δραστηριότητα

Εικόνα 10: 1^η δραστηριότητα

Εικόνα 11: 1^η δραστηριότητα

Εικόνα 12: 1^η δραστηριότητα

Έργα των παιδιών που διδάχτηκαν το τραγούδι «ο Γλάρος» μέσω των «πολυ-καλλιτεχνικών» δραστηριοτήτων.

Εικόνα 13: 1^η δραστηριότητα

Εικόνα 14: 1^η δραστηριότητα

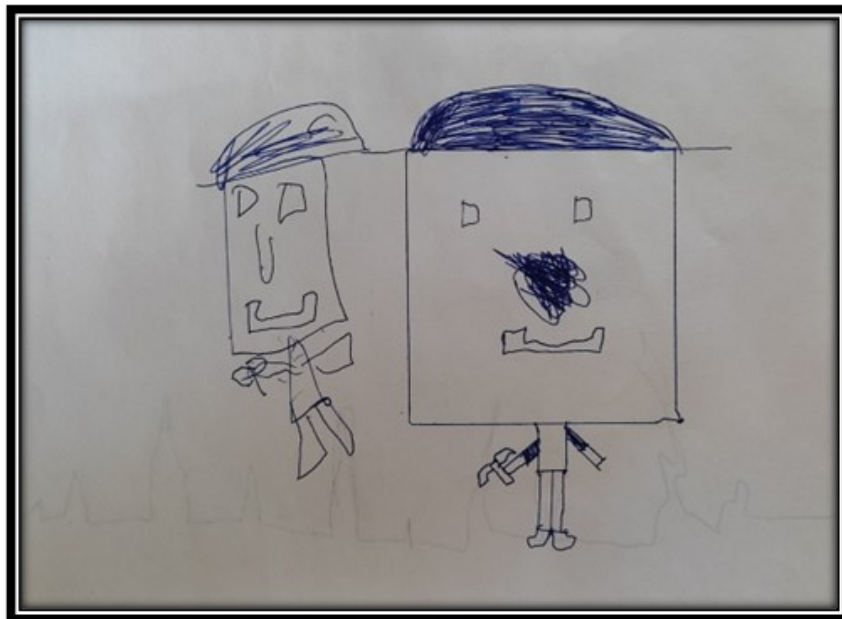
Εικόνα 15: 1^η δραστηριότητα

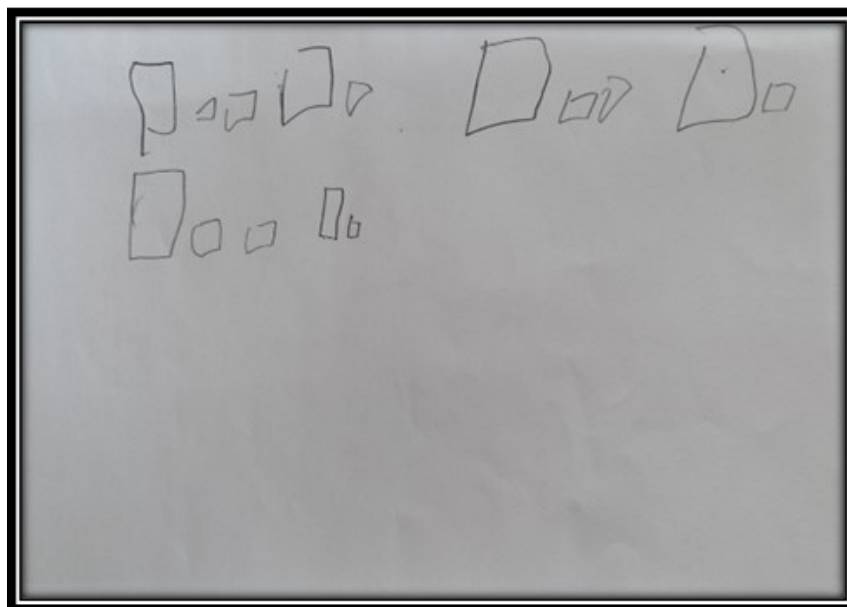
Εικόνα 16: 1^η δραστηριότητα

Εικόνα 17: 1^η δραστηριότητα

Εικόνα 18: 6^η δραστηριότητα

Εικόνα 19: 6^η δραστηριότητα